Ismail Kadare

Viața, jocul și moartea lui Lul Mazrek

UNIVERS

Ismail Kadare

Viața, jocul și moartea lui Lul Mazrek

Traducere din limba albaneză de
Marius Dobrescu

UNIVERS
2015

ISMAIL KADARE
ETA, LOJA DHE VDEKJA E LUL MAZREKUT

© Librairie Arthème Fayard, 2002
© Editura UNIVERS , 2015, pentru prezenta traducere

www.edituraunivers.ro

Redactor: Irinel Antoniu
Tehnoredactor: Constantin Niță
Copertă credit foto: IngImage

ISBN ePUB: 978-606-8631-89-9
ISBN Print: 978-606-8631-70-7

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

I
PROLOG

Întâmplările care vor fi povestite în paginile următoare au avut loc într-o vară, într-un orășel albanez de pe litoral. Era o vară frumoasă, atât de frumoasă încât te scotea din minți, pentru că veri ca aceea nu pot fi decât la sfârșit de secol nebun.

Decorul nu era mai puțin minunat: țărmul mării, cu mulțimea lui de plaje minuscule, promenada orașului, ce urma linia țărmului, cafenelele, berăriile și, în fine, hotelul cel mare, cu terasa așezată la doi pași de plajă, locul cel mai bun, după unii, să-ți bei cafeaua de dimineață, toate acestea îți sporeau senzația că te afli în mijlocul unei ambianțe de lux.

Două insulițe nelocuite vizavi, cu toate urmele și resturile găsite acolo: chiștoace de țigară, rujuri și prezervative folosite, probabil, de personajele acestei istorii, obiecte ce nu păreau să fi jucat vreun rol în aceste evenimente.

Din contră, teatrul antic de la Butrint, pierdut în fundalul peisajului, deși nu se zărea cu ochiul liber din cauza distanței la care se afla, se bănuia că ar fi avut un oarecare rol în desfășurarea evenimentelor. Dar asta se întâmpla mulți ani după aceea, în timpul procesului spectaculos în care ziariștii, psihiatrii și reprezentanții Tribunalului Internațional de la Haga au încercat să dezlege misterul crimei. Conform dosarului de anchetă, câteva dintre personaje cutreieraseră printre ruinele teatrului, ba chiar șezuseră pe treptele lui de piatră, ceea ce n-ar fi putut încurca ițele mai mult decât erau. Cât despre celelalte opinii, conform cărora influența teatrului nu putea fi directă, ci foarte subtilă, și asta chiar în modul în care se combinau faptele, căpătând concentrarea și dramatismul pe care doar scena le poate crea, ei bine, toate acestea au fost considerate fantezii de scriitor.

Între timp, spre mirarea tuturor, judecătorii de la Haga nu au părut niciodată indiferenți atunci când, în timpul procesului, teatrul era pomenit întâmplător. După cum a explicat mai târziu unul dintre aceștia, ei se așteptaseră ca inculpații să folosească teatrul drept circumstanță atenuantă ori de câte ori venea vorba despre felul cum apăruse ideea crimei. Se așteptaseră, cu alte cuvinte, ca inculpații să se dezvinovățească sau să-și apere superiorii făcând ceea ce nu se făcuse niciodată în cursul unui proces penal: să arunce vina pentru ideea crimei asupra unui teatru părăsit.

Cei care au urmărit evenimentele de la început nu au putut să nu observe că frumusețea anotimpului și a locului aceluia se potrivea cu cea a personajelor dramei. Majoritatea acestora erau băieți și fete frumoase, veniți acolo din diferite orașe albaneze, și mai ales din Tirana. Se deosebeau de restul turiștilor prin hainele moderne, prin modul cum se comportau, cum vorbeau, ba chiar și cum țineau ceașca de cafea în mână. Mai târziu, în povestirile rudelor sau ale prietenilor, păreau și mai frumoși, așa cum ni-i imaginăm mai mereu pe toți cei care au pășit spre moarte și neant.

Acesta trebuie să fi fost motivul principal pentru care grupul celălalt, al agenților care se ocupaseră de urmărirea lor, pusese atâta zel în cumplita lor vânătoare. Nici soarta teribilă a celor urmăriți, nici salvele de armă sau hăituirea cu câini nu le topiseră ura ce-i torturase în tot timpul misiunii.

Între cele două grupuri se mișca o mulțime neutră sau cvasineutră: salariați în concediu veniți de peste tot din Albania, pierde-vară, turiști scandinavi ajunși pentru prima oară aici, câteva prostituate care treceau când de partea unora, când a altora, martori de ocazie care fie n-au înțeles nimic, fie s-au temut să înțeleagă ceva.

Toată această adunătură se învârtise săptămâni întregi prin zonă, uneori întâlnindu-se, alteori trecând unii pe lângă alții ca orbii. Ba chiar și cei care reușiseră să se apropie mult mai intim, așa încât să-și amestece trupurile, săruturile și sperma, ajungeau la un moment dat să treacă anonimi unul pe lângă celălalt și așa, străini, ca niște umbre, să se îndepărteze fără să se mai vadă vreodată.

II
LUL MAZREK

Săptămâna începuse prost pentru Lul Mazrek. Tocmai luni, când aștepta să afle dacă fusese admis sau nu la școala de actorie, linia telefonică cu Tirana se întrerupsese. Înainte de a ajunge la „Barul Liria“ intră la poștă. Acolo, toată lumea întreba același lucru: când se va restabili legătura.

Barul era aproape gol. Pentru că nu mâncase nimic, paharul de fernet îl ameți. Plecând, își aminti să treacă pe la teatru. Se repeta *Pescărușul* lui Cehov, dar fără mare tragere de inimă. Era așteptat acordul șefilor de la Tirana. Lucrul acesta îl aflase săptămâna trecută de la machior. În după-amiezile monotone, acesta trecea pe la el ca să-l machieze. Să nu-mi ies din mână, se scuza singur. De plictiseală, credea Lul Mazrek. Cum e? îl întrebă omul de cum îl zări. Nimic nou, răspunse Lul. Legătura cu Tirana e întreruptă.

Linia a fost refăcută abia marți după-amiază. Văru-său îl sună seara târziu. Îndată ce-i auzi vocea, simți o apăsare în capul pieptului. Mai apoi, văzând că celălalt o tot lungește cu vrute și nevrute, se răsti la el: nu înțeleg ce-o tot lălăi așa, spune odată, am luat concursul sau nu? De la capătul celălalt al firului, văru-său urlă: dacă asta vrei, uite că-ți spun: ai luat un căcat.

Lul înjură o bucată de vreme. Văru-său făcu la fel. Urlară în receptor toate vulgaritățile pe care le știau, conștienți că multe dintre ele le scapă.

– Ce este? îl întrebă maică-sa. Ai reușit sau nu la amărâta aia de școală?

Lul ar fi vrut să-i spună „un rahat“, dar renunță. După ce se descărcase înjurând, acum îl cuprinsese o mare tristețe. O privi câteva clipe pe maică-sa, apoi dădu din cap că nu.

– Nu fi supărat, îl consolă ea. Mare lucru și școala aia! O școală și atât!

– Taci, mamă.

Merse la el în cameră și se prăbuși pe pat. Fumă două țigări una după alta. Uite că visul lui de a deveni actor profesionist se dusese naibii. Mâine o să treacă din nou pe la teatru, să întrebe dacă n-au și pentru el vreun rol de mâna a șaptea în spectacolul următor. Deja îi promiseseră ceva. Trebuia să-și accepte soarta de actor amator într-un teatru de provincie. Unul dintre aceia care așteaptă să i se arunce când

și când câte un os de ros. Și care e invitat de milă, în seara premierei, să stea într-un colț de masă la petrecere.

Așa întins cum era, privi o bucată de vreme geamul ferestrei. I se păru că pe suprafața lui zărește ceva ciudat. O sclipire pașnică, de care avea atât de multă nevoie. Încet, ca pentru a nu deranja iluzia aceea, se ridică și se apropie de fereastră. Cerul era plumburiu, dar cenușiul acela avea un soi de strălucire aparte. Fu cât pe ce să exclame de unul singur: Uau! Naiv să fi fost să nu fi înțeles că avea să ningă.

Fără să știe nici el de ce, se ridică și-și puse paltonul ca să iasă în oraș. La fel ca norii, frigul din jur anunța la rândul său că o să ningă. Avu impresia că aerul pe care-l respira era colorat discret în violet.

Pășind pe strada centrală, și-o aminti, cine știe de ce, pe profesoara de chimie din școala generală. Venea gânditoare la ore, avea pe chip o îngrijorare ce lăsa imediat locul unei expresii de fericire. A continuat așa tot trimestrul al treilea, până când una dintre colegele de clasă a dezlegat misterul: domnișoara era îndrăgostită.

În dreptul reclamelor de cinema îi ieși înainte Nik Balliu.

– Ești vesel, îi spuse acesta. Se vede treaba că ai reușit...

– Un rahat, îi răspunse Lul.

– A, așa? Mi s-a părut că ești vesel.

– Ți-am mai spus... Treaba aia s-a dus naibii.

Reușise în cele din urmă să evite cuvântul „căcat“.

– Ram bam bum, făcu celălalt. Cumperi câine și vinzi cățea, cum se spune.

O luară spre „Barul Liria“ să bea un păhărel. În timp ce discutau, lui Lul îi trecu prin cap că era posibil ca, în cel mai scurt timp, douăzeci la sută din limba albaneză să fie formată din cuvinte precum „cur“, căcat“ și „bășină“. Dacă ar fi continuat așa, limba, cea mai importantă dovadă a moștenirii ilire, avea să ajungă o latrină mizerabilă.

– Mi s-a părut c-o să ningă, zise Lul, mai mult ca să schimbe discuția.

Celălalt privi afară.

– Așa crezi? N-am băgat de seamă. În orașul ăsta de rahat nici să ningă nu poate. E al naibii de fițoasă zăpada, cum se zice. Nu cade decât unde vrea ea.

Lui Lul îi scăpă un oftat.

– Ia ascultă, urmă Nik Balliu. Ți-o amintești pe roșcata de la școala de infirmiere? Subțirica aia pentru care s-au bătut băieții din cartierul de jos? O prietenă de-a ei mi-a spus că-i place de tine. Nu te uita la mine ca mumia lui... Tutankamon sau a cretinului ăluilalt, cum naiba-l mai cheamă, și ascultă aici. Pare ea slăbuță, iar la față nu e cine știe ce, dar chestia aia se spune că o are dulce ca acadeaua. Ne întâlnim într-o sâmbătă la mine, ce zici? Și nu mai sta cu fața asta de pământălău. Gata, plec, am întâlnire cu un tâmpit.

Nik Balliu plăti la tejghea și ieși din bar. De afară, îi bătu cu degetul în vitrină și-i făcu vesel cu ochiul.

*

În următoarele două zile, Lul Mazrek simți că-și revine. Nici prin cap nu-i trecea ce avea să i se întâmple la sfârșitul săptămânii. Înainte de a citi convocarea la armată, zări lacrimi în ochii maică-sii. Luă hârtia din mâna ei, o citi mai întâi repede, apoi pe îndelete, ca pe o probă de recitare, pentru a-i găsi ritmul potrivit. Un text mai stupid ca acela nu ți-ai fi putut închipui. Un stil demodat, poate de pe vremea regelui sau chiar și mai vechi, dinainte de independență, cu niște expresii pe care nimeni n-ar fi avut curajul să le pronunțe în ziua de azi. Eu, căpitan de rangul întâi Hodo Garunja, ordon: în caz de neprezentare, te condamn. Apoi veneau la rând alte cuvinte: dezertare, aducere cu forța la Biroul de recrutare, tribunal militar, închisoare. Mai lipseau doar: eu, căpitan de rangul întâi Hodo Garunja, ți-o fut pe mă-ta.

Dacă n-ar fi fost și maică-sa acolo, Lul i-ar fi adresat aceleași cuvinte căpitanului. Totuși, în sinea sa tot i le spuse. Lăsă hârtia pe masă, după care o luă iar. Citi când trebuie să se prezinte. Era joia următoare.

Privirea îngrijorată a maică-sii îi spori nervozitatea.

– Convocarea asta pune capac la toate, zise ea în cele din urmă. O nenorocire nu vine niciodată singură, cum se spune.

Uite de ce-avea el nevoie acum, de proverbele ei. Pasionat cum fusese de misterele limbii albaneze încă de pe vremea când recita poeme și monologuri în liceu, trăise cu impresia că proverbele și zicătorile fac parte din zona aceea a folclorului care-l face pe om să se simtă bătrân.

Și iată că maică-sa începuse să vorbească și ea în proverbe, deși se pare că bătrânețea o ocolea. Se așteptase să înceapă la fel ca majoritatea mamelor, cu trupul și chipul. Dar în cazul ei se întâmpla altceva. În timp ce taică-său se ofilea, ea părea că întinerește. Chiar și rochiile și le făcea așa, din ce în ce mai colorate, ceea ce pe el îl enerva.

Întoarse capul spre oglinda atârnată lângă bufet și-și trecu degetele prin păr. I se făcu milă de el. Eu, căpitanul de rangul întâi Hodo Garunja, o să te tund, o să ți-o fut pe mă-ta.

Lui Lul Mazrek îi venea să urle.

*

Curtea Biroului de recrutări era ca un patrulater neregulat. Clădirea cu etaj din mijloc îi dădea un aer și mai posomorât. Recruții stăteau grupuri-grupuri în picioare sau așezați pe scară. Din când în când, câte un subofițer ieșea la una dintre uși cu o listă în mână. Cei ce se auzeau

strigați intrau. Ceilalți continuau să fumeze sau să privească pierduți cum plouă mărunt.

Uite că-i „încalță“ și pe artiști, spuse cineva din spatele lui Lul. El se făcu că nu aude și nu se întoarse. Dar celălalt insista.

– Tu ai fost la noi în sat cu o echipă de la cultură anul trecut, i se adresă.

– Da? Poate.

– Eu știam că artiștii sunt scutiți, că nu-i ia în armată, zise un altul.

– Eu nu-s artist, răspunse Lul.

– Cum nu ești? interveni primul. Ne-ai recitat *Păstori și plugari*, de Naim Frasheri. A fost impresionant. Apoi ai mai jucat și într-un scheci.

– Mda, treabă de liceeni, făcu Lul.

Privi încă o dată spre ușă, cu speranța că subofițerul o să apară din nou.

Era după-amiaza târziu când își auzi numele strigat. Intră împreună cu alți zece inși într-o sală mare, în care trosnea o sobă cu cărbuni. Primiră ordin să se dezbrace la piele. Alături se afla biroul comisiei militare. Un sentiment de rușine și de dorințe ascunse domina încăperea. Câțiva dintre băieți își acopereau cu mâna organele genitale. Un altul plângea cu sughițuri. Iar altuia i se albiseră ochii.

Lul aștepta cu mintea aiurea. Se dezmetici doar atunci când se trezi în fața mesei la care ședeau ofițerii din comisie. Oricum, n-ar fi reușit să-l ghicească pe cel care-l amenințase că-i fute mama sau chiar pe el...

Ca un somnambul se urcă pe cântar, apoi se lipi de tija gradată pentru înălțime. Auzi cuvintele „unu șaptezeci și șase“. O mână aspră îi atinse testiculele. Simți și grijă, dar și răutate, încât îi veni să urle de durere. Apt! strigă tare ofițerul.

*

Se întoarse acasă sleit de puteri. Luă cina devreme, apoi se întinse pe pat. Somnul îl ocoli o vreme. Pe la miezul nopții i se păru că se trezește. Un sentiment de o dulceață necunoscută îi moleșea membrele. O dorință imensă se apropia târându-se ca o negură înecăcioasă. Erau trei siluete goale pușcă, la fel ca în sala unității militare, când recruți, când lumânări. Ba chiar i se păru că el însuși, întins între ele, își lumina propriul trup.

Sări din somn, cumplit de speriat.

Ce se întâmplă cu mine? se întrebă.

Dar sentimentul acela minunat îi rămăsese impregnat în trup. Împreună cu dorința de ceară albă, ce se revărsa pe de lături.

Așa i se păruseră într-adevăr trupurile celor mai mulți dintre recruți. Netede și albe ca niște lumânări. Și coastele lor, ce se profilau de peste tot. Era prezent pentru prima oară în mijlocul unei asemenea nudități.

Se liniști zicându-și că visul își avea originea în imaginile acelea. Își

murmură totuși: numai de nu mi s-ar întâmpla ceva.

Se întoarse pe-o parte pentru a-și elibera trupul de povara visului. Rareori se masturbase atât de repede ca acum.

Câteva clipe mai târziu, eliberat de orice, adormi bușteau.

*

Două săptămâni mai târziu îi veni, în cele din urmă, și o veste bună. Avea să facă serviciul militar la trupele de grăniceri, pe litoral, undeva în sud. Toți cei cu care vorbea rămâneau cu gura căscată. Chiar așa, în sud, la Saranda? Păi trebuie să te felicităm. Asta nu-i armată, e concediu de lux. Pe cuvânt, aș da oricând biroul meu plicticos pe un an acolo.

Și toți gândeau la fel. Chiar și cei care vedeau numai partea goală a paharului. Avea noroc, fără îndoială. Vor trece astea două-trei luni mai reci, apoi gata, vine vara. Se spune că în sezonul turistic litoralul e o minunăție. În plus, era bine chiar și pentru biografia lui. E un semn de încredere din partea statului.

Lul se gândea din când în când la școala de teatru. După satisfacerea stagiului militar, avea să se înscrie din nou. Normal, îi spusese celălalt. După stagiul la grăniceri totul o să fie mult mai ușor. Mai ales dacă vii de acolo... de la Saranda. E periculos... mai bine spus... e greu la Saranda. Poate că auzise și el: jumătate dintre trecerile ilegale în Grecia pe acolo se fac...

Lul nu-și putea crede urechilor. Era pentru a doua oară când auzea asta.

Încercă să se gândească din nou la teatru. Dacă, într-adevăr, serviciul militar la grăniceri era considerat cel mai greu, asta o să-l ajute, cu siguranță, să câștige concursul. În asemenea cazuri biografia contează mult.

Întreaga săptămână și-o petrecu copleșit de această redeșteptare a speranței. Sâmbătă, Nik Balliu își aniversa ziua de naștere. Invitase câțiva prieteni, băieți și fete. Printre ei era și „roșcata“. Nik zdrăngăni ceva la chitară, apoi cântară toți împreună vechi serenade korceare. În timpul dansului, „roșcata“ se strânse lângă el și-și culcă fruntea pe umărul lui. Arăta chiar mai bine decât își imaginase. O chema Magda și i se destăinui că, încă de când îl văzuse mai demult, la olimpiada de teatru a liceelor, îi rămăsese gândul la el. Cum așa? o întrebă Lul, aparent dezinteresat. Ea îi spuse că-i plăcuseră vocea și culoarea ochilor lui. Era moartă după băieții cu ochi cenușii.

După petrecere, o însoți până la poarta casei ei. Cum deschise poarta, fata îl trase de mână până într-un fel de cămară din fundul curții. Acolo se sărutară în întuneric o bucată de vreme. Ea nu opuse nici o rezistență, ba chiar își scoase singură chiloții când simți mâna lui pipăind-o.

După ce terminară, el își aprinse o țigară.

– De ce taci? șopti ea. Te plictisești cu mine?

– Nu... Deloc.

– Ba eu simt că te plictisești, zise și respiră adânc. Nici nu știi cum să te porți cu băieții. Dacă le reziști, se supără. Dacă le faci pe plac, se supără iar.

– Eu nu sunt ca ei, spuse el. Înțelegi? Nu sunt din categoria aia de indivizi care, cu cât se poartă mai șmecherește cu femeile, cu atât mai deștepți se cred. Dimpotrivă.

O mângâie pe păr și-i șopti la ureche vorbe tandre.

– Nu-i nimic dacă nu mă iubești, zise ea. E de ajuns să fii drăguț cu mine.

El simți cum îl încearcă o părere de rău.

– Ești o fată bună, îi spuse. Și să nu crezi că sunt așa cum ai zis tu. Le urăsc pe fetele care te duc o mulțime cu vorba și până la urmă te lasă-n drum. Înțelegi?

Lul simți nevoia ca ea să-l creadă. Indiferența lui de adineauri lăsă locul unei însuflețiri neobișnuite. Îi povesti despre câteva tipuri de fete pe care le cunoscuse și care, când voiai să le săruți, împingeau fruntea înainte ca niște oi încăpățânate, părul de pe gât le mirosea a săpun de rufe, fără a mai vorbi de chiloții largi și aspri la pipăit, ca de pânză de cort, chiloți revoluționari, cum le spunea Nik Balliu.

Ascultându-l, ea își înăbușea cu greu hohotele de râs.

– Iubițel, ce frumos vorbești, îi spuse. Nu degeaba ești tu artist.

– Hm, făcu el. Vreau să te rog un singur lucru: să nu mai rostești cuvintele astea. Și... dacă tot a venit vorba despre chiloți: ai niște chiloței subțiri, de mătase, dacă nu greșesc.

– Pentru tine i-am luat... Dacă ai ști cât am căutat...

El o mângâie din nou *acolo*.

– Iar asta... asta e tare dulce.

– Chiar?

Dorința revenită făcea ca vorbele să-i fie directe, fără perdea. Și stărui ca și ea să vorbească la fel. Odată cu veșmintele, ea renunță și la ultima urmă de reținere și, printre gâfâituri și oftaturi, îi răspunse în același fel.

Întorcându-se acasă, se simțea gol de tot. Dragostea e, într-adevăr, o chestie de tot rahatul. Nu e ca treaba cu motocicleta, unde, dacă ai învățat să conduci, mai departe e simplu, greșești, plătești cu capul. Aici e greu de spus ce să faci. O mașinărie mai încurcată nici nu-ți poți imagina. Toate mecanismele funcționează pe dos. Uite, biata roșcată era moartă după el. Și chestia *aia* o avea într-adevăr de aur. Și ce-i cu asta? Nu trezea în el nici o emoție. În vreme ce acolo, la Tirana, în săptămâna aceea de concurs, se îndrăgostise de cel puțin trei ori. În toate cazurile, de localnice necunoscute, care nu-i dădeau nici cea mai mică atenție. Acolo se întrebase pentru prima dată dacă iubește teatrul

așa, pur și simplu, sau de dragul lor. Uneori credea într-un fel, alteori, într-altul. Se pare că ambele erau valabile. Iar fetele nu degeaba purtau pe trup toate semnele scenei: manichiură, machiaj. Dacă li s-ar fi permis, și-ar fi pictat și obrajii... Ar fi fost într-adevăr un mare prost dacă nu s-ar fi gândit că setea de celebritate are legătură cu femeile. Cel puțin, o parte a ei. Cea principală.

*

Două zile mai târziu se afla la cârciuma „Mațe“, împreună cu Nik Balliu. După al treilea pahar de coniac veni iar vorba despre fetele din capitală. Văd că ți-a rămas gândul la ele, îi zicea Nik. Și încă cum, răspundea el. Eu nu sunt ca tâmpiții ăia care se dau mari când vin de la Tirana: am făcut și am dres. Eu îți mărturisesc deschis: umblam ca un câine plouat. Și mi s-a părut corect așa: eram un provincial amărât și atâta meritam. Dacă aș fi reușit să intru și să devin actor, atuncea da, aș fi intrat și eu în rândul lumii. Aș fi fost unul de-al lor, aș fi avut acces la toate. Și ți-o mai spun și pe asta: n-aș fi fost ca proștii ăia care-și bat joc de norocul lor. Dimpotrivă, aș fi știut să-mi valorific șansa. Pentru că nu mi-e rușine să-ți declar că-s mort după fetele din Tirana.

– Te înțeleg, zise Nik Balliu. Îți știu de mult sminteala asta.

– Dar ce, tu n-o ai?

– Hm. O am și eu, dar nu ca tine, mort-copt. Ce vreau să spun e cam așa: în afară de fetele din Tirana, mai sunt și altele. Briliante, cum se zice. Paris, Monte-Carlo, oof.

Lul izbucni în râs.

– Păi noi vorbim despre cele de aici. Tu poate te gândești la Paradis și la Beatrice, la Dante. Ca să fiu cinstit, n-am nici o treabă cu astea.

– Dar Parisul și Monte-Carlo nu sunt în cer, măi prostule. Tot în lumea asta sunt. Lasă, hai să vorbim despre altceva. Mai luăm unul?

În vreme ce-și goleau paharele, Lul simți privirea lui Nik Balliu ațintită asupra sa. Avea ceva ciudat în ea, un soi de abur lunecos.

– Acolo unde o să te duci tu e super. Vizavi e Grecia. Luminile din Corfu se văd ca și când ar fi din cartierul vecin.

– Știu.

Lui Lul nu-i plăceau oamenii care nu-l priveau în ochi. Dar și să fie fixat în felul ăsta insistent îl deranja.

– Au fugit mulți pe la Saranda în ultima vreme.

– Știu, zise din nou Lul. Am auzit și eu.

Zări în ochii celuilalt o scânteie ciudată.

– O să te invidieze unii, zise imediat, destul de ezitant. Chiar și băieții și fetele din Tirana or să te invidieze. Ăia pentru care tu erai doar un biet provincial.

Lul zâmbi cu amărăciune.

– Dar de ce? întrebă după un moment de tăcere.

– Cum de ce? O să te invidieze al dracului de tare. Mă refer la ăia care se gândesc s-o șteargă *dincolo*.

– Uau, ce m-ai făcut să râd. După capul tău, o să mă invidieze pentru că văd luminile din Corfu?

– Nu pentru asta. Sigur că nu, zise Nik.

Începuse să se bâlbâie mai tare ca înainte.

– Tu o să fii acolo ca... ca la un ospăț... La un ospăț unde poți să te înfrupți din orice... În vreme ce celorlalți, care sunt departe, o să le lase gura apă.

Lul își încreți fruntea ca pentru a-i arăta că tot nu pricepe.

– Nu te înțeleg nici de data asta.

El era acum cel care-și ferea privirile.

– Vreau să spun... ești acolo... pe țărmul... de care alții nu se pot apropia... Sau, mai corect, se apropie riscându-și capul... Câini... sârmă ghimpată... Iar tu, dacă vrei... dacă-ți trece prin cap... trei-patru pași și hop dincolo... Nu te uita la mine ca un idiot... N-am spus că ai s-o faci... Ți-am spus cum gândesc șmecherii ăia din Tirana. Ăia pentru care tu nu ești decât un amărât de provincial.

Lul îl privi dezamăgit.

– Nu mă interesează ce gândesc șmecherii din Tirana, spuse apoi.

La fel de încruntat, dădu peste cap paharul și-și privi ceasul.

– S-a făcut târziu, Nik. Mergem?

– Mergem, răspunse celălalt.

*

Spre miezul nopții îi pieri somnul. Avea gura amară. Se sculă, bău apă la chiuveta din bucătărie, apoi se culcă la loc. Ce coniac nasol, își spuse.

Era conștient că, mai mult decât coniacul, ceea ce-l tulburase mai tare fusese altceva. N-avea de ce să se mintă. Celălalt i-o spusese direct: ești fericit, Lul Mazrek, că poți să-ți iei picioarele la spinare!

De afară, în liniștea nopții, se auzea cântecul lălăit al unui bețiv. Cuvintele se distingeau cu greu.

Pentru tine, Bukurie,
O să intru-n pușcărie.

Lul îl înjură pe bețiv în gând. Îi trecu prin cap să deschidă fereastra și să-i strige: ori cânți ca lumea, ori du-te la dracu'.

Îndepărtându-se, vocea cântărețului părea și mai hodorogită.

N-o să-mi mai văd mamă, tată,
Din groapa cea astupată.

De unde naiba mai ies și cântecele astea? Deschise într-adevăr fereastra ca să audă și ultimele versuri, dar bețivul, parcă pentru a-i face în necaz, tăcuse.

Când își reluă lălăiala era destul de departe. Numai că acesta era un cântec cunoscut, unul dintre acelea pe care le cântaseră la ziua lui Nik Balliu.

Neaua albește munții
Și drumul e pustiu.

La dracu', își zise Lul, amintindu-și din nou gustul amar pe care i-l lăsaseră cuvintele prietenului său. Își spuse imediat că, în puținele zile care-i mai rămâneau de stat acasă, trebuie să evite cafenelele. Și mai ales să-l evite pe Nik Balliu.

III
VJOLLCA MORINA

La două sute de kilometri distanță, Vjollca Morina, o fată din capitală, de douăzeci și trei de ani, stagiară la Banca Națională, pășea cu capul plecat, ca toți aceia care vor să se apere de vânt sau de privirile curioase ale trecătorilor. Pe strada Fortuzi nu bătea vântul, iar trecătorii erau din cale-afară de puțini în după-amiaza aceea de martie.

Și totuși, ea ținu capul plecat până când i se păru că se îndepărtase suficient de clădirea cu trei etaje de unde ieșise cu câteva minute în urmă.

Era același sentiment pe care-l avusese cu un an în urmă, când, pentru prima oară, urcase cu inima strânsă treptele acelui bloc, repetând în sinea sa: „Etajul trei, apartamentul patru“.

Se simțea și acum la fel de tulburată ca atunci când intrase acolo, în urmă cu un an, și avea același sentiment de vinovăție când pleca. Pășind pe trotuar, i se părea că tocurile ei fac mai mult zgomot ca de obicei. Doar la intersecție, acolo unde strada Fortuzi întâlnea Bulevardul Mare, fata se mai liniști puțin. Zgomotul tocurilor fu primul care reveni la normal, apoi i se liniști respirația și, în final, mersul îi deveni mai sigur.

În după-amiaza aceea ritualul se repetase. După ce se calmă, Vjollca simți nevoia să se uite ca de fiecare dată în oglindă și, imediat după aceea, cu o și mai mare acuitate, dorința de a face baie.

Poarta căsuței cu o mică grădină în față era încuiată. Își aminti că părinții ei erau plecați la o logodnă. Căutând cheia, își spuse bucuroasă că putea să stea în baie după pofta inimii. Cheia era murdară de ruj și ea zâmbi înainte de a o șterge.

În casă era frig. Aprinse soba de tuci și puse pe ea două vase mari cu apă. Baia părea și mai rece, plină de rufe întinse la uscat. Boilerul era stricat de mult, iar cada, cu două zgârieturi ruginite pe mijloc, era folosită mai mult ca albie de spălat rufele. Pe străduța lor erau destule case ridicate în vremea regelui, dar în nici una dintre ele proprietarii nu reușiseră să pună în funcțiune vechile boilere.

Încet-încet, afară se lăsa seara. Își scoase schimburi curate, apoi se așeză pe canapeaua de lângă sobă, în vreme ce focul duduia cu putere.

Apa fierbinte, peste care adăugase apă rece, ajunse cu greu să umple o parte din cadă. Și totuși, într-o zi ca asta, Vjollca prefera vechea baie

în locul dușului încălzit cu petrol, construit cu mare greutate de fratele ei.

Se dezbrăcă alene, parcă îndoindu-se de fiecare lucru pe care-l scotea de pe ea. La fel de gânditoare intră și în cadă. Așa după cum își închipuise, apa îi acoperea cea mai mare parte a trupului. Îi rămăseseră afară doar sânii și o parte din părul de sub abdomen. Încercă să se cufunde toată în apă și închise ochii. Ziua fusese lungă și extrem de obositoare. Frecându-se cu buretele, părea că se chinuie să îndepărteze de pe ea resturile acelei zile.

Gândul că sunt câteva lucruri pe lume care nu pot fi îndreptate îi reveni cu tristețe. Își atinse delicat deschizătura sexului, ca și când ar fi vrut să-i transmită cu ajutorul mâinii că nu are nici o vină și că, desigur, nu are nici ea însăși. Și totuși, complicațiile vieții ei își aveau originea tocmai în zona aceea delicată. Acolo, în spațiul dintre deschizătura caldă și cealaltă deschizătură, cea care părea atât de indiferentă, ascunsă tainic în fundătura feselor albe, chiar acolo, într-o noapte caniculară avusese loc neînțelegerea, confruntarea surdă în urma căreia viața ei se oprise într-un punct din care nu mai reușea să iasă.

Simțea și acum că se înroșește până la rădăcina părului ori de câte ori își amintea momentul în care omul din fața ei, bărbatul cu obrajii netezi, cu ochelari cu ramă metalică ce i se păruseră caraghioși la început, iar mai apoi din ce în ce mai solemni, îi adresase cuvintele: tovarășa Vjollca, dacă insistăm să deveniți colaboratoarea noastră, înseamnă că avem motive, adică vă cunoaștem bine.

Fraza era pe cât de clară, pe atât de ambiguă. Aveau motive în sensul bun: încredere bazată pe biografia ei etc. Sau în cel rău: știau ceva compromițător despre ea. Era prima oară când Vjollca își pierduse siguranța de sine. Până atunci spusese „nu“ din convingere și aproape cu bucurie. Le mulțumise pentru încrederea acordată, dar le mărturisise că nu poate. Nu era potrivită pentru munca aceea. Nu era genul ei.

După un scurt moment de liniște, cu un glas ce i se păru și ei neconvingător, întrebase: dar de ce insistați atât de mult pentru mine? De unde atâta încredere, adică ce știți despre mine?

Privirea celuilalt era la fel de rece ca și cuvintele lui. Cu fraze înghețate, luate parcă din cel mai friguros cotlon al limbii, omul îi spusese.

Vjollca își acoperise ochii cu palma. Se așteptase la orice, în afară de asta. Ar fi vrut, firește, să-i strige celui din fața ei „mizerabilule“, dar mai ales celuilalt, lui Sami Braja, un vechi iubit care ieșise cu multă vreme în urmă din viața ei. Ori de câte ori își amintea de el se străduia să și-l scoată din cap, iar când aflase că fusese condamnat pentru jocuri de noroc nu simțise nici un pic de compasiune. Era

singurul care-i știa secretul. Le povestise, probabil, anchetatorilor într-un moment de criză, ca să le facă pe plac, sau poate, și mai rău, în pușcărie, făcând haz împreună cu colegii de celulă.

Mizerabilul, spusese ea, de data aceasta cu voce tare. Își închipuise că durerea aceea groaznică, pe care o simțise în partea dinapoi a trupului, avea să fie singura. Și totuși, amintirea acelui moment era infinit mai greu de suportat.

Omul din fața ei n-o scăpa din ochi. La fel ca adineauri, o parte din ura fetei îi era adresată chiar lui. După prima izbucnire nervoasă, acum își simțea obrajii reci și fără viață. Oameni răi, își zisese. Viermi, nu oameni.

Fără a-și ascunde disprețul, îl privise pe celălalt în față.

– Și ce-i cu asta? zisese încet. După părerea dumneavoastră, eu... dacă am făcut lucrul acela... rușinos... umilitor... aș fi potrivită să fac altele la fel?

Bărbatul era pregătit, după cum se părea, să intervină, altfel n-ar fi putut să-i răspundă atât de prompt. Ea îl înțelesese greșit. El nu-și închipuise niciodată că lucrul acela dovedește că omul are porniri greșite așa, în general. Indiferent de toate prejudecățile, e vorba de un viciu omenesc, câtă vreme e practicat de milioane de oameni. Îi amintise de asta nu pentru a sugera că ea, Vjollca Morina, ar fi predispusă la vicii, ci pentru a sugera că, dacă ar fi nevoie, este gata să facă gesturile cele mai curajoase. Uite, asta voise să spună și era gata să-și ceară scuze dacă modul în care o spusese fusese lipsit de delicatețe.

Devenise iar blând și logic ca la-nceput. Îi repeta că nu-i va cere să facă nimic ilegal. Nici să „toarne“ și nici să calomnieze. Din contră, voia numai adevărul. Pentru binele statului și al societății.

Nu-i ascundea că, înainte de a pune ochii pe ea, cum se spune, i se cercetase atent biografia. Întrunea perfect calitățile colaboratorilor de care era nevoie acum: fată cu cultură, sinceră, cinstită în sufletul ei, fără prefăcătorie. Statul nu mai putea merge înainte cu agenții de tip vechi, care-și rezolvă resentimentele personale în numele lui. A avut dreptate când a pomenit de calomnii. Au existat într-adevăr calomnii și delațiuni murdare în societatea noastră. Iar statul făcea tot posibilul ca să le elimine. Vă pare cumva prea idilic un asemenea tablou? Eu vă rog să analizăm împreună toate aceste aspecte. Există vreun stat în lume care să vrea să fie mințit? Cred că sunteți de acord cu mine că un stat poate avea o mie de slăbiciuni, dar nu va accepta niciodată să fie mințit. Aici nu face excepție nici statul albanez. El vrea să știe adevărul. Iar adevărul nu-l poate afla nici de la toți ramoliții, nici de la ticăloși, ci de la oameni ca dumneavoastră. Acum ar vrea să-i destăinuie ceva ce trebuie să rămână între ei. Cu un timp în urmă se primiseră note informative despre violonistul Ylli Belto. Rapoarte

stimulate de invidie, e adevărat, dar care l-au împiedicat pe artist să ajungă la un concert într-o țară balcanică. Atunci, noi i-am trimis-o pe una dintre fetele noastre. La prima vedere pare ceva rău: o fată care iese cu un violonist pentru a-l spiona! Ce poți să spui, pare un lucru murdar! Da, dar ce s-a întâmplat în cele din urmă? Fata a făcut un raport care contrazicea complet notele informatorului. Și, într-adevăr, l-a salvat. După cum ați văzut, cred, acum două săptămâni, Ylli Belto a participat la concursul de la Sofia, unde a luat și un premiu. Așadar, ce spuneți de toate astea?

Omul își întrerupsese pledoaria pentru a respira adânc.

Vjollca, deși tăcuse până atunci, oftase la rândul ei.

El o privise cu blândețe.

– Dumneavoastră, în afară de ceea ce v-am spus, sunteți frumoasă și... foarte temperamentală.

Vjollca avusese senzația că se află goală în fața lui. Nemernicul acela, Sami Braja, le-a povestit chiar tot, își zisese.

Se simțea, într-adevăr, epuizată. Bănuia că nu vor renunța atât de ușor. Pentru că în momentul acela nu se gândea decât cum să scape de acolo, fără s-o lungească prea mult, îi spusese că o să se gândească.

O săptămână mai târziu semnase acordul de colaborare.

Degetele ei continuau să se joace cu partea aceea a trupului. Cu aproape zece ani în urmă, când una dintre colegele de clasă îi spusese o frază tulbure, pe care o auzise la o nuntă, că „în trupul femeii se strânge laolaltă întregul univers“, își cercetase pentru întâia oară, minute în șir, cu oglinda, locul acela dintre coapse. Mai târziu, când făcea asta privindu-și partea de jos a abdomenului, nu-i atrăsese niciodată atenția deschizătura rotundă, ceva mai ascunsă, cea care aducea mai mult cu un nasture cafeniu, cu câteva cute și încrețituri pe margine.

A trebuit să se întâmple lucrul acela groaznic pentru ca în conștiința fetei totul să se prăbușească. De parcă orificiul acela cafeniu ar fi vrut să se răzbune pentru indiferența ei.

Fusese mereu aproape de sursa satisfacției și nimeni nu-și amintise de el. O santinelă surdă a prințesei, un servitor util la cele mai murdare lucruri și un martor mut al bucuriei celeilalte, așteptând în tăcere, cu răbdare, să vină și ora lui. Și ora lui venise în noaptea aceea caniculară de august, când penisul lui Sami Braja, în loc să alunece ca de obicei în deschizătura dulce dintre coapsele ei, își schimbase direcția și, fără a ține cont de strigătul disperat al fetei, orb și sălbatic, pătrunsese acolo unde n-ar fi trebuit să pătrundă.

Câteva zile mai apoi, speriată că ar fi putut avea dureri, Vjollca o căutase pe una dintre cele mai bune prietene, studentă la medicină, și o rugase s-o examineze. Nici nu-i trecuse prin cap că întâmplarea aceea avea să aibă urmări câțiva ani mai târziu.

Ori de câte ori îi dăduseră întâlnire, în vreme ce se apropia de clădirea cu trei etaje repeta în sinea ei o singură frază: mi-ați dat cuvântul de onoare că n-o să-mi cereți să fac mârșăvii. Până acum nu avusese ocazia să rostească vorbele acelea, pentru că, într-adevăr, nu o puseseră să facă asemenea lucruri. Îi interesau opiniile oamenilor după vreo plenară sau congres al partidului. Ce gândeau oamenii, aveau în conștiința lor aceeași înflăcărare pe care o arătau la congres? Ce nu le-a plăcut și de ce?

Era mereu același individ, cu privirea lui rece din spatele ochelarilor cu ramă metalică de funcționar la finanțe. Părea ales special ca să-i trezească neîncrederea, deși se petrecea exact contrariul. Tocmai el, omul pe care Vjollca îl botezase cândva în sinea ei „șarpele“, începuse încetul cu încetul să-i câștige încrederea. Deși obținută cu greu, victoria celuilalt părea ireversibilă. Nu-i ceruse niciodată nume, chiar și atunci când fusese vorba despre chestiuni delicate, cum era obținerea sau nu a unor credite de la băncile capitaliste. Îi explicase cu răbdare că statul vrea să știe despre ele (pentru că nimeni nu le va recunoaște deschis), și asta nu doar pentru a-i condamna pe oameni, cum s-ar putea crede în mod vulgar, ci în primul rând pentru a-i face să-și înțeleagă eroarea. Orice stat din lume e încăpățânat și nu-și recunoaște niciodată greșelile. Dar în secret fiecare stat face exact contrariul.

Ea trebuia să înțeleagă că asemenea secrete nu-i sunt încredințate oricui. Ea făcea parte, acum și-n viitor, din „crema“ colaboratorilor. Această elită n-avea nimic în comun cu sutele de informatori banali, pe care statul, știind cine sunt, îi folosește contracost. După cum poate a înțeles, ei nu i se va da nici o răsplată directă. Ea este o idealistă care-și servește patria fără un profit material. Ce ar fi putut face patria pentru ea era o altă chestiune.

Vjollcei îi făcea plăcere un asemenea tratament. Cu fiecare zi, conștiința ei se elibera de sentimentul de vinovăție de la-nceput. Numai că din când în când îi revenea o singură întrebare: cât o să continue tot așa?

În după-amiaza aceea, văzând chipul mohorât al omului cu care se întâlnea, simțise o înțepătură în inimă. Era aceeași cameră de zi, cu paharele pe masă, termosul cu cafea și buchetul de flori din vaza de sticlă. Și totuși se simțea că nimic nu mai era ca până atunci. S-a terminat idila, își spuse ea. După cum se pare, măștile vor cădea.

Celălalt nu făcu nici o încercare de a-și îmblânzi expresia feței. Îi întinse ceașca de cafea, aprinse o țigară, lucru pe care-l făcea rar, apoi începu să vorbească. Statul albanez, ministrul, Biroul Politic al Partidului, însuși Marele Conducător erau îngrijorați de un fenomen extrem de grav. Se înmulțiseră cazurile de fugă peste graniță.

Vocea îi era monotonă, cuvintele precise, ca și când ar fi vorbit la

ședință sau într-o conferință de presă. Și nu discutăm aici despre bandiții certați cu legea și nici despre niște oameni de rând, care, după o ceartă cu președintele cooperativei agricole, supărați nevoie mare și pentru că n-au o armă să-l împuște, se răzbună trecând muntele. Nu, de multe ori e vorba despre băieți și fete cu studii, uneori chiar studenți, cărora le trece prin cap să fugă din țară. Aleg regiunile muntoase, cele două mari lacuri și, mai ales în ultimul timp, zona de litoral. Încearcă să traverseze cu barca, cu camere de camion, cu plute făcute chiar de ei sau înot. În majoritatea cazurilor nu reușesc: sunt uciși de grăniceri, rămân prinși în sârma ghimpată, sunt sfâșiați de câini sau se înecă. Și totuși, nu renunță. Statul n-a mai avut de mult o astfel de problemă. Această mare tragedie întunecă toate realizările poporului nostru pe calea socialismului. Statul e hotărât să facă totul...

Vjollca îl asculta cu atenție. Întrebarea: ce legătură are ea cu toate astea, deși n-o puse, i se putea citi în ochi. Ca de obicei, el îi ieși în întâmpinare. Statul are mii de oameni care păzesc zi și noapte granițele. Are armata, mijloace de supraveghere, șalupe rapide, informatori, specialiști. Dar uite că toate astea nu sunt de ajuns. El are nevoie, ca niciodată până acum, de partea cea mai selectă și mai inteligentă a armatei lui secrete.

Vjollca începu să înțeleagă. Informatorii vulgari din raioane nu puteau să-i descopere pe viitorii transfugi. Din acest motiv trebuia creată o ultimă piedică, secretă, chiar în locurile de trecere.

Fata nu-și ascunse dezamăgirea. Se așteptase să conlucreze cu cercuri academice sau diplomatice și iată că acum i se cerea să devină un soi de paznic al litoralului.

El o invită să-l asculte până la capăt și apoi să-i răspundă. Era vorba doar despre sezonul de vară. Viitorul sezon turistic.

Și, pentru prima dată, bărbatul îi zâmbi. Și nu cumva să-i treacă prin minte că va umbla teleleu pe plajă pentru a-i descoperi pe viitorii transfugi. Nu. Se va instala ca o doamnă într-unul dintre cele mai frumoase hoteluri din țară. Va avea camera ei, cu tot confortul necesar, o baie luxoasă și orice altceva. Va face ce va vrea, când va vrea și cum va vrea. Va fi liberă ca pasărea cerului. Iar metoda prin care îi va identifica pe viitorii transfugi e treaba ei. Înainte de a pleca, aceștia devin de regulă sentimentali. Și le crește apetitul sexual.

Privirea fetei devenea din ce în ce mai sumbră. Fraza pe care nu reușise s-o rostească niciodată până atunci o rosti acum: mi-ați dat cuvântul de onoare că n-o să-mi cereți să fac mârșăvii.

Celălalt o privi gânditor, aproape cu tristețe. Închise o clipă ochii, apoi respiră cu zgomot. Ascultă, Vjollca, îi spuse cu o voce schimbată. E dreptul tău să mă crezi sau nu, dar îți vorbesc ca și când i-aș vorbi surorii mele mai mici. Ascultă și nu mă întrerupe. Primul lucru pe care trebuie să-l știi este că noi ne respectăm cuvântul. Niciodată nu-ți vom

cere să faci mârșăvii. În al doilea și cel mai important rând, trebuie să fii convinsă că ceea ce-ți cerem, adică să-i împiedici pe tinerii noștri să fugă din țară, nu numai că nu este o mârșăvie, ci e unul dintre cele mai nobile lucruri pe care le poți face pe lume.

Cu o voce liniștită, chiar ostenită, începu să-și argumenteze spusele. Împiedicarea unei asemenea acțiuni salvează în realitate o viață de om. După cum îi spusese și mai înainte, majoritatea celor care fug sfârșesc de obicei pe fundul mării. Chiar și cei câțiva care ajung dincolo sunt chinuiți mai târziu de regrete. Imaginează-ți ce înseamnă să-ți lași în urmă părinții bătrâni, ce-și sfârșesc viața în lagăr. În urma regretelor vin tristețea, depresia, nebunia și sinuciderea. Alții ajung să-și petreacă nopțile la poarta ambasadelor noastre: ajutați-ne să ne întoarcem, suntem gata să suportăm consecințele, să înfundăm pușcăria în Albania.

Vjollca asculta fără un cuvânt. Omul din fața ei nu mințea. Zvonuri de genul acesta mai auzise pe ici, pe colo.

El îi spunea că pedeapsa pentru fuga din țară este în jur de șapte ani de închisoare. De obicei, buna purtare, regretele, amnistiile cu ocazia unor sărbători o înjumătățeau. Așa încât pentru trei-patru ani de pușcărie se câștiga o viață întreagă. Băieții aceia, dacă ar fi aflat cine le făcuse binele, i-ar fi fost recunoscători pe viață. Iar mamele lor ar fi binecuvântat-o ca pe o sfântă.

Tăcerea ei părea a însemna că acceptă. În treacăt, el îi aminti de hotelul luxos, apoi de cheltuielile care, firește, vor fi suportate de ei, inclusiv cafeneaua de pe terasă, taxiurile, barul de noapte și orice altă cheltuială făcută în oraș.

Înainte de a-i dezvălui un alt amănunt, pe care, așa cum faci cu o veste bună, îl lăsase la urmă, zâmbi cu un aer vinovat. Poliția secretă, deși toată lumea și-o imagina dură și fără suflet, avea accesele ei de liberalism. Înainte vreme, colaboratoarele secrete erau principiale, iar dispozițiile erau să-i amăgească pe „subiecți“, dar să nu li se dea. Acum, vremea „călugărițelor roșii“ trecuse. Colaboratoarele erau și ele femei, făcute din carne și sânge. N-avea sens să li se pretindă o asemenea tortură.

Vjollca simțise cum se înroșește toată. După cum se părea, derbedeul acela, Sami Braja, povestise totul cu lux de amănunte. Le descrisese, cu siguranță, cum arată în intimitate, cum îi place s-o facă, adăugând apoi tot felul de aprecieri: ce femeie, Doamne, născută pentru dragoste.

Ieși din cadă înainte ca apa să se răcească de tot. În timp ce-și usca părul în oglinda veche, gândul îi zbură la camera de hotel de pe litoral.

În bucătărie era cald. Stând pe canapea, trecu în revistă episoadele din ziua aceea obositoare. Pentru că erau vraiște, precum cioburile

unui geam spart pe care nu le poți așeza în ordine, nu aveau nici o legătură logică.

Era deja noapte când părinții se întoarseră acasă. Aveau o mulțime de noutăți de la logodnă, mai ales bârfe, și o suspiciune că mireasa rămăsese gravidă înainte de nuntă.

Cinară fără să-l mai aștepte pe frate-său. Ea se uită la știrile TV, apoi spuse că e obosită și merse la culcare.

În pat, cioburile sparte ale zilei i se înfățișară din nou alandala. Și, de parcă asta n-ar fi fost de ajuns, peste ele tronau imagini ale viitorului sejur: terasa unde se bea cafeaua de dimineață, manichiura ei violetă în vreme ce duce ceașca la buze, chipuri de tineri cu privirea hămesită cerșindu-i iubirea. În noaptea plină de tensiune, chinuiți de îndoieli, ei căutau ultimul strop de căldură, ca și când acesta, mai mult decât barca sau uleiul cu care-și ungeau trupul, i-ar fi putut ajuta să străbată apele ucigașe.

De câteva ori în timpul nopții, tremurând de dorință, își închipui cum își încordează mușchii picioarelor ca să strângă mai tare între ele trupurile acelea încordate. Riscul îi făcea mai fascinanți, iar ea trebuia să-i învăluie în iubire ca să nu-i poată pierde. Acolo, beți de dorință, își dezvăluiau poate fără să vrea secretul pe care-l ținuseră ascuns cu îndârjire luni de-a rândul. Pentru cătușele astea o să-mi spui într-o zi mulțumesc. Și mama ta, dacă ar ști, o să-mi aprindă o lumânare.

În zori avu un vis erotic. Se trezi epuizată. Avea două săptămâni de când nu se culcase cu iubitul ei. De o bucată de vreme nu o mai atrăgea, dar vara ce se apropia, cea mai frumoasă vară a celor 23 de ani ai ei, părea că va fi și anotimpul despărțirii. Toate imaginile de mai-nainte: luna răsărind din mare, muzica din barul de noapte, cafeaua pe terasă, turiștii străini, lumânarea de lângă icoana Sfintei Maria i se perindară din nou prin imaginație, dar încet și într-o ordine diferită. Doar o singură dată, o imagine străină, grăbindu-se tocmai din acest motiv, o făcu să se cutremure. Tu, care știi drumul, ia-mă cu tine. Și părul ei fluturând în vânt, alături de celălalt, deasupra valurilor mării.

Vjollca se întoarse pe spate. Femeile frumoase, pe cât de necredincioase le sunt soților, pe atât de fidele îi sunt statului.

Deși buimacă din somn, nu știa ce să creadă. De unde răsăriseră vorbele acestea ciudate? Unde le auzise, cine i le spusese? Soțul și statul. Soțul, statul și soția. Ar fi putut crede că le rostise Sami Braja, dacă n-ar fi știut că el putea vorbi despre orice, dar niciodată despre stat.

IV
O ZI DIN VIAȚA MINISTRULUI

Contrar celui dinaintea lui, care se prefăcea că aude tot chiar când era cu gândul aiurea, noul ministru, cu cât părea mai absent, cu atât mai atent era în realitate. Ba chiar, atunci când își mijea ochii, semn că mintea lui e în altă parte, tocmai în momentul acela subalternii săi îi așteptau reacția.

Ascultă aici, Belul Glina. Este pentru a treia oară când îmi bați câmpii despre Marele Zid Chinezesc. Eu te avertizez: dacă te mai aud o dată pomenind de zidul ăla, te zbor afară de nu te vezi, pricepi? N-ați venit aici să-mi țineți prelegeri de filosofie, ci pentru cu totul altceva. Și, dacă tot ți-a rămas gândul la zidul chinezesc, eu îți spun clar că o construcție la care s-a muncit o mie de ani poate fi orice, numai zid, nu.

Ceilalți se aplecară peste paginile cu însemnări ca să șteargă, probabil, de acolo cuvintele „Zidul Berlinului“ sau vreo altă expresie care ar fi putut fi apreciată drept intelectualistă.

Noul ministru era cătrănit, iar ei nu-i deprinseseră încă obiceiurile. În vremea asta, celălalt, cel dinaintea lui, zăcea încătușat în pușcărie și numai Dumnezeu știe ce mărturisiri făcea. Că o să se învinuiască, în afară de altele, că nu fusese vigilent cu transfugii, asta o putea bănui orice prost. Numai de nu s-ar fi spus că prin indiferența lui îi și încurajase.

Acum vorbea șeful securității din Korcea. Problema fugarilor, ca problemă de maximă stringență, trebuie văzută în toată complexitatea ei. Nu sunt suficiente controalele din trenurile, autobuzele și taxiurile ce ajung în zonele de risc. Nici rapoartele în doi peri ale colaboratorilor secreți, ba chiar nici modernizarea sârmei ghimpate, a șalupelor de grăniceri, a radarelor sau înlocuirea câinilor de frontieră. Trebuie mers la cauzele profunde, cele care amplifică fenomenul. Lupta de clasă, firește, dar și slaba muncă ideologică, însușirea superficială a operelor Conducătorului etc. Și, de asemenea, neînțelegerile și contradicțiile ce se nasc între oameni. Acolo apare ideea fugii din țară, și nu la frontieră.

Ministrul bătea darabana cu degetele în masă. În cele din urmă îl întrerupse pe vorbitor și-i ceru să nu repete lucruri cunoscute.

– Astea s-au mai spus la ultima ședință. După cum știți, v-am chemat de urgență pentru a vă cere idei noi și o nouă abordare. Avem

în fața noastră un sezon dificil. Așteptăm vara cu bucurie: concedii, soare, plajă. Doar că pentru noi ea e... nu știu cum să spun, mai problematică decât iarna. Biroul Politic, Conducătorul însuși așteaptă de la noi realizări în această vară. Ar fi imposibil să ne angajăm că vom avea zero evenimente. Dar să se repete situația de anul trecut... Asta ar însemna ca nici eu, nici voi să nu mai fim pe-aici.

În vreme ce le trecea chipurile în revistă, observă că șefii de la Shkodra și Pogradec, raioane care aveau pe teritoriul lor lacuri, se așezaseră unul lângă altul. În vreme ce aceia de pe litoral erau împrăștiați. Din totalul de douăzeci și șase de șefi raionali, nouă dintre ei, cei care aveau sub jurisdicție ape, păreau foarte preocupați.

– Eu o să aștept, zise ministrul. Privirea i se fixă pe șeful de la Tropoja, care nu-și ascunsese surprinderea. Cu tine vorbesc, urmă ministrul. Te miri, nu-i așa? Pentru că ai 200 de kilometri până la mare ți se pare că astea nu te privesc și pe tine? Că poți să-ți pui pălăria pe-o ureche și să te uiți cum ne chinuim noi, ceilalți, nu? Că, dacă ești în creierii munților, nu ai treabă decât cu zăpada, așa e?

– Tovarășe ministru, încercă să se opună cu jumătate de voce celălalt.

– Închide gura și ascultă-mă până la capăt. Tu și toți cei din raioanele muntoase. Pentru transfugii pe mare proveniți din raionul tău, înainte de a răspunde cei din Shëngjin și Saranda, o să răspunzi chiar tu, ai înțeles?

Șeful de la Erseka, convins că raionul lui se afla mai departe de mare decât Tropoja, deci era mai vizat de ministru decât colegul de acolo, îi strecură un bilețel celui de la Librazhd. „Dacă zidul chinezesc nu e zid, atunci ce e? Coteț de găini?“.

Acum vorbea șeful securității de la Fier. În raportul de analiză a muncii de săptămâna trecută fusese pusă o întrebare: să se accepte sau nu că există acest fenomen? Era vorba mai ales despre organizațiile de partid. Cu alte cuvinte, să se ridice acolo problema, să devină o temă de partid sau lucrurile să se închidă la nivelul Ministerului de Interne?

– Uite o problemă interesantă, spuse ministrul. Și cum au răspuns colegii?

– Au fost opinii diferite.

Șeful de la Fier își încheie cuvântul cu propunerea ca trecerea ilegală a frontierei să nu mai fie considerată o temă tabu. După părerea lui, nu era nimic rău dacă la TV ar fi apărut transfugi repatriați, căindu-se.

Șeful de la Tepelena îl contrazise. Asta ar însemna să-i încurajezi și pe alții s-o facă. În plus, arătând îngăduință în aceste cazuri, ai da un semnal de slăbiciune. Dacă prezinți această infracțiune ca pe una minoră, tratată cu blândețe, atunci ordinea de stat va fi periclitată. Eu am fost și sunt și acum de părere că statul nostru trebuie să-și arate

colții. În caz contrar, dacă facem concesii, vom păți ca cehii.

– Eu n-am cerut nici un fel de concesii, zise șeful de la Fier. Am afirmat că, în unele cazuri, trebuie să fim mai deschiși.

– Deschiderea asta a ta te duce la slăbiciune, răspunse celălalt.

Șeful de la Fier se congestionă tot la față.

– Nu-i așa, spuse. În plus, depinde de ceea ce înțelegi tu prin a vorbi deschis. Să târăști cadavrele transfugilor prin mijlocul satului nu mi se pare că-i o treabă prea discretă.

Celălalt murmură ceva ininteligibil.

– Ce? întrebă ministrul.

– Nimic, făcu cel întrebat. Am vrut să repet ceea ce am spus adineauri. Eu poate că greșesc, tovarășii pot să mă corecteze, dar continui să cred că statul trebuie să-și arate colții.

– Dar nu colți de câine, zise șeful de la Fier.

– Ușurel, ușurel, interveni ministrul. Ce-i cu colții ăștia de câine?

Îi privi pe rând pe amândoi, apoi pe toți ceilalți. I se păru că pe chipurile lor citește expresia ursuză a celor care nu vor să se amestece într-o sfadă mai veche. Culmea e că cei doi certăreți, ajunși subit la sentimente mai bune, încercau să treacă peste momentul acela.

Cu glas domol, ministrul îl întrebă pe adjunctul său, care ședea alături, despre ce cadavre și colți de câine se vorbea. Celălalt ezită și el câteva clipe înainte de a-i povesti în șoaptă că era vorba despre trupul unui student ucis pe când încerca să treacă granița, adus apoi la Tepelena pe platforma unui camion. Evenimentul avusese loc în urmă cu doi ani. Pe cadavru erau vizibile rănile de glonț și mușcăturile câinelui polițist.

– Aha, făcu ministrul.

Își aminti că în urmă cu puțină vreme, când abia fusese numit în funcție, citise ceva asemănător, numai că în dosar faptele fuseseră descrise destul de sumar și de ambiguu.

– Continuăm, zise cu voce joasă.

Ceasul de perete arăta că se apropie prânzul. De la cabinetul Conducătorului fusese anunțat că după-amiază ar fi putut fi convocat la sediu. Acum era convins că a avut dreptate nespunând la nimeni. Chiar și fără anunțul acela, oamenii erau destul de îngrijorați. Pentru a-și prezenta poziția, șeful de la Shkodra se apropie de harta atârnată pe perete. Cu semne, linii și săgeți albastre erau indicate direcțiile în care se mișcau viitorii fugari. Toată treaba este care dintre cele două părți are s-o descurajeze pe cealaltă, spuse el. Noi pe ei sau ei pe noi. Așadar, după cum a spus tovarășul ministru, vara care vine este decisivă pentru toți.

Șeful din Erseka spuse că acolo, pe vârful muntelui, treburile sunt uneori altfel decât își închipuie cei din capitală. Mie mi-a trebuit să vin de câteva ori la Tirana ca să explic de ce e necesar să fie decorați

câțiva câini de graniță. Unul dintre ei fusese rănit în lupta cu infractorii. Ca să fiu sincer, nu știu de ce a fost atât de problematică decorarea lor. Toată lumea iubește animalele, le oferă fel de fel de medalii și titluri, noi de ce ne temem? Din câte știu eu, într-un stat din Europa, în Belgia, dacă nu greșesc, un câine a fost avansat vicepreședinte de senat și nu a protestat nimeni.

– Nu în Belgia, în Roma antică, interveni adjunctul ministrului. Și din câte-mi amintesc eu nu a fost câine, ci cal.

– Câine, cal, e același lucru, făcu celălalt. Nu despre asta e vorba. Întrebarea e dacă vom lovi puternic, ca adversarul să ne ia frica, sau cu mănuși, ca domnișoarele?

Imaginea cadavrului studentului de la Tepelena nu-i mai ieșea din cap ministrului. Precum se pare, exista posibilitatea ca această poveste să se repete într-o formă sau alta. Nu era o coincidență că ei, ca niște bătrâni vulpoi hârșiți în toate relele, o reluau din când în când. Partea neclară era de ce se refereau la ea cu atâta grijă, ca la un spectru, ca la o umbră.

Acum vorbea șeful de la Saranda. E întreg la cap omul ăsta? se întrebă uluit ministrul. Nu te-am auzit bine, îi strigă, mă înșeală pe mine urechile sau vorbești despre sârmă ghimpată și câini? Ce treabă ai să le bagi în apă?

Ceafa celuilalt se făcu roșie ca focul.

– Chiar asta spuneam, tovarășe ministru. Este adevărat că eu nu am treabă cu astea, ci am alte probleme, mult mai complicate. Dumneavoastră știți că anul trecut Saranda a ocupat primul loc la trecut ilegal granița. Suntem gata să ne angajăm să reducem numărul... să-l ducem aproape de zero... Eu nu mă plâng că-mi lipsesc mijloacele. Ni se asigură de toate: bărci rapide cu motor, radare și proiectoare noi, chiar și femei. Toată treaba este cum îi lovim.

„Ce-i cu femeile astea?“, scrise șeful de la Erseka pe un bilețel. „Ori am ajuns acum ca femeile să ne apere granița?“

– Șșt, îi șopti vecinul. Sunt prostituatele. Alea îi descoperă mai repede decât orice radar.

– Aha!

– Toată treaba este cum îi lovim, repetă vorbitorul, răsfoindu-și însemnările. Eu am probleme în legătură cu asta. Grecia e la o aruncătură de băț. Am turiști străini. Pe anul în curs s-a hotărât creșterea numărului lor. Se știe că ăștia stau numai cu ochii pe noi. Printre ei pot fi ziariști sub acoperire, observatori de la Amnesty International și naiba mai știe de unde. Ca să n-o mai lungesc, apare din nou întrebarea care s-a mai pus aici: cum să acționez, pe față sau cu perdea?

Ministrul le trecu din nou în revistă chipurile, care erau la fel de încruntate ca la început. Cu sabia lui Damocles deasupra capului, își

spuse. De la cadavrul studentului din Tepelena, gândul i se mută într-o clipă la fostul ministru, încătușat în celula lui.

– Ia spune, i se adresă adjunctului. Ați capitonat pereții în celula numărul trei?

Celălalt dădu din cap în semn că da.

– Încă de săptămâna trecută. Totuși, pentru orice eventualitate, amicului nostru i-am lăsat pe cap și casca de motociclist...

– Crezi că tapițeria e suficientă ca să evităm surprizele cu el?

– Firește că e, dar de când Teme Grapshi, poate ați auzit, fostul șef al anchetatorilor, a sfâșiat-o cu dinții, luăm măsuri duble.

– Idiotul, făcu ministrul. Ce-a câștigat din asta?

– Nimic. Acum încearcă să vorbească, dar cu mințile rătăcite cum e, cu greu mai scoți câte ceva de la el.

Ceru cuvântul șeful de la Erseka.

Ia să vedem cu ce o să ne mai surprinzi și tu, își zise ministrul.

Pe ușa care se deschise fără respectul cuvenit, intră unul dintre aghiotanți. Se vedea pe fața lui că vine cu un anunț pe care trebuia să-l facă de îndată. Din câțiva pași fu în spatele ministrului, unde se aplecă pentru a ajunge la urechea lui. Celălalt rămase o clipă nemișcat. Apoi sări în picioare, îi șopti ceva adjunctului și o porni spre ușă. Acolo își aminti de paginile cu însemnări. Se întoarse, le făcu teanc și ieși fără a privi împrejur.

– A fost fixată după-amiază, îi spuse aghiotantului. Ești sigur?

– Nu după-amiază, acum, repetă acesta.

Ministrul își privi ceasul.

– Dar acum el trebuia să fie la Palatul Pionierilor...

– Acum, spuse din nou celălalt. Imediat.

– Am înțeles, nu te agita așa.

Probabil că a fost anulată întâlnirea cu pionierii, își zise în vreme ce urca în mașină.

Pe stradă, sub ploaia mărunță, GAZ-urile poliției erau parcate lângă Galeria de Arte. Șterse cu mâna aburul de pe parbriz și observă că Bulevardul Mare era, ca de obicei în asemenea cazuri, pustiu. La Hotelul Dajti și vizavi, din dreptul parcului Rinia până la Ministerul de Externe, polițiștii erau la posturile lor. Nu s-a anulat nimic, își zise. Doar dacă întâlnirea cu pionierii s-a amânat, iar ăștia nu știu nimic.... Sau... dacă avea să-l ia cu el acolo... Fără să vrea, simți nevoia să dea din cap un „nu“. Nu se întâmplase niciodată ca ministrul de interne să ia parte la asemenea festivități... Cu siguranță că a fost decalată întâlnirea cu pionierii, până se termină...

– Grăbește-te, îi spuse șoferului.

În clipa aceea, de pe strada de lângă Comitetul Central apărură primele mașini ale coloanei oficiale. Uite și Mercedes-ul lui. Le privi curios în vreme ce treceau una după alta pe lângă el. Ce naiba se

întâmplă, se întrebă îngrijorat. Îl convoacă la sediu, iar el pleacă.

Șoferul, care cât timp trecuse coloana oficială trăsese pe dreapta, apăsă pe accelerație. Vru să-i spună: nu-i nevoie să te mai grăbești, apoi brusc se plesni cu palma pe frunte. Tâmpitule, își spuse. Țăran analfabet și idiot! În Mercedes se afla cu siguranță sosia Lui. Un loc mai bun pentru a se folosi de sosie decât întâlnirea cu micii nătărăi nu se putea imagina. Cap sec! se apostrofă din nou. Tocmai el, care se ocupase cu trimiterea dublurii în satele de minoritari greci, tocmai el uitase de asta.

– Grăbește-te, îi spuse din nou șoferului.

Ideea de a-i găsi o sosie fusese într-adevăr o treabă tare bună, își zise în vreme ce mașina își încetinise goana. Să stai acasă, lângă sobă, și să-ți admiri dublura ca într-o oglindă, peste tot, e ceva. Nu întâmplător în Evul Mediu, când nu exista televizor, se folosea atât de mult. Acum moda revenise. Se zvonea că mulți dintre șefii lagărului socialist erau morți de mult și la conducere erau sosiile lor.

În antecameră, unde i se spusese să aștepte, scoase însemnările din geantă și începu să le răsfoiască. În loc să se concentreze asupra lor, gândul îi zbură la sala împodobită de sărbătoare unde pionierii începuseră, cu siguranță, să recite poezii, sub privirile înlăcrimate ale profesorilor. La un moment dat mâna îi încremeni peste pagini. Dar dacă El era într-adevăr acolo, iar aici, în birou, îl aștepta dublura Lui?

Ai luat-o razna de tot, își spuse. Cu un soi de amărăciune se gândi că și mai-nainte vreme, când nu avea dublură, într-un anume fel, în El existau două persoane. Cel zâmbitor și cald, de care se bucurau de obicei pionierii, academicienii și artiștii. În vreme ce ei, câinii de pază ai statului, aveau de-a face doar cu cel bănuitor și încruntat. Cine știe de ce, îi trecu prin cap că, pe cât de vesel și de blând avea să se arate dublura lui acolo, la festivitatea cu pionierii, pe atât de posac va fi cel adevărat aici, în birou.

Se deschise ușa și secretarul o închise cu grijă în urma lui. Se apropie și-l întrebă cu glas domol: „Tovarășe ministru, sunteți înarmat?“.

Căscă ochii uluit. Își aminti că, după complotul din armată, se hotărâse să fie reanalizate regulile de securitate. „Nu“, răspunse cu voce stinsă. „Vă mulțumesc“, zise secretarul și se apropie din nou de ușa cabinetului. O ușă care ministrului i se păru foarte înaltă. Calmează-te, își spuse, dar adăugă imediat: nu. În sinea sa exista mai multă liniște decât ar fi trebuit. N-ai de ce să fii neliniștit. La urma-urmei, nici nu-l controlaseră.

Ușa nu dădea semne că se va mai deschide. Încercă din nou să se concentreze la însemnările lui, ba chiar scoase și un creion roșu. Sublinie cuvintele „cazul de la Tepelena“, când bănuiala că avea să fie primit de sosia Lui îl bulversă din nou, de data aceasta mult mai tare.

Acum nu-și mai spuse „tâmpitule“, privirea îi rămase fixată pe hârtii, iar în gât simți un nod dureros. Pe cel dinaintea sa, în ziua în care a fost destituit, l-a primit chiar sosia. Numai Dumnezeu știe ce dialog îngrozitor s-o fi purtat între ei. Poate că dublura l-o fi luat peste picior, i-o fi spus, probabil, ce credeai tu, că El ar putea să-și piardă vremea cu un cadavru politic ca tine, ori ai nutrit speranța să profiți de întâlnirea asta pentru a te arunca la gâtul lui, ca un lup...

N-ai de ce să tremuri așa, își zise ministrul. Fusese un semn bun că-l întrebaseră dacă are armă. Asta arăta că cel care-l primea nu era sosia, ci El însuși. Ar fi fost chiar mai bine dacă l-ar fi și controlat.

În fine, ușa se deschise. Secretarul îi făcu semn să intre. Ministrul nu-și mai simțea picioarele. Ușa părea că se apropie singură. Ajunse să-și spună că dilema fusese atât de năucitoare, încât nici în subconștientul său n-ar fi știut pe cine să aleagă: pe cel real sau pe sosia lui.

După numai câțiva pași realiză că era într-adevăr El. Apropiindu-se și mai mult, ministrul îi văzu ochii goi, aproape triști. Celălalt îi făcu semn să ia loc. Ministrului i se înmuiară genunchii. În locul în care-i făcuse semn să se așeze nu era nici un scaun. Păstrează-ți cumpătul, își spuse. Se știa că vederea celuilalt slăbise complet în ultima vreme. Găsi singur un scaun și se apropie de birou. Văzându-i expresia pe de chip, fu convins sută la sută că era chiar El. De zâmbetul lui le era dat altora să se bucure: pionierilor, academicienilor senili, în vreme ce el, ministrul, trebuia să-i îndure căutătura aceea piezișă.

– După cum bănuiești, te-am chemat în problema transfugilor, spuse fără grabă.

Vocea îi era încă blândă, doar la sfârșitul frazei glasul îi deveni subțire și răgușit. Ministrul avea inima cât un purice. Celălalt continua să fixeze ceva pe suprafața mesei.

– Rapoartele spun că ei s-au înmulțit.

Ministrul dădu din cap în semn de aprobare, dar celălalt privea în jos. Rămase așa o bună bucată de timp. Când ridică fruntea, avea pe chip o expresie și mai posacă. Ministrul își spuse că i-ar fi fost mai ușor să-i înfrunte mânia, decât privirea aceea tulbure.

– Îi vom opri, zise cu o voce înfundată. Suntem acolo pentru a le pune stavilă, chiar cu trupurile noastre.

Regretă imediat vorbele acelea, care semănau cu niște versuri de doi bani. În fața sosiei, acolo, la Palatul Pionierilor, puteau fi rostite, dar nu în fața Lui. Spre norocul său, se părea că celălalt nu le auzise. Îl fixa cu ochii lui mari de culoarea cafelei prăjite, ca și când ar fi vrut să-i spună: înțelegi tu, omule, ministrule, cât de rău îmi face asta mie?

Ministrul simți nevoia să urle: cum poți fi atât de supărat Tu, care cu un zâmbet scoli din somnul lor și morții?

Gândul îi zbură din nou la Palat, acolo unde, în jurul dublurii,

bătrânii academicieni nechezau de bucurie împreună cu pionierii.

Cel care putea să umple de bucurie întregul Comitet Central, întreaga țară, cum de nu putea păstra și pentru el însuși o fărâmă din bucuria aceea?

Un val de milă, pe care ministrul se chinuia să-l respingă în asemenea momente, ajunse să-l învăluie. Uite, se pare că omul poate să-și reverse veninul asupra lui însuși, în vreme ce bucuria în nici un caz.

Ministrul rezista cu greu privirii celuilalt.

– Acum ascultă-mă, rosti El cu voce domoală, ca și când i-ar fi spus un secret. Ei o fac pentru a mă necăji pe mine.

Ministrul încremeni. Înainte de a pricepe până la sfârșit sensul cuvintelor, înțelese că aceasta era o exprimare ciudată, folosită poate pentru prima oară în clădirea aceea. De asta era și greu de descifrat.

Precum se pare, celălalt știa. Îl lăsă o bucată de vreme așa, apoi repetă fraza. În capul ministrului era o harababură incredibilă: fraze, lozinci și cuvinte cu care se obișnuise din ședințe și plenare, printre drapele și imnuri de slavă, se retrăgeau pentru a face loc unui verb exilat de mult: „a necăji“. În nici un text din Marx, ba chiar nici din Engels, nu-și amintea să-l fi întâlnit. Ca un copil de pripas, el se ivea chiar în mijlocul serbării, străin și plin de resentimente.

Ministrului i se păru că ar putea înțelege ceva, dar groaza era mai puternică. Și mai simți că trebuie să facă o alegere rapidă: să se arate naiv și nedumerit sau să riște, acceptând că înțelege. Știa că nu e bine când conducătorul îți destăinuie un secret. Dar să eviți momentul putea fi și mai rău.

Hotărî c-ar fi mai bine să aleagă prima variantă. Creierul, ca eliberat dintr-un clește, i se limpezea. Sigur că o făceau pentru a-l necăji. Ba chiar și mai rău: pentru a-l insulta în mod perfid... Ceilalți, un popor întreg, erau fericiți că trăiesc sub același cer cu El. Veneau oaspeți din toate colțurile lumii, din Brazilia, din Suedia, din Coasta de Fildeș, doar pentru a da mâna cu El... Iar în vremea asta, o mână de oameni îl ofensau: nu vrem să trăim împreună cu tine. Și-și luau picioarele la spinare, înfruntând zăpada de pe piscuri, câinii și valurile. Rămâi singur ca un strigoi.

Mare nenorocire, își spuse ministrul.

Vru să-l întrebe de ce-și bate capul cu câțiva rătăciți, dar își aminti că pe ultimele liste de transfugi erau trei studenți și un violonist de la Teatrul de Operă. Ar fi putut să-i spună că oamenii aveau fel de fel de motive să fugă: conflicte personale, probleme la locul de muncă, invidia și răutățile altora, ca în ultimul caz, dar nu îndrăzni să facă nici asta.

Celălalt luase asupra lui motivul plecărilor și nimeni, în afară de el însuși, nu putea să-l convingă de contrariu. Fug de mine...

Ministrul simțea o nesfârșită milă. Șeful cel mare continua să tacă ursuz. Luase totul asupra lui, ca vechii sfinți creștini, iar acum suferea. De 22 de ani nu mai ieșise din țară, invitațiile soseau de peste tot, dar le refuza. În vreme ce ei nu știau altceva decât să se îmbulzească spre granițe.

Ministrul dădu din cap în semn că nu, dar din gâtlej nu-i ieși nici un sunet. Combinația aceea de culpă și de venin, strânsă într-un singur om, îi făcea dificilă orice argumentație.

– Au încercat totul, spuse în cele din urmă celălalt, cu glas ostenit.

Continuă să vorbească, dar frazele îi deveniră tulburi, la fel cum se întâmplase și ultima oară, la ședința Biroului Politic. În sinea sa, ministrul încerca să le dea un curs cât mai logic. După ce încercaseră totul: comploturi, otrăvuri cu efect întârziat, calomnii etc., iată că găsiseră o ultimă metodă de a se răzbuna împotriva lui. Disperarea, decepția.

Tristețea din ochii Conducătorului lăsă locul unei mânii reci. Ministrul își aminti că, în delațiunea contra unui scriitor, întâlnise expresia că, printr-o eroare fatală a naturii, cantitatea de ură corespunzătoare unei vieți de trei sute de ani, cum e cea a corbului, îi fusese repartizată în mod greșit omului. Conform informațiilor deținute de turnător, doar în vechile familii din Gjirokastra, de unde se trăgea El, puteai găsi asemenea resentimente puternice.

– Uite așa, zise în concluzie, privind din nou în direcția în care se afla ministrul. Nu s-au lăsat până ce n-au încercat totul.

– Să aibă parte de tot ce-i mai rău... pe fundul mării, zise ministrul.

Tot în clipa aceea realiză că ultimele lui vorbe sunt la fel de neobișnuite în clădirea aceea, dar își spuse că fie ce-o fi.

Privirea celuilalt se înmuie. Apoi, pentru prima oară, Conducătorul zâmbi. Ministrul simți nevoia să-i cadă în genunchi. Lăsați-l în pace, nemernicilor, icni în sinea sa.

Nu-i nimic, o să vedeți voi.

Pe un ton care tremura de duioșie îi spuse câteva fraze pe care în alte împrejurări n-ar fi putut să i le spună sau poate că i le-ar fi spus doar sosiei. Câteva dintre acestea, de exemplu, acelea prin care îi promitea că-i va înhăța de oriunde s-ar ascunde, chiar și din fundul mării dacă ar fi fost cazul, simți că nu exprimă exact ceea ce intenționa să spună, dar constatarea aceasta nu-i opri elanul.

Celălalt asculta, ba chiar dădu de câteva ori din cap.

– Te înțeleg, zise aproape în șoaptă. Spune-mi acum ce-ți trebuie pentru a duce toate astea la bun sfârșit. Îți sunt de ajuns oamenii, mijloacele?

– Avem tot ce ne trebuie, nu cerem nimic. Vrem doar ca dumneavoastră să puteți dormi liniștit.

– Cu oameni ca tine dorm liniștit.

– Vă mulțumesc pentru încredere. Voi face totul pentru a o merita... Tovarășii sunt cu toții pregătiți... I-am lăsat în ședință. Numai pentru asta ne stoarcem mintea zi și noapte.

Ministrul simți că vorbise cam mult, totuși continua ca în transă. Îi povesti despre măsurile urgente, despre radare, despre noile propuneri, cum e aceea a târârii cadavrului la vedere, prin localități.

– Treaba asta cu cadavrele am mai auzit-o o dată, îl întrerupse El. Nu-i o idee nouă. E veche de când lumea.

Ministrul se poticni.

– Sunt fel de fel de idei... Cum ar fi mai bine... Să-și arate statul colții sau... sau nu...

– Asta e o poveste veche, urmă celălalt gânditor. Cred că ai citit *Iliada* grecilor. Acolo, dacă nu mă înșel, se descrie cum era târât un cadavru și cum se uitau oamenii la el. Nu-mi amintesc ce impresie le-a făcut. Tu o să decizi singur.

Își privi ceasul, iar ministrul înțelese că trebuie să se retragă.

*

Urcând în mașină, se simți mult mai liniștit. Bulevardul Mare era în continuare pustiu. Cu siguranță că sosia conducătorului nu se întorsese încă de la festivități. Probabil că la el în cabinet scrumierele erau pline deja cu mucuri de țigară. Și totuși, apropiindu-se de Piața Ministerelor, îi spuse șoferului: nu la birou, la închisoare.

Porțile de fier se deschiseră pe rând cu un scârțâit lugubru. Primul lucru care-i sări în ochi când intră în celula fostului ministru fu casca de motociclist de pe capul acestuia. Apoi îi văzu lanțurile la mâini și la picioare. Fără un cuvânt, se apropie de perete și atinse cu palma tapițeria. Ce dinți de șacal trebuie că avusese Teme Grapshi ăla că reușise să sfâșie pânza de sac.

– N-ai spus nimic clar în anchetă despre treaba aia de la Tepelena, îi zise în cele din urmă arestatului. Hei, cu tine vorbesc.

Din cauza căștii, nici ochii și nici maxilarele celuilalt nu se vedeau prea bine.

– Nu știu ce să spun, zise cu greu. Nu știu ce vreți.

– Să nu crezi că poți să ne duci cu prețul spunând tot felul de aiureli în anchetă.

– N-am vorbit aiureli, dar n-am știut ce să spun.

– Tu știi ce se cere într-o anchetă. Ai anchetat și tu. Răspunde și nu te mai ascunde după degete: ai încurajat sau ai frânat treaba cu târâtul cadavrelor?

– Am fost acuzat pentru amândouă.

– Dar care e adevărul?

– Nici nu am încurajat-o, nici n-am frânat-o. Am bănuit că e o treabă cu dus-întors și n-am știut ce să fac.

– Treabă cu dus-întors? Explică mai clar… Hei, cu tine vorbesc.

– Așa era, cu dus-întors. Toți știau asta.

Ministrului i se păru că din cască ieșise un oftat adânc.

– Explică mai clar… Vorbește!

– Era o treabă din care nu puteai ieși bine. O tortură de care nu puteai scăpa. Dacă acceptai, aveau să spună că provoci în mod intenționat nemulțumirea poporului. Dacă nu, că pactizezi cu dușmanul de clasă. În dosarul meu, cum ți-am spus, o să le găsești pe amândouă.

– Vrei să spui că ancheta a fost imprecisă?

– N-am spus așa ceva.

– Dar tu ce credeai, chestia asta cu târâtul cadavrelor influența în rău sau în bine fenomenul?

– Nu știu ce să spun. Uneori mi se părea că-i bine, alteori că-i rău.

– Cu cine te sfătuiai atunci? Cui i te plângeai?

– Nimănui. Toți evitau problema.

– Din câte știu eu, în Biroul Politic nu te-ai prezentat.

– Am discutat cu Șeful cel mare.

– A, așa? Și ce ți-a spus?

Liniștea din cască ținu mai mult decât până atunci. Un reflex de lumină, produs probabil de o mișcare din cap a arestatului, îl orbi pe ministru.

– Cu tine vorbesc. Răspunde.

– Nimic, zise celălalt. Citește *Iliada*, atât mi-a spus.

Ministrul înlemni. Îi trecu prin cap că ar trebui să lovească în casca aceea, dar nu știa cum.

– Minți.

– Nu mint. Așa mi-a spus.

– Minți, urlă pentru a doua oară ministrul și se năpusti spre ușă.

*

Când ieși, avea obrazul schimonosit de furie.

– La birou, îi spuse șoferului.

Afară se înserase. Mașina din gardă înainta cu viteză pe Bulevardul Mare.

După cum își închipuise, îi găsi pe toți acolo unde îi lăsase. Ar fi putut și ei să-și golească scrumierele, își zise. Se vedea de la o poștă că-l așteptaseră cu sufletul la gură.

Acum toți ochii erau ațintiți asupra lui. Erau nerăbdători să le spună cu ce dispoziții se întorcea. Numai că el n-avea de gând să le spună nimic.

O ură rece, venită dintr-o direcție necunoscută, îl îndârjea contra tuturor. Să nu se aștepte la ajutorul lui, așa cum nici el nu se aștepta la ajutorul cuiva. Să străbată singuri, fiecare pe riscul lui, întunericul din jur.

Nu scăpă de presentimentul acela urât nici când îi salută și nici

atunci când le ură spor la treabă. Ba dimpotrivă: cuvintele de salut îi accentuară teama.

Ajuns acasă, în vreme ce-și scotea paltonul, privirea îi căzu pe casca de motociclist lăsată de fiul său pe covor.

– Pari obosit, îi spuse soția la cină. Unde ai mâncat de prânz?

– Lasă...

După cină, merse în birou. Scoase însemnările din geantă și începu să le răsfoiască. Ochii îl dureau de oboseală. Citea cu greu, ca și când n-ar fi fost scrisul lui. Fraze fără cap și coadă, ca niște șerpi masacrați. *Fug ca să mă necăjească pe mine*. Cuvintele acele nu le găsi nicăieri. Mâna înțepenită nu îndrăznise să le scrie. De sus, ele își lăsau doar umbra asupra celorlalte cuvinte.

Ministrul ridică telefonul. Ceru cu primul său adjunct. *Iliada*? făcu celălalt tărăgănat, fără a-și ascunde uimirea, ca și când ar fi vrut să spună: *Iliada* la ora asta? Da, da, *Iliada* îmi trebuie urgent, chiar în seara asta. Sună-l pe președintele Academiei. E târziu să-l scoli din somn pe ramolitul ăla? Atunci sună-l pe vreunul dintre ai noștri de acolo. N-avem pe nici unul dintre vicepreședinți? Cum se poate? Aha, omul nostru e în delegație? Bine, bine, rezolvă singur treaba. Alo, ia ascultă, era să-mi scape. Nu uita să-l întrebi în care fragment se descrie cum este târât un cadavru. Ai înțeles? E vorba despre un cadavru pe care-l duc târâș. Grăbește-te. Aștept lângă telefon.

Răsturnat pe canapea, închise ochii încercând să nu se mai gândească la nimic.

Din ancheta desfășurată zece ani mai târziu

VICEPREȘEDINTELE ACADEMIEI: *Era a doua oară când îmi cereau același lucru:* Iliada. *Erau voci diferite, dar ora era aceeași, spre miezul nopții. Odată cu cartea voiau să știe pagina la care Ahile târăște în urma carului de luptă trupul lui Hector, care, după cum știți, este în cântul al 22-lea.*

Oare ei știau ceea ce-mi cer? Era vreo greșeală sau treaba asta avea de-a face cu altceva: cu analiza secretă a manuscrisului vreunui scriitor, de exemplu, care descria o scenă asemănătoare din Antichitate ce făcea aluzie la epoca noastră? Precum știți, au existat asemenea cazuri.

Când au apărut primele zvonuri despre niște cadavre târâte la Tepelena sau pe litoral, mi-am zis în sinea mea că toate astea ar fi putut fi legate între ele. Numai că nu găseam punctul comun. Erau două fapte imposibil de comparat. Să fi fost vorba, de exemplu, despre un oponent care ar fi vrut să fugă din Troia, adică să dezerteze, iar troienii, ca să-l pedepsească, să-l fi târât în fața poporului, ar fi avut o logică. Dar aici aveam de-a face cu un prinț mort eroic, Hector. În plus, spectatorii acestei scene sunt două tabere opuse: grecii, care se bucurau, și troienii, care-l plângeau. Oricum am lua-o, nimic nu semăna cu scenele petrecute la Tepelena sau la

Pogradec.

Și cu atât mai puțin cu vreo altă idee a lui Homer. După cum s-a mai spus de câteva ori în acest proces, permiteți-mi să spun și eu că, în asemenea treburi, ei aveau mai multă experiență și mai multe idei decât întreaga Antichitate greacă și romană la un loc. Cer iertare pentru această divagație.

Am vrut să subliniez uimirea mea că doi miniștri, și primul, cel arestat și împușcat mai pe urmă, și celălalt, care i-a luat locul și este judecat astăzi, aici, mi-au cerut același lucru, în aceeași formulare și, după cum am mai spus, la aceeași oră: spre miezul nopții.

În absența altei explicații, mi-am închipuit că ori au înnebunit amândoi, ori o pornire nebunească îi împingea, înainte de prăbușirea în prăpastie, să citească, cine știe de ce, acel text străvechi.

V
PLICTISEALĂ DE SOLDAT

Ținut pustiu. Pietriș pe țărmul mării. Intră în scenă... Lul Mazrek.

Idiot, își zise. Tâmpit incorigibil. Ai început din nou să delirezi?

La o săptămână după sosirea lui aici își închipuise că buimăceala de la început era de domeniul trecutului. Dar nu numai el, ci și toți ceilalți recruți păreau duși cu capul. Așa e la început, le spuneau soldații mai vechi. Armata te bulversează complet. Și, în afară de asta, voi ați nimerit și o vreme proastă.

Vremea era într-adevăr mizerabilă. O ploaie măruntă, amestecată cu ceață, te făcea să nu vezi la doi pași. Nici țărmul, nici marea, nici cerul.

În orele libere, după instrucție, Lul se învârtea între dormitor și malul mării. De acolo se zărea mai bine turnul de observație, unde era montată mitraliera. Stâlpul cu steag era ceva mai departe, lângă terenul de volei.

Într-o adâncitură a țărmului, ca un golf minuscul, era ancorată șalupa rapidă. Din prima clipă când o văzuse, Lul Mazrek își ferise privirea ca prins asupra faptului. Așa făcea mereu. Când se întorcea, își fixa privirea pe turnul mitralierei sau pe steag, iar cu coada ochiului arunca o ocheadă spre barcă. În a treia zi observase că îi lipsea motorul. Mai apoi aflase întâmplător că motorul era ținut sub cheie chiar de comandant.

Deplasându-se către cantină, trecea pe lângă adăpostul câinelui. Era legat, la fel ca și șalupa, cu un lanț de fier. Avea o privire rece ca de gheață. Cu două săptămâni în urmă, privindu-i pe amândoi, câinele și barca, creierul i s-ar fi pus imediat în mișcare: iată că cele două instrumente fidele ale statului, unul cu suflet și altul fără, sunt ținute, culmea-culmilor, în lanț. Dar acum simțea că în mintea lui nu mai au loc asemenea raționamente.

Așa se întâmplă cu toți, insistau camarazii mai vechi. Nu-ți mai amintești nimic, iar ceea ce-ți rămâne în memorie e atât de schimbat, că te miri și tu de unde le știi.

Iar Lul Mazrek le dădea dreptate. I se părea că, împreună cu hainele militare, îi fuseseră date și niște zile, care de fapt nu erau zilele lui. De azi încolo era obligat să trăiască cu ele. Așa e la început, dar pe urmă lucrurile se schimbă, spuneau soldații ceilalți. Încetul cu încetul, situația reintră în normal.

Dar el ar fi vrut ca năuceala asta să continue. Ce nevoie avea să se întoarcă la luciditatea dinainte? Sub curelele de piele și fierul armei totul era mai suportabil. Iar plictiseala era și ea ținută în frâu. Și zborul fanteziei, și dorința de sex. Aceasta este, cum s-ar părea, esența secretă a oricărei armate: te ține legat, sub presiune, ca să-ți dea drumul apoi împotriva inamicului. Ca unui câine. Ca unei șalupe cu motor.

În după-amiaza aceea, întorcându-se din plimbarea obișnuită, se auzi strigat de departe. Apropiindu-se de cazarmă, înțelese. Venise poșta. Un soldat roșu la față învârtea un plic deasupra capului. „Lul Mazrek. Recomandată!“, striga cât îl țineau plămânii.

Se apropie și-i smulse plicul din mână cu un aer supărat.

– Ce ai de behăi așa?

Celălalt continua să se uite curios la el cum deschide plicul.

– Vreo veste proastă, frățioare?

Lul negă din cap.

– Asta e bine, zise celălalt.

Lul reciti primul rând al scrisorii. „Scumpul meu Lul“, apoi văzu numele fetei în partea de jos a paginii. Soldatul care-i dăduse scrisoarea era numai ochi și urechi.

– Ce-i? îl întrebă Lul. Ce te zgâiești așa la mine?

– Nimic. Am vrut doar să te întreb: când n-ai vreo veste proastă, de ce să pui scrisoarea recomandată?

Pentru prima dată după o săptămână groaznică, lui Lul Mazrek îi venea să se tăvălească de râs.

– Se pare că ești un mare șmecher, îi spuse.

Soldatul ridică din umeri și dădu din cap ca pentru a se dezvinovăți.

– Măcar atâta știm și noi... Într-un an de zile de când sunt soldat aici, o singură dată a venit un plic recomandat.

– Cu vești proaste?

– Normal. Era un soldat din Fushëbardha. Îl anunțau că lupul a sfâșiat jumătate din oile cooperativei.

– Păi, uite, dacă ești așa de curios, am să-ți spun. Nici lupul n-a dat iama prin oi, nici tata nu și-a sucit piciorul. Scrisoarea mi-a venit de la... logodnică.

Celălalt rămase cu gura căscată. Clipea din ochi uluit.

– Ce-ai rămas așa ca prostul? făcu Lul. Doar nu mi-o fi trimis-o Isus Hristos. Logodnica mi-a trimis-o. Tot nu mă crezi?

– Logodnica..., începu celălalt.

În gura lui, cuvântul părea magic. Iar admirația pentru destinatarul scrisorii se vedea de la o poștă.

Lul Mazrek îi întoarse spatele și se îndreptă spre țărm pentru a o citi în liniște. Bătea vântul. Când și când cădea câte o picătură de ploaie. Lul trecu la repezeală peste rândurile în care ea îi spunea cât îi e de

dor, în vreme ce el apăra frontierele patriei socialiste, și alte câteva banalități. Când ajunse mai jos, strânse buzele de uimire. Exclamă de câteva ori „ia te uită, ia te uită“. Roșcata avea talent la scris. Și, în plus, se vedea că nu copiase textul din vreo revistă. „Îmi amintesc cum am dansat la ziua lui N.B., când eu mi-am pus capul pe umărul tău, iar tu îmi spuneai vorbe dulci în sunetele chitarei“.

Un căcat, își zise Lul. În timpul dansului nu-i spusese nici o vorbă dulce, îi mângâiase în schimb de câteva ori coapsele chiar în locul *acela*, în vreme ce-i șoptea la ureche: pari slăbănoagă, da' craci ai ca lumea.

„Dragul meu, eu îți cunosc dorințele secrete și știu că acolo unde ești ai vrea să-ți trimit cuvinte obscene. Crede-mă că am încercat, dar n-am putut. Tu m-ai învățat să le spun cu gura, dar în scris e altceva.“

Ia te uită la ea, a devenit rușinoasă, pufni el. În realitate, ce n-ar fi dat să nu fie așa.

„Și totuși, îți spun un secret... Ori de câte ori vreau să mă descarc... pricepi ce vreau să-ți zic?... Noi, fetele, ca și voi, băieții, când suntem excitate, ne descărcăm singure. Deci, ori de câte ori îmi vine cheful, îmbrac chiloțeii de mătase, ăia pe care i-am avut în noaptea aceea, când pentru prima dată... tu m-ai... Și știi? Mă descarc imediat. Dar gata cu astea. Ceea ce-mi imaginez acum e o sală de teatru, eu în fotoliu și tu jucând pe scenă. Iar la sfârșit, aplauze, buchete de flori și privirile noastre încrucișându-se“.

Ia uită-te la ea, făcu el din nou. Dar renunță să mai adauge „a naibii roșcată“.

Strecură scrisoarea în buzunar și se întoarse pășind gânditor. Creierul lui, după o săptămână de inactivitate, era într-o agitație continuă. Ca de obicei, după ce se asigură că nu-l vede nimeni, privi cu coada ochiului spre barcă. Se legăna uniform, cu o monotonie idioată. Fără motor, părea o ființă lipsită de creier. Simți nevoia să se arunce asupra ei cu un topor pentru a pune capăt acelei legănări fără speranță. O dorință asemănătoare simți și atunci când trecu pe lângă adăpostul câinelui. Și el părea mort. Doar steagul de pe stâlp flutura, și încă atât de vioi încât părea că, dintr-un moment într-altul, în agitația de care fusese cuprins, vulturul negru avea să se desprindă și să zboare de pe pânza roșie.

Intrând în cantină, observă că era privit mai altfel. Tâmpitul ăla cu obrajii roșii le povestise, mai mult ca sigur, despre scrisoare. Ceea ce nu-l deranja cu nimic. Dimpotrivă, în privirile acelea jucăușe se putea citi, în afară de curiozitate, și o doză de admirație.

După cină, se dădu adunarea. Ca în fiecare seară, mărșăluiră cântând în jurul cazărmii.

În vreme ce fuma la ușa dormitorului, înainte de stingere, soldatul care avea patul lângă el, un lungan cu picioarele ca de barză, îi spuse

în șoaptă: ai primit scrisoare de la logodnică. Bravo ție.

Lul Mazrek nu știu ce să-i răspundă. Îl căută din priviri pe obrajii roșii până-l zări. Ședea puțin mai încolo, în întuneric, privind spre ei.

– Anul trecut am avut un soldat logodit, începu lunganul. I-au dat patru zile permisie să se însoare. Când s-a întors, era stors de puteri. Se înțelege că primul lucru pe care l-am întrebat a fost de câte ori a făcut-o. La început vorbea cu perdea, apoi i s-a dezlegat limba. În prima noapte, de 23 de ori, într-a doua a dus-o până la 40.

Și începu să râdă, lovindu-și genunchii cu palmele. Lul râse și el. Alți doi-trei camarazi se apropiară în liniște.

– Vorbeați despre Lukan Huta? întrebă careva.

– Chiar despre el, răspunse lunganul. Prostănacul ăla credea că un împins, o pompă cum i se mai spune acum, se pune la număr. Ai mai văzut așa un bou?

Pentru că nu mai râsese de mult așa, Lul simțea că aveau să-i sară plămânii din loc. Ceilalți râdeau și ei cu lacrimi. Ehei, ce viril se dădea și Lukan ăla, zise un altul înainte de a se face liniște.

– Tu de când ești logodit? îl întrebă lunganul pe Lul.

– Nu de mult... cu două săptămâni înainte de a veni aici.

– Aha... E la școală?

– Da... Studentă la medicină.

Celălalt trase aer în piept.

– Sigur v-ați luat din dragoste. Voi, orășenii, vă bucurați de viață.

Lul zvârli chiștocul de țigară, apoi îl strivi cu bocancul. Pentru că nu știa ce să răspundă, privi câteva clipe ultimele scântei învăluite în fum albăstrui.

– Am cunoscut-o la o zi de naștere, zise ezitant.

O îndoială necunoscută până atunci, ciudată, îi bloca limba. Cuvintele lui Nik Balliu, „chestia aia o are dulce rău“, muzica de la aniversarea lui, moliciunea formelor ei de sub rochie, ei bine, toate acestea i se amestecau în minte cu aplauzele din sala teatrului unde recitase poezii, cu pianul din colțul scenei, cu vorbele ei obscene și cu degetele cu manichiură neagră ale studentei din Tirana, la care se adăuga afirmația unui necunoscut că fetele cu manichiură ca asta sunt într-adevăr șic.

Se miră și el de ușurința cu care creierul lui trecea, la iuțeală, parcă stimulat de lunga inactivitate, de la una la alta. Degetele cu manichiură, mătasea chiloților, cuvintele obscene din cămara din fundul curții, pianul împreună cu bătrâna pianistă care cânta la el, aplauzele, linia molatică a pulpelor... după ce-l bântuiră liber o vreme, desprinse de obligațiile de soldat, se aliniară într-o formație nouă, pe care el o considera logică. N-avea impresia că le abandonează. Dimpotrivă, la fel ca în timpul spectacolului, când accentua cuvintele la versurile aplaudate de spectatori și cobora tonul la cele mai

plicticoase, făcea și aici același lucru. Impulsul interior de a nu amesteca amintirile cu realitatea devenea dominant. Trebuia să elimine din jurul lor plictiseala acelui loc mizerabil. Cât despre amăgire, dacă ar fi trebuit căutată undeva, ea era mai curând produsul lor, decât al minții lui. O purtau cu ele, o risipeau în jur, iar el nu era altceva decât oglinda lor fidelă.

Plecând la culcare, observă că patul vecinului scârțâie mai tare ca-n alte seri.

– Nu poți să dormi? îl întrebă Lul în șoaptă. Ai dreptate, nici eu nu-mi pot întinde picioarele în patul ăsta de rahat, de tine ce să mai zic?

– Nu-i vorba de picioare, răspunse celălalt. Nu-mi iese din minte ce ne-ai povestit.

– Serios?

– Ia ascultă, spuse celălalt după un moment de liniște. Ascultă și nu mi-o lua în nume de rău. Mi-a plăcut de tine chiar din prima zi. Dacă aș fi avut un frate, ca tine aș fi vrut să fie. Acum îmi placi și mai mult. Ești un om norocos. Nu te invidiez, ca Tonin Vorfi. N-am avut bafta ta, dar îmi plac oamenii care se descurcă.

– E cam devreme să spui că n-ai avut noroc în viață, îl întrerupse Lul. Dar cine-i Tonin Vorfi ăsta?

– E un soldat din Dürres. Se dă mare gigolo. Își descoase și-și coase singur nasturii, ca să-i stea uniforma cât mai șic. În seara asta, când tu povesteai, el a stat deoparte. Stătea în întuneric ca un nemernic, dar nu ne-a scăpat din ochi nici o clipă. Nu suportă ca altul, și nu el, să fie în centrul atenției. Scrisoarea ta recomandată l-a înnebunit rău de tot. Hm... scrisoarea aia a ta i-a scos pe toți din papuci. Mie nu mi-e rușine s-o spun, n-am primit niciodată vreo scrisoare de dragoste. Uneori nici nu-mi venea să cred că există asemenea mesaje... Pentru mine, tu ești mai mult ca un frate... Te rog, nu-mi lua în nume de rău că-ți cer... Nu sunt unul din ăia care cerșesc... Chiar dacă mă refuzi, eu n-am să mă supăr... Eu...

– Ce-o lungești atâta, îl întrerupse din nou Lul. Ți-o dau s-o citești, dacă asta vrei.

Își căută bluza în întuneric, apoi îi întinse plicul.

– Mă duc la budă, zise celălalt. Și nu mi-o lua în nume de rău, frățioare.

Lul Mazrek îi urmări cu privirea silueta deșelată, străbătând în întuneric dormitorul.

Nu peste mult timp se întoarse. Părea că s-a „rezolvat“ de unul singur.

– Ei? făcu Lul.

– Lasă... Am turbat... Nu știu ce să mai spun... Ești mare.

– Sunt și câteva obscenități acolo, ce zici?

– Ce obscenități, frate? Acolo, fiecare cuvânt e aur curat. Platină sau

chiar mai mult... diamant. Ca să nu mai pomenesc și de lacrimile alea.

Lul zâmbi în întuneric. Își aminti de ploaia măruntă care cădea când deschisese plicul.

– Nu cumva mi-ai murdărit-o cu spermă? îl întrebă.

– Nu, răspunse celălalt, am avut grijă.

Acestea au fost ultimele lor replici. Lul îl auzi pe celălalt sforăind, dar pe el somnul îl ocolea. Știuse că îndrăgostiții nu au somn, dar să ai insomnii și atunci când ceilalți te consideră îndrăgostit, asta o afla abia acum. Și totuși, simțea că nu prea-i în apele lui. Se spune că vasul cu care duci trandafirii la târg păstrează încă parfumul florilor. Îl chinuia o ușoară părere de rău. Niște muguri timizi, cum sunt aceia din martie. Doar că totul era înghețat și înconjurat de neguri. Chipul fetei îi apărea difuz, ca ascuns sub o mască. O mască dintr-acelea ce apar pe fețele soldaților atunci când se chinuiesc să audă ceva. Poate mai târziu, când se va mai maturiza, va putea să se îndrăgostească și el de-adevăratelea.

A naibii roșcată, își zise înciudat. Îi pusese o mască de aur, o ridicase pe piedestal și acum ei i se părea că chiar merită locul acela.

Gândind toate astea nu simțea nici o urmă de supărare, ba chiar îl încerca un ușor sentiment de tandrețe. Știa că se arătase cam rece, ca toți cei care nu dau nimic de la ei. Nu era vina ei că, nefiind fata la care visase, îl lăsa totuși în seara aia fără somn. Iar în privința măștii aceleia, toate femeile, unele mai mult, altele mai puțin, apelează la ea. Iar dacă n-o au pe chip, sexul și-l învăluie cu ea negreșit. Pentru că, la urma urmei, triunghiul acela întunecat, care ne înnebunește pe toți, e tot o mască.

Se întoarse pe-o parte, cum făcea ori de câte ori se masturba, dar își simți sexul amorțit, ca și când n-ar fi fost al lui.

*

Terenul de trageri se afla în spatele dormitoarelor, la marginea stufărișului. Lui Lul Mazrek i se păru că e locul cel mai trist din lume. Câteva tufișuri pe margine, o pancartă de lemn pe care scria „Trăiască 1 Mai“, iar în fund țintele, având deasupra portretele unor personaje politice străine. Alături de Brejnev era un loc gol. După alegerile din SUA nu fusese pictat încă noul președinte american. În vreme ce pe Tito, deși murise, nu-l înlocuiseră cu nimeni.

Era așteptat comandantul, care avea să dea calificativele tragerii. Se zvonea că de asta depindeau viitoarele permisii.

Soldații păreau nervoși. Nu doar pe mine mă calcă pe nervi peisajul ăsta mizerabil, își zise Lul. Avea gura amară și totuși își mai aprinse o mahorcă.

În cele din urmă apăru și comandantul. Era negru de supărare. După cum îi mărturisise lunganul, avea o oră pe zi când îl apucau năbădăile, dar cum să-i ghicești ora aceea? Pentru că-n fiecare zi era alta.

Lovind pietrișul cu botul cizmei, comandantul se apropie de ținte. Fiecare mișcare a lui trăda o mare nemulțumire. Ia uite cum împinge cu fruntea, ca un bivol, șopti lunganul. E spaima trupeților.

Cu privirea fixă, încruntat, comandantul se opri la prima țintă, cea care avea desenată gluga conică a Ku-Klux-Klanului.

Merse mai departe fără să spună nimic. Tâmpitul, zise lunganul printre dinți. În fața lui Tito își schimbă atitudinea. Când întoarse capul să întrebe cine trăsese, avea privirea limpede. Ți-am mai spus, e nebun, șopti lunganul.

Comisarul, care pășea în spatele șefului, se lumină și el la față. Îi explica ceva despre cealaltă țintă, de pe care lipsea portretul. Să vedem ce-o să spună despre tine, comentă lunganul.

În fața țintei cu Brejnev, comandantul își întinse gâtul cu o mișcare bruscă. Îi spuse ceva comisarului, care se întoarse imediat, căutându-l din ochi pe Lul Mazrek. Acesta se apropie și rămase în poziție regulamentară.

– Bravo, îi spuse comandantul, fără să se întoarcă. I-ai făcut zob sprânceana, pe onoarea mea. Se întoarse apoi rapid și-l măsură din cap până-n picioare. Sprâncenele alea de comediant, cum a spus tovarășul Enver, urmă cu voce joasă, ca și când ar fi vorbit singur. Tu ești artistul ăla, așa e?

– Da, să trăiți, tovarășe comandant.

Privirea celuilalt avea un punct tulbure chiar pe retină. Fără a-și lua ochii de la Lul, îi șopti comisarului ceva despre serbarea de Întâi Mai. Lul auzi cuvintele: recitare, scheci, apoi numele lui. Comisarul dădea aprobativ din cap.

– I-ai plăcut, murmură lunganul, când Lul intră din nou în formație. Te sorbea din priviri. Atenție mărită, băiete.

– De ce? întrebă cu voce pierită Lul. E... așa?

– Eu nu spun nimic. Alții spun.

Asta-mi mai lipsea, își zise Lul Mazrek.

În ora liberă de dinainte de cină merse, ca de obicei, pe țărm. Lovi cu bocancul pietricelele, cu o mișcare împrumutată parcă de la comandant, apoi privi ceața ce se așternea deasupra mării. Peisaj pustiu, zise tare. Fulger. Intră în scenă Lul Mazrek.

Ar fi vrut să se „complimenteze“ ca într-una din zilele trecute: idiotule, dar nu reuși. Nu era vina lui. Alții îi scormoneau iluzia aceea.

*

Avea sentimentul că-l așteaptă cineva. Se întoarse pășind cu grijă. În stânga scenei, o barcă legată la mal. În dreapta, un câine. Legat și el. Se ridică cortina.

Se pare că-l așteptau într-adevăr pe platoul din fața cazărmii. Admirația din privirile lor era mai evidentă ca niciodată. Nu era vorba doar despre rezultatul excelent de la trageri. Altceva trebuie că-l

pusese în centrul atenției lor.

Soldatul cu obrajii roșii se apropie cu sfială. Privirea îi scânteia de entuziasm.

– Bună seara, îi spuse cu voce tremurătoare. Mă mai ții minte? Sunt cel care ți-a dat scrisoarea.

– A, da, zise Lul, ridicând din umeri fără să știe ce să mai spună.

– O scrisoare pătată de lacrimi… murmură soldatul, ca și când ar fi vorbit în somn. Ce n-aș da să primesc și eu o asemenea scrisoare. Chiar și jumătate din viață.

Lul se enervă. Îl căută din ochi pe lungan. Acesta își ținea privirea în jos, vinovat. Nu era foarte-foarte supărat pe el, dar ar fi trebuit să nu mai clămpănească atâta.

Se apropie să-i reproșeze. Celălalt părea să fi priceput, pentru că începu să se legene de pe un picior pe altul ca și când l-ar fi bătut vântul.

– Tonin Vorfi a murit de invidie, îi spuse bucuros, în momentul când Lul se apropie. Uită-te la el, nu te scapă din ochi.

– Da? De ce? De la treaba cu tragerile?

Lunganul se prăpădea de râs. Părea că avea ceva forțat în râsul acela, dar nici asta nu reuși să-l enerveze pe Lul. Mințise și el în legătură cu lacrimile de pe scrisoare, așa că n-avea de ce să se supere pe celălalt.

– Ce trageri, frățioare, spuse printre hohote. Nici prin cap nu-ți trece.

– Nu înțeleg, zise Lul.

Lunganul se apropie și-i șopti la ureche.

– Când erai cu comandantul, ăsta te-ar fi ucis dacă ar fi putut. Înțelegi acum?

– O, așa? E, vasăzică… prietenul lui?

– Așa se zice. Cică îl plimbă cu barca. Numai ei doi. Eu n-am văzut nimic. Ceilalți spun.

– Nu mai tot repeta „ceilalți spun“. Când faci o afirmație, ori o spui, ori îți muști limba.

Lunganul se posomorî brusc.

Lul se gândi că nu e momentul potrivit să-i dezvăluie treaba cu lacrimile. Altă dată, își zise.

Sună trompeta care-i chema la sala de mese și soldații, grupuri-grupuri, se îndreptară spre cantină.

*

După ce multă vreme dormise fără să viseze, acum Lul Mazrek avu un vis. Nu apucă însă să-i vadă sfârșitul, căci se simți trezit brusc din somn. Era vecinul lui, lunganul. Lul, Lul, îi șoptea la ureche. Ce naiba e? bodogăni el. Scoală-te să te uiți afară.

Lul îl înjură printre dinți. Își strecură capul înapoi sub pătură și se

întoarse pe partea cealaltă. Lunganul părea că a renunțat. Și totuși, după câteva minute, Lul ieși singur de sub pătură. Mi-ai stricat somnul, îl apostrofă pe lungan. Ce mama naibii e afară? Ridică-te singur să vezi, îi răspunse celălalt.

Deși blestema printre dinți, se ridică de pe pat. Își strecură picioarele în bocanci și se îndreptă târâș-grăpiș spre ușă. Căcănarul naibii, îi scăpă printre dinți. Crezi că mă doare pe mine-n cur că șeful i-o trage lui Tonin Vorfi?

Era absolut sigur că pentru asta-l trezise. Doar că nu știa unde e locul faptei. Fără îndoială că la budă, își zise.

Ieșind în curte, fu cât pe ce să strige de uimire. Aproape că nu-i venea să-și creadă ochilor. Noaptea era cu totul alta! Ca și când cineva ar fi ridicat o cortină, cerul se umpluse brusc de luminițe și de făclii. La început i se păru că-l învăluie un vârtej ametitor. Ca un suspin înfundat venit de departe. Apoi, îndată după asta, desluși bolta cerească, cu stelele ei calme și ostenite, împrăștiate peste strălucirea agitată a pământului. În stânga trebuie să fi fost luminile din Corfu, în dreapta cele ale Sarandei. Sclipeau tremurătoare, cu o nerăbdare de nestemate abia scoase din sipet. Iar noaptea, ea însăși, chiar așa și părea, o regină înveșmântată de bal.

Cine știe cât ar fi stat acolo, dacă n-ar fi auzit pe cineva tușind sus, deasupra capului. Turnul de observație, cu țeava neagră a mitralierei, se profila distinct pe cer. Ar fi trebuit să meargă la toaletă înainte de a se auzi strigat de santinelă: hei, de ce-ai ieșit?

Ca să nu-și strice buna dispoziție, evită să citească măscările scrise pe peretele de lemn. Închise ochii, dar ele îi stăruiau pe retină în vreme ce se prefăcea că urinează.

– Ei, cum a fost? îl întrebă lunganul când se întinse pe pat.

– O minune.

Celuilalt îi scăpă un oftat.

– Ai dreptate, o minune, numai că de la minunea asta încep toate nenorocirile.

– De ce? făcu Lul.

– Cum de ce? Vremea se încălzește, marea-i ca uleiul, e clar ce sentâmplă… Încep chestiile alea… tentativele de...

– A, da, adevărat.

– Vara trecută a fost nebunie. Alarmă de două ori pe săptămână. Habar n-ai ce-i aia. Sirena îți sfâșie timpanele. Parcă înnebunesc cu toții. Mai ales comandantul. Dă ordine peste ordine. Sare pe șalupă. Pleacă, Dumnezeu știe încotro. Patrulele aleargă de-a valma. Soldatul cu câinele se agită și el. Proiectorul luminează pe mare.

– Și pe urmă?

– Pe urmă?... Uneori se întâmplă să-l prindă pe individ. Dar asta nu-i treabă ușoară… În realitate, nimeni nu știe ce-a fost aici. Toți cred că

omul a trecut, dar apoi s-a înecat și acum zace pe fundul mării. Sau, din contră, îl cred ucis, iar el apare ca un strigoi la televiziunea greacă. Împuțită treabă.

– Împuțită, într-adevăr, zise Lul.

– Să sperăm că-n vara asta va fi mai bine. S-au luat măsuri excepționale. Se spune că or să ne mai aducă un câine. Imaginează-ți că permisiile noastre de asta depind. Tu n-ai avut nici una până acum, nu?

– Nici una, confirmă Lul.

– Când o să ieși, o să vezi ce minunăție e Saranda. Fete frumoase. Costumele de baie sunt din ce în ce mai străvezii. Să le vezi cum stau la cafenea, picior peste picior… Pe terasa Hotelului Turism se strânge toată crema. Sunt așa cum îți plac ție. Cu ochi enigmatici și unghii lăcuite.

Lunganului îi tremura deja vocea.

– Ia ascultă aici, îi spuse Lul Mazrek. Care-i treaba cu Tonin Vorfi ăla? Chiar îl plimbă comandantul cu barca? E permis așa ceva?

– Of, făcu lunganul. Îl plimbă, cum să nu-l plimbe. Regulamentul spune că în barcă, la fel ca în patrulă, trebuie să fie obligatoriu două persoane. Comandantul îl ia câteodată cu el pe comisar sau pe ofițerul venit în control. Îi plimbă frumușel pe mare, dar se știe că e cu gândul la Tonin.

– Aha… Pentru că a venit vorba, am văzut și eu barca aia, dar nu mi s-a părut cine știe ce. Ce rahat poți să faci cu ea?

– Greșești, răspunse lunganul. Așa mi s-a părut și mie la început: o rablă. Dar s-o vezi când îi pune motorul. Îți schimbi părerea cât ai clipi din ochi. Se înfurie, urlă, tremură, turbează. Ca o sălbăticiune. În câteva minute poate să ajungă în Corfu.

– Chiar așa?

– Mă jur pe mama.

– Și apoi?

– Ce?

– Ce se întâmplă pe urmă? Adică, unde-l duce pe Tonin Vorfi? Cât stau, când se întorc?

– Unde-l duce? Bănuim noi unde-l duce. Sunt două insule pustii la câțiva kilometri de Saranda. Sau pe uscat, dincolo de pădurice, unde sunt niște ruine antice. Tu trebuie să știi de ele: e teatrul de la Butrint. Acolo, după cum se spune, își fac de cap unul cu celălalt. Apoi se întorc. Comandantul demontează motorul de pe barcă și-l încuie la el, acolo unde-și ține documentele secrete. Îl păzește ca pe ochii din cap, de parcă ar fi din aur. Of, mi se-nchid ochii de somn. Cam cât să fie ceasul?

– Cât de curând se luminează de ziuă, șopti Lul. Ia ascultă, am vrut să te mai întreb ceva. Mi-ai spus că i-a plăcut de mine. De ce crezi tu

asta? Ori am figură de poponar?

Lunganul râse.

– Nici vorbă, frățioare. Nu pari nici pe departe poponar, dar asta nu-i o piedică pentru el ca să se dea la tine. Se știe că-i plac băieții frumușei. De cine să-i placă, dacă nu de tine? De mine, cu picioarele astea ca de struț?

Lul Mazrek încercă și el să râdă, dar nu reuși.

VI
VREME REA. VREME BUNĂ

Băiatul mamei. Sunt mândră de tine că aperi fruntariile scumpei noastre patrii. Pe la noi treburile merg cum nu se poate mai bine. În primăvara asta veniturile cooperativei s-au dublat. După serbarea recoltei, unchiul Jani a fost decorat. A venit o echipă a televiziunii de la Tirana. Stop!

Stop! strigă pentru a doua oară Lul Mazrek. Nu așa se citește scrisoarea de la mama. În vocea ta nu se simte nici o vibrație când treci de la grâul cooperativei la unchiul Jani. Aici este vorba despre un om, pricepi? Omul…

Înțelese și singur că vorbea în dodii. Lucru care, în loc să-l calmeze, îl enerva și mai rău. Iar tu, ăla de colo, de ce râzi cu fața aia de tâmpit? Abia ai primit o scrisoare de la prietenul tău, care te anunță că filfizonul satului, Kostaq Karamello, îi dă târcoale fetei cu care ești logodit. E adevărat că fata l-a pus la punct pe nemernic, dar, oricum, nu e nimic de râs. Înțelegi, boule? E logodnica ta, orice-ar fi. Poate să aibă un moment de slăbiciune și să-i cedeze șmecherului ăluia. Doar e om și ea.

Lul se enervă și mai tare amintindu-și de înțepăturile lunganului: Lul Mazrek își pune în scenă propriile trăiri.

Se certaseră în urmă cu câteva zile, când celălalt îi ceruse din nou scrisoarea roșcatei, iar el nu i-o dăduse. Acum le povestea unuia și altuia tot ce-i trecea lui prin cap. Ce vină avem noi că logodnica ăluia și-o pune cu alții? Asta ar însemna să mergi la teatru nu ca să vezi suferințele lui Werther, despre care am învățat la școală, ci pe ale tânărului Lul Mazrek.

O să trebuiască să-i umflu ochii prostănacului, își zise. Întoarse capul brusc, cum făcea ori de câte ori se deschidea ușa. Sala de club, unde se făceau repetițiile pentru spectacol, era lipită de cea a ofițerilor. De data asta era chiar comandantul. Lul luă poziția de drepți. Vru să strige „tovarășe comandant, efectuăm repetițiile!“, dar celălalt îi făcu semn cu mâna: „pe loc repaus“. Privirile lui tulburi scormoneau peste tot. Lul murea de necaz că se înroșise la față.

Băiatul mamei, continua soldatul să-și citească textul. Sunt mândră de tine.

Comandantul ascultă câteva clipe, apoi ieși neauzit, la fel cum intrase.

Ce naiba ai, își zise Lul Mazrek. Adevărul e că-l așteptase să vină la repetiții. Ce bine că nu era și lunganul acolo. Altfel cine știe ce i-ar mai fi trecut prin căpățâna aia lunguiață. Ar fi trebuit să-i învinețească ochii înainte de a umple cu bârfe întreaga unitate.

*

După repetiție, îl întâlni pe platoul din spatele cazărmii. Îndată ce-i spuse că are ceva de lămurit cu el, celălalt își băgă capul între umeri. Ia ascultă, tâmpitul naibii, îl luă repede îndată ce se îndepărtară puțin. Futu-te-n cur pe mă-ta, javră ce ești! Te scarmăn de-ți sar fulgii! Sperietoare de ciori. Cocostârcule. Imbecilule. Găinaț de găină beată.

Lunganul nu zise nici pâs. Și nici nu-l întrebă despre ce e vorba. Doar fața lui albă, lipsită de tuleie, deveni și mai palidă. Nu făcea altceva decât să pășească șleampăt, cu mantaua lui caraghios de scurtă, care-i scotea și mai mult în evidență lungimea picioarelor și gâtul subțire ca de barză, motiv numai bun să-l iei peste picior.

Văzându-l astfel, Lul își regretă cuvintele. Niciodată nu simțise că-l apucă atât de subit părerile de rău ca acum.

– Eu ți-am încredințat lucrul la care țin cel mai mult, îi spuse pe un ton teatral, scrisoarea logodnicei mele. Iar tu ți-ai bătut joc de ea. Lul încerca acum să-i arate măcar o parte din supărarea de adineauri. Știai că nu-i vorba despre o femeie oarecare, ci de logodnica mea. Mama viitorilor mei copilași.

Ultimele cuvinte, spuse cu aceeași voce plină de dramatism, îi alungară și ultima fărâmă de supărare. Dar pentru celălalt ele însemnară lovitura de grație. Umerii lui înguști începură să tremure. Nevrând să-l vadă în starea asta, Lul îi întoarse spatele. În vreme ce se îndepărta călcând cu zgomot pietrișul, își spuse că nu i se mai întâmplase vreodată ca două-trei replici bine țintite să poată aplana un conflict mai repede decât pumnii. Teatru, își spuse cu un zâmbet amar. Minciună și ipocrizie.

Înainte de cină și mai apoi, la cantină, privirile vinovate ale lunganului îl căutară cu insistență. Dar el le evită. După cină trebuia să facă de planton până la miezul nopții, așa încât „suferințele tânărului lungan“ aveau să se prelungească. Lasă că nu-i strică, își spuse Lul. Cel puțin așa nu i-ar mai fi trecut prin cap să răspândească bârfele acelea primejdioase despre comandant. Într-adevăr, cumplite zvonuri, ce fac rău în egală măsură atât celui care le pronunță, cât și celui care le ascultă.

*

De când se încălzise, era a doua oară când îi venea rândul să meargă în patrulare. Iată de ce nu mai avea răbdare până să plece. Pe vreme rea, mersul în patrulă era un chin. Țărmul plin de gropi și bolovani era ca o pistă cu obstacole. Vântul șuiera cumplit. Îți venea

să urli: mamă, de ce m-ai adus pe lume!

Acum însă era cu totul altceva. Nu era vorba doar de luminițele care clipeau în depărtare: în dreapta, pe țărmul albanez, în stânga, în Corfu. Însăși bezna era parcă alta. Mai densă, mai prietenoasă, ascunzând în adâncul ei un suspin molatic. Un far se aprindea și se stingea în depărtare. Ceva mai încolo, o luminiță roșie, nemișcată. Și mai departe, o alta, probabil în apele grecești. Absența lunii le făcea mai vizibile. Uite, așa se spionează statele unul pe celălalt, își spusese când le văzuse pentru prima dată. Cu niște ochi roșii de nesomn, imposibil de aflat ai cui sunt, ai unuia sau ai celuilalt. Sunt mândră de tine… Of…

Spre norocul lui, camaradul cu care patrula era un tip tăcut. Ori de câte ori se oprea Lul, se oprea și el. Fără să-l întrebe de ce.

Uite și lumina proiectorului. Slabă la început, ca un paloș din poveste, se avântă brusc deasupra valurilor. Apoi, atingând suprafața apei, se învârtoșă și căpătă o strălucire funebră.

Cei doi se opriră privind într-acolo. Raza de lumină se plimbă câteva clipe deasupra valurilor. Brusc, perie în mișcarea ei stâncile pe de țărm și acolo, ca și când s-ar fi sălbăticit sub atingerea lor, deveni și mai puternică. În vreme ce luneca în liniște, albă ca o mască de var, Lul Mazrek avu un moment impresia că-l caută pe el. Într-o clipă vru să se arunce la pământ, să se ascundă de lumina puternică, și poate că ar fi și făcut-o, dacă raza nu și-ar fi schimbat brusc direcția. Se întorsese din nou spre mare și acolo, nițeluș moleșită la vederea peisajului cunoscut, rămăsese suspendată deasupra valurilor. Cei doi îi urmăriră mișcările până când raza se desprinse de suprafața mării și se transformă din nou în palo șul din poveste.

Când se stinse, Lul simți nevoia să ofteze. Noaptea de mai, luminițele, farul, semnalele roșii, care, speriate parcă de o jivină, dispăruseră preț de o clipă, începură din nou să apară una după alta.

Lul rezistă cu greu să nu exclame: ce-i cu toată nebunia asta? Se plânsese de asprimea iernii, dar frumusețea asta înșelătoare, care te ademenea și te istovea, pentru a-ți revărsa apoi în cap proiectorul-câine, era mult mai rea.

– Cam cât să fie ceasul? întrebă celălalt.

Lul aprinse un chibrit, ascunzându-l sub pulpana mantalei, și-și privi ceasul. Era unu noaptea. Imediat avea să treacă și ultimul avion. Îl știau cu toții. La puțin timp după ce trecea, se schimba patrula. Zbura mereu la aceeași oră, cu aceleași luminițe abia vizibile și în aceeași direcție. De unde venea, unde se ducea? Nimeni n-ar fi știut să răspundă. Poate că era zborul Istanbul-Buenos Aires sau Atena-New York. Se spunea că numai avioanele pe rute îndepărtate zboară atât de târziu.

Când apăru, Lul îl urmări cu privirea o bucată de vreme. Printre

călători erau pesemne femei frumoase, cu coapse calde și sexul ațipit între ele. Și-ar fi dat jumătate din viață să aibă așa ceva.

După trecerea avionului, cerul deveni parcă și mai adânc. Roiuri de stele se dezvăluiau privirii în haosul înghețat. Parcă stimulat de ele, un gând începu să-i bântuie prin cap. Mai ciudată decât gândul însuși era însă ideea tulbure din care apăruse. Toată această agitație și acest chin ce se consuma pe fâșia aceea de pământ, sub stelele acelea, nu aveau alt scop decât să împiedice o mână de oameni să se mute ceva mai încolo. Doar două degete mai încolo, în comparație cu imensitatea spațiului ceresc. Câinele, barca, proiectorul, vulturul de pe drapel, el însuși, Lul Mazrek, erau acolo pentru a zădărnici această încercare. Doamne, Dumnezeule, cum spun bătrânii, să fi fost vorba despre plecarea de pe planetă, din sistemul solar, mai era cum mai era. Dar pentru atât de puțin…

Tropăitul patrulei de schimb, venind din spatele lor, se auzi de departe. Rostiră obișnuitele replici: „nimic nou“, apoi „noapte bună“ și plecară în direcții opuse.

– Te-ai întors, Lul? îi șopti lunganul în clipa în care se întindea pe pat. Ascultă-mă, te rog, o clipă. Voiam să-ți cer iertare.

– Las-o moartă, îi răspunse Lul. Pe bune, las-o așa.

– Ești cât tot universul, zise celălalt.

Ești cât tot universul, repetă Lul, în timp ce se acoperea cu pătura cazonă. Nu cu mult timp în urmă expresia aceea o înlocuise pe alta: „ești un domn“.

După părerea lunganului, el era universul… adică un alt spațiu… străin, inaccesibil… Lacrimile căzute pe scrisoarea iubitei, firește… dar și avionul de la ora unu noaptea… și plecarea… trecerea… și gândurile secrete, ce nu se împărtășesc cu nimeni.

Lumina roșie a farului, apoi celelalte semne… ochii roșii de nesomn ai Albaniei… și cei ai Greciei, firește… erau toți acolo, jur împrejur… în așteptare… împreună cu ochii tulburi ai comandantului… Se povestea ca devine nebun de legat când reușește careva să treacă… în vreme ce el însuși o făcuse de mult… Trecuse, adică, ușor de la crăpătura sexului femeiesc la orificiul celălalt… I se păruse normală trecerea aceea… în vreme ce trecerea cealaltă îl turba.

Și-i imagină pe cei doi, pe ofițer și pe Tonin Vorfi, rătăcind palizi și înfrigurați pe o insulă pustie, acolo unde nici un proiector nu poate să ajungă. Imaginea aceea se scurse pe nesimțite în vis, ba chiar i se păru că le aude și glasurile. E posibil, oare, ca bărbații să geamă asemeni femeilor? Dar ia stai, își zise, astea nu sunt gemete, sunt mai mult de atât, sunt strigăte pornite parcă dintr-un gâtlej sugrumat. Ca și cum unul dintre ei îl viola pe celălalt. Sau și mai rău: îl sugruma după viol. În vreme ce victima striga după ajutor: Lul, Lul!

Simți, prin somn, o mână care-l scutură. Lul, trezește-te, e alarmă!

Era lunganul.

În semiobscuritatea dormitorului se simțea agitație. Sirena urla cu un vaiet întrerupt. Nu mai auzise până atunci un urlet atât de macabru. De afară veneau niște strigăte sălbatice. Părea că e vocea comandantului.

Când ieșiră, era tot acolo. Dădea ordine, urla, anula primele ordine pentru a le da apoi din nou. Prima patrulă, porniți! Patrula a doua, pe acolo! Nu mai întreba, execută ordinul! Tu și tu și tu, pe aici!

Singurul lucru pe care-l înțelese Lul era că unul dintre cei trei nominalizați era el. Aveau să stea de pază la turn. Să păzească drapelul. De cine? Ce s-a întâmplat? A izbucnit războiul? Lul își strânse maxilarele pentru a împiedica toate aceste întrebări să răzbească afară. În cele din urmă se trezise de-a binelea. Ce e? îl întrebă pe soldatul lângă care stătea. Nu e clar. Poate vreo tentativă. Uită-te pe mare.

Raza proiectorului luneca furioasă pe suprafața agitată a apei. De departe se auzeau strigătele comandantului. Auzi cuvântul „câinele!“. O clipă mai târziu îl zăriră pe soldatul cu câinele gonind spre țărm. Tentativă de trecere, zise lunganul.

Comandantul apăru din nou din beznă. Avea privirea cețoasă. Îi fixă un moment, apoi alergă spre birourile ofițerilor. Ieși imediat cu un obiect negru în brațe. Motorul bărcii, șopti lunganul. Nu ți-am spus că-l ține sub cheie?

Nu peste mult timp auziră barca pornind. Așa se întâmplă mereu când fuge careva, urmă lunganul. Parcă înnebunesc cu toții.

Lul Mazrek nu înțelegea unde îl căutau pe fugar: pe apă sau pe uscat. Și acolo, și acolo, îl lămuri celălalt.

Agitația din jurul unității de grăniceri se stinse treptat. Au plecat cu toții, își spuse Lul. Privi în sus spre turn. S-a întâmplat vreodată ca fugarul să fure drapelul? O, nu, răspunse lunganul. Totuși, regulamentul cere ca, în orice situație, drapelul unității să fie apărat.

Proiectorul, stins o vreme, se aprinse din nou. Încă îl mai caută, observă lunganul.

Lui Lul i se făcuse somn. Încă îl mai caută, repetă cuvintele celuilalt. Patrulele, proiectorul, câinele, barca… Așa îl vor căuta și pe el într-o zi…

Gândul acesta îl înmărmuri complet. Era pentru prima oară când accepta deschis ceea ce păstrase ascuns în sinea lui săptămâni la rând.

Deasupra capului auzi fâlfâitul în vânt al pânzei drapelului. Ca și când i-ar fi înțeles gândul, vulturul negru de pe ea se agita nervos. În caz că ar fugi, acesta ar fi ultimul lucru pe care l-ar vedea și care-l va urmări mai departe decât oricine, ca un strigăt dojenitor al conștiinței sau ca un regret.

Deasupra mării se ivi o geană de lumină. În zori se întoarse una

dintre patrule. Nu după mult timp reveni și cealaltă. Comisarul era negru de supărare. Tonin Vorfi abia își mai târa picioarele. Ultimul se întoarse soldatul cu câinele. Avea un braț bandajat anapoda. Câinele șchiopăta și el. Poate or fi căzut în vreo râpă, își zise Lul. Nimeni nu îndrăznea să întrebe ce s-a întâmplat.

Lul Mazrek își ținea cu greu ochii deschiși. Din starea aceea de somnolență îl trezi un zgomot cunoscut. Se întoarce barca, îi trecu prin minte. Chiar așa și era. Îl zări apoi pe comandant îndreptându-se spre birourile ofițerilor și ducând ceva negru în brațe. Încuie-l, încuie motorul, ciudatule, îi strigă fără glas.

Ieși de acolo nu peste mult timp și se apropie de ei. De departe părea beat. Își lepădase cascheta, iar părul decolorat, zburlit de vânt, îi dădea un aspect grotesc. Când fu aproape, văzură că are ochii roșii, ca și când ar fi plâns. Îi privi pe rând stând în poziție de drepți, mai întâi pe lungan, apoi pe Lul Mazrek. Ne-a scăpat, zise cu o voce plină de venin. Își lovi pumnii unul de altul, oftă din rărunchi și scrâșni din nou: ne-a scăpat!

Lui Lul Mazrek nu-i venea să-și creadă ochilor. Celălalt chiar suferea în fața lor. Așa plâns cum era, privirea și-o păstrase tăioasă. Lul nu știa încotro să se uite. Ce mă privești așa, vru să-i urle în față. Nu sunt eu ăla…

Firește că nu era el omul potrivit pe al cărui umăr să plângă… Ai și găsit biserica în care să te închini…

Un duduit ca un tunet îndepărtat îl făcu pe comandant să-și ridice privirea. Elicopter, zise aproape în șoaptă. Grecii… cu siguranță că-l caută pe fugar.

Într-adevăr, imediat apăru și elicopterul. Zbura fără grabă pe linia țărmului, ca o pasăre neagră. E al nostru, zise comandantul.

Lul Mazrek simți o strângere de inimă. Numai ăsta mai lipsea din grupul urmăritorilor. Buimac cum era, își imagină că vulturul de pe steag se desprinsese de pe pânză și se transformase în elicopter. Înainte de a-l urmări cu câini și patrule sau cu regrete, pasărea neagră avea să-l caute așa…

E al nostru, repetă comandantul. Al nostru, pe cuvânt, adăugă imediat. Elicopterul ministrului. E chiar el.

Nu se înțelegea dacă e de bine sau de rău.

Îl urmări o vreme cu privirea, apoi, fără un cuvânt, o luă la fugă spre dormitoare. S-a scrântit de tot, mormăi lunganul. Tonin Vorfi să fi evadat și tot n-ar fi făcut așa.

Lul nu-i răspunse. Privi o vreme în urma elicopterului, încercând să-și închipuie cum o arăta lumea văzută din el.

*

Aplecat peste hublou, ministrul de interne privea în jos. Lângă el, ofițerul de transmisiuni asculta în căști. Cum? Ați controlat pe insulă?

Nici o urmă? Nici o urmă pe insulă, se întoarse spre ministru.

Celălalt nu spuse nimic. Continua să mătură cu privirea linia țărmului. Să mai fi așteptat încă puțin, derbedeule, i se adresă necunoscutului.

I se făcuse somn. Se culcase la unu noaptea. La trei și jumătate sunase telefonul. La patru ieșise din casă urmat de gărzi. Jumătate de oră mai târziu zbura spre sud. Orașele și satele se perindau unul după altul adâncite în somn. Câțiva nori imobili înnegreau orizontul. Își imagina sprâncenele Șefului cel mare două ore mai târziu. Odată cu cafeaua de dimineață avea să-i vină și vestea proastă. Prima rândunică… hm… primul corb își luase zborul. Pentru a-i strica lui ziua, chiar săptămâna.

Să mai fi așteptat încă puțin, vagabondul naibii, murmură surd.

Ofițerul vorbea în continuare cu cei de la sol. Cum? Credeți că a reușit să treacă? S-a întors pe mal? Repetați: a trecut sau s-a întors? Cum? Mai este încă o posibilitate: să se fi înecat?

Ministrul se scutură și se întoarse spre ofițerul transmisionist. Chipul buhăit de nesomn i se înviorase. Îi făcu celuilalt un semn cu capul.

Tovarășul ministru vrea să afle părerea ta: a scăpat sau s-a înecat? Cum? Vorbește mai tare. Ambele posibilități? Uf. Nu te aud, repetă. Deci crezi mai mult în a doua variantă. Cum? Ce te împiedică? Ah, cadavrul.

Ofițerul își smulse căștile de pe urechi. Tovarășe ministru, e problema cadavrului. Câtă vreme nu e un cadavru…

Știu, zise ministrul. Cu o lună în urmă, cadavrul li se împiedica printre picioare. Nu știau ce să facă cu el. Acum, chiar să se dea de o sută de ori peste cap, ia cadavrul de unde nu-i. Doar să fure unul de la morgă.

Stai jos, îi spuse ofițerului. Destul ne-ai împuiat capul.

Mica bază militară se vedea de departe. În dreapta se zăreau cele două insule pustii. În stânga, orașul care abia făcuse ochi. Cisternele cu lapte goneau pe drumul de țară. Doi nebuni se scăldau la ora aceea în mare chiar în fața Hotelului Turism.

Ministrul căscă. Până la amiază, la ședința cu cadrele, avea timp să se odihnească. Altfel ar fi fost năuc.

În limuzina care-l ducea la vila de protocol simți cum toate i se amestecă în cap. Dragi tovarăși, li se adresă în gând participanților la ședință. Comuniști, ofițeri, comisari… Angajamentul nostru în fața partidului este unul istoric… Iar voi, domnilor derbedei și vagabonzi, ascultați-mă cu atenție.

Ceea ce, adineauri, i-ar fi părut a fi produsul nebuniei: convocarea la un loc, în aceeași sală de ședințe, a urmăriților și urmăritorilor, acum, pe jumătate adormit cum era, îi părea ceva normal. Ascultați-

mă, deci, vagabonzilor, dacă nu vreți să vă sfârșiți zilele în fundul mării. Căci, după cum a spus și Ahile, eroul *Iliadei*, pace nu va fi niciodată între stăpâni și sclavi. Nici între lup și miel. Și totuși, ascultați-mă… Nu puteți să mai așteptați puțin, vagabonzilor?

Ministrul scutură din cap. De unde toate tâmpeniile alea care-i treceau prin cap? Ce dracu' să mai aștepte vagabonzii? Trezește-te, îi comandă creierului. Totuși, o clipă după aceea, prin cap îi trecu un gând pe care n-ar fi putut să i-l spună nici măcar soției. Veniți să vă înfruntați cu mine, derbedeilor. Să ne luptăm, să ne sfâșiem, să ne scoatem ochii, dacă vreți. Dar pe El să-l lăsați în pace! Chiar nu puteți să mai așteptați nițeluș și să nu-i otrăviți ultimele zile pe care le mai are de trăit?

Câine, se certă singur și scutură din nou din cap. Trădător afurisit. Decăzuse chiar într-o asemenea măsură încât să ajungă să le ceară îndurare unor derbedei? Și, de parcă asta n-ar fi fost de ajuns, să le încredințeze cel mai mare secret al statului: agonia Conducătorului? Câine, șuieră din nou. Meriți să fii împușcat mai degrabă decât ăla din celulă.

*

Sala ofițerilor din baza militară maritimă era mai plină ca niciodată. Erau atât civili, cât și militari, primii poate chiar mai mulți. Cadre de partid, mame de soldați căzuți la datorie, eroi ai muncii socialiste care munceau în contul anului 2000, inventatori, pictori, mame eroine. Veteranii de război își atârnaseră medaliile. Se aștepta în liniște cuvântul ministrului.

După cum poate știți, începu acesta cu o voce domoală, azi, dis de dimineață, dușmanul intern a încercat să ne lovească. O tentativă de trecere frauduloasă a frontierei a avut loc în jurul orei două noaptea. Am marea satisfacție să vă anunț, frați și surori, că tentativa a eșuat.

O furtună de aplauze umplu sala dintr-un capăt într-altul. O parte dintre cei prezenți aveau ochii în lacrimi.

Dușmanul va încerca să otrăvească opinia publică, urmă ministrul. Va răspândi zvonul că fugarul ne-a scăpat. Cu o ultimă speranță, se va holba la televiziunea greacă. Dar eu îl sfătuiesc să nu se mai obosească în zadar.

Ministrul așteptă să se potolească noul cor de aplauze pentru a continua. Zvonurile lansate de dușman nu țintesc altceva decât să provoace neliniște și descurajare printre oameni, neîncredere în socialism și sunt o nouă incitare la fugă din țară.

Din sală se auziră sloganurile cunoscute: „Jos dușmanul de clasă!“, „Să i se expună cadavrul ca la Tepelena!“.

Ministrul se prefăcu că nu aude. În numele Comitetului Central, voi cere populației din Saranda să mențină cât mai sus avântul revoluționar. În numele Comandantului Suprem și în numele meu

personal, voi cere militarilor noștri...

Strigătele „Partid-Enver, suntem gata întotdeauna!“ nu-l lăsară să-și termine fraza.

După ministru, luă cuvântul primul secretar al orașului. Grecii abia așteaptă să pescuiască pe vreunul dintre trădătorii noștri ca să-l arate la televiziune. Țara noastră minunată, tovarăși, Albania noastră socialistă nu va face niciodată reclamă unor asemenea lucruri. Și să nu credeți că la noi nu ajung fugari din lumea capitalistă și revizionistă. Cei care cer azil politic la noi nu sunt nici delincvenți, nici oameni ai străzii, ci figuri luminoase ale zilelor noastre. Permiteți-mi, tovarășe ministru, să amintesc câteva dintre numele faimoase care au cerut adăpost și protecție în patria noastră socialistă. Președintele Partidului Muncii din Polonia, tovarășul Mihail K. Membrul Biroului Politic al Partidului Comunist Brazilian, tovarășul João Mississipi. Membrul Comitetului de Inițiativă pentru înființarea Partidului Comunist Ucrainean, tovarășul Burja, care înseamnă „furtună“. Revoluționarul congolez Laurent Desiré Kabila. Editorul marxist-leninist suedez Nils Andersson. Antropologul progresist grec Janaki Megapidhi. Tovarășul Trudhamanutra din Bangladesh. Tovarășul...

Fiecare dintre numele pomenite era însoțit de aplauze. La sfârșitul discursului, aplauzele se prelungiră atât de mult, încât președintele asociației partizanilor veterani, care se ridicase să ia cuvântul, când i se permise în fine să vorbească, privi de jur împrejur ca năuc. „Nemuritoare să fie în veci amintirea lor!“, strigă cât de tare îl țineau balamalele. Apoi se pare că-și veni în fire, căci se porni să repete frazele rostite cu un an în urmă, la o ședință asemănătoare: noi, veteranii, suntem gata să pornim din nou la luptă, să păzim frontiera, ca odinioară, când am ieșit partizani, prin munți și văi.

După el, ceru cuvântul reprezentantul minorității grecești. Noi, minoritarii greți, trăim feriți în Albania. Ne doare-n fund pe noi că nenoroțiții ăia vrea să fugă de aiți.

În urma lui vorbiră pe rând o mamă de erou, vicepreședinta Uniunii Femeilor, bătrânul traducător al *Eneidei*, un soldat din Myzeqeja, un sculptor.

Dușmanii burghezo-revizioniști, care stau cu ochii pe noi, să-și vadă mai bine de necazurile lor. Dacă un pișăcios de-al nostru trece granița, bum-bum toba toată ziua, dar când sute de-ai lor trec Zidul Berlinului, se prefac că nu-i văd. Ca să nu mai amintim de Zidul Chinezesc, pe unde fug, cu siguranță, milioane.

S-o încheiem mai bine acum, îi șopti ministrul primului-secretar. Altfel, cine știe ce trăsnăi mai auzim.

*

Odată terminată ședința, ministrul ceru să i se facă din nou legătura cu centrul. Veștile erau bune. Nici o trecere pe la lacul Shkodrei. Și

nici în zona lacurilor din est. Cu o singură excepție la Stâncile Blestemate, pe întreaga zonă de graniță cu Iugoslavia era liniște. Un grup de bătrâni trecuse dincolo la o înmormântare. Ministrul își încreți buzele. După încercări repetate de a le opri, de ani buni traversările la nunți sau înmormântări erau trecute cu vederea.

După prânz, ministrul ieși la o plimbare pe jos. Orașul părea frumos și viu. Localurile de pe malul mării erau pline. În fața hotelului mare parcaseră două autocare. Dintr-unul din ele coborau turiști străini. Trebuie că era grupul de olandezi despre care se vorbea de trei luni.

Ministrul se opri să bea o cafea pe terasa hotelului. De cum intră, îl zări pe șeful Securității așezat la o masă. Adjuncții lui erau ceva mai încolo. Încremeniră cu toții văzând că el se prefăcea că nu-i cunoaște. În cafenea se simțea o oarecare tensiune. Cu siguranță că s-au adunat aici toți operativii, își zise. Odată cu venirea olandezilor.

Făcu semn uneia dintre gărzi să se apropie. Ascultă, îi zise în șoaptă, mergi și-l caută pe cel care răspunde de hotel.

După un minut, acesta apăru ca din pământ. Avea o față osoasă, cu niște ochi care-ți trezeau mila. De emoție, mărul lui Adam i se plimba în sus și-n jos.

Ministrul îi făcu semn să ia loc. În fiecare zi oamenii noștri sunt grămadă aici, în cafenea? îl întrebă fără să-și ascundă nervozitatea.

– Tovarășe ministru... cum să vă spun... poate că azi e mai așa... totuși...

– Știu ce vrei să spui: turiștii străini etc., etc. Asemenea baliverne du-te și spune-le tu altuia, nu mie. Acum găsește o metodă și fă-i să se evapore cât mai rapid.

– Da, să trăiți, tovarășe ministru!

Ceva mai relaxat, sorbi pe îndelete din cafea, fără a privi spre măsuțele care se goleau una după alta.

Privirea îi fu atrasă de o fată tânără care-l fixa plină de curiozitate. Stătea singură, două mese mai încolo, cu ochelari de soare și o pălărie de paie cu cordeluță albastră, care i se potrivea de minune.

La naiba, își zise și privi imediat în altă parte. Și-ar fi putut închipui cineva că-i gonise pe ceilalți ca să poată admira în liniște fete tinere în cafenea. Dădu peste cap ultimele picături de cafea și se ridică să plece. Ieșind, își dădu seama că fata nu-l slăbea din ochi nici acum.

Abia ajuns la casa de oaspeți, fu anunțat că comandantul uneia dintre unitățile de grăniceri din zonă ceruse să-l întâlnească. Insistă că e ceva important, zise adjunctul, văzându-l că se încruntă. Numai două minute.

Ministrul dădu din cap „să vină“.

Când ofițerul intră în salon, chipul ministrului deveni și mai mohorât. Nu-i plăcea deloc când cineva insista să fie primit. Și, în plus, fața găurită de vărsat a celuilalt nu-i inspira nici un pic de

încredere.

– Te ascult, îi zise rece. Dar scurt de tot.

– Da, să trăiți, tovarășe ministru. Eu sunt comandantul postului de graniță 44. Astăzi, când vă ascultam vorbind, mi-au venit câteva idei. Adevărul e că de mult le clocesc în cap.

– Mai scurt, îl întrerupse ministrul.

Celălalt răspunse: da, să trăiți. O să fie cât se poate de scurt. Ceea ce avea de spus era un lucru foarte delicat. Iar dacă greșea cu ceva, era dispus să-și primească pedeapsa. Nu cerea decât să fie ascultat. Legat de temerile statului, ale ministrului în problema trecerilor ilegale de frontieră, lucrurile nu se vor rezolva așa. Evenimente ca acesta vor mai fi. Și vor fi căutați din nou vinovații. Iar odată cu asta se vor căuta cadavrele. Cadavrele erau acolo, în pământ. Pe insulă. Când le-am avut, nu le-am prețuit. Acum au putrezit, nu ne mai sunt de folos. Dușmanul va întreba din nou: unde vă sunt cadavrele? Iar nou vom ridica din umeri ca și acum. El se gândise mult la toate acestea. Tovarășul ministru poate să-l pedepsească pentru asta, poate să-i pună cătușele chiar acum, dar era de datoria lui să-i spună.

– Vorbește, aproape că urlă ministrul, în vreme ce în sinea sa adăugă: bubosul ăsta e vrăjitor. Nimeni nu-i citise vreodată atât de clar ceea ce avea în cap.

Ofițerul vorbi o bucată de vreme. Pe măsură ce explica, privirea îi devenea din ce în ce mai rece. Mâinile, pe care la început le agitase cu nervozitate, acum îi păreau lipsite de viață. Iar obrajii își pierduseră culoarea și erau galbeni precum ceara.

Terminând de vorbit, rămase țeapăn în fața ministrului.

– Ascultă, îi spuse acesta încet. Ceea ce mi-ai spus mie nu trebuie să repeți nici în mormânt. Eu nu-ți răspund nici da, nici nu. Eu doar te avertizez: dacă aflu că ai mai spus cuiva, te-am ras de pe fața pământului.

*

Îndată ce ieși din curtea vilei de protocol, comandantul unității începu să meargă din ce în ce mai repede. Pe drumul de pe țărm aproape că alerga.

Un sentiment amețitor, cum rareori simțise în viață, îi încălzea pieptul. Se imagina erou, sub blițurile aparatelor foto ale ziariștilor. Apoi, ministru de interne, zburând cu elicopterul de-a lungul litoralului și, imediat, se văzu interogându-l, cu cravașa în mână, pe ministrul abia demis. Nici da, nici nu, ă? Uite-acum o să vezi tu ce-i cu da-urile și nu-urile astea. Deoarece era conștient că, neavând milă pentru nimeni, nu trebuie să aibă nici pentru el însuși, nu se miră când, câteva clipe mai târziu, se imagină cu mâinile în lanțuri. De data aceasta, Tonin Vorfi, numit ministru, îl interoga pe el. De ce i-ai încredințat lui Lul Mazrek secretul ăla uluitor, și nu mie? Odată cu

venirea lui la unitate te-ai depărtat de mine. Îți place mai mult de el pentru că e artist sau... Și imediat și-i imagină pe amândoi întinși alături, frumoși și țepeni, pe insula unde le pregătise cu mult timp înainte mormintele.

Când ajunse la unitate era epuizat. Urletele pe care le pregătise pe drum în vreme ce se apropia: ce e dezordinea asta aici, nu v-a trebuit decât o noapte de alarmă ca să vă prăbușiți psihic? i se opriră în gât. Nu numai că nu văzu vreo urmă de delăsare și indisciplină, dar avu impresia că în lipsa lui era chiar mai multă ordine în unitate. Pe platoul de instrucție se auzeau comenzile unuia dintre ofițeri: culcat, drepți, culcat, târâș înainte, stai! Soldatul cu câinele, deși bandajat la o mână, își antrena puțin mai încolo partenerul canin. Doi soldați, mânjiți din cap până-n picioare, vopseau stâlpii terenului de volei. Un altul scria cu vopsea la intrarea în cazarmă: „Ordinul partidului: nici un fugar!“.

Hm, făcu în sinea sa comandantul. Acum nu-i mai rămânea decât să întrebe: de unde acest optimism exagerat?

Motivul îl află un minut mai târziu. Comisarul îi raportă că, în urmă cu o oră, sunase adjunctul ministrului pentru a-i transmite ultimele dispoziții. Să se cultive la ostași încrederea în victorie. Dușmanul eșuase și de data aceasta. Trupele de grăniceri sunt cea mai iubită armă a patriei. În scurt timp se vor face decorări. Iar permisii trebuie acordate chiar de a doua zi.

Comandantul nu zise nimic. Făcu o scurtă inspecție în dormitor, apoi la toalete, iar în final intră în sala unde se repeta programul artistic. Le făcu semn să continue, iar el, la fel ca și data trecută, rămase tăcut în picioare.

Când terminară, îi felicită pe toți pe rând, și mai ales pe Lul Mazrek.

– Ascultă, artistule, îi zise. Cred că ai aflat că aici, aproape, e teatrul antic de la Butrint. Mâine, duminică, o să te duc cu barca să-l vezi la fața locului.

Lul Mazrek își mușcă buza, care i se păruse că tremură.

*

Dormeau cu toții de puteai să tai lemne pe ei. Numai el nu punea geană pe geană. Nici prin cap nu i-ar fi trecut că, după noaptea agitată cu alarma, pe care soldații o numeau între ei o noapte „de coșmar“, nu va reuși totuși să adoarmă. Se ridicase în două rânduri să meargă la budă. Noaptea era înstelată, dar fără lună. Dormitoarele ofițerilor erau în întuneric. Strigoiule, i se adresă comandantului. Îi aruncase o vorbă și acum dormea fără grijă. Era de la sine înțeles că în asemenea situații ambele părți, invitatul și cel care invita, aveau îndoieli unul asupra celuilalt. Singura diferență era că, în vreme ce Lul Mazrek era aproape sigur de intențiile ofițerului, acesta nici n-ar fi putut bănui ce se ascunde în capul soldatului. Insulă pustie. Fulgere. În scenă intră

moartea. Ce sonet al lui Shakespeare începea cu acest vers? O dată i se părea că al 139-lea, altă dată că al 141-lea.

Era sigur că și celălalt se gândea la tot felul de lucruri odată ajunși pe insula pustie. Să privești teatrul din barcă era un bun prilej de apropiere. Desigur că amândoi așteptau ziua în care să ajungă acolo. Atât unul, cât și celălalt ar fi simțit nevoia unui teren ferm sub picioare. Nu, asta nu se putea întâmpla în cursul plimbării de mâine. În nici un caz atât de repede.

Acest ultim gând îl liniști brusc. Se întoarse pe partea cealaltă și adormi imediat. În vis i se păru că vede niște indicatoare auto. Kilometrul 141. Apoi 139.

Dimineață își frecă obrajii cu palmele ca să le dea puțină culoare. Paloarea de acum i-ar fi putut crea celuilalt impresia că suferă din dragoste. În vreme ce în privire nu i se putea citi nici iubire și nici ură.

Instrucția de dimineață era istovitoare. Târâș pe sub gardul de sârmă ghimpată. Salturi peste obstacole. Toți erau plini de noroi ca naiba. Lul era convins că ofițerul își uitase promisiunea.

Când, după instrucție, se auzi chemat nu-și crezu urechilor. Cu un zâmbet strâmb își arătă uniforma plină de noroi. Deși nu rosti cuvintele: cum pot să merg la teatru în halul ăsta, comandantul, ca și când le-ar fi bănuit, râse cu poftă.

Montase deja motorul la barcă și acum îi dădea un ordin comisarului. Apoi, cu el de față, zise:

– Hai, artistule.

Era pentru a doua oară când Lul urca într-o barcă. Prima dată se întâmplase pe lacul Pogradec, în vacanță. Nici atunci nu-i plăcuse, dar de data asta senzația de leșin era mai puternică. Simțea nevoia să aibă pământ tare sub tălpi.

– Urcă, îi spuse ofițerul. Nu-ți fie frică. Când merge nu se mai clatină. Zboară ca o rândunică.

Lul Mazrek se rușină pentru încetineala lui. În venea să intre în pământ de rușine. De ce încerci să-i faci o impresie bună? se întrebă. Tu nu ești așa cum te crede el. Tu nu ești altcineva decât... ucigașul lui.

Își întinse neatent picioarele și se sprijini cu un cot de copastie. Comandantul, care vâslea ca să iasă în larg, nu era atent la nimic.

Când porni motorul, barca părea că zboară, într-adevăr, ca o rândunică. Odată ce părăsi uscatul, Lul Mazrek simți că se eliberează ceva în creierul lui. Gândurile îi deveniră mai libere, mai înalte și mai armonioase. Chiar și încleștarea cu celălalt într-un colț de insulă pustie, ce-i domina imaginația, îi părea acum o scenă dintr-un spectacol de balet. În barcă este imposibil, își spuse. Puteau să se înece amândoi. În plus, dacă l-ar fi aruncat pe celălalt peste bord, n-ar fi știut să conducă barca.

În vreme ce comandantul îi arăta ba insula Corfu, ba bisericuța cocoțată pe un vârf de stâncă chiar în mijlocul apei, ce-i aparținea Greciei, Lul urmărea cu coada ochiului mâna cealaltă a ofițerului, cea cu care acesta ținea cârma. Din când în când avea impresia că vede pe ea semnele de mușcături din ziua precedentă. Tot așa o să-și muște mâinile și după plecarea lui. Ba chiar și mai tare, pentru că fugarul ar fi fost și cetățean albanez, și preferatul lui în același timp.

Ajungând în dreptul Sarandei, comandantul îi întinse binoclul. Lul avu nevoie de ceva vreme ca să descopere linia țărmului. Una după alta trecu în revistă bulevardul cu palmieri, cafenelele și umbrelele multicolore ale turiștilor. Când ajunse la terasa hotelului mare aproape că uită să mai respire. Se distingeau clar oamenii, ba chiar avu senzația că, dacă s-ar fi concentrat încă puțin, ar fi putut vedea paharele cu băuturi răcoritoare și ochelarii de soare ai femeilor.

– Visez să beau o cafea pe trasa hotelului, îi spuse celuilalt, înapoindu-i binoclul.

Ofițerul schiță un zâmbet.

– O să bei, îi răspunse. Chiar și azi, dacă vrei neapărat. Păstrase pe chip același zâmbet dulceag. După-amiază ia-ți un coleg și veniți să vă dau învoire.

Lul Mazrek nu știa cum să-și mai arate recunoștința. Îl privi cu ochii umezi, în vreme ce în suflet simți scârbă și dispreț pentru propria-i persoană, dar și o mare groază.

Celălalt îl fixă îndelung la rândul lui. Uite, acum o să-mi spună, gândi Lul. Habar n-avea cum își exprimă iubirea homosexualii.

Ochii ofițerului se umplură de o lumină vie, apoi se goliră brusc. Ai fi putut jura că jocul acela al luminii, dacă ar fi continuat, i-ar fi ars vederea.

– Lul, am să-ți declar ceva, spuse în șoaptă. Dar mai târziu... mai târziu...

Priveau amândoi unduirea valurilor. N-ar mai fi trebuit decât să atingă suprafața apei cu vârful degetelor pentru a semăna cu un cuplu de îndrăgostiți. Ce e mizeria asta, gemu în sinea sa Lul Mazrek.

Pluteau în vecinătatea celor două insule nelocuite. Lul le vedea pentru prima oară. Îi venea să urle: ce naiba se întâmplă cu mine? Oare de unde știa că, înainte de a se avânta în larg, fugarii se adăposteau acolo? Sau, mai ales, că leșurile lor erau acolo... în pământ.

Îi fu de ajuns să se dezmeticească pentru a înțelege că, de fapt, nu știa nimic. Că acela care povestea despre cadavre și despre tot ceea ce avea legătură cu ele era comandantul, care vorbea pe un ton misterios, ca și când ar fi povestit despre comori ascunse sub pământ.

– Așa cum ți-am spus, o să mergem acolo într-o bună zi… dar pentru altceva, urmă ofițerul.

Firește, își zise Lul Mazrek. Îi place să facă dragoste printre cadavre, ca oricărui psihopat. Bietul de mine, gemu neauzit, dar imediat după aceea încercă să se calmeze. N-avea de ce să se lase obsedat de gândurile negre. Ca să treacă *dincolo*, unii erau gata să și ucidă.

Vocea ofițerului îl aduse la realitate.

– Acum, după cum ți-am promis, o să-ți arăt teatrul antic.

Barca lăsase insulele în urmă și acum zbura cu toată viteza spre sud. Lul Mazrek se simțea din nou liber, liber cu toată ființa lui. Viteza cu care se mișcau îl amețea din nou. Ca o zburătoare ce se avântă brusc din cuib, își spuse. Ca un abur de vis plutind între cer și pământ.

Comandantul îi întinse iarăși binoclul. Vezi turnul venețian? Teatrul e ceva mai jos. De aici se văd și vizitatorii. Cu siguranță că sunt turiștii olandezi.

– Îi văd, zise cu reținere în glas Lul Mazrek.

– După cum poate știi, Butrintul s-a numit în vechime Buthrotum, spuse ofițerul. Eu prea multă istorie nu știu. Știu doar că Enea, un prinț din Troia, fugit din cetate după căderea ei, a poposit aici înainte de a-și continua drumul și a întemeia Roma.

Lul îl aprobă din cap. Știa toate acestea. Troia la est, Roma la vest, iar Butrintul între ele. Așa li se explicase la școală.

Celălalt râse.

– Eu, ca ofițer de grăniceri, am punctul meu de vedere, care este mai simplu. Toată istoria asta este povestea unei evadări, a unei fugi, care continuă de trei mii de ani.

Lul încercă și el să râdă.

– Singura diferență este că atunci, adică pe vremea lui Enea, ăia fugeau de acolo încoace. Acum se întâmplă invers.

Lul Mazrek nu știa încotro să-și îndrepte privirea. Și-o fixă în cele din urmă pe mâinile celuilalt, încleștate pe cârmă. I se păru că vede din nou semnele mușcăturilor.

La întoarcere, în vreme ce se apropiau de unitatea lor, barca își încetini mersul. Ajungând în micul golf de unde plecaseră, se cutremură brusc, ca și când ar fi lovit-o damblaua, dădu drumul unui damf de petrol și începu să se clatine ca un leș legănat de valuri. Unul dintre soldați îl ajută pe comandant s-o lege de cârligul de fier. Apoi, ca și când i-ar fi smuls sufletul din piept, ofițerul îi demontă motorul. În vreme ce intra în biroul cadrelor, spuse fără să se întoarcă:

– N-am uitat de treaba cu învoirile. O să te convingi că, orice ar fi, eu îmi țin promisiunea. Indiferent cum e, de bine sau de rău, urmă imediat.

Lul Mazrek nu știu ce să-i răspundă.

*

Două ore mai târziu, împreună cu lunganul, pășea grăbit pe marginea șoselei. Soarele după amiezii părea că ar vrea să orbească

lumea. Pe șosea trecea rar câte un camion. În cele din urmă, unul opri și-i luă.

Ajungând în oraș, primul lucru pe care-l făcură fu să găsească o cârciumă. Au bere rece, zise lunganul. Avem noroc.

Dădură peste cap halbele cu bere chiar la bar. Două fete, care mâncau înghețată în picioare, le zâmbiră galeș. La noi vă hliziți așa? le provocă Lul Mazrek, iar una dintre ele îi răspunse: normal, la cine altcineva?

Ești mare de tot, murmură lunganul plin de admirație. Apoi, Lul Mazrek le întrebă ce faceți voi pe aici, iar una dintre fete îi răspunse: ne distrăm.

Mergând lângă ele, Lul o prinse pe fată de nas, așa cum te joci cu o fetiță, în vreme ce lunganul stătea bosumflat, pentru că celălalt, în loc să profite de ocazie, le trimisese la plimbare cu un: „ne vedem duminica viitoare!“.

Se învârtiră o vreme în jurul plajelor. Din loc în loc, lunganul scotea strigăte de admirație. Ia uită-te la aia de colo, văleu, frate, ce șolduri are! Sau la cealaltă, uau, ce i-aș mozoli țâțișoarele. Of, mamă, ce craci! Văd că ești în călduri rău de tot, îi spuse Lul. Așa e. Mor după o femeie. Și eu sunt stătut, zise Lul, dar nu chiar ca tine. Păi cine să-ți plângă ție de milă, tu ești un om norocos.

Lul se prăpădi de râs. Râzi, tu, râzi, făcu lunganul. Pe bună dreptate, cine ești tu și cine sunt eu.

Nu te ambala, îi zise Lul. În seara asta îți dau din nou scrisoarea. Chiar așa? Chiar așa. Ești mare, izbucni lunganul și-l luă în brațe.

Se aflau în fața Hotelului Turism. Balustrada terasei se vedea din stradă. Printre florile din jardiniere se zăreau capetele clienților. Lul Mazrek simți un junghi în piept. Privi o clipă spre celălalt, apoi, arătând cu capul spre terasă, îi spuse ca și când i-ar fi dezvăluit un mare secret: eu am o treabă aici…

Celuilalt îi scăpă un fluierat de admirație.

Am o treabă aici, spuse din nou Lul, arătând spre terasă. Tu învârte-te încă vreo oră prin oraș, apoi ne vedem tot în locul ăsta. Bine?

Cum spui tu, frățioare, zise lunganul. M-am ușchit.

Pășind rar, cu picioarele devenite dintr-odată mai grele, Lul Mazrek urcă treptele hotelului și intră. Încercând să-și ascundă tulburarea, străbătu holul și se îndreptă spre ușile de sticlă care dădeau pe terasă.

Din ancheta ulterioară

VJOLLCA MORINA: *Eram de patru zile, dacă nu greșesc, în hotel, atunci când l-am cunoscut. Nu știu prin ce mi-a atras atenția când am privit spre intrare. Poate că am privit întâmplător, așa cum se întâmplă adesea când ești singur cu o cafea în față. Îmi amintesc doar că mi-am spus: cine-o mai fi și soldatul ăsta atât de trist? Fratele meu cel mic era și*

el soldat și mi s-a făcut dor de el, așa cum mi se-ntâmplă ori de câte ori văd soldați pe stradă.

El s-a așezat între timp la o masă vecină. Era un tip drăguț, iar tristețea din ochii lui mă atrăgea: nu era cea a unui om slab, ci aceea pe care o întâlnești la oamenii furioși și puternici.

Și totuși, nici aspectul și nici hainele lui militare nu erau de natură să mă atragă. Erau destui băieți frumoși în jur, iar statutul de soldat, mai ales de grănicer, nu avea nimic excitant, ci, din contră, era ceva ce mă ținea la distanță.

O să încerc să vă explic în cuvinte mai simple: Eu eram cazată în hotelul acela cu misiunea de a-i descoperi pe viitorii transfugi. Altfel spus, în virtutea acestei misiuni aveam aprobare să cunosc și să fac dragoste numai cu oameni din această categorie, adică cu dușmani ai statului.

Soldatul pe care l-am cunoscut nu numai că nu intra în această categorie, dar era grănicer, deci făcea parte din tabăra cealaltă. Eram amândoi, eu și el, apărători ai statului. Altfel spus, făceam parte din aceeași familie și să fac dragoste cu el era mai mult sau mai puțin un incest, dacă nu pare exagerată comparația și cuvintele acestea pot fi utilizate în sens politic.

VII
IUBIRE

La fel ca în fiecare dimineață, după micul dejun, Vjollca Morina se duse pe terasa hotelului și ceru o cafea. Încă de când venise, vremea fusese minunată, dar ziua aceea le întrecea pe toate. Era atât de senină și de luminoasă încât te treceau fiori.

În vreme ce sorbea încet din ceașcă, privirea i se opri o clipă pe florile abia udate din jardinierele de pe balustradă. Cu sufletul plin de melancolie, ca și când ar fi vrut să transforme picăturile de apă în lacrimi de regret, Vjollca își plimbă privirea pe linia țărmului, acolo unde marea întâlnea cerul. Nu, nu poate fi nimic mai frumos, își spuse și avu din nou o tresărire de spaimă. Orice nuanță de frumusețe în plus nu putea duce decât la o catastrofă.

Observă dintr-odată că se așezase la aceeași masă ca în după-amiaza precedentă, când îl cunoscuse pe soldat. Surâse fără să vrea când și-l închipui în dubla lui postură: târându-se prin noroi la ordinele comandantului psihopat și, imediat, în momentul în care îi recitase din *Eneida*.

La fel ca în seara precedentă, gândul i se întoarse cu plăcere la discuția cu el și mai ales la momentul despărțirii. Dimineața aceea părea însuși momentul în care se naște iubirea. I se păru că buzele i se mișcă a neîncredere. Era cam mult să o numească iubire, dar nici cuvântul indiferență nu era cel potrivit.

Băgase de seamă că, atunci când relațiile se nasc după-amiaza sau seara, momentul care le pecetluia soarta era noaptea. Atunci, în întuneric și confuzie, se decide dacă ceea ce se întâmplase cu puțin timp în urmă avea să înflorească sau să se stingă încetul cu încetul.

Poate că nu e nici una, nici alta, își spuse ea. Poate că era doar efectul dimineții aceleia, care o făcea să creadă în tot felul de fantezii.

Dar asta nu o opri ca, pentru a treia sau a patra oară, să reproducă în minte ultimele clipe ale întâlnirii de ieri. Observase cu coada ochiului cum el, privindu-și ceasul, trăgea cu nesaț din țigară, ca și când între aceasta și scurgerea secundelor ar fi existat un mecanism nevăzut. Când, în cele din urmă, i-a spus că trebuie să plece, s-a întristat, iar tristețea aceea era atât de adâncă de parcă în ochi i s-ar fi căscat o prăpastie întunecată.

Din câte îi cunoștea ea pe bărbați, era convinsă că aceștia sunt de două feluri: cei cărora nu le pasă de ceea ce le oferi și ceilalți, cei care

nu vor să piardă nimic. Iar el, deși părea un om aspru, în realitate făcea parte din a doua categorie.

Tânărul se mirase când ea i-a spus că, locuind la hotel, deci într-un anume fel fiind gazdă, voia să plătească și cafeaua lui. Imediat după aceea, când i-a spus că o să-l conducă până pe stradă, pe chip i-a apărut o vagă tristețe. În expresia aceea se putea citi bucurie, dar și o nuanță de surprindere, transformată imediat în groază.

Ea și-a pus apoi pălăriuța cu panglică albastră și s-a ridicat prima. Simțea că el o măsura acum din cap până-n picioare. Știa că-n rochia subțire de vară și cu sandalele albe, cu toc, în picioare îi stă bine, așa că așteptase de mult momentul acesta.

Mai apoi, amintindu-și din nou după-amiaza aceea, îi fusese imposibil să priceapă ce o făcuse să se ridice și să-l conducă pe băiatul acela pe care abia-l cunoscuse și de care nu o lega mai nimic. Fusese, probabil, o dorință mai veche, născută din lecturi și din filme: să fie însoțită sau să însoțească ea pe cineva.

Pe trotuar, colegul soldatului, un flăcău deșirat, aștepta cu o privire complet uluită. I-a întins mâna, bolborosind ceva printre dinți, apoi a rămas câțiva pași în urmă, în vreme ce ei doi mergeau în față.

Ajungând la șosea, fata s-a oprit. Gata, a zis zâmbind, eu mă întorc. În privirea celuilalt a apărut din nou golul acela. Mai stai puțin, ai milă, nu pleca chiar acum!

De fapt, nu a fost rostit nici unul dintre aceste cuvinte, ele însă, însoțite de alte zeci de cuvinte, de úmbrele sau spiritul lor, erau acolo, rătăcind printre clipele de tăcere.

Zâmbetul a dispărut de pe chipul fetei. Ea a făcut un pas către el, l-a prins de gât și l-a sărutat pe colțul buzelor.

Era ceva ce făcea pentru prima dată cu un băiat necunoscut.

El însă a încremenit în loc, ca și când ar fi primit o lovitură prin surprindere.

– O să vii din nou duminică? l-a întrebat cu blândețe. Eu am să te aștept la aceeași oră.

Tulbure, el a reușit să-i spună că va face tot posibilul. Sigur că da, duminică. Dacă nu în prima, măcar în a doua duminică, precum moartea din poveste.

Vjollca Morina a schițat un salut cu mâna, apoi și-a amintit de soldatul înalt, i-a adresat și lui un „la revedere“ și s-a întors să plece.

Îndepărtându-se, simțea că-i lăsase lui întreaga povară și partea întunecată a pasiunii. Nu se spune fără temei că, în cele mai multe cazuri, există un scurt moment în care are loc distribuirea inegală a iubirii: unul primește o parte, pe cea tulbure, din ai cărei munți de zgură se naște diamantul, iar celălalt partea luminoasă, diamantul însuși. E acel moment fatal în care se decide cine va fi posesorul și cine cel posedat.

Păşind pe stradă, Vjollca se simţea uşoară ca şi când ar fi avut aer sub tălpi. Trăise ambele situaţii: dominase şi fusese dominată. Uneori nici nu ştiuse ce să aleagă. De data aceasta se simţea atât de fragilă, încât n-ar fi putut să suporte nici cea mai mică suferinţă.

Las' să suporte el, şi-a spus în vreme ce urca treptele hotelului. Cuvintele unui vechi cântec de dragoste, auzit cu doi ani în urmă la nunta unei verişoare, au făcut-o să râdă în hohote, atât de primitiv i s-a părut textul: „Sunt băiat şi suport mult,/Pot şi moartea s-o înfrunt".

Amintindu-şi-le, nu i-au mai părut atât de grosolane.

Se făcuse deja ora zece. Vjollca se ridică de la masă. Nu trebuia pierdută nici o clipă din ziua aceea minunată. În vreme ce se pregătea de plajă, la ea în cameră, se trezi cântând în surdină.

Pe plaja mică din faţa hotelului, turiştii, majoritatea din capitală, ajunseseră să se cunoască între ei. Ea alese un loc în apropierea unei perechi proaspăt căsătorite, cu care călătorise în autobuz când venise de la Tirana. Tânărul însurăţel, după ce o ajută ca de obicei să-şi fixeze umbrela în nisip, se întoarse lângă soţia sa.

Sprijinită în coate, Vjollca rămase multă vreme cu privirea pierdută peste albastrul nesfârşit al mării. O liniştea şi în acelaşi timp o făcea să-şi pună o mulţime de întrebări. Pacea aceea care-i era dăruită cu generozitate părea brusc, acolo unde albastrul mării era mai intens, de-a dreptul insuportabilă. Imposibil, îşi zise, fără a înţelege nici ea ce anume era atât de imposibil. Era o fisură strecurată printre toate astea. Doar pentru o secundă avu impresia că dezlegase misterul. De multe ori, în ultimele zile, îşi spusese că viaţa pe care o trăia acum nu este cea reală. Şi gândul acesta, împreună cu dorinţa de a nu renunţa la ea, îi provoca un sentiment tulbure. Aceea nu era viaţa ei. Şi, în plus, ca orice alcătuire ireală, era suficientă cea mai uşoară adiere de vânt pentru ca visul să se facă ţăndări şi ea să se trezească la realitate.

Fata respiră adânc. Sub umbrela vecină, tinerii căsătoriţi îşi spuneau tot felul de nimicuri picante. Din spatele lentilelor fumurii, Vjollcei îi era uşor să observe picioarele şi pântecul femeii. Erau în primele zile ale lunii de miere şi făcuseră dragoste, cu siguranţă, noaptea trecută şi poate şi dimineaţă.

Îşi imagină propriile-i picioare desfăcute, apoi tot ce ar fi urmat. Valurile de dorinţă, mai fierbinţi ca niciodată, o făcură să-şi schimbe poziţia. De aproape o lună nu mai făcuse dragoste. Gândul de a i se dărui imediat soldatului pe care abia îl cunoscuse, dacă va veni duminică, aşa cum promisese, îi trecu firesc prin cap.

La fel ca până atunci, se gândea cu tandreţe la el. Un semn de întrebare, ca un fluture misterios ce se ivea ori de câte ori şi-l amintea, începu să-i bântuie din nou gândurile. Nu cu mult timp în urmă, întrebată de cineva dacă s-ar fi putut apropia de un soldat, ar fi ridicat din umeri mirată. Acum se chinuia să priceapă dacă schimbarea se

petrecuse chiar în ea ori descoperise, sub hainele soldățești, un artist dezamăgit de viață.

Desigur că e vorba despre ultima variantă, își spunea, fără a fi totuși sigură. I se mai întâmplase să cunoască, la Tirana, un poet la fel de tânăr, care, dintr-un motiv rămas neclar, îi declarase că e hotărât să-și rupă condeiul. La început, îl considerase atrăgător, dar două luni mai târziu, când un pictor îi spusese același lucru, de data aceasta vorbind despre pensulă, ea râsese în hohote. Omul se simțise ofensat, considerându-i râsul drept un semn de cinism, apoi își ceruse iertare, plânsese și-i căzuse în genunchi, cerându-i să-i pozeze nud.

O bucată de vreme, ca pentru a-și limpezi gândurile, Vjollca încercă să observe ceea ce se petrecea în jur: unii care se ridicau ca să intre în mare, alții care se întorceau din apă, se ungeau cu cremă de plajă, își strigau copiii, citeau, jucau cărți sau ședeau nemișcați pe nisip ca și când ar fi fost leșinați. De sub o umbrelă vecină, doi bărbați tineri încercau orice ca să-i atragă atenția. Vjollca își schimbă poziția pentru a ieși din raza privirii lor. Acum, în afară de soare și mare, mai putea vedea și o porțiune întinsă de țărm. Acolo, dincolo de vălul de ceață, el făcea instrucție sau le recita colegilor din *Eneida*. Un „nu“ tulbure i se zbătea dureros în suflet. Nu putea fi nici actorul și cu atât mai puțin soldatul cel care o atrăgea atât de mult. Fusese probabil cu totul altceva… o altă ipostază a lui, care-i captase imediat atenția încă din prima clipă când îl văzuse apărând la intrarea pe terasă… Golul din adâncul ochilor lui, întrebarea de pe chip… Un glas interior, neclar, venit parcă dintr-un spațiu necunoscut, îi șoptise că poate el este din categoria aceea specială… Din specia umbrelor cu care ea trebuia să interacționeze și care, culmea, îi exacerbau ca niciodată dorința… Sami Braja îi vorbise o dată despre deformarea profesională… Iar profesia ei, cel puțin în vara aceasta, se știa care este: de prostituată în slujba statului… Amintirea fratelui mai mic soldat îi reveni odată cu un sentiment de milă pentru el. Ori de câte ori auzea vorbindu-se despre evadări peste graniță, ceva i se rupea în piept, iar îndoiala și vorbele „dragul meu, să nu faci vreo prostie“ i se transformau în rugăciune.

Vjollca se ridică brusc și se îndreptă spre apă. Chiar nu puteau s-o lase în pace măcar câteva minute? Nici ea nu știa cui i se adresează aceste cuvinte: șefilor ei, tânărului abia cunoscut sau sieși.

În apă se simți mai relaxată. Gândul că avea dreptul să facă orice îi trece prin cap cu viața ei personală îi veni firesc în vreme ce înota. Să facă tot ce-i trece prin cap, desigur, dar în timpul liber… în afara serviciului…

Realiză deodată că se îndepărtase prea mult de țărm și se întoarse speriată. Un înotător singuratic tăia valurile în dreapta ei. Mai încolo, un altul. Probabil că zona interzisă începea mai departe.

Apa era atât de limpede, încât își putea zări umbra înaintând pe pietrișul de pe fund. Incredibil, își spuse. Din balconul camerei sale de hotel privise, noaptea, suprafața mării luminată de proiector, albă și moartă ca o mască. Acum îi mângâia umerii, gâtul, lobii urechilor și pieptul mai dulce ca un iubit.

Înotând spre plajă, își deplasă privirea spre stâncile colțuroase și munții ce se pierdeau în zare. Încremeniți, de un cenușiu mohorât și ostil, păreau că supraveghează orașul.

Vjollca întoarse capul și încercă să nu se mai gândească la nimic. Ce minunat e, își spuse. Nu era pentru prima oară când avea impresia că aceste cuvinte fuseseră create special pentru a-i alunga îndoielile.

Ieșind din apă, văzu în ochii luminoși ai unui bărbat în vârstă și pe chipul său ceea ce avea să rostească în clipa următoare: nu-i minunat, ce zici?

Minunat, îi răspunse fata, îndreptându-se spre umbrela ei.

*

Pentru a se putea hotărî mai ușor să se ridice de pe nisip și să plece de pe plajă, Vjollca trebui să-și amintească toate sfaturile doctorilor privind expunerea exagerată la soare.

Era aproape unu. Avea destulă vreme să facă un duș, ba chiar să și citească ceva, înainte de a coborî la restaurant pentru prânz.

În cameră o aștepta o surpriză neplăcută. O hârtie strecurată pe sub ușă. „O să trec pe la hotel la ora 3 d.a. A.“

Era ofițerul operativ, cu care făcuse cunoștință încă din prima zi. Nu-și făcuse simțită prezența toată săptămâna și ea aproape că uitase de existența lui.

E normal să mă caute, își spuse în vreo două-trei rânduri. Era firesc, degeaba își încrețea ea buzele.

Cu toate acestea, simțea că îi stricase tot cheful.

În timpul prânzului încercă să nu se mai gândească la asta. În restaurant era aceeași atmosferă selectă ca de obicei. Pe partea dinspre plajă ferestrele erau deschise pe jumătate și marea, așa incompletă cum se vedea, părea și mai frumoasă.

– Nu v-a plăcut peștele? o întrebă chelnerul, văzând că fata aproape nici nu se atinsese de mâncare.

Vjollca îi zâmbi, apoi îi răspunse: din contră. Eu nu mă simt prea bine.

Urcă în camera ei și așteptă. La ora trei se auziră câteva bătăi în ușă. Cel puțin au învățat să bată la ușă, își zise ea.

Ofițerul operativ avea același costum ca și data trecută: o culoare deschisă brăzdată de dungi gri. Chipul lui, din cauza palorii și a oaselor ce-i străpungeau pielea, părea chipul unui om suferind. Și totuși, în ochii aceia încercănați, la fel ca și data trecută, ea îi citi dorința. Era un sentiment lipsit de speranță și, după cum se părea,

absența speranței îl făcea să nu-și mai ascundă pasiunea. Pentru că, atunci când speră, orice bărbat procedează cu mai mult tact.

La fel ca prima dată, Vjollca ar fi vrut să afle dacă omul știe ceva din comentariile lui Sami Braja despre ea. Mare pagubă, se liniștise singură cu puțin timp înainte la restaurant. Mare pagubă dacă un amărât de ofițeraș din provincie știe sau nu știe ceva despre preferințele ei sexuale. Iar dacă știe, cu atât mai rău pentru el: n-are decât să se uite cu jind la ea, așa cum ar face orice bărbat ajuns la apogeul vieții.

– Treburile nu stau prea bine, spuse în cele din urmă ofițerul, evitând să o privească în ochi. Cu aceeași voce monotonă îi spunea, cu siguranță, și soției la sfârșit de lună: iar nu au venit salariile. Aseară a avut loc iar un eveniment.

– Chiar așa? se miră ea. Dar...

Ar fi vrut să spună: dar nu s-au auzit nici focuri de armă și nici sirene.

– Un eveniment groaznic, urmă el. Două surori și fratele lor. Fetele au reușit să treacă, fratele s-a înecat.

– Nu se poate, făcu din nou Vjollca, neștiind ce să spună.

Pentru prima dată zări în privirea lui o undă de reproș. Deși părea încă timorat.

– Cum e posibil, zise ea. Așa discret...

– Tocmai. Ai crede că toată lumea dormea. Oamenii noștri aici, santinelele, radarul. Mi-e teamă că o să avem probleme.

Ea simțea că între ei se crease la repezeală atmosfera care se naște între colegii pe care-i unește același necaz.

Liniștea se prelungea, chinuitoare.

– Eu nu v-am dat încă nici o informație, spuse ea cu o voce nesigură. De fapt, am ceva în vedere, dar nu sunt prea sigură.

– Nu vă presez să vă grăbiți, o întrerupse el. Îndoiala este cel mai rău lucru pe lume. Totuși...

– Înțeleg, zise Vjollca.

Brusc i se păru că, deși se afla într-un hotel de vară, rochia ei subțire lăsa să se vadă mai mult decât trebuie.

Poate că ei îi supraevaluau farmecele. Ea nu putea face minuni, nu putea înlocui rețelele de sârmă ghimpată și nici patrulele marine, îi trecu prin cap cu tristețe.

– Grănicerii pot intra și ei în cercul bănuiților, ca și ceilalți?

Înainte de a-și termina fraza, Vjollca avu impresia că se înroșește la față.

Celălalt îi răspunse ținându-și mai departe privirea în podea.

– Fuga unui grănicer este unul dintre cele mai periculoase evenimente. Se înțelege de ce.

Fata îl aprobă din cap. Era tulburată și sentimentul că făcuse o gafă

încă o marca. Acum ea era cea care îl privea insistent pe celălalt pentru a înțelege dacă știa sau nu de întâlnirea ei cu soldatul.

Agentul nu-i dădea însă nici un semn care s-o lămurească. Spuse din nou ceva despre fuga celor două surori și a fratelui lor, căruia încă nu i se găsise cadavrul. Vjollca nu reușea să se adune. Nu-i mai ieșea din cap faptul că gafase în ceea ce-l privea pe soldat. Cu ce drept îl inclusese ea în cercul bănuiților? Pentru a-și justifica în fața statului atracția pe care o simțea vizavi de el?

Din fericire, după ce-și privi ceasul, ofițerul se ridică să plece. O bucată de vreme Vjollca rămase nemișcată. Apoi, se fâțâi din baie în cameră și invers, se întinse pe pat și se ridică din nou. Timpul trecea greu. La ora cinci apăreau pe plajă cei doi muzicanți din Durrës. Îi cunoscuse cu totul întâmplător pe când își căutau un loc pentru a-și fixa acolo umbrela jerpelită, în vreme ce paznicul, privindu-le cu dispreț instrumentele, le spusese că acolo e plaja hotelului, și nu șatră țigănească. Vjollca se simțise ofensată și le oferise un loc lângă umbrela ei, unde cei doi îi explicaseră cine sunt, de unde vin și că doresc să-și încropească o mică orchestră de amatori, pentru că șeful lor de la casa de cultură e nerăbdător să-i pună la treabă.

Când coborî pe plajă, îi găsi tot acolo. Împreună cu ei mai era unul, al treilea, muzicant și el, dar, spre deosebire de primii doi, omul avea o figură extrem de serioasă. Ea își spuse că asta nu făcea decât să crească prestigiul veselei companii în ochii ei. Despre primii doi era convinsă că nu puteau fi „din ăia“, atât de neserioși îi păreau, în vreme ce pe noul venit îl bănui imediat.

Moleculele acelea atât de speciale care umplu aerul cu electricitate în clipa în care legi o nouă cunoștință dispărură una după alta îndată ce primii doi muzicanți începură să-l tachineze pe cel de-al treilea.

Vjollca înțelese, cu un sentiment de vinovăție, că motivul supărării tânărului era faptul că-i cădea părul. Printre hohote uriașe de râs, primii doi povesteau că, în ultimele săptămâni, Fadil nu lăsase nici o rețetă neprobată, doar-doar și-o păstra podoaba capilară: petrol, gălbenuș de ou amestecat cu urină, ulei de pește, urzici și excremente de câine.

Celălalt încerca să se apere: colegii mei exagerează, crede-mă, Vjollca, spunea când și când. E adevărat că pierderea părului îl șocase, dar nici chiar așa cum credeau ei.

Explicațiile pe care le dădea, pe un ton vinovat, nu puteau să-i oprească prăbușirea de pe piedestalul pe care ea îl urcase puțin mai-nainte. Acum, chiar și când îi pronunța numele, Vjollca, tipul o scotea din sărite.

Neîndurători, ei își continuau atacurile amicale. Zilele acestea, Fadil avea să-și încerce ultima șansă: un amestec de păcură și ulei de motor. Dar ai grijă, prietene, să nu se creadă că vrei s-o ștergi.

– Cum? făcu Vjollca cu surprindere. Ce legătură are asta cu...

Fericiți că li s-a dat ocazia, ei îi explicară că, în ultima vreme, cei care aveau de gând să fugă din țară își ungeau trupul cu păcură, ca să se apere de frigul nopții. Ce nu le mai trece prin cap! Se spune că grănicerii greci se îngroziseră la început: ce-i asta, frate? Congolezi sunt ăștia care fug din Albania? De râsul lumii, ha, ha, ha.

Vjollca își prinse fruntea în palme. Tipii n-au nici un Dumnezeu, își zise. Era pentru prima oară când avea de-a face cu asemenea măscărici.

Pentru o clipă, îi trecu prin cap o umbră de îndoială: dar dacă nu era așa? Dacă făceau tot circul ăsta pentru a ascunde altceva?

Devin paranoică, își zise. Gândul îi zbură, cine știe de ce, la cele două surori care-și căutau fratele pe o plajă pustie. Apoi, dintr-odată, ca sub același impuls, și-i imagină pe amândoi: pe fratele ei cel mic, soldat, și pe celălalt, abia cunoscut, Lul Mazrek.

Cei trei continuau să râdă în hohote, dar acum li se năzărise altceva. În timp ce-i privea, Vjollca abia reușea să-și ascundă disprețul. Își pierduse complet, se părea, respectul pentru ei, ceea ce o făcuse teribil de neatentă.

– Ei, Fadil, i se adresă celui cu părul rar. Ai hotărât cum faci cu păcura?

Înainte de a-i auzi bâiguielile sau hohotele celorlalți, îi întrebă fără să se ferească dacă mai sunt mulți din „ăia“, adică băieți și fete care vor să fugă din țară. Și, dacă sunt, cum pot fi recunoscuți după aspectul exterior, adică din comportament, din felul cum stau la cafenea ș.a.m.d.

Întrerupându-se unul pe altul, ei îi răspunseră că sunt o grămadă. Chiar și acolo, în jurul lor, cu siguranță că erau câțiva. Dacă vezi vreunul că soarbe din priviri roțile unui camion ca și când ar avea-o în față pe Marilyn Monroe în persoană, să știi că ăla numai asta are în cap: să vină noaptea, să demonteze roata și s-o taie cu ea peste mare. Îți amintești ce a făcut Tan Kasneci anul trecut? Așa s-a cărăbănit, cu o cameră de camion. Băi, povestea asta-i veche. O săptămână înainte să venim noi aici, l-am întâlnit pe stradă pe Bardhi, Bardhi Toska, ăla cu capul ras de la „Reparații biciclete“. Întreba în dreapta și-n stânga despre strâmtoarea Sarandei, cică se pregătea să dea admiterea la geografie. Se prefăcea interesat de tot litoralul, de la un cap la altul, și chiar, ca să nu dea de bănuit, se interesa și de țărmul italian; dar trebuia să fii mai tâmpit ca el să nu-ți dai seama că avea de gând s-o șteargă.

Ca din întâmplare, pronunțară și alte trei-patru nume, ba chiar pe doi dintre aceștia îi văzuseră stând la o bere la „Barul Pescăresc“.

Vjollcei nu-i venea să-și creadă urechilor. Ei continuau să vorbească, întrerupându-se unul pe altul. Dacă se pot recunoaște după aspectul

exterior? Sigur că da. Un văr al lui Fadil, care lucra la poliție, îi spusese că, de regulă, dacă li se fixează chestia asta în cap, tipii își schimbă și comportamentul. Nu mai mănâncă, buzele li se usucă de sete, merg des la WC ca să se pi... scuză-mă, Vjollca, ca să urineze.

– Trebuie să fie interesant să-i cunoști. Sunt oameni care, orice s-ar zice, se află în fața unei încercări, a unei dileme dramatice...

Ei ascultau cu atâta naivitate, încât Vjollca își pierdu siguranța de sine.

Data viitoare, își spuse. Erau atât de aerieni, încât data viitoare ar fi putut să le ceară direct așa ceva.

– Mergem să bem o cafea pe terasă? le propuse tam-nisam.

Chipurile li se luminară de fericire. Ar fi vrut și până atunci să ajungă acolo, dar le fusese rușine. Nu erau siguri dacă vor fi primiți sau nu.

– Eu nu știu să le fie interzis localnicilor, spuse Vjollca. Totuși, voi sunteți cu mine și, câtă vreme eu sunt clienta hotelului...

La fel ca până atunci, simți acea satisfacție tulbure a libertății pe care i-o dădea misiunea ei secretă.

Fără a-și ascunde admirația pentru ea, cei trei o urmară pe terasă.

Cafeneaua era pe jumătate goală. Ici-colo, îi puteai recunoaște pe turiștii străini după îmbrăcăminte. Sub razele soarelui la apus, paharele cu *fresh*-uri de fructe exotice creau o atmosferă selectă. Aici e viață adevărată, spuse unul dintre muzicanți. Acum vorbeau aproape în șoaptă și, din când în când, priveau spre Vjollca ca pentru a-i cere aprobarea.

Deși era de o săptămână acolo, ea nu reușise să priceapă ce-i făcea pe localnici să se împartă în două categorii: cei care îndrăzneau să intre în această cafenea și cei care nu îndrăzneau. Îl întrebase încă din prima zi pe ofițerul operativ, în vreme ce primea instrucțiuni din partea lui, dar răspunsul acestuia fusese tare neclar. Se înțelege că dumneavoastră puteți face tot ce doriți, îi spusese el. Să invitați la cafenea ori la restaurant pe cine vreți, ba chiar și în camera dumneavoastră. Cât îi privește pe ceilalți, nu sunt nici legi, nici reguli. Fiecare procedează cum crede de cuviință, după cum îi dictează conștiința.

Hm, după cum îi dictează conștiința, își spusese ea. Ca să-l convoace apoi la poliție și să-l descoasă cu orele: de ce te-ai așezat lângă străini, ce semn ți-a făcut unul dintre ei?... Trebuie să fii nebun să intri aici fără a avea spatele asigurat... Așa ca ea...

Gândul îl zbură la Lul Mazrek. Se chinuise să înțeleagă pentru a nu știu câta oară cum ar fi fost mai bine, să urce ea prima în cameră și să-l aștepte acolo sau să urce împreună.

Sentimentul libertății îi accentuă din nou senzația de bine. Nici în cele mai frumoase vise ale ei nu-și închipuise că ar fi putut vreodată

să-și ducă iubitul într-o cameră de hotel fără să-i pese de nimeni.

Oricum, ar fi fost de preferat să urce ea cea dintâi. Să tragă storurile, să se pregătească puțin, iar după asta să trăiască intens momentul de așteptare.

În vreme ce sorbeau din cafea, cei trei îi aruncau din când în când priviri pline de recunoștință. Vjollca, spuse cu teamă cel pe care îl strigau Fadil, permite-mi să-ți spun că ești nemaipomenit de frumoasă.

Îi făcură apoi alte și alte declarații: o numiră prințesă, Miss Litoral, star. Dar nici în vorbele, nici în privirile lor nu se zărea vreo fărâmă de speranță în ceea ce-i privea.

Vjollca înțelese dintr-odată rezerva lor, care cu altă ocazie ar fi enervat-o: ăștia de ce-s așa indiferenți? Numai că acum reținerea lor o înduioșa. Tocmai pentru că o venerau, o considerau mult prea sus pentru ei, era doamna lor, nu îndrăzneau să se uite cu alți ochi la ea.

Când se despărțeau, unul dintre ei îi prinse mâna și, plin de emoție, îi spuse: Vjollca, ferice de cel ce te iubește!

*

Ajunsă în camera ei, se simți dezamăgită. Se odihni puțin, apoi coborî la restaurant pentru cină. În mod surprinzător, singurătatea îi alungă tristețea. Chelnerul îi spuse că au fructe de mare proaspete. Comandă în plus o salată și așteptă. Salonul restaurantului era aproape gol. Doi bărbați grași mâncau în liniște lângă fereastră. Turiștii nu coborâseră încă.

Ajunse în cameră mai devreme ca de obicei. Un timp se ocupă de machiaj și de păr. Apoi observă că nu se îngrășase deloc, cum se speriase la început.

La capul patului, cartea *Istoria Balcanilor* stătea de două zile deschisă la aceeași pagină. Învârti câteva minute butonul aparatului de radio, până ce găsi o muzică relaxantă. Probabil Ravel.

Cuvintele „ferice de cel ce te iubește“ ale muzicantului căpătară alt sens, al unui vechi cântec de leagăn cu care mama sa o adormea. Ferice de mama care te are, copilul meu... Își amintea într-adevăr de vremea în care se alinta în poala maică-sii sau era doar amintirea momentelor în care o văzuse îngrijindu-l pe fratele mai mic?

Se imagină plângând cu suspine. În realitate, plângea în somn.

*

Sări brusc din pat la miezul nopții. Văzu lampa de veghe, perdelele, dar nu-și aminti unde se afla. Prin fereastra balconului se strecura lumina palidă a lunii. Grăbită parcă să-și confirme o îndoială, se ridică și ieși.

Era o noapte liniștită. Luna lăsa pe suprafața mării o dâră luminoasă, ca o punte de argint. Sau ca un stâlp de templu, împodobit cu mărgăritarele pierdute și regăsite după furtună.

Câteva glasuri frânte se auzeau de departe, poate dinspre plajă.

Cu o exactitate insuportabilă, își aminti discuția cu ofițerul operativ. Și, odată cu ea, îi reveni și sentimentul de culpabilitate. Poți să-i suspectezi pe grăniceri la fel ca pe ceilalți?

N-avea de ce să se mintă singură: făcuse primul pas pe drumul trădării.

De ce? se auzi strigând în forul ei interior. Ca să fie un bun și fidel cetățean? Sau pentru a-și justifica aventura amoroasă? Ori și mai rău, pentru a se convinge singură că e vinovat, pentru a simți mai intens gustul sângelui, așa cum peste animalul doborât de glonț se presară mirodenii?

O, nu, se văită în tăcere. De o mie de ori, nu.

Ar fi dat orice să se poate explica în fața unui tribunal imparțial. Dacă ar fi fost convinsă că el avea de gând să fugă, l-ar fi trădat fără să clipească. Dar nu pentru motivele invocate de ei. Ar face-o cu conștiința curată, convinsă că l-ar salva. Ca pentru cel mai apropiat om... ca pentru fratele ei...

Simți, brusc, un gol în creier. Se întrebase de câteva ori ce-ar fi făcut dacă ar fi aflat că fratele ei s-a hotărât să fugă. Să-l lase să putrezească pe fundul mării, cu trupul sfârtecat de pești, sau să-l predea autorităților?

Firește că ar fi ales închisoarea. Ba chiar făcuse și câteva calcule: frate-său avea 18 ani, pedeapsa pentru tentativă de fugă din țară era de șapte ani. O amnistie putea să-i scadă doi ani, iar pentru bună purtare ar fi putut să i se mai reducă unul. Ar fi ieșit, în cel mai bun caz, după patru ani, deci la 22 de ani. Iar în cel mai rău, la 25.

Pentru Lul Mazrek era valabil același calcul. Era doar cu un an mai mare. N-avea de ce să se supere. Ar fi făcut pentru el la fel ca și pentru fratele ei.

Sub vârtejul vântului uscat și le imagină din nou pe cele două surori alergând pe plaja pustie, cu priviri năuce îndreptate spre mare, de unde fratele nu se mai ivea.

Uneori își închipuia că în locul lor este ea, singură, soră și iubită în același timp, căutându-i pe amândoi.

Lăsați-mă în pace, se înfurie ea. Iar dacă vă închipuiți că aș face-o pentru mine, pentru a nu-l pierde, ei, da, e adevărat. Căci nu i l-am luat vreunei rivale, ci mării i l-am luat. Morții.

Gândul acesta răzvrătit o liniști mai repede decât boarea răcoroasă.

Rămase așa până ce i se făcu frig și intră în hotel. Lul Mazrek, îi repetă numele, ca și când ar fi încercat să pătrundă printr-o carapace. Un nume tipic al băieților de astăzi, care umplu străzile și berăriile. Oare merita să-l ia în serios? Sau făcea parte din categoria celor insensibili față de o femeie, care apoi se laudă în fața prietenilor cu indiferența lor?

O ură oarbă, pe care nici ea nu și-o putea explica, încerca s-o domine. Îi pronunță din nou numele, dar carapacea rămase la fel de impenetrabilă. Cel puțin, să se gândească la mine, își spuse. Întrebarea dacă se gândea la ea și în ce fel pâlpâi de câteva ori în creierul ei, până ce somnul o alungă în întuneric.

*

Câteva mile mai departe, ca și când cineva i-ar fi transmis neliniștea fetei, Lul Mazrek sări din somn ca lovit de trăsnet. Cum să aibă ea asemenea bănuieli? Ba cum să nu, e normal să le aibă, își spunea imediat. Totuși, ceea ce se petrecea în mintea lui nu avea nimic în comun cu opinia altcuiva despre el, ci părea mai degrabă rezultatul luptei care se ducea în propria-i conștiință. Era ceva între tenacitatea valului ce lovește stânca mereu în același loc și furia turbată a câinelui, așa cum o văzuse la instrucție.

– Hei, nu poți să dormi? auzi vocea lunganului de alături. Frățioare, după cum se pare ai căzut în butoiul cu melancolie.

– Ba chiar și mai rău.

– Ciudată mai e și chestia asta. Te-am simțit învârtindu-te în pat și mi-am spus: gata, l-am pierdut și pe Lul.

– Așa e, nici nu mi-e rușine s-o recunosc.

Patul lunganului scârțâi sub el.

– Eu nu știu cum e. N-am avut niciodată ocazia. Vreau să spun că am ținut odată la o femeie, dar nu cât s-o iau razna pentru ea.

– Nici eu. E prima dată când mi se întâmplă.

În întuneric se auzi oftatul adânc al lunganului.

– Dar cum e? Adică nu te mai poți gândi la altceva? În fiecare minut, în fiecare secundă doar la ea ți-e gândul?

Lui Lul îi veni să râdă.

– În fiecare secundă, așa crezi tu? E puțin spus. Înțelegi, secunda mi se pare prea lungă. O fracțiune de secundă ar fi mult mai corect. Nu știu cum să-ți explic. Timpul în sine nu-mi ajunge. Nu cuprinde tot.

– Ciudată chestie, zise din nou lunganul.

– Timpul în sine nu-mi ajunge, repetă Lul. Înțelegi? Ceea ce simt eu ar putea umple și un alt timp, ba chiar două sau mai multe timpuri paralele.

– Mi-ai pus creierul pe moațe, zise lunganul.

– Ai dreptate. Am vrut să spun că timpul e de așa natură că nu poate cuprinde unele lucruri. Pe mine, de pildă, m-a luat prin surprindere. De asta ți-am spus că mai am nevoie de un alt timp. De al tău, poate, sau... mi se pare că spun prostii.

– Timpul meu ți-l dau cu plăcere, zise lunganul. Și așa n-am ce face cu el. Îmi ajunge și-mi și prisosește.

Lul pufni în râs.

– Îmi ești cel mai bun prieten, spuse. Auzi, hai să lăsăm filozofelile

astea și să vorbim despre altceva. Tu ai văzut că ea m-a sărutat, nu?

– Am văzut, cum să nu văd. Te-a sărutat pe gură, ba chiar te-a și îmbrățișat.

– Deci ai văzut că eu nu m-am mișcat. Ea singură a...

– Am văzut, am văzut. Chiar m-am întrebat: ce-o avea ăsta? L-a vrăjit, i-a legat mâinile?

– Așa a fost. Am crezut că înțepenesc. Pe urmă, când a plecat, mi-am zis: de ce n-oi fi sărutat-o și eu? Dar poate că a fost mai bine așa.

– A fost mai bine, spuse lunganul. De obicei, băieții sunt cei care sărută. Dar când te sărută fata e o chestie ca lumea.

– E cu totul altceva, zise Lul. Pot spune că e ceva dumnezeiesc.

– Tu aveai o față de dur, își aminti lunganul. O duritate care te făcea mai sexy decât ăia din filme.

– Chiar așa?

Îmi ești cel mai bun prieten, repetă, de data aceasta în sinea sa. Simțea că avea să-i fie recunoscător toată viața pentru cuvintele acelea. Era prietenul lui, cel care-i fusese alături la momentul potrivit. Prieten și unic spectator al celui mai frumos eveniment din viața lui.

– Acum ar fi bine să încerci să dormi, zise lunganul printre căscaturi. Mâine avem instrucție.

– Așa e. Dormi tu, frate. Dormi.

Nu peste mult timp, auzindu-i respirația, înțelese că celălalt adormise. Independent de voința lui, creierul îi readuse în fața ochilor toate secvențele acestei povești, la început în ordinea în care se petrecuseră, apoi din ce în ce mai învălmășite, până ce totul se transformă într-un ghem fără cap și coadă.

Hotărâse să nu-l mai trezească pe lungan, dar la un moment dat nu se mai putu abține.

Celălalt tresări din somn.

– Ori am tras vreo bășină? întrebă cu fereală în glas.

– Nu, nu... Eu eram, scuză-mă că te-am trezit. Mi s-a făcut brusc teamă, de asta am tras de tine. Or să mi-o ia, mi-am zis, singură cum e la hotel printre toți șmecherii din Tirana.

– Am crezut că m-am bășit, zise celălalt. Aici nu-i mare rușine, dar mi s-a părut așa, nu știu cum, după tot ce-am vorbit... Ne-ai zăpăcit pe toți, Lul.

– Da' tu auzi ce spun eu? E singură acolo, printre derbedei. Iar eu, ce sunt eu? Un amărât de soldat... Ei vin cu chitara, cu aere de șmecheri. Or să mi-o ia.

– Te pupă-n cur, făcu lunganul.

– Cum?

– Scuză-mă că am folosit cuvântul ăsta, zise celălalt. Încă nu m-am trezit de-a binelea. Ce spuneai?

– Spuneam că or s-o zăpăcească șmecherii. Dar n-am să-i las. O să

cer învoire. Iar dacă n-or să-mi dea, o să plec și fără. N-au decât să mă condamne. Să mă bage la bulău. Nu-mi pasă.

– Acum bați câmpii, îl întrerupse celălalt. Asta îți mai trebuie, să intri la zdup. Ce câștigi dacă faci așa? O s-o arunci în brațele altuia. Ascultă, Lul, te am frate de cruce, dar de data asta ai luat-o razna. Adună-te, omule. Ești un norocos. Dacă m-ar săruta pe mine o femeie cum te-a sărutat pe tine, aș fi în al nouălea cer. Șase luni nu m-aș mai spăla pe gură. Mai rău ca Romeo și Julieta. Ce-ai vrea mai mult de atât? Dormi acum, că se luminează de ziuă.

*

La unitatea de grăniceri săptămâna trecu fără evenimente. Cu excepția frecușurilor zilnice, singura întâmplare mai de Doamne-ajută fu sosirea celui de-al doilea câine.

La început se crezu că dulăul celălalt, care nu se restabilise încă după accident, va fi îndepărtat. Simpatia pentru el făcea ca toată lumea să-l aștepte cu o oarecare iritare pe rivalul care avea să-l înlocuiască.

Culmea este că, chiar și după ce se află că va rămâne în unitate și cel vechi, ostilitatea față de noul venit nu dispăru dintr-odată.

Câinele veni împreună cu stăpânul său, un soldat din Shëngjin. Botnița pe care i-o puseră la început, când era împreună cu celălalt, îi fu scoasă la solicitarea soldatului. După părerea lui, dușmănia dintre cei doi câini nu putea duce la nimic bun.

Tot în după-amiaza aceea se mai află ceva despre noul sosit. Era un câine german, adus cu vaporul la Durrës, cu o săptămână în urmă.

Lunganul, care afla primul toate zvonurile care circulau prin unitate, îi explică lui Lul Mazrek că fusese semnat primul contract cu o firmă din Germania Federală, prin care, în afară de o cantitate de deșeuri chimice și două mașini Mercedes-Benz, fuseseră aduși și o duzină de câini de frontieră. Comisarul afirmase, tot în după-amiaza aceea, că nu trebuie să-i treacă nimănui prin cap că asta ar fi putut fi o deschidere spre Occident, pentru că tot ce se primise nu reprezenta decât despăgubiri de război cu care Germania îi era datoare Albaniei.

– Ia te uită, făcu pentru a treia oară Lul Mazrek, deși se vedea că mintea îi zboară în altă parte.

În ultimele zile umbla numai împreună cu lunganul, fără a-i păsa de privirile iscoditoare ale celorlalți și, mai cu seamă, de invidia lui Tonin Vorfi.

Erau, probabil, ultimii care se duseră să vadă câinele german. Acesta era diferit de celălalt, mai suplu și, din cauza botului ascuțit, privirea îi părea mai rece. Lul Mazrek își zise că avea o căutătură greu de suportat.

– Știi ceva? zise lunganul, fără a-și putea ascunde satisfacția că e împreună cu el. Cei de aici se împart acum în două grupuri: unii sunt

de partea celui vechi, a „albanezului“, ceilalți s-au dat de partea celui nou. Dar cea mai mișto chestie e alta: fanii echipei de fotbal a Germaniei au devenit imediat admiratorii ăstuia nou.

– Ce porcărie, spuse Lul.

– Stai să mai vezi. Un tâmpit din Gramsh spunea ieri că dulăul ăsta a făcut serviciu la Zidul Berlinului. A tot dat din gură până l-a pus la punct Beluli, ăla de un metru jumate, tipul care ți-a dat scrisoarea, îl mai știi? Măi prostule, câini care să păzească Zidul Berlinului nu are decât Germania Democrată, știai sau nu? Ce Germanie Democrată, frate, Germaniile sunt la fel amândouă, una imperialistă, cealaltă revizionistă, o ținea morțiș tâmpitul ăla din Gramsh. Și continua să dea din gură de parcă le-ar fi știut el pe toate: așa sunt statele de azi, bombă atomică tu, bombă atomică eu, câine tu, câine eu.

– Baliverne, făcu Lul fără să știe nici el cui se adresa.

Și tot conform zvonurilor auzite de lungan, ostilitatea față de câinele cel nou, care între timp scăzuse, pentru că orice resentiment își caută un paratrăsnet pe care să se descarce, se transferase acum asupra stăpânului său, soldatul din Shëngjin. Cu excepția lui Tonin Vorfi, care se știe că făcea totul altfel decât ceilalți, toată lumea se uita acum pieziș la el.

În timp ce vorbeau de una, de alta, pașii îi duseră pe țărmul mării.

– Știi ce se spune despre noi? zise lunganul. Că suntem ca Don Quijote și Sancho Panza. Numai că Sancho Panza, adică eu, sunt ditamai găliganul în comparație cu stăpânul, adică cu tine.

Lul Mazrek râse pentru prima oară.

Un duduit îndepărtat îi făcu să ciulească urechile. Lunganul zări primul elicopterul care zbura deasupra mării.

– Parcă ar fi elicopterul ministrului, spuse fără să-și ia ochii de pe cer.

Lul nu-i răspunse.

– Ia uită-te în partea aia, zise imediat. Ăla nu-i comandantul?

Priviră un timp silueta celui care se ivise pe țărmul pietros. Omul se oprise acolo și urmărea, ca și ei, elicopterul care se îndepărta.

– El e, zise lunganul.

– Se pare că a fost iar vreun eveniment, observă Lul. Aseară, mitraliera a tras câteva salve.

– Se vorbește despre două surori care ar fi fugit. Și fratele lor, care s-a înecat. Dar nu i s-a găsit cadavrul.

– De unde știi tu toate astea? Nu ți-e frică să le comentezi?

– Sigur că-mi e, zise celălalt. Dar nu ți le spun decât ție.

În liniștea care se lăsase între ei, zgomotul pașilor se auzea atât de tare, încât Lul fu tentat pentru o clipă să privească în jos.

– Dacă nu s-a găsit cadavrul, de unde se știe că s-a înecat? întrebă.

– Din strigătele fetelor care-l căutau pe plajă, zise lunganul. Cică

spionii noștri de acolo așa au raportat.

– Da? Nici nu mi-a trecut prin cap că avem spioni pe partea cealaltă.

– Păi ce credeai tu? Există stat fără spioni în zilele noastre? Comisarul spunea alaltăieri că dușmanul a răspândit zvonul că nu numai că nu-i prindem pe fugari, dar nici măcar nu-i putem ucide. De asta parcă au înnebunit amândoi, și el, și comandantul.

Motorul elicopterului se auzi din nou. Apoi apăru și el, de data asta venind din direcție opusă.

Lul Mazrek îl căută cu privirea pe comandant. Era tot acolo, urmărind atent zborul aparatului.

– Parcă s-ar ruga la Dumnezeu, zise Lul tare. Iar în sinea sa: ca un sfinx!

Când elicopterul se îndepărtă, ca eliberat dintr-un lanț invizibil, comandantul își reluă plimbarea.

– Mi se pare că vine aici, zise lunganul.

În lumina amurgului, umbra ofițerului se lungise din cale-afară. Cei doi se îndepărtară, ca să nu se întâlnească cu el.

– Sunt zile când aștept ocazia să-i cer o permisie, zise Lul. Tu știi de ce.

– Sigur că știu.

Fără să-și ascundă uimirea că de ore bune celălalt nu-i mai pomenise nimic de fata de la hotel, lunganul îl sfredeli întrebător cu privirea. Dar Lul continua să tacă.

Zgomotul făcut de cizme devenise din nou insuportabil.

– Nu te-a mai invitat cu el în barcă? întrebă lunganul.

– Nu, și nu știu ce să spun. Chiar nu știu.

– După ce depășim criza asta, o să te invite cu siguranță.

– Nu știu ce să spun, zise Lul din nou. Și oftă atât de tare, încât nici zgomotul din jur nu reuși să-i acopere oftatul. Nu știu ce să spun, repetă. Știu un singur lucru: dacă n-o văd pe Vjollca nici duminica asta, sigur o să-nnebunesc.

Era prima oară când îi pronunța numele. Cine știe de ce, lunganul avu un moment de ezitare.

– Ce n-aș face s-o mai întâlnesc o dată, spuse din nou Lul.

Avea senzația că privirea celuilalt îi străpunge tâmplele dintr-o parte într-alta. Bănuia întrebarea lui: dar dacă, în schimbul învoirii, comandantul i-ar cere același lucru pe care, după cum se bârfea, i-l cere și lui Tonin Vorfi?

Lunganul avea în ochi o tristețe fără margini. Totuși, Lul Mazrek nu încercă să-l liniștească. Lasă-l să creadă ce-o vrea, își spuse. La urma-urmei, orice i-ar trece prin cap n-ar fi prea departe de adevăr.

Din ancheta ulterioară

LUNGANUL: *Când Lul Mazrek mi-a dat de înțeles că pentru fata aia ar*

face orice, inclusiv lucrul la care ne gândeam amândoi, eu, deși m-am întristat, l-am înțeles.

Fata aia avea ceva care te băga-n boale. Și eu aș fi făcut același lucru. Pe atunci mi-ar fi fost greu să accept asta, dar azi nu mi-e rușine să v-o spun.

Săptămâna aia a fost cumplită, greu de uitat. Brusc, numărul cazurilor de trecere ilegală a frontierei a explodat. Ai fi crezut că transfugii și statul se încleștaseră pe viață și pe moarte.

În atmosfera aia cumplită, speranța lui Lul Mazrek de a-și întâlni iubita mi s-a părut chiar absurdă. Și uite că atunci, chiar la mijlocul săptămânii de foc, Lul a venit la mine aproape nebun de fericire. Nu avea încă biletul de voie, primise doar invitația la o plimbare cu barca, dar treaba i se părea de-acum rezolvată.

În câteva cuvinte, mi-a povestit cum comandantul se prezentase în fața ministrului, de unde se întorsese pus pe fapte mari. Numai Dumnezeu știe ce au vorbit cei doi. Dar pe Lul nici nu-l interesa. El avea nevoie doar de permisie. Iar comandantul, invitându-l la plimbare cu barca, i-o promisese. Celelalte se înțelegeau de la sine.

După cum am mai declarat, înțelegând totul, m-am simțit atât de trist cum n-am mai fost niciodată până atunci. El era idolul, modelul meu în viață, așa încât căderea lui morală n-avea cum să nu mă afecteze.

Am așteptat cu nerăbdare să-l văd întors din prima plimbare cu barca. Era puțin palid la față, sau așa mi se părea mie, nu mai știu. Nu l-am întrebat și nici el nu mi-a povestit nimic. M-am mirat numai când mi-a spus că a doua zi aveau să iasă iar în larg, el și comandantul.

Asta mi-a ucis și ultima speranță, că poate avea să se întâmple un miracol care să împiedice răul. Aș fi vrut să-l întreb: dar permisia, dar fata? însă n-am avut curaj.

Toată săptămâna aia au ieșit aproape zilnic cu barca, amândoi. Cel mai mult mă intriga nepăsarea lor față de bârfele din unitate. Se înțelege că Tonin Vorfi, care le urmărea toate mișcările, era negru de supărare. Dar nu bârfea numai el. Erau și alții care zâmbeau pe sub mustață. Cuvintele „gondola" și „îndrăgostiții din Veneția" se puteau auzi din loc în loc. Pe mine unul mă lăsa mut de uimire libertinajul ăsta din zona cea mai apreciată a armatei: unitățile care păzeau granița.

Avea în continuare aceeași expresie gânditoare pe chip și era tot tras la față. Nu știam nimic despre iubirea dintre homosexuali. Îmi imaginam doar că-i era greu, pentru că nu era genul lui. Îmi amintesc că în cartierul meu de acasă se întâmpla la fel cu tinerele neveste, după nuntă. În loc să înflorească, se ofileau.

Într-o seară n-am mai suportat și i-am pus întrebarea care mă chinuia grozav: cum de nu se teme de bârfe?

El m-a fixat cu privirea o bucată de vreme. Apoi mi-a spus: ești singurul meu prieten de suflet, după Nik Balliu. Acum ascultă-mă și nu uita

cuvintele pe care am să ți le spun. Oricum ar fi, orice s-ar întâmpla, să nu crezi niciodată ceea ce o să auzi despre mine!

Aș fi vrut să-i urlu: cum să nu cred nimic despre tine, când voi doi nu ascundeți... Deși cu prudență, am reușit totuși să-i spun lucrul ăsta.

Ce nu ascundem? m-a întrerupt el. Spune, nemernicule, ce nu ascundem noi?

Am tăcut, amintindu-mi prima noastră ceartă, când a fost ca o fiară.

A doua zi a dispărut din nou împreună cu comandantul. Folosea adesea cuvântul „sfinx“ despre celălalt, dar el devenise mai sfinx decât Sfinxul însuși.

Și așa au continuat lucrurile până duminica următoare. Când mi-a spus, la prânz, că are în buzunar biletul de voie nu mi-a venit să-mi cred urechilor. Era tras la față și avea în ochi o lumină stranie. De ce nu te bucuri? l-am întrebat. Erai gata să întorci lumea cu susul în jos pentru permisia aia. Nu mă bucur pentru că mi-e teamă, mi-a răspuns. Mi-e teamă că n-am s-o mai găsesc. Și atunci, Dumnezeu știe ce o să fac.

A fost pentru prima oară când nu l-am crezut. Spunea că nu se bucură, pentru că-i era teamă că n-o s-o găsească, dar eu eram convins de altceva. Fata aia îl împiedica, credeam eu, să devină homosexual. Cu permisia în buzunar a plecat imediat spre ea, dar nerăbdarea lui mi s-a părut că e mai mult decât cea a unui îndrăgostit, era graba omului care are de plătit o datorie, care vrea să renunțe la o pasiune în favoarea alteia.

VIII
O INVITAȚIE INEXPLICABILĂ

Drumul până în oraș fu un coșmar pentru Lul Mazrek. În vreme ce cizmele îi striveau cu scrâșnet pietrișul de pe marginea șoselei, gândul încerca febril să ajungă înaintea trupului pe terasa hotelului. O căuta printre mese, smulgea disperat florile din jardiniere, îi ruga în genunchi pe chelneri să-i spună unde este. Sunt Lul Mazrek, o caut pe verișoara mea, pe Vjollca Morina, ajutați-mă s-o găsesc.

Se întorcea la intrare, urca treptele două câte două. O găsea într-adevăr la masa unde stătuseră la prima întâlnire, dar distantă, cu o expresie indiferentă, ca o mască.

Nu te cunosc, spunea masca. Sau: te-am așteptat, dar ai venit prea târziu. Sau: să-ți fac cunoștință cu logodnicul meu, chitaristul Agim Gdeshi, poate ai auzit de el.

Știuse dintotdeauna că un chitarist îi va spulbera cea mai frumoasă zi din viață.

Un camion care lăsa în urmă un nor de fum negru nu numai că nu opri să-l ia, dar aproape că-l împinse afară de pe șosea. Hei, nenorocitule, strigă în urma lui. Unde te uiți?

Ceva mai încolo, un motociclist pe care nu-l văzu la față se arătă milos și opri. Lul sări în spatele lui. Celălalt demară atât de repede, încât Lul ar fi căzut dacă nu l-ar fi înhățat de geacă. Încercă să nu se lipească de el, ca nu cumva motociclistul să-l creadă pederast. În plus, geaca de piele a celuilalt mirosea urât. Asta-i mai trebuia acum, să miroasă a pește.

Motocicleta înghițea kilometrii unul după altul, așa încât Lul uită de gândurile pe care și le făcuse adineauri.

Ce-o fi o fi, măcar de-aș mai vedea-o o dată, își repeta în gând. Te-am așteptat, Lul. Era gata să renunțe la toate dezmierdările din lume pentru aceste trei cuvinte.

În fața hotelului motocicleta opri la fel de brusc precum pornise. Motociclistul nu întoarse nici de data aceasta capul să-i răspundă la salut. Lul rămase țintuit locului. În jurul lui lumea părea că amuțise. Nu știa dacă se întâmplă așa din cauza vitezei motocicletei sau era urmarea emoției lui. Era gata să parieze că motociclistul care-l adusese până acolo era dintr-o altă lume.

Genunchii i se lăsau cu greu convinși să urce treptele. Scârțâiau ca niște fiare ruginite, cerându-i să se întoarcă înapoi. Aerul îi ajungea cu

greu în plămâni. Până pe terasă nu-l întrebă nimeni nimic. Apropiindu-se de ușile de sticlă, simți că ea nu e acolo. Se învârti bezmetic printre mese, așa cum făcuse și în gând. De florile din jardiniere totuși nu se atinse. Și nici pe chelner nu-l întrebă nimic.

Umblă ca năuc prin oraș aproape o oră, după care se întoarse la hotel. Golul din piept devenise imens.

În fine, pronunță cuvintele care-l terorizaseră tot drumul. Sunt Lul Mazrek, soldat grănicer. Se mai află în hotel Vjollca Morina? E varămea.

Omul de la recepție ridică ochii dintr-un registru. Era prima dată când întâlnea o privire care se dezvăluia total: avea și curiozitate, și îndoială, și satisfacție, și răutate, și păreri de rău. Să nu-mi spui că nu mai este, se tângui în sinea sa Lul Mazrek. Lovește-mă, mai bine, dar nu-mi spune asta.

– E acolo, zise celălalt, arătând cu capul spre intrarea pe terasă. La cafenea.

*

Stătea singură la masă, iar din profil părea într-adevăr înstrăinată. Ca toți cei arși de soare, își făcu el curaj în vreme ce se apropia. Ea rosti totuși cuvintele „te-am așteptat“, dar fără să-i pronunțe numele.

După toată tensiunea de până atunci, Lul simți că se prăbușește. Lumea îi părea că amuțise din nou, dar de data aceasta de fericire. În cele din urmă, toate îndoielile i se risipiră.

– Ai slăbit puțin, îi spuse ea. Nu cumva ai fost bolnav?

El negă din cap. Apoi zâmbi fără noimă. Cum putea să-l întrebe de ce a slăbit? Chiar nu știa?

Ea continua să-l fixeze cu aceeași privire curioasă și plină de lumină.

– Nu spui nimic? Nu vrei să vorbești?

El înghiți în sec de câteva ori. Apoi își duse mâna la gât.

– Ce să spun? Nu-mi vine să cred că sunt cu tine. Mi se pare că visez.

Ea îl privi cu atenție, ca pentru a se convinge că era într-adevăr așa. O luminiță caldă, ca un bec de veghe, se aprinse în ochii ei.

– Mi-a fost teamă că m-ai căutat duminica trecută, spuse. Am stat o oră aici, dar a apărut ceva neașteptat și a trebuit să plec. N-ai fost, nu-i așa?

El dădu din cap că nu, apoi se înnegură la față. Nu-l așteptase decât o oră. El ar fi așteptat-o acolo, nemișcat, o mie de ore.

Ea îi mângâie mâna.

– Ce ai de te-ai întristat din nou? Spuneai că te bucuri să mă vezi.

El trase adânc aer în piept. Avea nevoie de alt aer în plămâni. Și poate de alte imagini pe retină.

Vru să închidă ochii, pentru a simți mai bine atingerea mâinii ei,

dar imediat se răzgândi și făcu exact contrariul. O privi adânc în ochi, cu o privire dominată de o tristețe nespusă. Tradusă în cuvinte, privirea aceea ar fi putut să însemne: sunt în mâna ta. Fă ce vrei cu mine.

Fata își privi ceasul.

– Ai timpul limitat, nu? La fel ca data trecută.

– Din păcate, răspunse el.

– Fii atent. Pentru că avem puțin timp la dispoziție, eu o să urc prima în camera mea. Tu vino peste zece minute. Dacă te întreabă de la recepție, spune-le că mergi la verișoara ta... N-au dreptul să te împiedice...

Apoi îi spuse etajul și numărul camerei.

El repetă cu glas tare.

– Plec, zise ea. Te aștept.

Minutele trecură repede. La lift simți din nou cum i se înmoaie genunchii. Nu-l întrebă nimeni nimic. Pe coridorul de la etajul patru simți cum picioarele i se mișcă de parcă ar pluti. Uite și ușa ei. Trase aer în piept și bătu.

*

O oră mai târziu, erau încă în pat. După ce se iubiră a doua oară, fata rămase așa cum o lăsase el, fără să-și mai tragă cearșaful peste pântec și sex.

Cu coada ochiului, Lul îi privi obrajii și fruntea slab luminate de veioză și se întrebă pentru a doua oară de unde îi venea sentimentul acela de siguranță. Goliciunea ei nu avea nici un pic de vulgaritate, ba chiar o făcea și mai misterioasă.

Se întâmplase ceva neobișnuit. După toată așteptarea aceea nesfârșită, împlinirea iubirii, în loc s-o liniștească, nu-i oferise nimic. În ultimul moment, atunci când pentru orice bărbat sună trompeta victoriei, se întâmplase neprevăzutul. Cea victorioasă fusese ea, lui rămânându-i doar suspiciunea și nesiguranța.

A doua oară, deși sperase că totul se va împlini normal, catastrofa fu mai deplină ca prima dată.

Conștientă, cu siguranță, de puterea ei, fata avea în ochi o privire jucăușă.

– Tu ești mereu așa tăcut? Pentru un actor, asta e ceva neobișnuit.

El surâse. Fără să știe de ce, pentru a-i face ei pe plac sau pentru a nu-i da impresia că ar fi un tip cu toane, ori, poate, cu o ultimă și disperată speranță de a-și reabilita bărbăția în ochii ei, începu să vorbească.

Fata se sprijini în coate pentru a nu-i scăpa nici un cuvânt. Iar el îi povesti cât de mult suferise pentru ea. Cum orele lui nu avuseseră 60, ci 600 de minute, iar minutele năștеau tot atâtea secunde, ca într-un coșmar.

Simțea și el că nu îndrepta nimic vorbind în felul acesta, ci strica și ceea ce-i mai rămăsese. Se golea, se prăbușea definitiv, iar ea, după mărturisirea lui dureroasă, îl răsplăti doar cu câteva vorbe: „și eu te-am așteptat“. Doar atât.

Nu-i nimic de făcut, își spuse liniștit.

O luă în brațe, o sărută pe buze, îi sărută pântecul și sexul, apoi o penetră cu toată disperarea pe care i-o dădea nesiguranța aceea.

Fata gemu mai puternic ca până atunci. Gemu și el, până ce se prăbuși peste ea, ca lovit de trăsnet. Printre șoaptele întretăiate îi repeta: prințesa mea... orice o să fie... orice o să se întâmple... Ce să fie, ce să se întâmple? îl întrebă la un moment dat ea... El îi răspunse că, oricum va fi, orice s-ar întâmpla, ea trebuie să fie sigură că nimeni pe lumea asta n-o va iubi la fel de mult ca el.

Ea îi mângâie părul, șoptindu-i: „ce minune“. Nu era clar dacă se referea la cuvintele lui sau la ultima îmbrățișare, cea care îi storsese cele din urmă puteri.

Fata se ridică să meargă la baie. În urma ei se duse și el. Privirii lui însetate nu-i scăpă nimic: cada de porțelan, obiectele de toaletă înșirate în fața oglinzii, bideul în care ea se spălase.

Fără a îndrăzni să le atingă, cercetă pe rând pasta de dinți, periuța, sticluța cu parfum, rujul, alte două perii mai mici de care se întrebă la ce folosesc, o cutie plată cu farduri de diferite culori.

Aceasta era trusa ei de machiaj. La urma urmei, toți locuitorii acestei planete sunt niște actori anonimi. Cu obiectele acelea, ea își accentua conturul ochilor, își rotunjea arcul sprâncenelor, își îndulcea buzele. Și toate astea pentru a-i domina mai ușor pe bărbați... pe spectatori...

Oglinda, ca și cum i-ar fi așteptat, în fine, privirea, se boltea nesfârșită înaintea lui. Dar nu stătuse și el oare ceasuri întregi în fața ei, repetând monologuri, în lunile în care se pregătise pentru examenul de actorie? Visul lui de a fi actor era legat de oglinda de deasupra chiuvetei din apartamentul lor meschin din orășelul B. Îi cunoștea fiecare crăpătură și fiecare pată întunecată de umezeală. Iar ele, în loc să-l demobilizeze, îi amplificau beția.

Crezuse că a scăpat definitiv de nebunia aceea și de setea imensă de aplauze. Dar nu fusese așa. Oglinda aceea de hotel îi sporise vechea beție mai mult decât crezuse. Știa și cine e de vină pentru asta: fata sofisticată care-l aștepta goală dincolo de ușa băii. Simțea cum nebunia aceea îl înfierbântă mai mult decât pasiunea pentru ea. Ca și când, la numai câțiva pași de el, nu s-ar afla doar ea, ci mii de spectatori, laolaltă cu freamătul și misterul din privirile lor.

Făcu o plecăciune ușoară, ca în fața publicului, primul lucru care se învață înaintea examenului de actorie. Era complet abulic, iar ochii îi scânteiau. Tocmai atunci când crezuse că se despărțise definitiv de

teatru, iată că teatrul intra din nou vijelios în viața lui. Să fie pe scenă, în centrul atenției. Să-și facă cumplitul machiaj. Anticul machiaj roșu-nsângerat. Răni făcute de gloanțe, de mușcăturile câinilor, de ghearele vulturilor. Să trezească groază și milă, așa cum spune prima lege a tragediei. Ca puțini actori din lumea asta.

Când se întoarse în pat, ea îl privi cu o oarecare surprindere.

– Iubitule, parcă ai o expresie ciudată pe față, îi zise cu blândețe.

Tot așa de blând îl mângâie, în încercarea iluzorie de a-i smulge acea mască.

El își sprijini capul pe umărul ei.

Îi venea să plângă, să vorbească fără șir. Să-i spună că nu e un ratat. Că i se predase singur și fără condiții, renunțând de bună voie la umbra și la coroana lui de lauri. Dar și că le-ar fi putut recuceri oricând ar fi vrut chiar în fața ei. Era de ajuns să-și dezvăluie secretul. Taina care ar fi putut face orice femeie să tremure. Și ca toți spilcuiții de la Banca Națională să-i pară niște manechine fără viață.

Ca și când i-ar fi simțit îndoielile, ea îi șopti: tu ai ceva pe inimă.

El negă însă din cap.

Era imposibil să-i spună. I-ar fi părut nebun sau, și mai rău, chiar periculos. Dar asta nu-l împiedica să-și imagineze din nou scena aceea. La prima lui premieră, în fața a mii de spectatori fremătând. Asemenea valurilor jucându-se pe pietrișul țărmului.

Se făcuse ora de plecare.

La ușă, când ea îi spuse „să nu fii supărat“, el avu o izbucnire de revoltă. Dar era prea târziu să-i mai spună o dată că nu e un învins.

Despărțindu-se, își promiseră amândoi să se întâlnească iar „duminica viitoare“.

El o sărută pe gură cu o ultimă izbucnire. Era răvășit, i se părea că o ia razna. O presimțire sumbră îi dădea târcoale și-l făcea să-și piardă orice logică. Își apropie buzele de urechea ei și ea crezu că-i spune: Vino mâine să mă vezi...

În realitate, era prea mult aer între cuvinte și ea nu auzi fraza, ci doar câteva resturi de cuvinte: Ino mâi ezi...

– Ce? întrebă fata.

– Nimic, îi răspunse el în șoaptă. Nimic, iubito.

Deschise ușa în liniște și ieși fără să privească în urmă.

*

După ce închise ușa, fata rămase câteva clipe acolo, cuprinsă de îndoieli. Apoi, în loc să se îndrepte spre baie, să facă duș sau să-și ia pastila, o invenție de ultimă oră despre care se spunea că previne sarcina chiar după actul sexual, se apropie de pat și se lungi pe cearșaf.

Puțin după aceea se ridică să facă ceea ce amânase până atunci: să se spele, să-și ia pastila, ba chiar să se îmbrace pentru a coborî la

restaurant, numai că le făcu doar în gând, pentru că trupul ei refuza să se supună.

Complet absent, mai ușor ca niciodată după dezlănțuirea de energii din după-amiaza aceea, ai fi putut crede că trupul ei, odată cu ușurarea fizică, câștigase brusc o independență ciudată. Și nu numai atât: devenise stăpânul ei.

Astfel că somnul care o învăluia, venind de data aceasta de la trup, și nu de la creier, era diferit. Un somn adânc, ca un paravan întunecat, capabil să despartă nu doar zilele de nopți, dar și anotimpuri întregi, state, regimuri politice și straturi geologice.

Dimineață, trezindu-se, își repetă de câteva ori: ce somn! În mirarea asta se amestecase și un strop de groază, venit cine știe de unde. Poate din plutirea aceea pe mări nesfârșite, de unde nu există cale de întoarcere.

Se ridică din pat, dar picioarele, în loc s-o poarte spre baie, o duseră către ușa balconului. Dădu perdeaua la o parte și ieși la aer. Dimineața era la fel de senină ca și cu o zi înainte, iar marea sclipea blând, de parcă în cursul nopții bătrânele ape ar fi fost înlocuite cu ape tinere, după cum spune o vorbă veche. Și totuși, fata se întunecă la față. Ce s-a întâmplat, strigă neauzit.

Cerul și marea erau la locul lor, numai pe pământ părea ceva schimbat. Plaja din fața hotelului era complet pustie. Și cea de alături, la fel. Pe întreaga întindere a litoralului nu se zărea țipenie de om.

Ce să fie? se întrebă. În dreapta hotelului, pe faleză și pe străzile care duceau la vechiul port, zări oameni care se grăbeau. Mergeau pe jumătate aplecați, ca și când s-ar fi apărat de un vânt invizibil, care le întorcea hainele pe dos. Iar acestea erau cenușii sau negre, fără să aibă nimic în comun cu cele de plajă.

Cine sunt oamenii ăștia și de ce aleargă așa? Cu inima cât un purice, se întoarse și intră în cele din urmă la duș. Se îmbrăcă apoi în viteză și coborî treptele într-un suflet, fără să mai aștepte ascensorul.

La recepție, omul în uniformă avea o expresie serioasă, solemnă.

– S-a întâmplat ceva? întrebă ea cu jumătate de glas.

Celălalt privi în jur, ca pentru a se asigura că nu aude nimeni. Apoi făcu „da“ din cap.

– Aseară a fost o tentativă de trecere ilegală a canalului. N-ați auzit mitralierele?

Ea ridică din umeri.

– Nu.

Un minut mai târziu, alergând împreună cu ceilalți, cuvintele recepționerului îi loveau timpanele ca niște ciocane de lemn. Un om fusese ucis. Cadavrul lui era expus în fața localnicilor. În vechiul port.

Nu reuși să înțeleagă de ce aleargă și ea. Poate ceilalți or fi avut un motiv, dar ea era străină aici.

Doi inși care ieșiseră dintr-o stradă paralelă întrebau la rândul lor: unde? unde? La vechiul port, le răspunse cineva fără să privească înapoi.

Cine știe prin ce minune, își aminti cuvintele unui vechi cântec auzit anul trecut:

Râule, ce duci la vale?
Pe iubitul dumitale.

Vjollca grăbi pașii, dar nu reuși nici așa să scape de versul următor.

Fata a ieșit pe mal...

Nu-și mai amintea continuarea. Probabil că fata ieșise pe malul apei ca să întrebe cum se înecase nefericitul acela.

Avea inima atât de grea, încât nu i s-ar fi părut ciudat dacă ar fi murmurat „nenorocita de mine!“, cum spunea maică-sa și cum spusese bunică-sa toată viața ei.

Alergau pe malul râului surorile și, împreună cu ele, mamele alergau sub biciul uscat al vântului, la fel ca-n urmă cu o mie de ani, bocind și văitându-se.

Apropiindu-se de golf, oamenii își domoleau fără să vrea pașii. Între timp se adunaseră câteva sute, într-un semicerc uriaș. Priveau tăcuți cu toții în aceeași direcție. Vjollca se ridică pe vârfuri ca să vadă mai bine. Barca cu motor, pe care fusese legat cadavrul, se legăna imperceptibil. Mortul fusese acoperit cu un cearșaf alb. Petele de sânge de pe pânză se vedeau de departe. Două mai mari, pe la mijloc, și o alta mai sus, acolo unde trebuie să fi fost capul. Un ofițer cu fața imobilă stătea lângă cadavru.

Ino mâi ezi...

O, nu, se auzi jelind în sinea ei. Totuși, erau chiar cuvintele lui. Vino mâine să mă vezi.

Vjollca Morina simți un junghi în capul pieptului. Cum de-ai știut? se întrebă. Și imediat după aceea, ca trezită din somn, se auzi strigând: nu aveai dreptul să spui cuvintele pe care mi le-ai spus. Nu trebuia să pornești pe drumul ăsta dacă știai că vei sfârși așa.

Mulțimea continua să privească tăcută. Ce urma de aici încolo? O să-l dezvelească? întrebă în șoaptă cineva din apropiere.

În mulțime, fata îl recunoscu pe ofițerul operativ de la hotel.

N-aveai dreptul să te joci cu vorbele acelea, repetă ea pentru sine. N-aveai de ce să-ți râzi așa de moarte.

I se păru că-și revine. Fusese o nebunie din partea ei să creadă că ar fi putut fi el. Nu dăduse nici un semn. Și apoi, chiar dacă ar fi fost hotărât să fugă, de ce ar fi făcut-o chiar în noaptea următoare întâlnirii cu ea?

Mulțimea se mișcă în liniște. Se auziră alte voci: ce este? ce se întâmplă? Cuvântul „identificare“ fu repetat de câteva ori printre

oameni.

Vjollca Morina inspiră adânc. Uite, tortura aceea avea să ia sfârșit. Cum de nu-i trecuse prin cap că ar fi fost de ajuns să se ridice cearșaful pentru a se spulbera toate îndoielile ei?

– Credeți că o să se facă identificarea? îl întrebă pe un individ de lângă ea.

I se păru că omul se cutremură, ca atunci când sperii pe cineva în somn.

– Nu cred, răspunse fără a-și dezlipi ochii de la barcă. Nu se vede nici un semn.

În realitate, mișcările din jurul bărcii arătau contrariul. Un soldat trăgea de funia cu care barca fusese legată la mal. Ofițerul îi spunea ceva celuilalt soldat. Iar de cadavru nu se ocupa nimeni.

Încremenită, mulțimea de oameni observa tăcută mișcările bărcii, care se desprinsese de țărm și se îndepărta în larg. Nu se auziră nici bocete, nici lozincile pregătite pentru asemenea situații: „Moarte trădătorilor!“.

În vreme ce barca cu motor se pierdea în zare, luând și misterul cadavrului cu ea, majoritatea oamenilor rămaseră pe loc. Vjollca Morina își imagină cum straniul echipaj va colinda orașele și satele împietrite de groază. Nimeni nu știa dacă-l vor mai aduce înapoi. Totuși, chiar și atunci când cei mai mulți dintre oameni plecară, un grup mic de localnici, majoritatea femei bătrâne, rămaseră acolo ca niște buturugi pe țărm.

*

Întorcându-se la hotel, Vjollca observă că străzile erau la fel de pustii. Oamenii dispăruseră pe străduțe, iar ferestrele caselor ce dădeau spre mare păreau oarbe. Nu mai era nevoie ca barca să se întoarcă aici. Bulversase orașul încă de la prima ei apariție. Acum cine știe ce făcea prin sate.

La intrarea în hotel erau parcate cele două autocare ale olandezilor. Chipurile lor, în spatele ferestrelor, păreau complet uluite. Hamalii cărau gențile, în vreme ce doi dintre turiști urcau și coborau neliniștiți.

– Pleacă olandezii? îl întrebă Vjollca în șoaptă pe recepționer.

– Mi se pare că da, răspunse acesta fără să ridice ochii din registru.

La telefon, unul dintre olandezi vorbea ceva cu glas răstit și plin de nervi în limba lui.

O cafea, își zise Vjollca. Un espresso, ca să-și vină în fire.

Terasa era aproape pustie. Cercetă cu coada ochiului chipul chelnerului care se apropia. Era tot acela care-i servise ieri după-amiază, când era cu el...

Văzându-i expresia liniștită, îi zâmbi.

– Pleacă olandezii? îl întrebă.

– Hm, da, pleacă... Doar că... a apărut o încurcătură.

– Da? Așa mi s-a părut și mie. Par neliniștiți.

Chelnerul clătină din cap.

– Problema e a lor, continuă el. Unul dintre ei s-a ascuns și nu mai vrea să se întoarcă.

– S-a ascuns? De ce? De cine?

Chelnerul zâmbi.

– De ai lui. Spun că n-ar fi în regulă cu capul.

Asta ne mai trebuia acum, își spuse Vjollca, sorbind din cafea. Un olandez nebun care vrea să se stabilească în Albania.

În mod ciudat, se simți ușurată. Îndată ce va da ochii cu ofițerul operativ, îl va întreba: a fost identificat cadavrul de pe barcă?

De unde i se năzăriseră toate îndoielile tâmpite de adineauri? Și inutile, firește. Totuși, trebuia să accepte că Lul Mazrek reușise s-o păcălească. Să-i provoace tot zbuciumul acela. Ar fi fost fericit, cu siguranță, privind-o cum aleargă ca nebuna, cu sufletul la gură, din cauza lui.

O farsă tipică pentru șmecherii de la școlile de arte, își zise.

Așa îl admonesta în sinea ei: Lul, copil rău ce ești, ce-au fost cuvintele acelea idioate, chipurile misterioase, pe care mi le-ai spus când ne-am despărțit? Vino mâine să mă vezi... Cum de ți-a trecut prin cap să te joci așa cu sufletul meu? Se glumește cu lucrurile astea, răule?

Cuvintele ei conțineau și reproș, dar și tandrețe, ca și când ar fi vrut să-l ia cu binișorul, ca să-i afle în cele din urmă secretul.

Dar secretul lui nu dădea nici un semn că ar vrea să se lase dezvăluit. Cu aceeași ușurință cu care își alungase îndoielile, sufletul ei fu cuprins din nou de deznădejde. Vino mâine să mă vezi... Cel puțin dacă n-ar fi existat particula aceea *mă*. Să fi spus doar „vino mâine să vezi“.

Dar și așa, fraza lui n-ar fi avut nici o logică. Chiar dacă n-ar fi fost vorba despre el, ci despre altul, fraza tot nu avea sens. Cum ar fi putut afla că altcineva avea să fugă în noaptea aia? Că se va îneca sau va fi doborât de gloanțele grănicerilor? Și, în fine, că trupul fără viață va fi plimbat cu barca?

Nu. Cuvintele acelea, chiar delirante, nu puteau fi despre altcineva. Erau despre el și numai despre el.

Despre el... Ca să... Vjollca își frecă tâmplele cu mâna dreaptă. Pentru ea, cuvintele lui erau la fel de fără sens și la fel de misterioase. Ca și cu puțin timp în urmă, ea își zise că nimeni nu poate plănui să fugă, dacă ar ști că va sfârși în barca cu motor, sub cearșaful însângerat.

Nimeni, cu siguranță. Numai că vorbele acelea fuseseră deja rostite. Ba chiar cu naturalețea cu care i-ai spune cuiva: vino mâine să mă

vezi jucând. În echipa orașului, pe stadion. Sau la o premieră, la teatru.

Șmecherul naibii, îi scăpă din nou, de data asta fără pic de tandrețe.

Tot ceea ce, cu puțin timp în urmă, i se păruse că-i risipește îndoielile, acum făcea exact pe dos. Privirea lui hotărâtă, chiar în momentul în care-l zărise la intrarea pe terasă. Suspiciunile ei: fug și soldații?, ba chiar și răspunsul ofițerului operativ că da, și fuga acestora aduce cele mai mari prejudicii. Lipsa lui de concentrare. Lungile tăceri dintre cuvinte. Și, în fine, pasiunea lui falsă, dorința mincinoasă, nu ca la debutul unei relații, ci semănând mai degrabă cu un final nefericit.

După cum s-ar părea, prima lui apariție în ușa cafenelei, atunci când ei îi trecuse fulgerător prin cap că ar putea fi un viitor fugar, fusese primul moment în care presimțirea nu o trădase.

Își aminti din nou acele clipe, dar interpretându-le diferit. Lul Mazrek, cu niște gesturi redate cu încetinitorul, înfășurat în tăcere, apărând la intrarea pe terasă, cu privirea aceea goală de parcă n-ar fi văzut nimic împrejur.

Nu ți-am greșit cu nimic ca să-mi faci asta, i se adresă ea.

Vrând parcă să uite cât mai repede toate acestea, se ridică brusc de pe scaun și urcă la ea în cameră.

Punându-și costumul de baie, își privi pântecul, apoi sexul, ca și când ar fi vrut să găsească acolo vreo urmă a lui. Își aminti că, după ce făcuse ultima dată dragoste, nu se spălase și nici nu-și luase pilula anticoncepțională.

Gândul că ar fi putut rămâne gravidă nu-i produse nici un pic de emoție. Nimeni nu poate pleca definitiv, își zise cu o liniște ciudată. Nimeni nu poate pleca fără să lase ceva în urmă... Nici chiar tu, i se adresă lui Lul Mazrek.

La recepția hotelului, un alt olandez vorbea tare la telefon, iar autocarul aștepta parcat tot în fața intrării. În spatele geamurilor, chipurile turiștilor păreau și mai speriate.

Pe plajă erau foarte puțini oameni. După ce înotă se simți ceva mai liniștită. Gândurile ei nu mai aveau nici gravitatea și nici intensitatea de dinainte. O să-l întrebe, desigur, pe ofițerul operativ, dar n-avea motive să se grăbească. De ce să scormonească ea totul? O să-i spună chiar el, dacă o fi văzut-o cu *celălalt*. Și atunci, ea ar fi putut să-l întrebe.

Dacă, își spuse cu ironie. Cu siguranță că văzuse ceva cu ochii ăia holbați, cărora nu le scapă nimic. Ba poate c-or fi supravegheat-o cu ajutorul microfoanelor. Cu atât mai bine, își zise. În felul ăsta putea vorbi mai direct cu el.

Se mira și ea simțind cu câtă repeziciune se eliberează de sentimentul rușinii.

La amiază mai făcu o baie în mare înainte de a se întoarce la hotel. În jurul autocarului cu turiști se petrecea ceva. Un grup de oameni, albanezi și olandezi, se învârteau agitați. Se auzeau strigătele cuiva. Era o amestecătură de cuvinte, o parte în albaneză, cealaltă într-o limbă străină. Vjollcei i se păru că aude pronunțându-se formula „marxism-leninism“. Apropiindu-se, îl văzu pe cel care striga. Era un olandez pletos, tras la față, pe care ceilalți încercau să-l urce în autocar. Îl trăgeau, pare-se, dinăuntru, dar el se ținea de uși și nu se lăsa târât. Privea mândru în jur, iar ochii îi sclipeau de fericire în vreme ce urla: „Anunțați tot popor, ales folkens, all peoples, că arestează la mine aici la tribuna marxismus-leninismus“.

Pentru prima oară din seara precedentă, Vjollcei îi veni să râdă. Era, probabil, turistul nebun pe care îl căutaseră în ultimele două zile.

Rămase de-o parte ca să vadă ce avea să se întâmple. Cu cât îl trăgeau mai vârtos cei din autocar, cu atât mai tare țipa și el. Din amestecătura aceea de vorbe în olandeză, albaneză și un pic de germană, Vjollca reuși să înțeleagă câte ceva. Dar deveni atentă în momentul în care nebunul pomeni pentru a doua oară evenimentul din cursul dimineții. Arătând cu capul, plin de dispreț, spre conaționalii care trăgeau de el, urla că mic-burghezii aceia „cârpă-n cur“ se speriaseră de lupta de clasă. Soldat albanez vigilent pam-pam ucis dușman. Colonelul olandez Thomson agent imperialismus. Partid, tovarăși, păzesc unitet ca ochii din cap. Și imperialismus și Israel pam-pam. Urbi et orbi. Trăiască Enver Hodja. Jos Olanda. Eu cer azilus politikus în Albania.

Câteva minute, strigătele olandezului deveniră confuze. Apoi totul deveni mai clar când anunță, sau crezu că anunță, motivele cererii de azil politic. Albania este țara minunilor, singura țară din lume unde văzuse cu ochii lui cum mortul se ridică de jos, bea apă, apoi se lungește din nou și se învelește la loc cu cearșaful.

Ultimele cuvinte îi fură acoperite de hohotele mulțimii.

*

A doua zi, Vjollca așteptă de dimineață până seara ca ofițerul operativ să dea un semn de viață. Bântui o vreme pe terasă și în holul hotelului, iar la un moment dat îl zări în trecere, dar el, parcă de-al naibii, nu-i dădu nici o atenție.

Pocitul naibii, îl apostrofă în sinea ei. Ca și când nu i-ar fi ajuns bazaconiile lui Lul Mazrek, care o făcuse să alerge pe străzi ca nebuna, acum trebuia să suporte și nazurile idiotului ăstuia.

În ziua următoare, așteptarea ei continuă. Lumea îi părea surdo-mută. Orașul nu se dezmeticise încă. Nu mai era un secret pentru nimeni că turiștii olandezi plecaseră mai devreme din cauza celor întâmplate. Și că viitoarele contracte fuseseră anulate. Cu siguranță că radiourile și presa străină vor comenta. Daca nu începuseră deja.

Vjollca s-ar fi simțit răzbunată dacă ar fi fost așa. Ar fi vrut să vadă atunci figura ofițerului. Și pe cea a șefilor lui.

În a treia zi simți că răbdarea ei se sfârșește. Slăbănogul ăla credea, cu siguranță, că ea se simte vinovată și că se teme. În realitate, în prima zi așa se și simțise, ca o curcă plouată. Dar apoi își revenise. La urma urmei, nu făcuse nimic rău. Se culcase cu un bărbat, așa cum îi cerea datoria. (M-am culcat cu el, m-am distrat, am înnebunit de plăcere, cum se zice, și ce e rău în asta?) În ceea ce-l privea pe el, de ce nu-l denunțase, n-au decât să-i mai aștepte explicațiile. În primul rând, pentru că nu simțise nimic concret. În al doilea, și cel mai important, totul se petrecuse atât de repede, în câteva ore, așa încât nici n-a avut timp să se gândească, să tragă vreo concluzie și cu atât mai puțin să facă un raport. Deci, înainte de a se bosumfla, să-și stoarcă nițeluș creierul ăla de găină și să încerce să înțeleagă.

Furioasă cum era, Vjollca îi scrise în viteză un bilet ofițerului operativ și-i ceru o întâlnire.

După-amiaza târziu, el îi bătu la ușă. La început, nici el, nici ea nu știură încotro să-și îndrepte privirea. OK, eu sunt cu musca pe căciulă, dar el ce are, se întrebă ea. Omul nu-i zise nimic, ba chiar nici nu se arătă curios de ce-l chemase.

– Am vrut să vorbim puțin, rupse ea tăcerea. După întâmplările de duminică, lucrurile s-au complicat, cum cred că știți…

El dădu afirmativ din cap. Treburile se complicaseră, într-adevăr, și încă mai mult decât era prevăzut.

Vorbea încet, monoton, spunând lucruri pe care cu siguranță că le spusese și în altă parte. Evenimentul de duminică avusese o influență pozitivă, fără îndoială. De atunci nu se mai întâmplase nimic. Și, cum s-ar părea, săptămâna se va încheia tot așa, fără nici o evadare. Pe de altă parte, existau și consecințe negative. Presa și radiourile străine făcuseră gălăgie. Turiștii olandezi nu-și ținuseră nici ei gura. Se așteptau ordine de la centru.

– A fost identificat cadavrul? îl întrerupse Vjollca. Mă refer la mortul din barcă.

El ridică din umeri.

– Habar n-am.

Își coborî din nou privirea, la fel ca la început. Nici măcar spre genunchii ei nu mai privea.

Vjollca își trecu degetele prin păr.

– Fii atent, îi spuse calm. Pe soldatul cu care m-am culcat sâmbătă seara, înainte de evenimente, îl cheamă Lul Mazrek. Bănuiesc că mortul din barcă este el.

Pe chipul ofițerului nu se clinti nici un mușchi. Doar oasele și mărul lui Adam i se conturară mai bine.

– Tu știai? îl întrebă ea fără să-l scape din ochi, mirată că-l

tutuiește.

– Ce să știu?

– Ce ți-am spus acum, știai?

– Că te-ai culcat cu el? N-are importanță. Cât despre cealaltă treabă, a fost sau nu cadavrul lui, nu știu nimic.

Vjollca respiră cu zgomot.

– Spune-mi sincer, ți-a trecut prin cap că ar putea fi el?

Pentru prima dată zări în ochii lui o scânteie de nervozitate.

– Nu știu, zise el din nou. Ce importanță are?

– Cum n-are importanță? sări Vjollca. Dacă ți-a trecut prin cap măcar o secundă că ar fi putut fi el, de ce nu m-ai întrebat? Spune. Ce e secretomania asta? Complotul ăsta idiot al tăcerii? Sunt colega ta, așa e? De ce nu răspunzi?

El își umplu plămânii cu aer.

– Nu e vorba de nici un complot, de nici o secretomanie, zise cu un glas obosit. A fost un început groaznic de săptămână, chiar tu ai spus-o. Ne fierb creierii la toți.

Ea îl fixa fără milă. Rochia îi dezvelise din nou genunchii, acolo unde privirea lui, după încercări nereușite de a se opri pe altceva, poposea de fiecare dată.

– Ascultă, îi zise ea fără să ridice tonul. O să te întreb altceva. M-ai ascultat? Vreau să spun, m-ai ascultat cu alea… cu microfoanele tale… în timp ce…?

El nu răspunse. Nu numai că privea în jos, dar Vjollcei i se părea că închisese ochii.

– Te-ai masturbat? urmă ea. Vreau să spun… ai făcut laba? De ce nu răspunzi? Ai făcut-o, cu siguranță. Ți-a plăcut, nu?

Vjollca se îngrozi și ea de ceea ce-i ieșea din gură. Era prima oară când vorbea așa și, odată cu groaza, avu un ciudat sentiment de libertate.

El își prinsese fața în palme. Cu aceeași detașare, ea repetă ultimele cuvinte, de data asta cu o voce neașteptat de blândă. În timp ce-i vorbea, o săgetă gândul că omul acela era singurul martor al scurtei ei fericiri. Le auzise șoaptele, săruturile, gemetele și, fără îndoială, cuvintele care ei, înfierbântată cum era, îi scăpaseră. Poate că într-o zi, într-un alt anotimp, atunci când depărtarea va da altă valoare lucrurilor, în absența vreunei alte dovezi – scrisori, fotografii ori altceva, of, Doamne –, ea îi va asculta povestirea și, într-o cafenea pe țărmul mării, îi va spune: vorbește-mi despre seara aceea, omule… Spune-mi despre vorbele tandre, promisiunile de iubire veșnică și, mai cu seamă, despre cuvintele lui enigmatice, cele care-mi sfâșie inima cu misterul lor: vino mâine să mă vezi…

El pricepu în felul său blândețea din vorbele fetei. Cu gândul în altă parte, Vjollca înțelese mai târziu ceea ce i se întâmpla. Fusese de ajuns

o singură mișcare pentru ca ofițerul să ajungă, de pe fotoliul scund pe care stătea, în genunchi la picioarele ei.

Cu ochii măriți de groază, trăgându-se înapoi pentru a-i evita atingerea, Vjollca privea cum el îi sărută genunchii, își lipea obrajii de ei și murmura ca beat: zeița mea, lumina ochilor mei, te-am iubit de când te-am văzut, fă ce vrei cu mine, scuipă-mă, calcă-mă în picioare, denunță-mă, dar nu mă respinge…

Însă Vjollca tocmai asta făcea. Îi pusese mâna pe frunte și încerca să-l îndepărteze. Acest contact tăcut al palmei ei cu fruntea lui continuă o vreme, până când, în cele din urmă, fata nu mai putu să suporte și-i strigă: ce naiba faci, nebunule!

– Nebunule. Derbedeu mizerabil ce ești!

Mai mult decât aceste invective, o mișcare a genunchiului ei drept făcu în cele din urmă ca el să se prăbușească pe covor. De jos, de acolo de unde era, o privi cu ură.

– Strigă, de ce să nu strigi, zise printre dinți. Poți să-mi spui cum vrei: avorton, șoarece de provincie, gunoi. Într-adevăr, chiar asta sunt: un amărât, o paiață, closetul curvelor. Mai ales pentru tine. Ție-ți plac cei din capitală, firește. Băieți care abia așteaptă să se ușchească *dincolo*. În ochii tăi ăștia sunt *cool*, șic. Doar că tu ești în tabăra cealaltă, în tabăra noastră. A gunoaielor. De unde nu mai scapi. Poți să faci orice, nu mai scapi.

– Mizerabilule, izbucni ea din nou. Budă de curve, cum ți-ai spus singur.

– Așa? Budă de curve, așa ai zis? Dar tu? Tu crezi că… unde te duci? La mine vă sloboziți toate…

Cumplit, își zise Vjollca. Cum de ajunsese să vorbească în halul ăsta?

– Mi-ai spus curvă? zise cu dispreț în glas. Ia spune, asta sunt eu pentru tine?

Așteptă ca omul de jos să urle: da, asta ești. Ce credeai că ești? O curvă și chiar mai mult, o prostituată de la Bancă, o stricată. Spre uimirea ei, celălalt își prinsese fața în mâini și, în locul jignirilor, zise printre suspine: iartă-mă!

Continuă o vreme să-și ceară iertare, la care adăuga acum și o mulțime de vorbe de dragoste. Cum să îndrăznească să-i spună curvă celei care era pentru el zeița, nimfa, comoara, lumina ochilor lui. Pentru ea era gata să facă orice, se punea necondiționat la dispoziția ei. Și, dacă ea vrea să-l denunțe șefilor, n-are decât s-o facă. Șefului său, șefilor din minister, ministrului în persoană. S-o facă, dacă asta ar mulțumi-o. Să-l distrugă, să-l ruineze, să-i lase copiii cerșetori pe drumuri, ba chiar și mai rău.

Încălzit de propriile-i cuvinte, deveni din nou agresiv. Vjollca încercă să-l oprească, dar fără succes. Îl lăsă să turuie, convinsă că

după explozia aceea avea să vină iarăși momentul scuzelor, când, printre altele, avea să-i repete cu siguranță că e gata să facă orice pentru ea…

– Îți place să te culci cu ei, da? urmă el. Sigur că-ți place. Ești învățată cu ei. Sunteți făcuți, cum se spune, din același aluat. De fapt, motivul principal pentru care vor să se cărăbănească e dorința de sex. Vor să aibă tot ce n-au avut aici. Și mai ales femei. Nu le ajung astea ale noastre. Vor femei străine acum, cum e și treaba cu Lul ăla al tău. Dar unde o să găsească labagiul ăla o femeie mai bună ca tine? Ești mai grozavă decât toate italiencele și franțuzoaicele lor. Alea nu-ți ajung nici la degetul cel mic.

Vjollca simți nevoia să-și pună ea acum mâinile în cap. Șoarecele ăsta de provincie o atinsese fără să vrea chiar în cel mai delicat punct pe care conștiința ei amorțită, cum fusese până atunci, îl neglijase complet: orgoliul feminin.

– Gata, taci, îl întrerupse în cele din urmă. Și dacă tot l-ai pomenit pe… Lul Mazrek, vreau să te întreb încă o dată: știi ceva despre el sau nu?

– Nu știu, răspunse el. Ți-am mai spus o dată că nu știu nimic.

– Păi tocmai acum ai spus că derbedeul ăla ar vrea să fugă pentru că italiencele i se par mai bune decât mine, nu?

Celălalt făcu ochii mari.

– Stai puțin, nu mă lua prea repede. Eu am zis așa pentru că tu m-ai întrebat. Am vrut să-ți spun că…

Vjollca nu-l slăbea din ochi.

– Ia ascultă acum, dacă așa stă treaba, te rog și eu ceva: vreau să știu ce s-a întâmplat cu el. Poate că n-a pățit nimic și e bine mersi la unitatea aia de grăniceri. Dar poate că s-a întâmplat ceva și o fi pe lumea cealaltă. Pricepi ce vreau să spun? Asta vreau eu de la tine, adevărul. Tu ai posibilitatea să afli, să cercetezi, înțelegi? Iar eu o să știu să-ți fiu recunoscătoare…

Întâlnindu-i privirea, aceasta exprima atâta suferință, încât ea fu gata să-i strige în față: ce nu poți înțelege aici, idiotule?

El continua s-o fixeze cu suferința pe care ți-o dă o suspiciune adâncă, până ce ea crezu că-i înțelege motivul. Promisiunea trebuia să fie însoțită cel puțin de o licărire de tandrețe în privire. În vreme ce chipul ei nu doar că nu exprima vreo fărâmă de bunăvoință, dar avea întipărite numai ură și dezamăgire.

Furioasă pe orice și mai ales pe ea însăși, Vjollca se răsti o vreme la el. Ce o privea așa, cu ochii ăia de pește mort? Ce nu înțelegea din toate astea? Sau era obișnuit cu exprimarea curvelor, mi-o dai, ți-o dau, nu ți-o dau, și altceva nu mai putea pricepe?

Când, un minut mai târziu, după ce-i promisese „pe cuvânt de onoare!“, ofițerul operativ plecă, Vjollca nu-și mai putu aminti pe care

dintre frazele de mai sus i le spusese într-adevăr și pe care doar și le formulase în gând.

*

Patruzeci de ore mai târziu, vineri la prânz, Vjollca găsi sub ușă un petec de hârtie de la el. La ora șase seara. Avea s-o ia un taxi. S-o ducă undeva. Dacă ar fi fost în altă situație, ar fi întrebat: ce-i cu mașina asta, unde o duce? Dar în ziua aceea asemenea întrebări nu aveau rost.

După-amiaza trecea greu. Pe la patru făcu un duș, se îmbrăcă și coborî pe terasă la o cafea.

La ora șase, când ieși din hotel, apăru și taxiul. Șeful ne așteaptă ceva mai încolo, zise șoferul, deschizând portiera.

La ieșirea din oraș, taxiul opri în dreptul unei mașini de culoare verde-nchis. Șeful vă așteaptă, îi spuse taximetristul și-i făcu semn cu capul spre cealaltă mașină.

Fără un cuvânt, Vjollca coborî și se apropie cu pași mari. Dinăuntru, ofițerul operativ se aplecă și o pofti să urce. Vjollca fu cât pe ce să-l întrebe: ce-i cu scenariile astea? Din ce filme proaste le-ai învățat?

– O să mergem la Butrint, zise celălalt. Am o treabă urgentă acolo. Te-am luat cu mine pentru că mâine sunt ocupat.

– Mulțumesc, îi răspunse ea. Cu ocazia asta o să văd și teatrul antic.

– Zilele astea, reprezentanții fundației britanice „Rothschild“ vin aici special pentru el, urmă ofițerul.

– O fundație cu nume de bancă e interesată de niște ruine antice?

Vjollca se miră ea însăși de ceea ce putuse să întrebe. În loc să-l ia imediat de guler și să-i strige: ce noutăți ai, e viu, el a fost în barcă, sub cearșaf, ea îi îndruga verzi și uscate despre bănci și teatre antice. Avea o presimțire urâtă și, cum se întâmplă de regulă în asemenea situații, amâna special discuția care o interesa cel mai mult.

El îi răspunse că fundația engleză, la fel ca UNESCO, încercase de ani buni să vină la Butrint, dar că Albania, din motive ce se pot bănui, nu fusese de acord. Acum, din cauza situației actuale, englezii primiseră imediat acordul și fundația, ca și cei de la UNESCO, se grăbiseră să ajungă fără să piardă nici o zi.

– A, uite cum stă treaba, făcu Vjollca.

– Eu trebuie să pregătesc oamenii, adică informatorii mei de pe teren, urmă el.

Avea impresia că crescuse oarecum în ochii ei. Poate și pentru că conducea singur mașina. Sau pentru siguranța cu care vorbea. Era și acesta un semn că avea noutăți pentru ea.

În cele din urmă în mașină se făcu liniște, iar ea simți cum i se răresc bătăile inimii.

– În ce-l privește pe soldatul ăla, Lul Mazrek, zilele astea m-am ocupat numai de cazul lui.

Vjollcei i se păru că mâinile lui strângeau volanul cu aceeași disperare cu care strânseseră și genunchii ei.

– Dar ți-o spun de la început: treaba e mai complicată decât pare la prima vedere.

– Cum adică? se miră ea.

El repetă ultimele cuvinte.

– Ce înseamnă asta? întrebă Vjollca. Ce înseamnă mai complicată? Cum poate să fie complicată? Nu înțeleg.

– Complicată, zise el. Nici prin cap nu-ți trece cât de complicată e.

– Ia ascultă, făcu ea pe un ton răstit. Mi-ai dat cuvântul, așa că te rog să nu mă duci cu preșul. Spune-mi, mai este sau nu în unitatea militară?

Fața lui se apropie și mai mult de volan. Drumul numai gropi făcea ca totul să tremure în mașină.

– Te-am întrebat dacă mai e sau nu, se răsti ea. Vorbește!

– Nu mai e, răspunse el cu glas pițigăiat.

Vjollca își prinse obrajii în palme.

– Ce-o lungești atâta? Dacă nu mai e, înseamnă că e mort.

Repetă de câteva ori aceste cuvinte și tot de atâtea ori își spuse că, încă din momentul în care văzuse trupul acela întins sub cearșaf, fusese sigură că este el, și nu altcineva.

– Așteaptă, spuse el cu blândețe. Nu te grăbi să tragi concluzii.

Ea îl privi cu ură.

– Cum să nu mă grăbesc? Drept cine mă iei tu pe mine? Mă crezi vreuna dintre boarfele tale? Mincinosule!

– Nu sunt mincinos.

Încercă fără succes să-i explice ceea ce aflase, până când, în cele din urmă, ea acceptă să-l asculte.

Poate că ei o să i se pară incredibil, dar pentru el nu fusese ușor să răzbată prin tot hățișul acela. Pentru că era un adevărat hățiș, ba chiar mai mult decât atât, un labirint periculos. Din fericire, grănicerii țineau acum de Ministerul de Interne, altfel, dacă ar fi fost în subordinea armatei, ca până atunci, n-ar fi reușit să afle nimic. Deci, el avea oamenii lui acolo, dar și ei, în acest moment, erau derutați. Nu exista nici un semn că respectivul ar fi în viață, și cu atât mai puțin că n-ar fi. Ultima dată fusese văzut sâmbătă seara, deci după întâlnirea cu ea. În dimineața de duminică, înainte de a se lumina de ziua, dispăruse. Aici începea și misterul. Lipsa oricărei explicații asupra dispariției lui dăduse naștere la zvonuri. După suspiciunea că ar fi trecut ilegal granița, care e luată prima în calcul, dar care fusese eliminată imediat pentru că fusese considerată de comisar drept „un zvon dușmănos“, se lansaseră fel de fel de ipoteze. Se vorbea despre o plecare precipitată, despre internarea în spitalul militar sau despre excluderea lui din armată pe motive de moralitate. E vorba despre

relații între homosexuali. Bine, dar partenerul bănuit, comandantul, nu numai că nu pățise nimic, dar nici nu părea prea afectat de asta.

Vjollca, care la început îl ascultase cu oarecare detașare, devenea din ce în ce mai interesată.

Celălalt, simțind asta, încerca să folosească un vocabular cât mai elevat. Mai mult decât orice altceva în povestea respectivă, ceea ce-l uimise fusese lipsa oricărui interes manifestată de șefii lui. Ba chiar unul dintre ei fusese gata-gata să-l ia și la rost: ce interes avea el să intervină cu atâta zel în problema unui amărât de soldat? Nu mai avea și altceva de făcut? Uite, peste câteva zile sosește fundația engleză cu numele ăla blestemat, „Rothschild", în spatele căreia e clar cine se ascunde: Vaticanul, Israelul sau dracul mai știe cine, poate chiar NATO.

Așa îl certase șeful, dar cu cât se arătau ei mai indiferenți în problema dispariției soldatului, cu atât mai bănuitor devenea el că aici se ascunde ceva. O să fie mai sincer cu ea decât cu oricine altcineva pe lumea asta. O să-i spună și cele mai secrete bănuieli ale lui, cele mai cumplite, care ar putea fi considerate foarte bine drept o încălcare a datoriei. Își storsese creierul întreaga noapte și ajunsese la concluzia că există două posibilități. Prima, că Lul Mazrek a reușit să fugă, cu alte cuvinte că le scăpase, iar ei nu voiau să recunoască din motivele cunoscute: exemplu prost, depravare în rândul soldaților etc. O variantă a acestei situații ar fi că Lul Mazrek, în cursul tentativei de evadare, fusese ucis. Asta e și varianta cea mai rea.

Dar iată că toată această poveste a evadării, reușite sau eșuate, venea în contradicție cu cea a cadavrului de pe țărm. Dacă fuga soldatului ridica problema imoralității în armată etc., etc., de ce tocmai în ziua aceea trebuia expus trupul inert de sub cearșaf?

Ceva nu stătea în picioare în toată această explicație. Și era tocmai ceea ce îl dusese pe el în direcția unei suspiciuni mai credibile, dar mai periculoase. Dacă primele variante îi puteau lipi pe frunte eticheta de trădător, ultima l-ar fi trimis direct în fața plutonului de execuție. Dar el avea să fie sincer cu ea până la sfârșit, după cum îi promisese. Cea de-a doua posibilitate de a explica evenimentele era complet diferită de prima. În esență era cam așa: Lul Mazrek era viu, dar el fusese trimis în misiune undeva, să spunem în Grecia. Din propria-i experiență, ofițerul operativ știa bine că în felul acesta erau trimiși zeci de spioni de-ai noștri în țările vecine. Li se pregătea o legendă, o situație falsă sau o trecere ilegală, după care erau expediați. Plimbările lui Lul Mazrek cu comandantul, care alimentau bârfele despre homosexualitate, numai așa pot fi explicate. Soldatul fusese dus undeva și pregătit pentru misiune.

– Ia stai puțin, îl întrerupse Vjollca. Mi-ai făcut capul calendar cu povestea asta. Dacă ar fi așa, adică dacă ar fi fost pregătit pentru o

misiune, povestea cadavrului din barcă tot rămâne. Ce era cu trupul ăla de sub cearșaf? Cine se folosea de el și în ce scop?

Pentru prima oară, ofițerul rămase descumpănit. Volanul începu din nou să-i tremure în mână. Asfaltul șoselei e distrus complet, murmură.

– Cine se folosește de el și în ce scop… repetă el ultimele ei cuvinte. Să spunem că…

– Lasă „să spunem că“, îl întrerupse fata. Ce nevoie ai să complici un lucru atât de simplu? Omul a vrut să fugă, l-au ucis pe mare sau pe uscat și i-au adus cadavrul cu barca pentru a îngrozi orașul. Cum s-a întâmplat la Puka, în nord, sau la Tepelena…

Cu coada ochiului îi urmărea profilul. Era prima oară când vedea un obraz pe care oasele feței redau atât de clar suferința individului.

– Sigur că ai dreptate să gândești așa, spuse el. Uneori complicațiile astea… Totuși, mi-ai povestit, dacă nu greșesc, despre o frază misterioasă a lui.

Viollca își puse mâna pe frunte.

– Chiar la asta mă gândeam, zise. Cuvintele lui pun totul sub semnul întrebării. *Vino mâine să mă vezi*… Cine-i ăla care să te invite să-i vezi cadavrul?

– Imposibil, făcu ofițerul.

– Cum?

– Totul pare imposibil după cuvintele alea.

– Numai să nu fi fost vreo capcană, spuse ea gânditoare. L-au atras undeva, i-au promis ceva și apoi l-au ucis.

– Dar de ce? În ce scop?

Vjollca ridică din umeri.

Înainte de a-i răspunde, văzând cum i se zbate mărul lui Adam, înțelese că bărbatul avea îndoieli.

– Vjollca, îi zise cu glas potolit, o să-ți pun o întrebare, dar te rog să nu mi-o iei în nume de rău. Îmi promiți?

– Îți promit, zise ea.

– Întrebarea mea sună cam așa: Ești sigură că ți-a spus cuvintele astea? Sau, mai exact, ești sigură că ai auzit corect? Scuză-mă, te rog.

Înainte de a-i răspunde, fata trase puternic aer în piept.

– N-ai de ce să-ți ceri iertare, spuse. Legat de asta am avut și eu propriile mele îndoieli. N-o ascund, și totuși adevărul e că vorbele respective au fost reale. Le-am auzit chiar din gura lui.

– Scuză-mă încă o dată.

– N-ai de ce. Îți înțeleg îndoielile. Ție, când mă ascultai, poate că ți-au scăpat cuvintele astea. Așa încât e dreptul tău să te îndoiești. Însă neatenția ta are o explicație. Nu știu cum sunt plasate microfoanele la mine în cameră, dar cuvintele astea el mi le-a spus în ușă. În plus, le-a rostit foarte încet, aproape în șoaptă, pricepi?

– Nu-ți mai bate capul cu asta, zise el. Încearcă să-l uiți.

– E ușor de zis.

– Știu. Dar eu îți promit că n-am să abandonez investigațiile. O să fac tot posibilul să aflu ce s-a întâmplat.

Ea îl privi cu recunoștință.

– Ne apropiem de Butrint, observă el. Imediat o să vedem zidul înconjurător. Apoi, pe rând, celebrele porticuri și teatrul.

Oarecum ușurată, ea privea acum peisajul. Dealurile din jur îți sugerau o pace eternă. Când coborâră din mașină, liniștea deveni covârșitoare. El îi arătă Poarta Leului și, două sute de pași mai încolo, Poarta Troiei, descrisă în *Iliada*. După cum spunea Vergiliu, Butrint nu este altceva decât o dublură a Troiei, iar primii lui locuitori sunt troienii scăpați din măcel. Andromaca, de exemplu, soția lui Hector, și alte câteva sute.

– De unde știi tu toate astea? îl întrebă Vjollca.

Ofițerul zâmbi ca prins asupra faptului.

– Trebuie să le mulțumesc turiștilor, răspunse. Am făcut un curs scurt pentru a înțelege cât de cât ce spun ei. Cu alte cuvinte, ca să nu ne închipuim că Andromaca și Hector ar fi niscai spioni albanezi, cu care turiștii încearcă să ia legătura.

Vjollca simți nevoia să râdă: așa proști sunt oamenii tăi?

Când ajunseră la teatru, se așeză pe o treaptă și-și aprinse o țigară. Nevrând s-o deranjeze, ofițerul rămăsese ceva mai departe.

Își imagină teatrul plin cu refugiați troieni, cu privirile îndreptate spre scenă, așteptând cu siguranță să vadă acolo vreun episod din războiul Troiei.

Cădeau primele umbre ale serii când urcară din nou în mașină să se întoarcă în oraș. Tăcerile dintre ei erau din ce în ce mai lungi. Profilul lui nu arăta altceva decât așteptare și disperare. Bine cel puțin că nu-i amintea de promisiunea pe care i-o făcuse. Măcar atât.

Atingându-i brațul, îi spuse:

– Oprește puțin. Trebuie să...

Era uimită că nu se rușinează deloc de el. Nu se îngriji să meargă mai departe, ci se lăsă pe vine chiar în spatele tufișului de pe marginea drumului. Își închipui mirarea lui auzind fâșâitul făcut de urină pe frunzele uscate.

Întorcându-se, simți că bărbatul avea o mimică schimbată, mult mai deschisă.

– Cum se coboară asta? întrebă și arătă spre bancheta ei.

Trecură câteva clipe până ce el pricepu ce trebuia făcut. Cu mâini care-i tremurau lăsă bancheta, în vreme ce Vjollca își descheie fusta.

I se dădu în liniște, fără vreo mișcare de prisos. Doar când el vru s-o sărute, îi îndepărtă fața cu dosul palmei.

Pornind din nou motorul, el ținu să-i repete pripit de câteva ori că, deși ea va putea să-l disprețuiască, el va rămâne de aici încolo sclavul

ei, ca un câine credincios, și va fi așa nu doar în chestia aceea minoră cu Lul Mazrek, ci în orice altceva i-ar cere ea să facă: orice gest, orice nebunie, ba chiar și orice crimă.

Vjollca îl asculta distantă, ca și când nimic din toate acelea n-ar mai fi interesat-o.

*

Înainte de a urca în cameră la ea, cumpără de la chioșcul turistic al hotelului broșura despre Butrint. După ce făcu un duș, se simți neînchipuit de liberă, ca și când șiroaiele de apă ar fi turnat peste ea fărâme de lumină. Motivul era, cum se pare, pacea dealurilor de acolo. Păstraseră o mie de ani la sânul lor teatrul antic, aidoma unui suflet neprețuit. S-ar fi putut sălbătici cu el, dar din fericire se întâmplase contrariul. Numai dacă pacea aceea n-ar fi fost mincinoasă.

Vjollca începu să răsfoiască broșura. Avea un titlu banal, ca toate publicațiile turistice: *Butrint. Istoric și legendă*. O puse la capul patului ca s-o citească după cină, cum făcea cu toate cărțile care o atrăgeau.

Pe terasă și la restaurant era agitație. După câteva zile de crispare și teamă, oamenii începuseră să iasă din nou în oraș.

Mâncă singură cina, ca de obicei, apoi se duse pe terasă și bău un ceai. Nu mai simțea nimic din oboseala acelei zile.

Urcă bucuroasă în cameră, ca de fiecare dată când acolo o aștepta ceva atrăgător. Broșura despre Butrint era pe noptieră, deschisă la pagina 17, așa cum o lăsase. În afară de textul explicativ, avea o mulțime de poze, dar și un fragment în albaneză și latină din cântul al treilea al *Eneidei*, unde era descrisă debarcarea troienilor.

Litoraque Epiri legimus portuque subimus
Chaonio et calsam Buthroti accedimus urbem.

Cu puțina ei latină din facultate, Vjollca încercă să traducă textul latinesc cuvânt cu cuvânt: Am navigat pe țărmul Epirului și am ajuns la portul/Kaoniei și în înaltul oraș al Butrintului am intrat.

Câteva voci de afară o întrerupseră. Se ridică și, înainte de a închide ușa balconului, trase cu urechea. Era, probabil, un grup de fete care cântau o melodie cunoscută.

Pe bulevardul din Korcea sunt multe fetițe,
Care ies și se plimbă pline de fițe.

Zâmbi în sinea ei, căci știa continuarea fără nici o noimă a versurilor: Sunt, sunt frumoasă, nu-s, nu-s frumoasă. Ce idioțenii, își zise. Îi venea să râdă pentru că în urmă cu câțiva ani cânta și ea același cântec împreună cu colegele de liceu.

Explicațiile istorice despre Butrint erau cam aceleași cu ceea ce știa deja. La fel cum germanul Schliemann, inspirat de poemele homerice, descoperise ruinele Troiei în 1870, tot astfel și italianul Ugolini,

pornind de la *Eneida* lui Vergiliu, descoperise Butrintul șaizeci de ani mai târziu. Mussolini însuși urmărise pas cu pas mersul lucrărilor, căci pentru el orașul Butrint, ca punte de legătură între Troia și Roma, era fermentul și simbolul renașterii Imperiului Roman prin regimul fascist. Astăzi, știința albaneză, pornind de la învățătura marxist-leninistă și de la indicațiile tovarășului Enver Hodja, considera Butrintul un monument al culturii greco-iliro-romane, o comoară a poporului albanez și a patrimoniului universal.

După ce închisese fereastra, simți că în cameră se făcuse cald. Se ridică să deschidă din nou ușa balconului. Vocile fetelor de afară se auzeau mai puternic. Și, de parcă asta n-ar fi fost destul, mai băteau și din palme.

Frumoasa Maria
Oftează de dor,
Visează o dulce
Poveste de-amor.

Vjollcei îi veni să râdă. Și totuși, când fetele tăcură, fu curioasă cu ce minunății aveau să continue. Spre mirarea ei, cântecul următor nu avea nimic vulgar în el. Era chiar foarte trist. Începu doar una dintre fete, celelalte însoțind-o cu voci tremurătoare. Cuvintele se auzeau cu greu. Era vorba despre o fată mică, bolnavă de cancer, pe care o așteptau moartea și uitarea.

Ce era cu muzica asta? În zona din jurul hotelului nu erau permise astfel de lucruri.

Se lungi din nou pe pat și-și reluă lectura. Textul care relata legenda i se păru mai frumos. Citind descrierea lui Vergiliu, și-i imagină din nou pe refugiații troieni abia sosiți, dar de data aceasta nu la teatru, ci pe străzile și în piețele orașului. Umpleau totul cu curiozitatea, întrebările și teama lor. Tu ești, Cloant? Te știam pierdut. Dar Ilioneu? Sau Amik și Rifeu? Of, nu-mi mai aminti. Au fost uciși în vreme ce încercau să iasă pe poarta Schee. Și preotul Pant Otriad cu Hipan tot acolo au rămas. Vai-vai-vai, ce veste mi-ai dat. Se spune că prințul Enea ar fi debarcat aici împreună cu ai lui. Este adevărul-adevărat. L-a ținut în brațe pe taică-său, pe Anchise, când a ieșit din Troia. În vreme ce pe nevastă-sa, pe sărmana Creusa, a pierdut-o în haosul din noaptea masacrului. Dar ce oraș e ăsta care seamănă ca două picături de apă cu Troia noastră? Se numește Buthrotum și seamănă într-adevăr leit cu Troia. Când ne apropiam, am crezut că visez. Toți am avut senzația asta și ne-au dat lacrimile.

O rafală de vânt făcu ca vocile fetelor de afară să se audă ca și când ar fi cântat chiar sub balconul ei. Of, făcu Vjollca, și totuși încercă să prindă cuvintele. Avea impresia că mai auzise cântecul acela, dar nu știa unde.

M-am întors din Anglia
Și, trecând pe bulevard,
Am aflat că Sofia
Cu altul s-a măritat.

A, da, își aminti ea. Trebuie că era un cântec din anii ’60. Unchiul ei, întors ca sute de alți studenți albanezi din țările socialiste după ruptura cu Moscova, fredona cântecul ăsta printre dinți atunci când se bărbierea în fața oglinzii, înlocuind Anglia cu Polonia, unde fusese el, la fel cum făceau toți ceilalți cu numele țărilor din care se întorseseră.

Cântecul următor, pe care necunoscutele îl începură imediat, era și mai trist.

Inima mi-e zdrobită, căci urât am visat,
Cât de curând, băiete, ai să mori împușcat.

Vjollca simți un junghi în inimă. Vocile acelea feminine, care, în întuneric, păreau și mai tragice, și mai deznădăjduite, îi sugerau ascuțimea unei lame ce-ți poate despica venele. Iar versurile erau la fel, de o melancolie sfâșietoare, făcând-o să se întrebe: de unde-or fi apărut fetele astea?

Încercă să prindă și urmarea, dar auzi un glas autoritar strigând de la una dintre ferestrele hotelului: Hei, voi de colo, încetați cu cântatul sau vreți să anunț poliția?

De jos, răspunsul fu o înjurătură, apoi un cor de râsete. Râdeți, de ce să nu râdeți, curvele naibii, strigă din nou omul de la balcon. Grupul îi răspunse în aceeași notă: țap castrat!

Vjollca se ridică să închidă ușa balconului.

Deschise din nou cărticica la pagina unde își întrerupsese cititul.

Așa descria Vergiliu Butrintul, când ca pe o iluzie, când ca pe o Troie văzută în oglindă sau în vis. Exista o altă poartă Schee, un râu care semăna cu Simeonta, doar că pe valurile lui nu pluteau cadavre, ca la Troia, și un mormânt gol, lângă care Andromaca, refugiată ca și ceilalți și violată, cu siguranță, în lunga călătorie, își plângea soțul ucis, pe Hector.

Rareori i se întâmplase Vjollcei să se cufunde atât de adânc în spiritul unui text. Închidea când și când broșura, pentru că-i părea că așa cele citite se transfigurează și devin mai vii. Uneori, imaginile i se păreau insuportabile. Era un oraș clădit sub imperiul dorului, fără îndoială. Din iluzia pe care ți-o dă o speranță inutilă. Nu degeaba mormântul peste care plângea văduva lui Hector era gol. La fel cum iluzorie era și îmbrățișarea pe care Enea i-o dădea Creusei. De trei ori am îmbrățișat-o și de trei ori îmbrățișarea mea s-a irosit în gol.

De afară se auzeau strigătele bărbatului de la balcon și răspunsurile fetelor din stradă. Alte voci, probabil ale polițiștilor, se amestecau cu ele. Câteva curviștine nu ne lasă să dormim, tovarășu’ polițist, luați

sau nu măsuri? Bine, bine, dar n-ai dreptul să folosești cuvintele astea, tovarășu' cetățean. Cum adică, eu n-am dreptul, iar ele pot să mă facă țap castrat și pișăcios, pe mine, un comunist cu vechime în partid?

Câteva strigăte, amestecate cu zgomot de scaune lovite, încheiară, se pare, conflictul.

Vjollca se întoarse în pat și citi până spre miezul nopții. Adormi convinsă că în vis avea să-i apară ceva din toată povestea aceea. Dar, după cum i se întâmplase și-n alte dăți, visă ceva banal: câteva scaune care erau vopsite în salonul restaurantului.

*

A doua zi se trezi târziu. După micul dejun, bău o cafea pe terasă, apoi coborî la plajă. Un sentiment de insatisfacție, care ar fi trebuit să-i dispară în fața întinderii albastre a mării, ajunse s-o domine. M-ai părăsit? i se adresă aproape cu voce tare lui Lul Mazrek. Atât de puțin m-ai iubit?

La rândul ei, nici ea nu-l iubise atât cât ar fi trebuit. Și poate că l-ar fi uitat la fel de repede ca și pe ceilalți, dacă el, parcă simțind pericolul, n-ar fi amăgit-o în ultimul moment. Îi luase nestematele și-i lăsase în schimb tristețea. Iar ea își închipuise că-l făcuse robul ei, în timp ce el îi scăpase din plasă. El stăpânul și ea sclava lui... E ușor să fii stăpân când nu mai ești printre cei vii...

Cel puțin să-și mai fi amânat plecarea, își zise. Dar nu făcuse nici asta.

Deși hotărâse să nu-și mai bată capul cu tot felul de presupuneri pe marginea celor întâmplate, simțea că nu putea evita această capcană. Poate că planul lui Lul Mazrek era mai vechi. Dar nu-și închipuise că momentul plecării avea să fie tocmai în seara aceea. O aflase chiar când se întorsese la unitate. Colegul sau colegii cu care urma să plece îi spuseseră că ocazia nu trebuie ratată. Că erau îndeplinite toate condițiile: găsiseră barcă sau șalupă, omul care să-i ajute era pregătit și tot ceea ce mai era necesar.

Se pare că așa a fost, își spuse Vjollca. Nu știuse nici el că se va întâmpla tocmai atunci. Dragul meu, îl alintă cu dragoste, dar imediat îi trecură fulgerător prin minte cuvintele lui misterioase: vino mâine să mă vezi.

De unde toată groaza asta, își zise și sări în picioare. Ca și când ar fi vrut să se răzbune pe ea însăși, păși apăsând cu toată forța cu călcâiele în nisip. Când ajunse în mare făcu același lucru cu brațele și cu tot corpul. Zbuciumul și oboseala îi liniștiră mai întâi trupul, apoi gândurile. Deveni lucidă. Lul Mazrek știuse, fără îndoială, că avea să plece a doua zi. Și, la fel ca toți ceilalți, era conștient că ar fi putut sfârși străpuns de gloanțe. Știa, desigur, încă un lucru: că noile instrucțiuni prevedeau ca primul cadavru găsit să fie expus în fața populației.

Deci plecase în întâmpinarea primejdiei cu pieptul dezgolit, cum se spune. Dacă ar fi scăpat, și-ar fi împlinit visul de o viață, acela în fața căruia orice altceva era egal cu zero: să ajungă *dincolo*. Iar dacă ar fi sfârșit fără viață, pe plajă, atunci, cel puțin, ar fi câștigat suferința ei.

Cu cât se gândea mai mult, cu atât mai convinsă era Vjollca că acesta e adevărul. Băieții sunt, în general, sentimentali, și mai ales actorii. Cine n-ar vrea, chiar și pentru o secundă, să fie jelit în taină de iubită? Și cu atât mai mult în zorii primei nopți de dragoste, străpuns de zeci de gloanțe, pe țărmul mării…

*

Întreaga după-amiază de sâmbătă nu lăsă din mână *Eneida*. O găsise în singura librărie din oraș și, de nerăbdare, chiar pe stradă, în drum spre hotel, începuse s-o răsfoiască. Așa, la întâmplare, continuase și în cameră. Când citea versurile, când prefața, întorcându-se imediat la notele de subsol. Existau câteva analize ale textului și mai multe citate ale unor cercetători, printre care unul i se păru superb, și anume acela care spunea că Troia îi transmisese Romei, prin intermediul Butrintului, spiritul său.

Fermecată, căută în text ideea aceea, dar nu era așa de ușor de găsit. Apăreau pe ici-colo ramificații ascunse ale ei, precum aceea legată de răzbunare. Dintr-un anume punct de vedere, toată povestea nu era altceva decât lunga istorie a unei răzbunări. Dându-și sufletul, odată cu ultima suflare, Troia îi transmisese creației sale, Roma, prin intermediul Butrintului, porunca de răzbunare. Iar Roma, cucerind Grecia, îi îndeplinise dorința. Mult mai târziu, Mussolini, după zece ani de la descoperirea orășelului antic, atacase și el Grecia. Apoi, Roma fusese învinsă și ea în apropiere de Butrint. Și, douăzeci de ani mai târziu, tot acolo, pe dealurile acelea, o a treia forță, mai crudă decât oricare de până atunci, cea comunistă, îi ceruse aliatului ei, Albania, să aprobe, chiar la Butrint, construirea unei baze militare nucleare, ca să le șteargă de pe fața pământului pe celelalte două: Grecia și Roma.

Vjollca se simțea bulversată. Închise cartea și coborî la cafenea să bea ceva înainte de cină. Terasa era plină ca-n zilele ei bune. Tulbure de tot, începea să înțeleagă totuși de ce se simțea atât de puternic atrasă de povestea prezenței iluzorii a Troiei la Butrint. La urma urmei, era povestea unei renașteri. A unui lucru imposibil. La fel de imposibil ca apariția lui Lul Mazrek acum, pe terasă.

La restaurant, în vreme ce încerca să mănânce ceva, și mai târziu, pe balcon la ea, și-o imagină de câteva ori pe Andromaca, așteptând la teatru, printre ceilalți, să vadă pe scenă cadavrul soțului ucis. Sau poate chiar pe el însuși, în viață.

Trebuia să meargă din nou la Butrint, să se lămurească. Era convinsă că doar în locul acela restrâns se petreceau lucruri greu de

imaginat, în afara oricărei legi pământene.

Ultimul ei gând înainte de a adormi fu că trebuie să se ducă neapărat... acolo... să se așeze pe treptele de piatră... alături de Andromaca... și la fel ca ea... să aștepte să se întâmple imposibilul...

*

Dimineața se trezi cu un sentiment ciudat, necunoscut până atunci. Era într-o stare sufletească de exaltare, ca înaintea unei sărbători.

Făcu un duș, se pieptănă și se fardă îndelung în fața oglinzii.

Când cobora simți că dimineții aceleia de duminică îi lipseau clopotele și formula „Hristos a înviat din morți“.

Era pomenirea de șapte zile…

Se așeză la masa la care băuseră împreună ultima cafea și-l așteptă, așa cum îi promisese, toată ziua.

Odată cu trecerea orelor, simți, alături de tristețe, și un sentiment de ușurare. La un moment dat își spuse că, dacă ar fi apărut într-adevăr la intrarea pe terasă, în locul bucuriei ar fi avut poate o senzație de teamă.

În timp ce soarele cobora spre apus, își pierdu orice speranță și, sprijinindu-și fruntea în palmă, plânse o vreme. Apoi își scoase oglinda din geantă și-și șterse lacrimile.

Din ancheta ulterioară

LUNGANUL: *În legătură cu noaptea de sâmbătă spre duminică, evenimentele au decurs cam așa: Lul Mazrek s-a întors de la întâlnire puțin înainte de cină. Era neliniștit că întârziase și singurul lucru care m-a întrebat a fost: m-a căutat comandantul?*

Despre celelalte n-a vorbit. Tăcerea lui, ca să fiu sincer, m-a mirat, ba chiar, nu mă ascund, mi s-a părut o jignire. N-aș putea spune că era supărat, dar nici bucuros nu era. Părea mai degrabă dezamăgit și mi-am zis că poate întâlnirea se terminase prost. Așa se explică, cred eu, și tăcerea lui. Nimănui, și cu atât mai puțin unuia ca el, nu i-ar plăcea să-și povestească eșecurile.

Imediat după miezul nopții s-au auzit mitralierele dinspre nord. Două ore mai târziu rafalele s-au repetat, dar el a continuat să doarmă.

Spre ziuă l-am simțit ridicându-se și ieșind în grabă din dormitor. Am auzit zgomotul motorului bărcii și mi-am spus că e vorba de vechea poveste.

Barca s-a întors puțin înainte de prânz. În ea era doar comandantul, negru la față de supărare. Am presimțit ceva rău, dar n-am îndrăznit să-l întreb despre Lul. Ceilalți poate că nici nu i-au observat absența. În afară de mine, singurul care-i urmărea fiecare mișcare era Tonin Vorfi. În ziua aia au scos sufletul din noi la instrucție. După ce și-a încuiat motorul bărcii, a venit să ne supravegheze însuși comandantul. Când, după o vreme, comisarul a venit în fuga-mare ca să-l cheme, Tonin Vorfi, care se

târa prin noroi alături de mine, mi-a spus: aici se întâmplă ceva.

După cum alerga comandantul în urma comisarului se vedea că se întâmplase într-adevăr ceva. Era convocat în mare grabă undeva, poate chiar la ministru.

Comandantul s-a întors spre seară. Părea liniștit. Între timp, absența lui Lul Mazrek fusese remarcată de toți. Ba chiar cineva, nu se știe cine, găsise și o explicație: se internase de urgență la spital. Auzind asta, o bănuială cumplită m-a fulgerat. Din privirile piezișe ale lui Tonin Vorfi am înțeles că și el se gândea la același lucru: ceva-ceva se întâmplase în barcă sau pe insula pustie.

Ceva, dar ce? Prima dată m-am gândit la o încăierare. Era ușor să ți-l imaginezi pe Lul Mazrek încăierându-se cu cineva. Deci, bătaie, ceartă între amanți, probabil și o doză de gelozie din cauza fetei. Se bătuseră, în barcă sau pe insulă, apoi fuseseră chemați să se explice în fața șefilor sau chiar a ministrului. După explicații, Lul Mazrek fusese expediat la spital, dacă nu chiar la pușcărie.

Așa mi-am închipuit. Dar, imediat după cină, în scurtul interval de dinaintea stingerii, în mintea mea a avut loc o răsturnare de situație. Și asta era provocată de zvonul care circula din gură în gură că, în dimineața aceea, la Saranda avusese loc o mare grozăvie. Încă de la primele cuvinte despre omul ciuruit de gloanțe, întins sub cearșaf, mi-a venit să strig: Lul Mazrek!

Am avut din prima clipă convingerea că era el. Erau aceleași motive, gelozie etc., cu singura modificare că șeful unității îi făcuse de petrecanie lui Lul Mazrek. Îl ucisese deci în liniște în mijlocul mării, apoi își justificase crima declarând că mortul voise să fugă. Și, ca și când asta n-ar fi fost de ajuns, îi mai și expusese cadavrul în fața localnicilor.

Spre uimirea mea, celorlalți nici nu le trecuse prin cap să facă legăturile astea. Cu excepția, firește, a lui Tonin Vorfi.

Totuși, calmul pe care-l arăta comandantul mi-a clătinat convingerea că lucrurile se petrecuseră așa. O crimă între homosexuali, în armata albaneză, nu s-ar fi mușamalizat așa ușor. Apoi, mi-a venit o întrebare simplă în minte: și dacă s-a întâmplat chiar așa? Să nu fi fost o încăierare între homosexuali, ci o tentativă reală de evadare?

Nu era greu să-ți imaginezi nici scena: Lul Mazrek se repede la comandant pentru a-i lua arma sau cârma bărcii. Eșec. Crimă.

După cum am mai povestit, eu dormeam pe patul de lângă el și toate astea mi-au trecut prin cap lângă patul lui gol. Esența primelor mele bănuieli rămânea aceeași, și numai motivele erau altele. Astfel, de exemplu, fata, Vjollca Morina, fusese într-adevăr o piedică, dar nu pentru homosexualism, ci pentru evadare. Același lucru se poate spune și despre onoarea lui. Eram convins că ar fi fost gata să renunțe la ea, dar nu pentru o… permisie în oraș, adică pentru o fată, ci pentru a putea evada. Căci numai așa pot fi analizate cuvintele lui: indiferent ce s-ar întâmpla, să nu

crezi niciodată cele ce se vor spune despre mine! Înainte fusesem convins că sensul lor era: când o să auzi despre mine că sunt imoral, poponar etc., să nu crezi! Iar acum îi dădeam o altă explicație: când o să auzi că-mi spun dezertor, trădător de patrie etc., să nu crezi niciodată!

Timpul a arătat, așa cum sper să demonstreze acest tribunal, că am greșit întru totul.

TONIN VORFI: *Nu vreau să ascund faptul că dintre toate balivernele care s-au vehiculat în săptămâna aceea prin unitate eu n-am crezut nici una. N-am fost convins nici o clipă că asta ar fi fost o „poveste de familie“, pe scurt o afacere de homosexuali, de poponari, cum ar numi-o toți barbarii secolului XX, din Orient și Occident laolaltă.*

Acum treburile s-au schimbat, dar pe vremea aceea nici nu se putea vorbi despre dragoste, pasiune și gelozie între homosexuali. Totuși, pentru că suntem niște balcanici necioplți, aș vrea să vă cer, domnule anchetator, ca, în schimbul mărturiei mele sincere, să-mi asigurați protecția morală. Cu această ocazie vreau să vă amintesc că sunt membru al „Gay and Lesbian Pride“, cu centrul la Londra.

Nu vă ascund că am avut relații amoroase cu comandantul unității de grăniceri. Și nici faptul că am suferit de gelozie când am observat că se răcise de mine din cauza lui Lul Mazrek. Fiecare ieșire a lor cu barca pe mare era o dramă pentru mine.

Când, duminică la prânz, s-a întors singur, palid la față, primul gând care mi-a venit a fost că-și ucisese iubitul. Se știe că crima este un fapt frecvent întâlnit în relațiile noastre. Omul acela era imprevizibil și, de câteva ori, mi-a fost teamă și mie că o să mă omoare.

Îl ucisese, deci, în barcă, din motive banale, cum se spune, iar crima și-o justificase printr-o presupusă „tentativă de fugă“.

În săptămâna aceea, comandantul a fost convocat urgent la centru de câteva ori. Dădea explicații, după cum se pare, undeva, în urma cărora se întorcea mereu calm, semn că justificările lui erau credibile.

Între timp, în unitate se răspândiseră tot felul de povești despre Lul Mazrek, una mai neverosimilă ca alta. Se vorbea despre logodnica lui artistă, care-i ducea zilnic flori la spital, despre trimiterea lui în misiune secretă în Grecia, ba chiar și mai departe, în Italia, pe scurt, bârfe de țărănoi obișnuiți cu poveștile, visând cu ochii deschiși.

Comandantul continua să stea departe de mine. Ăsta a fost motivul pentru care m-am ambiționat și mai mult să aflu ce se întâmplase. Și astfel, într-o după-amiază ploioasă, asigurându-mă că lipsea din unitate și evitând să fiu văzut, am intrat în biroul ofițerilor. Știam locul faimoasei lui lăzi în care ținea încuiat motorul bărcii și celelalte lucruri secrete, printre care și scrisorile mele. Eram pregătit, drept pentru care nu mi-a fost greu să deschid încuietoarea.

Chiar și azi mă cutremur când îmi amintesc groaza pe care am simțit-o în acele clipe. Lângă motor, mototoliți în grabă, erau niște pantaloni plini

de sânge.

Mâinile îmi tremurau atât de tare, încât am reușit cu greu să închid lada la loc. Își schimbase, după cum mi-am închipuit, pantalonii atunci când adusese motorul înapoi, imediat după ce se întorsese de pe mare. Așa se face că și motorul era stropit cu sânge.

VJOLLCA MORINA: *Am făcut unele destăinuiri pe care nu eram poate obligată să vi le fac. Dar asta nu de frică și nici ca să vă intru în grații. Am făcut-o doar ca să-mi ușurez conștiința. Așadar, insistențele dumneavoastră de a-mi cere să tot repet povestea călătoriilor mele în orașul antic Butrint, dublate de suspiciunea că aș încerca să vă ascund ceva legat de aceste călătorii, mi se par mai mult decât naive.*

Mi-ați repetat deseori că aici este vorba despre primul proces penal din istoria Albaniei pentru crime împotriva umanității. Tocmai pentru asta, domnilor, dacă acest proces are o importanță istorică, se cere, iertați-mă, mai multă seriozitate.

Iar acum o să mă întorc la călătoriile mele la Butrint. Repet că am fost acolo de patru ori, după întâmplarea aceea îngrozitoare. Și niciodată înainte de ea. Vă declar acum cu toată fermitatea că ele n-au nici o legătură cu ceea ce s-a întâmplat. Că toate călătoriile mele au avut loc după evenimente, așa încât nu există nici o legătură, chiar și secretă, între ideea și săvârșirea crimei și mine.

Eu nu m-am dus la teatrul antic nici pentru a mă inspira de acolo, nici pentru a-i spiona pe reprezentanții băncii „Rothschild“, cum s-ar putea crede pe bună dreptate, și nici împinsă de faptul că iubitul meu visa să devină actor. Nu, eu m-am dus la Butrint din proprie voință. Dacă credeți că Butrintul și teatrul lui ar fi putut inspira pe careva să ucidă sau dacă cineva încearcă să se disculpe, dându-se drept o victimă a ruinelor antice, atunci anchetați-l pe acela, și nu pe mine.

O să repet, așadar, că eu am fost acolo din proprie voință, pentru sufletul meu, cum spun bătrânii. Mă ducea ofițerul operativ, șeful meu, odihnească-se în pace, care se retrăgea deoparte și mă lăsa să meditez pe treptele de piatră.

Mi-ar fi imposibil să povestesc despre purificarea și înălțarea spirituală pe care le trăiam acolo. Nu doar o ființă omenească, ci un oraș întreg era umbra, dublura, lumânarea aprinsă în ziua parastasului celuilalt oraș.

Acolo am putut înțelege ce forță impresionantă este dorul și ce poate să se nască dintr-o noțiune aparent goală de conținut și tristă: pierderea cuiva. Pe scurt, acolo am descoperit că, pentru a înfrunta lumea aceasta atât de străină, orice ființă omenească are nevoie de propriul ei Butrint.

Sunt conștientă că toate acestea pe care le-am spus nu numai că nu servesc la nimic, ci sunt exact contrariul a ceea ce se cere într-un dosar de anchetă. Înainte de a vă ruga să le ștergeți din declarația mea, vreau să repet că acolo, printre ruinele Butrintului, eu am crezut în ceva ce până atunci mi s-a părut imposibil: în renaștere.

Bănuiesc că acum v-ați convins că trebuie să ștergeți cu buretele tot ce v-am spus. Și, în afară de asta, sper că veți considera inutil să mă mai citați de acum încolo în această anchetă.

IX
INTERMEZZO SECRET

1. Corul umbrelor

Noi putem fi orice, în afară de un singur lucru: ceea ce credeți voi că suntem.

Că suntem morți, asta-i adevărat. E cel mai vechi lucru de pe lume. Ceea ce-i nou și inedit este că noi n-am ajuns niciodată vii aici. De când am venit, ca un nesfârșit convoi de refugiați, noi am fost doar fiii morții. O reflectare a ei, o strălucire de oglindă venită dintr-o altă oglindă rece.

Noi n-am plecat niciodată din Troia. Am rămas cu toții acolo, căzuți la întâmplare, unde s-a nimerit, pe lângă ziduri și porți, murdari de catran și de sânge, în strigătele oștenilor greci ce se îndemnau unul pe altul în beznă.

Ne considerați fugari troieni. Dar n-a existat nicicând așa ceva. Nimeni nu a ieșit din Troia. Nici gândul însuși.

Însă voi ne vreți cu orice preț. Nu ne lăsați în pace acolo unde am căzut. Ne puneți în mișcare, ne obligați să ne părăsim osemintele și să pornim la drum ca să umplem acest oraș străin cu lacrimi ce ar trebui să fie ale noastre, dar care, în realitate, nu-s altceva decât vaietele voastre.

Ne-ați obligat să plângem pentru voi, de parcă nu ne-ar ajunge durerea noastră. Ne forțați să apărem pe scene de teatru, ne sculptați în marmură, deși nu ne-ați văzut niciodată chipurile.

Dacă nu vă este milă, nici măcar osteneala nu vă oprește?

2. Hector

În discuțiile turiștilor se repetă din ce în ce mai des numele meu, și mai ales cel al soției mele. Ori de câte ori cineva se află în fața ruinelor scenei, acela întreabă neapărat: este adevărat că aici se va juca o tragedie despre Andromaca?

Iar ea, fidelă și îngrijorată pentru mine ca întotdeauna, așteaptă ca pe scenă să-mi vadă sfârșitul, scena în care eram târât de cai. Eu nu cunosc un alt om a cărui viață să fie rezumată și concentrată într-un singur punct, cum mi s-a întâmplat mie în acele clipe. Și astăzi, după mii de ani, sunt sigur că atunci când îmi pronunță numele, înainte să le vină altceva în minte, creierul lor proiectează imediat goana mea în

jurul zidurilor Troiei și apoi momentul în care cadavrul meu a fost târât în goana calului.

Soția mea, care nu m-a văzut fugărit de Ahile, dar a privit cu ochii ei scena în care eram târât, așteaptă s-o vadă din nou, de data asta nu de pe zidurile Troiei, ci de pe treptele teatrului.

Eu știu că, la lăsarea serii, sânii ei calzi și josul pântecului se bucură de mângâierile altui bărbat. Dar ziua, pe scări, ea devine din nou soția mea, cu aceleași lacrimi ca și atunci, cu același văl negru de văduvă.

Prima jumătate a acestui ultim eveniment, care a înghițit complet cea mai mare parte a vieții mele, fuga din fața lui Ahile, este o minciună sfruntată. Este atât de falsă, pe cât de adevărată e, vai mie, partea a doua: batjocorirea cadavrului meu.

Eu n-am dat niciodată înapoi din fața lui Ahile și, cu atât mai puțin, n-am alergat de frica lui de trei ori în jurul zidurilor Troiei. Dacă s-ar fi întâmplat așa, dacă prințul și eroul Ilionului ar fi luat-o la sănătoasa ca iepurele din fața adversarului, atunci Troia n-ar mai fi avut tăria să-și continue rezistența.

Orice s-ar fi putut întâmpla, numai asta, nu. Eu n-am dat înapoi și, mai ales, n-am luat-o la goană. M-am prăbușit, vai mie, chiar de la prima lui lovitură de suliță. Iar fuga mea în jurul zidurilor, groaza în fața morții, umbra fratelui meu, Deifob, care mi-a întins o altă suliță, când sulița mea a căzut la pământ, toate acestea n-au fost decât rodul derutei mele în vreme ce-mi dădeam sufletul.

Eram încă viu când el s-a aplecat și mi-a străpuns glezna cu un cârlig de fier. M-a legat astfel de carul lui de luptă și a început să mă tragă în urma sa. Nu-mi închipuisem vreodată că viața mea se va sfârși așa. Praful negru de sub copitele cailor mi se așternea pe față. Zidurile Troiei, cerul, toate celelalte le zăream întoarse cu susul în jos. Nu știam ce mă durea mai mult: plânsetul troienilor, care mă vedeau prăbușit așa, sau strigătele de triumf ale grecilor. M-am imaginat ridicându-mă de trei ori, gata să reîncep lupta cu el, și tot de atâtea ori am realizat că nu eram decât un trup târât pe pământ. Și asta a continuat până când mi-am dat sufletul.

3. Kommos. Bocet comun cu turiștii

Se spune și ceea ce nu se spune în această lume, fântână nesecată de vorbe și nevorbe. Se spune că Troia n-ar fi existat și că Troia n-ar fi fost decât o Contragrecie ascunsă în sânul Greciei. Un coșmar care trebuia expulzat și pe care ei, ca să-l găsească și să-l smulgă, au plecat, chipurile, foarte departe.

Noi suntem umbre reci, iar gândirea noastră e asemeni nouă, e logica umbrei. Dacă pentru greci Troia n-a existat, cu atât mai puțin a existat Grecia pentru noi. Atunci cine ne-a hăcuit în noaptea aceea groaznică: noi înșine, coșmarul nostru nesfârșit?

Voi vorbiți și vorbiți tot ce vă trece prin minte, mulțimi de turiști, ultimul nostru infern. Dacă nu știți ce să spuneți, atunci lăsați-ne netulburați în hăurile noastre. Plângeți-vă sufletele voastre, dacă nu puteți trăi fără bocet și lacrimi.

Noi nu suntem pentru voi decât un gol neînțeles. Imagine de oglinzi sterpe, ce se oglindesc fără efort una în alta. Troia neîmpresurată. Greciafărătroia. Hector alergând ca un laș. Doliu fără Andromaca și Andromaca fără doliu.

Dacă nu știți ce să spuneți, nu mai vorbiți în gol. Bocetul pentru asta a fost inventat, pentru momente ca acesta. Când nu poți să vorbești cum se cuvine, înseamnă că trebuie să plângi. Și dacă nu cunoașteți prima vorbire a lumii, deci dacă nu știți să plângeți, voi care vreți să stăpâniți stelele, atunci veniți să vă învățăm noi. Veniți ca odinioară pe *kommos*, să plângem împreună, vai, vai.

X
PUSTIETATEA

Nimic nu se schimbase în programul Vjollcei Morina. Și cu atât mai puțin în peisajul țărmului și în zborul pescărușilor deasupra lui. În vreme ce transfugii, în clipa în care plecau, își închipuiau că vor lăsa în urma lor pustiul. Și plânsete și cartoane rupte în urma percheziției.

La fel ca până atunci, Vjollca își bea cafeaua, după micul dejun, tot pe terasă. Apoi cobora la plajă, unde mereu se găsea cineva care s-o ajute să-și aranjeze umbrela. Se pieptăna cu aceeași atenție ca și înainte. Toți cunoscuții o complimentau că este din ce în ce mai frumoasă. După prânz se păzea de soare. Toate posturile de televiziune avertizau pe tema arsurilor pielii.

După o scurtă absență, muzicanții apăruseră din nou. Erau la fel de veseli și de nepăsători ca înainte. La fel și discuțiile lor, doar verzi și uscate. De la capul chelios al celui de-al treilea, căruia soarele îi făcuse mai mult rău decât bine, discuția se muta la un altul, care avusese două dorințe în viață: să cânte la trompetă și să-și lase barbă. Dar nu-i reușise nici una, așa încât vorbele lui: ah, s-o șterg odată în Italia, nu pentru altceva, doar ca să-mi las barbă, îl trimiseseră direct la zdup. După poveștile banale despre femei fraiere și prezervative, pe care un babalâc le înghițise ca pe pastile, crezând că așa se folosesc ca să nu rămână femeia gravidă, discuția ajungea la hipioți și atunci, fără intenție, își aminteau definiția pe care un prieten al lor o dăduse Albaniei, ca fiind „țara fără plete“.

La hotel, după o zi mult prea lungă, amintirea poantelor lor îi provoca Vjollcei un zâmbet strâmb. Îi plăcea din ce în ce mai mult să-și amintească întâmplări mai vechi, care uneori aveau legătură, alteori nu, cu discuțiile vesele de pe plajă. Astfel că glumele lor despre plete și bărbi îi aminteau de momentul unic în care, elevă în clasa a șasea fiind, văzuse în josul pântecului primele fire de puf. Colegele de clasă fuseseră derutate din cauza asta. Prietenele apropiate șușoteau una cu alta, mergeau două câte două la toaleta școlii, de unde se întorceau cu ochii măriți. Unele erau nerăbdătoare să vadă puful acela crescând cât mai repede. Altele erau speriate. O fată din clasa paralelă declarase că dacă o să i se mai înnegrească, ea se sinucide. Iar Engjëllushe Kruja, colega ei de bancă, pentru că nu avusese curaj să-i arate maică-sii, se dusese la dirigintă, de unde ieșise umflată de plâns, pentru că profesoara nu numai că n-o ascultase, dar îi și spusese că e

„curviștină“. Și uite așa bântuiau ele de dimineață până seara cu enigma aceea apărută în cel mai vulnerabil loc al trupului. În manualele lor scria tot felul de lucruri, despre vegetația care acoperă câmpul primăvara, despre minerale, schimbarea anotimpurilor, războaie, în timp ce despre asta nu pomenea nimeni. Numai fratele ei cel mic o întrebase într-o zi: de ce ai iarba aia neagră sub burtă? Ea îi spusese că-i un prost, negase, însă el îi mărturisise că o văzuse prin gaura cheii când se spăla. De la o vreme îi punea întrebări grele, cu dus-întors. Ce e moartea? o întrebase altă dată. Și imediat, nemulțumit de răspunsul ei, continuase: dar morții ce sunt? Sunt cei care pleacă din lumea asta, i-a răspuns ea, dar el o ținea morțiș, dar de ce pleacă? Și apoi, de ce nu se mai întorc? Iar când ea îi explicase că nu se mai pot întoarce pentru că există o mulțime de piedici, el nu se lăsase: eu, când o să mor, o să mă întorc înapoi. O să vezi c-o să mă întorc.

De ce-i făcea plăcere să-și amintească toate acestea? Aproape că știa, bănuia tulbure motivul, deși n-ar fi vrut să meargă cu logica mai departe. Destul o torturase cu enigma „lui“. Acum încerca să și-l scoată din minte. Și uneori chiar reușea.

*

Ofițerul operativ îi povestea ce se întâmplă în oraș. Numărul tentativelor de fugă scăzuse considerabil. Deși n-o spunea nimeni, cadavrul plimbat cu barca își făcuse treaba. Orașul își revenea cu greu. Teama de un nou val de evadări nu-i lăsa pe mulți să doarmă. Primul-secretar al raionului făcea ce făcea și, de la fereastra biroului, supraveghea cu binoclul tot ținutul. Îi adusese pe toți în pragul disperării cu vigilența lui. Vedea doi tineri sărutându-se în mare și dădea imediat alarma: gardieni, prindeți-i pe ăia doi și luați-i la întrebări, cu siguranță că vor să fugă. Și când îi spuneau că sărutul în mare nu e o probă suficientă, turba de necaz. Ideea fugii din țară așa îți vine, de la flecușteţele astea, de la părul pieptănat ca-n Occident, de la sărutul pe stradă, de la coniacul pe care fetele îl beau la cafenea, după cum a spus și tovarășul Enver. Dar voi nu pricepeți. Vă puneți speranțele în proiectoare și-n câinii polițiști, fără să înțelegeți că lucrurile de aici încep și, când ajung acolo, e prea târziu. Treaba asta se pornește de la temelie, cum a spus tovarășul Enver, trebuie găsite motivele, rădăcinile, ca să le putem smulge.

Legat de activitatea Vjollcei, cei de la centru erau mulțumiți. Cele patru note informative ale ei de săptămâna trecută fuseseră valoroase.

În vreme ce el vorbea, ea nu-l slăbea din ochi. Apoi, pe un ton liniștit, îl întrebase ce a vrut să spună cu aprecierea că „fuseseră valoroase“?

Îi promisese că va fi sincer cu ea și trebuia să se țină de cuvânt.

El repetă că pentru nimic în lume n-avea să-i ascundă adevărul. Cei patru despre care ea avusese bănuieli fuseseră arestați. Unul dintre ei

fusese chiar condamnat la cinci ani. Doi erau în anchetă, iar al patrulea se alesese doar cu un avertisment. Nu pentru că suspiciunile ei ar fi fost inexacte, ci pentru că era fiul unui comunist bătrân, membru de partid din ilegalitate, așa încât fusese eliberat.

Și ceilalți chiar au vrut să fugă? Nu cumva se înșelase? Nu-i bănuise degeaba?

În timp ce o asigura de contrariu, cu o mână care-i tremura prinse mâna fetei. Nu-i nenorocise, ci din contră... Mamele lor... surorile... într-o zi... dacă vor afla... vor aprinde o lumânare... pentru sănătatea ei...

Ea mai auzise aceste cuvinte și totuși, la fel ca în dragoste, ar fi vrut să le audă din nou.

Dar ăla cu care... De data aceasta, ofițerul simți nevoia să-și plece privirea. Cel cu care se culcase ea încă nu fusese găsit. Pentru ei toți exista o circumstanță atenuantă, chiar cea pe care Vjollca o subliniase în notele ei: nu avuseseră motive politice.

Ofițerul operativ știa acum totul despre ea și pentru asta fata se simțea ușurată. Nu-și închipuise vreodată că un ofițeraș de provincie, slăbănog și prost îmbrăcat, avea să-i cunoască gândurile cele mai ascunse.

Avea o încredere din ce în ce mai mare în el. Mai mult decât vorbele lui, erau mai convingătoare pentru ea culoarea pământie a chipului obosit și mai ales mâinile, veșnic fierbinți și tremurânde. Regreta că această relație avea să se strice într-o zi. Acum, el nu dădea vreun semn că ar dori să se repete ceea ce se întâmplase în după-amiaza în care se întorseseră de la Butrint. Dar asta trebuia să se întâmple odată și odată.

Într-o zi o distră din cale-afară povestindu-i despre prostituatele pe care le avea în subordine. Totul porni de la o zgârietură la ochi. Ea îl întrebă provocator: ce-i cu zgârietura asta, soția ți-a făcut-o? Iar el, rușinat, îi spuse că fetele se luaseră de păr chiar sub ochii lui.

Ea continuă să râdă și-l întrebă dacă au fost chiar cele care cântaseră ca nebunele în noaptea aceea și, când el îi răspunse că „da“, discuția deveni brusc serioasă. Clipind nerăbdătoare, ea îl mai întrebă ce treabă are el cu fetele acelea. Iar când bărbatul trebui să-i explice că prostituatele au o misiune precisă, adică sunt fetele care se învârt noapte de noapte pe plajă pentru a-i depista pe fugari, Vjollca se posomorî brusc. Adică și ea, pentru ei, era cam același lucru, o curvuliță în slujba statului? Chiar așa? Cu atât mai mult cu cât aveau și același șef, nu?

El încercă atunci s-o liniștească, se jură pe sufletul maică-sii că nu e așa, apoi pe sănătatea copiilor, să nu-i găsesc în viață dacă te mint, o numi prințesa lui, lumina ochilor lui, dar ea, în loc să se calmeze, se enervă și mai tare. Doar atunci când se apucă să-i povestească despre

cum întregul sistem de spionaj fusese construit cu ajutorul femeilor, ea, ori din curiozitate, ori din siguranța pe care el i-o inspira, începu să se liniștească.

Tabloul pe care el i-l desfășură apoi în față era uluitor. În vârful ierarhiei încă se aflau „caprele sălbatice“, cum le numeau între ei pe tovarășele virtuoase din Securitate, acelea care nu ți-ar fi dat-o nici să te vadă mort. Li se umezește chestia aia doar la ședința de deschidere a vreunei plenare de partid, glumea un coleg de-al nostru de la Direcția a doua. Să ți le imaginezi pe urmă pe uscăturile astea jucând rol de curve aici pe litoral... Se înțelege că n-au putut descoperi nimic, mai ales acum, în ultima vreme. Când au fost obligați să trimită primul grup de curve adevărate, între cele două tabere s-a declanșat o dușmănie cumplită. „Caprele sălbatice“ le-au întâmpinat pe celelalte cum nu se poate mai urât. S-au plâns, au trimis reclamații sus de tot, dar nu s-au ales cu nimic. Pentru că nu se suportau și nu-și vorbeau, confruntările dintre cele două tabere au devenit publice. Se știa ce părere aveau „caprele sălbatice“ despre celelalte. Cel mai ușor lucru pe lumea asta este să batjocorești o curvă. Dar nici celelalte n-au rămas datoare. Ba chiar au întrecut orice măsură. Se stricau de râs imaginându-și-le pe virtuoase în postura de prostituate. Dar ce, așa dă o curvă din cur? Văleu, mamă, ce comice sunt. Ia plecați, măi femeilor, duceți-vă la cratiță sau prin birouri și lăsați-ne nouă trebușoara asta. Imorale sunteți voi, nu noi. Noi nu ascundem că suntem curve, ne pricepem să facem asta, rușine trebuie să vă fie vouă, care sunteți niște prefăcute.

Curvele aveau succes, dar era cumplit să lucrezi cu ele. Se certau din orice, încurcau totul și habar n-aveau să păstreze un secret. Lasă pe urmă cum arătau rapoartele lor. Într-o zi o să-i dea să citească fragmente din ele. Erau inimaginabile.

Așadar, existau cele două grupuri. Iar între ele se aflau celelalte, aristocratele acestei munci. El era decis să nu-i ascundă nimic. În afară de Vjollca Morina, mai erau alte patru fete. Dar ea, Vjollca, era peste ele. Nu-i spunea el degeaba prințesă. Doar ea fusese repartizată, prin ordin special, la cel mai bun hotel. Celelalte stăteau în hoteluri de mâna a doua, ba chiar una dintre ele fusese cazată la o familie.

Uite, așadar, că-i dezvăluise și ultimele secrete. Își încălca jurământul de ofițer, dădea cu piciorul la tot.

La fel ca data trecută, se pierdu de-a binelea. Deveni și mai palid, iar vocea îi tremura de emoție. Acum sunt la mâna ta, denunță-mă, omoară-mă, distruge-mă. Ești mulțumită acum că ai reușit? Că-mi lași copiii pe drumuri, cu traista-n băț, vagabonzi? Ești mulțumită?

Fu rândul ei să se enerveze. Cum putea să-i treacă prin cap că ea ar putea să facă asemenea monstruozități? Drept cine o lua, de ce o jignea?

El îi ceru iertare, îi sărută genunchii la fel ca prima dată, o numi „zeiță“, dar nu-i ceru nimic altceva.

A doua zi, venind cu un teanc de pagini în mână, Vjollca îl refuză. Dacă voia să-i dea să citească rapoartele curvelor, pentru a-i cere apoi ceva în schimb, greșea foarte tare.

Cu paginile acelea în mână, tremurul mâinilor lui era și mai evident. Scăpă pe jos câteva și, când se aplecă să le ridice, scăpă alte două-trei. Reuși cu greu să le adune. Ridicându-se de pe vine, în loc să fie roșu la față de efort, chipul i se albise și mai mult. În schimb, ochii îi erau tulburi și congestionați. Părea că timpul în care stătuse ghemuit îi fusese suficient ca să plângă și să-și șteargă la iuțeală lacrimile. Cu o voce întreruptă de suspine, îi spuse că nu-i trecuse niciodată prin minte așa ceva. Știa că momentul acela nu avea să se mai repete vreodată, că n-avea de ce să se mai repete și nici nu trebuia. Fusese singurul moment fericit al vieții lui și tot sensul existenței lui de aici încolo era să păstreze neștirbită amintirea aceea. Și că, odată cu trecerea zilelor, își spunea: uite, a mai trecut o săptămână și poate că ea a început să observe că nu-i cer nimic. Va mai trece una și ea se va convinge. Apoi vor trece lunile, poate chiar anii, el va putrezi probabil în pământ, iar ea își va spune că nici unul dintre admiratorii pe care i-a avut nu se sacrificase pentru ea așa cum o făcuse el... Și iată că, pe nepusă masă, ea stricase visul acela, îl sfâșiase. Îl călcase în picioare.

Vjollca îl întrerupse pentru a se scuza, dar el continua să repete aceleași vorbe. Îi căzură din nou câteva pagini și, ghemuindu-se să le adune, totul începu de la capăt.

În cele din urmă, reuși să-l întrerupă. Îi vorbi tandru. Îi spuse că era emoționată de comportamentul lui de gentleman. Apoi, după ce-i mai spuse o dată „scuză-mă“, ca pentru a-l convinge că totul se încheiase, îi luă blând paginile din mână.

Asta îl liniști și mai mult și, fără să mai stăruie, se îndreptă spre ușă și ieși.

*

Uf, făcu Vjollca când văzu ușa închizându-se. Crezu că o să poată râde, dar nu reuși.

Mai avea în mână paginile lui. Punându-le pe noptieră, privirea îi căzu pe începutul uneia dintre ele: „În timp ce-mi scotea chiloții, mi-a spus: hai, curva dracului. Eu i-am zis: mă, da’ tu n-ai găsit alt cuvânt? El mi-a spus: nu mă bate la cap, știi și tu asta. Când îți spun curva dracului, să știi c-o spun din inimă. Altfel, dacă ți-aș spune sufletel, porumbiță sau alte tâmpenii dintr-astea, n-ar trebui să mă crezi, pentru că n-aș vorbi serios“.

Ce îngrozitor, își spuse Vjollca. Lăsă paginile acolo unde erau, apoi își puse mâna sub cap și închise ochii. Se simțea obosită și dezamăgită.

Deschise televizorul. O bucată de vreme trecu de la un post la altul. Majoritatea erau grecești. Care mai de care mai plicticos. Tirana transmitea un film și mai anost. Închise televizorul, se ridică din pat și o vreme își făcu de lucru prin baie. *Eneida* era deschisă pe noptieră. În locul ei, luă din nou rapoartele prostituatelor. Începu să citească un text, cu gândul aiurea. Scria despre o ceartă între ele și un anume medic Koço, despre care una dintre fete îi amintea celeilalte. În plus, o învinuia pe aceasta din urmă că-i știa doctorului toate mișmașurile, pentru că respectivul îi provocase două avorturi. În replică, cea de-a doua o trimitea pe prima să se spele la gură când pomenea numele medicului și-i spunea că avortul nu era nimic special, avort făceau toate, chiar și alea care și-o puneau cu gardienii în pușcărie.

Vjollca aproape că termină pagina fără să afle din ce motiv izbucnise cearta dintre cele două. În paginile celelalte erau portretizați diverși cunoscuți de-ai lor și o mulțime de alți indivizi. Citind, fu impresionată și simți chiar milă pentru ele când văzu că, dacă nu băgai în seamă toată mocirla aceea, scrisul fetelor era frumos și regulat, așa cum se învață în școala primară, la orele de caligrafie. Avusese și ea un scris asemănător. Ele, în schimb, dacă nu merseseră mai departe, rămăseseră cu scrisul din școala elementară.

Vjollca clipi curioasă, dornică să descopere printre rânduri vreo cunoștință de-ale ei. Nu se poate, își spuse și reluă lectura textului pe care-l parcursese adineauri în grabă. Una dintre fete vorbea despre un soldat înalt cât o prăjină, pe care-l cunoscuse când era împreună cu Lili Preza într-un local, unde soldatul intrase cu colegul lui, un băiat tare frumos, și amândoi parcă erau căzuți din lună, iar când ăla înalt ne-a întrebat „ce faceți voi aici“ și Lili le-a răspuns „ne distrăm“, celălalt, căruia se pare că-i plăcuse răspunsul ei, i-a strivit lui Lili nasul cu degetul și ea murea de râs, mai ales când băieții ne-au spus să ne vedem și duminica următoare, deși se vedea cât de colo că erau cu gândul în altă parte și nici în duminica aia, nici în următoarea nu i-am mai văzut, până ce Lili a început brusc să se dea sedusă și abandonată, ba și-a pus chiar și o fundă neagră în păr, ce-i cu tine, i-am spus, la început nu mi-a zis nimic, pe urmă și-a dat drumul la gură, e vorba de soldatul ăla frumușel, îți amintești, ăla care era cu lunganul și care mi-a strivit nasul, tu știi că eu sunt leșinată după băieți ca el, ei bine, ăla era duminica trecută mort sub cearșaf, și a început să plângă și să-mi povestească o întreagă istorie, care mie îmi intra pe o ureche și-mi ieșea pe cealaltă și aș fi uitat-o complet dacă nu l-aș fi întâlnit într-o zi pe lungan, care era la fel de cătrănit, ba chiar mai rău decât ea, dar nu mi-a spus de ce nici când am mers în tufișurile din spatele hotelului vechi, săracul avea o mare supărare că nici nu i se scula și mi-a zis că le pune bromură în ceaiul de dimineață, dar eu i-am spus să nu se necăjească, că asta li se întâmplă des băieților mișto și de aici mi-am

amintit de colegul lui, care poate că era ăla pe care ni-l arătaseră mort în barcă, cum zicea Lili Preza, sau asta era una dintre scornelile ei, aici el nu s-a putut abține și a început să plângă ca o fetiță, adevărul e că din cauza lui plâng, a spus, mi-a fost mai ceva ca un frate, cât despre treaba cu cadavrul, nu era sigur nici despre aia și nici despre celelalte pe care mi le povestise Lili, cum îl întâlnise ea întâmplător într-o zi pe malul mării, cum și-o pusese cu el, dar ținuse secret pentru că așa își juraseră unul altuia, că el avea să devină un mare artist și că fugea de la unitate pentru a o întâlni, sărea gardul de sârmă ghimpată riscându-și capul pentru ea, până când într-o zi chiar acolo îl împușcase santinela și alte istorii ca asta, că așa mi-a spus și lunganul, că și lui îi părea scorneli, totuși a adăugat că treaba aia cu dispariția din unitate era adevărată, dar motivul nu-l știa nimeni și că ar fi fost bine să nu vorbesc cu nimeni despre asta, cât pentru mine să nu-ți fie teamă, i-am spus, că eu nu obișnuiesc, iar cu aia nici atât din ziua în care am aflat că numele ei adevărat era Zymbyle Himçi, pe care-l schimbase în Lili Preza, așa că, deși îmi e colegă, am tăiat-o din catastif mai ales pentru minciunile astea, ba s-a omorât pentru mine, ba fundă neagră în păr ca Jacqueline Kennedy, ba placa aia de marmură pe care, cum spunea ea, i-o cioplea psihopatul de Pirro Gjermeni, care nu-și scoate pipa din gură doar ca să pară un sculptor genial, placă pe care ea o să i-o pună la cap cu textul „a ta până la moarte, Lili“.

Vjollca aruncă paginile cu dispreț. Imaginație de prostituate, își spuse. Îi părea rău că se enervase. Totuși, un minut mai târziu simți că îndoiala ajunsese să i strecoare deja în suflet. Dar dacă o fi un dram de adevăr în toate astea?

Își spuse în câteva rânduri că așa ceva era imposibil și, tot de atâtea ori, își imagină contrariul. O întrebare sumbră i se strecură hoțește în suflet: oare de ce-i dăduse ofițerul operativ paginile acelea? Fusese o întâmplare sau o acțiune intenționată?

Nu mai avea răbdare până să-l întâlnească. Să-l întrebe direct: ce e cu târfulițele alea și de ce îi adusese chiar ei rapoartele lor? Nu cumva relația ei cu Lul Mazrek îi păruse asemănătoare cu scornelile unor curve la plajă? Nu cumva...

Chiar și când se mai liniști puțin, gustul amar îi rămase pe limbă. Varianta aceea strâmbă a aventurii ei, deformarea ei ca într-o oglindă spartă de toaletă publică o enervau ca o batjocură de cea mai joasă speță.

Și nerăbdarea de a-l întâlni n-o părăsi deloc în după-amiaza aceea. Voia să-i urle din rărunchi câteva fraze usturătoare, care începeau cu „de ce?“ sau „nu cumva crezi că?“. Apoi, mai calmă, să-l întrebe fără patimă cine mama naibii era Zymbyle Himçi asta, cu panglicuța ei neagră cu tot, de-și pusese numele ăla de vampă: Lili Preza? Ca să nu

mai amintim de placa de marmură și toate celelalte baliverne.

Când ofițerul operativ veni în sfârșit, rămase de-a dreptul surprins. Se aștepta s-o găsească veselă, să se prăpădească de râs împreună de porcăriile din paginile alea și, în schimb, o găsise în cu totul altă stare.

Îi ascultă cu capul plecat acuzele. Apoi, când îi veni rândul să se explice, primele cuvinte pe care le pronunță fură: „imaginație de prostituate“.

Vorbele acelea o liniștiră pe Vjollca mai mult decât orice altă justificare. Vru să le audă spuse de mai multe ori și el i le repetă.

Era ceva ce se putea observa la toate curvele. Cei care lucraseră cu ele știau bine despre ce e vorba. Lui nici prin cap nu-i trecuse că ea ar fi putut lua în serios ceva ce, în realitate, era de tot râsul. Totuși, se simțea vinovat că-i provocase supărarea aceea și-i cerea iertare pentru asta. Ea trebuia să fie sigură acum că el era gata... să facă... orice... pentru ea... să-și trădeze misiunea... să-și abandoneze copiii...

Ea vru să-l întrerupă pentru a-l întreba dacă nu cumva o crede geloasă pe acea Zymbyle din Peqin, dar în loc de asta îl întrebă altceva. Dacă ei cunosc această manie a prostituatelor, obsesia lor de a visa cu ochii deschiși, atunci de ce o iau în serios?

El răspunse că ea avea tot dreptul să gândească așa, dar că lucrurile sunt mult mai complicate. Înainte de a-i explica, trase puternic aer în plămâni. Vjollca observase, cu un timp în urmă, că pieptul lui sfrijit nu putea rezista la o discuție mai lungă.

Nu te mai osteni, îi spuse în sinea ei. Dar îi fu teamă că l-ar fi ofensat dacă nu-l lăsa să vorbească. Între timp, el începuse să-i spună că gogoriţele prostituatelor, cu toate omisiunile, lipsurile, minciunile și inexactitățile lor, erau ca o grămadă uriașă de minereu din care statul extrage metalul prețios. Cu toții, vor sau nu vor, dau piept într-o zi cu mareea aceea noroioasă. Artiști cunoscuți, cerșetori, sportivi, membri ai guvernului, epileptici, femei onorabile, pierde-vară, indivizi fără nici un căpătâi etc. Ca niște ape subterane se întâlnesc unii cu alții în haznaua aia. Nici o întâmplare, începând cu cele mai banale până la comploturile contra statului, nu poate să nu lase un semn undeva, în mocirla din paginile acelea. Iată de ce există sute de oameni care se ocupă zi și noapte cu descifrarea lor. Iar când statul e la ananghie, sunt angajate alte sute.

În vreme ce el vorbea, Vjollca se gândea la un singur lucru. Înainte de a pleca definitiv din lumea noastră, poate că Lul Mazrek trebuise să treacă și el prin acest ultim coșmar. Și-l imagina când cu capul plecat, când cu aripile deschise, despicând valurile negre, pline de suferință.

– Te-am plictisit, îi spuse el, văzându-i pleoapele grele. Vrei să te culci?

Ea zâmbi fără să-l contrazică. Adevărul era, că după toată presiunea aceea, fusese cuprinsă brusc de oboseală.

El se ridică, se apropie de ușă în vârful picioarelor și, în timp ce ieșea, îi șopti încet, parcă pentru a n-o trezi din somn: dormi, odihnește-te, micuțo!

*

Întâmplarea cu prostituatele îi apropie mai mult decât orice în decursul celor două luni de colaborare. În vreme ce-n ochii lui se vedea tot mai clar afecțiunea pentru ea, iar într-ai ei încrederea în el, discuțiile lor erau din ce în ce mai rare.

El venea mai des la ea în cameră. Uneori îi aducea piersici sau câte o pungă cu smochine.

Asta n-o deranja pe Vjollca deloc. Se întâmplase s-o găsească îmbrăcându-se sau cu ușa la baie deschisă în vreme ce se schimba după duș.

Tulburarea de altădată din ochii lui, atunci când îi fixa genunchii ieșiți de sub rochie, se transformase acum, când ea nu se mai ferea de el, într-o luminiță caldă. Scăpată de dorință și pasiune, adorația lui semăna în zilele acelea când cu o pace mistică, când cu abulia unui întârziat mintal. Iar asta se întâmpla mai ales atunci când ea făcea sex cu cineva. În ultima săptămână, se întâmplase de două ori. Dimineață, el o privise cu suferința cu care apropiații se uită la mireasă după prima noapte petrecută cu mirele.

Ai grijă cu tipul cu care discutai azi la plajă, îi spusese într-una din zile. Nu cu Pirro Gjermeni, sculptorul, cu celălalt.

Știu, îi răspunsese ea. N-am de gând să-l invit în cameră.

Într-o după-amiază, înduioșată de buchetul de flori pe care i-l adusese, ea îl întrebă: astă-seară am invitat pe cineva… O să mă asculți?

Într-o altă zi, îi ceru să-i spună dacă în rapoartele prostituatelor a apărut ceva despre Lul Mazrek. Era aproape sigură că el avea să apară iar undeva, în comentariile lor, așa cum apare un cadavru din fundul lacului. Tot în ziua aceea îl întrebă dacă se poate să stea la o cafea cu aia… cu Lili Preza.

Nu știu nici eu de ce, adăugă tulburată. Așa mi s-a năzărit. Dintr-odată.

El îi promise. Nu era greu să vină cu ea pe terasă și apoi să le lase singure.

Ceea ce se și întâmplă.

Fata era complet diferită față de cum și-o închipuise Vjollca. Nu era vorba doar despre tinerețea ei sau despre părul pieptănat cu grijă, ci despre faptul că în tot comportamentul ei era ceva de școlăriță. Vjollca își aminti de scrisul ei ordonat din raport și simți un junghi în inimă. Doar semnul de doliu, o bandă ca acelea pe care le poartă jucătorii de tenis și care-i venea de minune, corespundea cu ceea ce-și imaginase ea.

I se făcu rușine pentru frazele cu dus-întors și întrebările pe care i le pregătise: dacă purta doliu după cineva, iar după răspunsul celeilalte, da, iubitul meu a fost ucis, ea ar fi continuat fără să-și ascundă ironia: numele tău e chiar Lili Preza sau poate te cheamă Trandafile ori Zymbyle…

O întrebă în schimb alte nimicuri, întrebări absolut banale, de genul celor pe care le uiți imediat: de câtă vreme e aici, dacă-i plac plaja, marea.

Fata răspundea cu luare-aminte. În exprimarea ei nu era nimic vulgar, de femeie ușoară. Doar în privire i se citea tot mai clar disperarea de a nu înțelege nimic.

La sfârșit, Vjollca îi puse întrebarea dacă a pierdut pe cineva, dar cu blândețe, complet diferit decât își imaginase.

Fata dădu afirmativ din cap. Își plecă fruntea cu tristețe, apoi adăugă: „pe logodnicul meu“. Când își ridică privirea, Vjollcei i se păru că avea lacrimi în ochi. Îi prinse delicat mâna, pe care strălucea un inel, și i-o ținu așa o bucată de vreme.

Nu avusese timp să-l întrebe pe Lul Mazrek dacă avea părinți, frați, surori. Oare ei or ști ce s-a întâmplat? Sau nu știu nimic și, în locul lor, o mică prostituată îi face toate cele necesare după moarte?

În lumea ei, niciodată nu se poate ști cu exactitate cine poartă doliu și pentru cine. La urma urmei, ea, micuța prostituată, petrecuse câteva ore cu cel dispărut, iar în această lume câteva ore, chiar și câteva minute, fuseseră suficiente ca să provoace în sufletul fetei declicul pentru care celeilalte i-ar fi trebuit ani întregi.

Fata avea tot dreptul, la fel ca și ai lui, să poarte doliu după Lul Mazrek.

Eu am să plec acum, Lili, îi spuse Vjollca. Poate ne mai vedem.

Fata, care nu înțelegea nici acum de ce fusese chemată acolo, urmărea mirată mișcările celeilalte.

După ce căută o mulțime prin geantă, Vjollca găsi în cele din urmă sticluța cu lac de unghii. O aveam întâmplător. Ia-o, ca amintire de la mine.

Iar când cealaltă întrebă „de ce?“, de data asta cu voce tare, Vjollca îi făcu semn chelnerului să treacă totul în contul camerei ei.

Chipul adolescentin al fetei, în clipa în care o îmbrățișă, îi provocă un ultim sentiment de compasiune.

Am devenit sentimentală, își spuse în timp ce apăsa butonul liftului. Un minut mai târziu își zise să-l roage pe ofițerul operativ să le ducă într-o zi împreună la Butrint. Să se așeze amândouă pe treptele teatrului, acolo unde se spune că se așezase și cealaltă văduvă, Andromaca, înfășurată în eșarfa ei lungă și neagră. Și să stea așa în liniște, cu privirile îndreptate spre vechea scenă.

*

După-amiază, la plajă, Vjollca căută o ocazie pentru a-l întreba pe sculptorul Pirro Gjermeni, care, în ultimele zile, se alăturase grupului lor, dacă-și amintește de o comandă de placă funerară în memoria cuiva. O verișoară de-a ei o rugase să-l abordeze.

El se gândi un minut, apoi, scuturându-și pipa, spuse că-și amintește vag, dar că textul și numele fetei sunt notate în caietul de comenzi din atelier. Nu cumva era o fată cu numele Lili? Exact, îi răspunse Vjollca, Lili Preza. Da, da, urmă sculptorul, mi se pare chiar că a dat și un avans. Era vorba despre logodnicul ei, dacă nu mă înșel, o moarte tragică, accident de motocicletă sau ceva asemănător, nu-i așa? Da, ceva pe-aproape, răspunse Vjollca. Da, da, mi-a dat un avans. Însă, dacă e verișoara ta, o să-i iau mai puțin. Spune-i, așadar, că nu trebuie să-mi mai dea nimic. Mulțumesc, zise Vjollca. O să-i spun.

XI
INCREDIBILUL

Avea impresia că primele semne de răcire a vremii fură date de terasele restaurantelor de pe marginea bulevardului. Nu se mai auzea foșnetul cunoscut al pânzei umbrelelor de plajă. Sufla un alt vânt acum, străin, venit de departe.

La unul dintre baruri, stând la o cafea cu Pirro Gjermeni, Vjollca își imagină ce se va întâmpla peste câteva zile: vor fi mai puțini clienți, apoi localurile de sezon, deschise numai în timpul verii, se vor închide unul după altul.

Aștepta ordinul de întoarcere de o săptămână, dar acesta întârzia. Asta însemna că cei de la centru erau mulțumiți de ea. La întrebarea ei ce se va spune la Bancă despre o absență atât de îndelungată, ofițerul operativ o liniștise imediat. O cerere urgentă a puternicei Direcții a Turismului, prin care i se solicita Băncii să-și dea acordul ca salariata ei, Vjollca Morina, să se poată angaja două săptămâni ca însoțitoare a celor de la „Rothschild“, fusese suficientă pentru a aranja lucrurile.

Pentru Vjollca, acesta era un motiv în plus ca să poată studia istoricul și celelalte informații care priveau Butrintul, așa încât după întoarcerea ei din Sud să nu fie surprinsă nepregătită de întrebările colegilor.

Pirro Gjermeni, care prin prisma profesiei sale era mai informat decât restul muritorilor, îi povestise că faimosul bust al Deei, zeița Butrintului, pe care statul albanez îl dăruise în anii ‘30 lui Benito Mussolini, fusese returnat în sfârșit Albaniei, după cereri repetate ale guvernului albanez.

– O, așa? făcu Vjollca, încercând să învioreze conversația. Dormise prost și se simțea obosită.

Ceru încă o cafea, apoi îl întrebă pe sculptor ce se mai întâmplase cu comanda verișoarei ei. El îi răspunse că mai avea de scris ultimele litere, așa că fata putea să vină s-o ia peste două zile. Și, după cum îi mai spusese, nu trebuie să-i mai dea nici un ban în plus. Oricum, avea impresia că biata fată și-a cheltuit ultimele economii ca să poată plăti.

Vjollca îi mulțumi pentru cafea și pentru generozitatea față de verișoara ei și, despărțindu-se de sculptor, porni spre hotel.

Semnele anotimpului care se pregătea să vină îi apărură din nou: de data aceasta în albastrul nervos, aproape suspect, al mării.

La intrarea în clădire îl zări întâmplător pe ofițerul operativ. Ca de

fiecare dată, el se prefăcu că nu o vede și se retrase într-un colț al holului mare. Figura îi trăda o suferință din ce în ce mai adâncă. Numai ochii îi sclipeau ca în transă.

Vjollca îi ceruse ca, într-una dintre ultimele zile, să o ducă încă o dată la teatrul antic, înainte de începerea ploilor.

Pe la mijlocul săptămânii, cu o zi înainte să primească ordinul de întoarcere, la hotel apăru din nou olandezul nebun. Toți erau îngroziți: șefii, primul-secretar al raionului și, cu siguranță, ministrul însuși. Trecuse din Grecia pe jos, fără a fi descoperit de nimeni, printr-o zonă despre care se spunea că e atât de sigură încât nici musca n-ar putea trece. Acolo repetase același scenariu dement, ceruse azil politic, susținând că fotografiase un mort care se ridicase să bea apă, după care se lungise din nou pe năsălie.

Vjollca clătinase din cap cu un zâmbet, apoi, la fel ca toți ceilalți, repetase „asta ne mai lipsea“, cuvinte pe care fiecare le spunea pe un alt ton.

După-amiază își cumpără bilet de întoarcere la autobuzul interurban care pleca spre Tirana sâmbătă, la ora 9 dimineața.

În seara de vineri, după ce-și făcu valiza, se gândi să facă o ultimă plimbare prin oraș.

Era acel moment al serii în care întunericul se pregătea să învăluie totul, iar luminile de pe faleză încă nu se aprinseseră. Trecătorii de pe trotuare semănau din ce în ce mai mult cu niște umbre.

Vjollca se simțea goală de sentimente. În adâncul sufletului avea o greutate, ceva ca un templu secret. Iar în acel templu, aceeași goliciune. Apăsătoare, dar nu neapărat întunecată.

Avu impresia că zărește printre trecători un soldat cu mâna bandajată. Poate că fașa albă, cu care brațul lui era imobilizat, fu cea care-i atrase atenția. I se mai întâmplase și până atunci ca inima să-i bată nebunește ori de câte ori zărea vreun soldat. Așa avea să fie, cu siguranță, și în seara aceea, deși era convinsă că emoția pe care o simțea i se va stinge încetul cu încetul, până ce va dispărea pentru totdeauna.

Ca și în alte rânduri, Vjollcei îi zbură gândul la același lucru. Și totuși, fără să priceapă nici ea de ce, făcu ceea ce nu făcea de fapt niciodată: întoarse capul în urma lui.

Soldatul se oprise și el, căutând-o cu privirea. Vjollca încremeni în loc. Un trecător neatent se lovi de ea. Alți doi fură cât pe ce să facă același lucru și, fără să-și întrerupă discuția, se scuzară grăbiți.

Înmărmurită, Vjollca văzu că soldatul nu numai că se oprise, dar acum i se părea că vine către ea. Trecătorii se loveau de el, așa încât la un moment dat fu tentată să le strige: atenție, nu vedeți că e rănit?

El se opri la câțiva pași de ea, ca o vietate speriată, neștiind ce să facă. Semăna uluitor de mult cu Lul Mazrek. Preț de o secundă avu

impresia că omul se va întoarce să plece.

Făcu un pas către el. Apoi, altul.

– Lul, tu ești?

Nu-și auzi cuvintele. Totul asurzise în jurul ei și, în acest gol de sunete, ea aștepta răspunsul celuilalt. În locul vorbelor lui: da, eu sunt, văzu cum soldatul dă din cap a negație.

Vjollca mai făcu un pas. Ești chiar tu, îi zise. Erau împinși din ambele părți, ca într-un vârtej haotic. Întinse mâna spre el, să-l zgâlțâie. Dar nu-i zări decât unul dintre brațe, pe cel bandajat.

Între ei se lăsă din nou o liniște ciudată, străpunsă cu greu de sunetele din jur.

– Ce-ai pățit? strigă aproape cu deznădejde.

Avu impresia că mai adăugase: ești rănit? Ai fugit din închisoare, din spital, din moarte?

Toate astea le gândi, ba chiar le repetă urlând în sinea ei. În vreme ce, cu glas tare, îi zise doar: vorbește!

Trecătorii continuau să-i împingă din toate părțile. Unul chiar îi înjură printre dinți.

– Am fost de două ori pe terasă.

O, Doamne, scrâșni ea neauzit. Era vocea lui. Acum înțelese că până în acel moment nu fusese sigură de nimic.

– Ai fost pe terasă? De ce?

Îi zări buzele, mai bine spus maxilarele, chinuindu-se să articuleze ceva, dar vorbele lui ajungeau cu întârziere la ea.

– Voiam să te văd... Să-ți spun...

Îi găsi cu greu cealaltă mână și i-o strânse în palma ei. În atingerea aceea erau și tandrețea iubitei, dar și tremurul neîncrederii, bănuiala că celălalt ar fi putut să-i scape.

– Cum? Ce ai vrut să-mi spui?

El se lăsa dus în direcția în care îl trăgea ea.

– Totul...

Ce înseamnă totul? se întrebă. Genunchii îi tremurau. Poate fi spus totul? Și chiar trebuie?

Acum mergeau amândoi pe partea aceea a falezei unde trecătorii erau mai rari. Ici-colo erau câteva bănci de lemn.

Pășind unul lângă altul, ea își imagină că-l întreabă: ei știu că ești aici? Și că el îi răspunde: care ei? De ce? Iar ea ar continua așa: tu știi la fel de bine ca mine cine sunt ei. Adică: te caută? Așa cum este căutat un înecat... un fugar.

Își închipui că acestea sunt cuvintele ei, cele care nu ajungeau la el. Iar când soldatul îi răspunse: nu, nu sunt un fugar, ea înțelese că nu e așa și că ceea ce se întâmpla în realitate între ei era complet diferit.

Chiar și plimbarea aceea avea ceva ciudat. Ei i se păru că se îndepărtează mai mult decât ar trebui, până ce zări o bancă liberă,

câțiva pași mai încolo.

– Stăm aici, zise, arătând spre bancă.

Se așeză prima. Apoi își schimbă poziția, pentru a fi pe partea brațului sănătos.

Îl cuprinse pe după umeri și-i șopti: vino să te îmbrățișez!

Ar fi vrut să-i spună: ce dor mi-a fost de tine, dar nu reuși. La început, vorbele acestea îi părură exagerate, apoi mincinoase. Simțea că ar fi trebuit alte cuvinte, dar unde să le găsească?

El rămăsese nemișcat.

– Cât de tare ai slăbit, îi șopti. Iar în sinea ei își spuse: cine știe ce ți-or fi făcut. Mi-ai spus că m-ai căutat pe terasă. Ce voiai să-mi spui?

El repetă aceleași cuvinte: totul, totul...

Pe faleză se aprinseră luminile, dar banca pe care ședeau ei era în semiobscuritate, în spatele unor copaci.

– Totul, repetă ea. Dar... în primul rând vreau să știu ceva... vreau să știu...

Își pierdu din nou ideea. Ceea ce voia să știe îi păru, brusc, imposibil de aflat. Apoi terifiant. Și poate că nici n-ar fi trebuit să afle, câtă vreme era ceva atât de misterios. Și astfel, ezitând, avu în cele din urmă impresia că-l întreabă: tu erai cel acoperit cu cearșaful acela însângerat pe țărm?

O bucată de vreme el tăcu. Văzând că tăcerea se prelungește, fata crezu că nu reușise nici de data aceasta să-i pună în mod real întrebarea. Trase adânc aer în plămâni, apoi îl eliberă brusc. Fu nevoie de alte câteva minute până ce el să răspundă:

– Da, eu am fost.

Fata se trase înapoi, de parcă ar fi lovit-o cineva.

– Cum așa? Chiar tu ai fost? Spune! Erai rănit, mort, aproape mort, jucai un rol?

– Așteaptă, zise el. Am să-ți spun totul. Nu mă chinui.

Ea își puse palma pe frunte. Of, gemu din adânc. Of, nefericitule, cum îți închipui că ai să mă minți din nou?

– Cel puțin spune-mi ceva... articulă cu glas pierit. Cel puțin.

La fel ca adineauri, nu-i mai era clar nimic din ceea ce ar fi vrut să știe. E imposibil, repetă în sinea ei. Totul părea imposibil.

Pietrișul de pe țărm i se dezvălui în toată goliciunea lui, la fel ca-n dimineața aceea când alerga spre vechiul port. Ceața se ridicase, iar pietricelele, luminate cine știe de unde, străluceau chinuitor.

– Spune-mi, cel puțin, cum de ai știut, zise ea. Cum de ai știut, strigă, auzi? Simțea cum, odată cu strigătul, totul se luminează în interiorul ei. Lumina era orbitoare, insuportabilă. Și, împreună cu ea, cuvintele nerostite sparseră orice piedică. Cum de ai știut? repetă. Pentru că tu ai știut, din moment ce mi-ai zis să vin pe țărm. Cum poate ști un om că va fi ucis, cum poate să pornească spre moarte pe

propriile lui picioare? Cum îi poate spune iubitei: vino să mă vezi? Mi-am pus întrebarea asta de sute de ori, înțelegi? De sute de ori. Vjollca nu-și putu reține lacrimile. M-ai adus în pragul nebuniei, pricepi?

El respira cu dificultate.

– Te rog, nu mă chinui! zise aproape în șoaptă. O să-ți povestesc totul. Crezi că eu nu mi-am pierdut mințile?

Plânsul o eliberă. Își apropie fruntea de pieptul lui și-i mângâie cu delicatețe brațul rănit. Îi ceru iertare. Îi spuse vorbe de dragoste.

Celălalt păru că se liniștise.

Ea se hotărî să nu-i mai ceară să vorbească. Iar după un lung moment de liniște, el începu singur să povestească.

Vorbea cu greu, întrerupându-se. Se oprea ca un pârâu tulbure, își pierdea direcția, se întorcea uneori de unde plecase, ca să acopere apoi totul sub mâlul lui.

Ori de câte ori se întâmpla așa, el își reînnoia promisiunea de a nu-i ascunde nimic. O să-i dezvăluie secretul relației lui cu poliția secretă, pe care se jurase că nu-l va dezvălui niciodată și pentru care ar fi putut fi executat. Secretul lui ca dușman al statului, pentru care, de asemenea, putea să-și piardă viața. Sau să-i clarifice toate celelalte întrebări, pe care fusese hotărât să le ducă cu el în mormânt.

Cu o mișcare bruscă îi căută mâna, ca pentru a se convinge că putea avea încredere în ea. Din primele zile în care sosise aici ca soldat, nu se gândise decât la un singur lucru: cum să fugă din țară. Ba chiar dinainte de a îmbrăca uniforma militară. Încă din orășelul lui, un bun prieten, Nik Balliu, îi insuflase această dorință. Teama cu care se vorbea despre fugari, lozincile, promisiunile, câinii polițiști, represaliile, în loc să-l oprească, îi întăreau și mai mult convingerea. Se imagina în toate situațiile: pe mare, pe o cameră de camion, cu barca, pe o plută improvizată, înot. Urmărit de raza proiectoarelor și gloanțele mitralierei. Târându-se pe țărm, urmărit de câini. Pe aripile calului fermecat, zburând ca în vis.

O bucată de vreme se întoarse și povesti din nou despre metodele de fugă, ca și când n-ar fi vrut să le abandoneze. Camerele de camion erau ușoare și aveau și culoarea potrivită, greu de urmărit, dar prezentau și un inconvenient: se puteau sparge. În comparație cu ele, plutele de lemn erau mult mai sigure. Doar că aveau și ele problemele lor: erau greu de făcut, de transportat și nici nu le puteai ascunde prea ușor. Metoda cea mai bună era înotul. Tu cu tine însuți, tu și destinul tău.

În timp ce vorbea, Vjollca era din ce în ce mai nedumerită. Se referea la o acțiune trecută sau mai spera? Ar fi vrut să-l întrerupă: Lul, te mai gândești la nebunia asta, cu brațul tău rănit cu tot?

Dar el îi îndepărtă singur orice bănuială. De câte ori nu putuse dormi cu gândul la toate acestea. Până ce destinul, parcă în bătaie de

joc, îi frânsese brațul.

Își mișcă brațul rănit și oftă. Cu ceva vreme în urmă era puternic. Ar fi putut să înfrunte om sau câine, să vâslească și să înoate. Nu trebuia împins din spate, ci, din contră, temperat. Și asta și făcea: se liniștea singur, nu te grăbi, e timp. Era chiar la masa ospățului, cum îi spusese Nik Balliu. Ocazia avea să vină într-o zi. Neapărat. În B. nu se va mai întoarce niciodată. În satul acela mizerabil, care, dacă dispăruseră vacile și cotețele de găini, se credea oraș. Ea nici nu-și putea închipui ce înseamnă un orășel monoton de provincie. Cu două vulpi și un lup jumulit, intitulați pompos grădină zoologică. Cu o baracă și câteva scaune, zgâriate cu numele tuturor vagabonzilor și boarfelor, prezentate drept sală de teatru. Acolo, pentru prima oară, îi fusese terfelit visul de a deveni actor. I-l călcaseră în picioare, ca pentru a-l determina să renunțe la el. Dar nu reușiseră. Era la fel ca și în cazul atracției pentru femei. Poate mai puternic. Atracția cealaltă putea fi stinsă prin castrare. Dar pasiunea pentru actorie n-aveai cum s-o înăbuși. Și ce nu se spunea despre aceia care alegeau să fugă din țară. Mulți nu suportau regimul, desigur, dar se povestea că alții voiau să se îmbogățească ori să-și facă de cap. Pe el nu-l împingea nici unul dintre aceste motive. El nu avea decât un singur gând: să devină actor. Iar pentru asta ar fi putut să facă orice: să fugă, să-și riște pielea, să-și trădeze patria, cum se spune. Când, în armată, adică acolo unde chiar nu se aștepta, îl strigaseră „artistule“, avusese impresia că-și bat joc de el. Dar imediat înțelesese că nu-i așa. Îl credeau în mod sincer actor, așa cum credeau că două vulpi înseamnă grădină zoologică, iar baraca jegoasă, sală de teatru. Îi ceruseră să organizeze un soi de spectacol pentru 1 Mai. Vag, atunci își spusese că ocazia aceea nu trebuie pierdută. Vechiul lui vis, care nu-i pricinuise până atunci decât suferință, ar fi putut să devină realitate. Când comandantul, mulțumit de spectacol, îl invitase la plimbare cu barca pentru a-i arăta teatrul antic, el își ascunsese cu greu bucuria. Primul lui gând fusese la fugă. Privise lacom de atâtea ori spre barcă, trecând pe lângă ea, ca și când ar fi fost vulturul din poveste, pe aripile căruia ar fi putut să scape. Acum avea să se urce în ea. Zeci de scene fantastice i se îngrămădeau în minte. Și în toate acestea se repeta același lucru: el, Lul Mazrek, și comandantul, încleștați cumplit, într-o luptă pe viață și pe moarte.

Se spunea că aș fi homosexual, dar nu-mi păsa... Și chiar în momentele alea te-am cunoscut pe tine.

Vjollca, care până atunci îi urmărise cu greu frazele dezlânate, atentă să nu le scape sensul, respiră ușurată. I se păru că, odată cu vocea, și logica lui era mai clară.

În momentele acela te-am cunoscut pe tine, repetă Lul Mazrek și brusc totul se învălmăși mai rău ca prima dată. Făcu o întoarcere în urmă, dar de data asta mai lungă și mai obositoare, ca pentru a

acoperi ceea ce lăsase descoperit adineauri. Vjollca nu mai reușea să prindă înțelesul vorbelor lui. El povestea cu opinteli despre groaza pe care i-o inspira comandantul, despre privirea lui ascuțită ca o lamă, despre gelozia unui alt soldat, care fusese, cum se spunea, iubitul lui. Apoi despre câinele cel nou, adus din Germania, ai cărui ochi, cu nuanța lor de un albastru de gheață, semănau în mod curios cu ochii comandantului, despre punctul de observație și despre bisericuța ortodoxă cu crucea ei ciudată chiar în mijlocul mării, ridicată pe o stâncă pustie între Albania și Grecia. Îi povesti din nou despre cele două insule nelocuite, unde nu-și mai amintea, coborâse sau nu cu comandantul, dar și despre încăierarea cu el, acea încleștare sălbatică în care ochii unuia sau ai celuilalt se aflau când sus, când jos, iar între ei un alt ochi, cel al revolverului, agitându-se turbat, însoțit de strigătele „uh“ și „ah“, care nu se știe dacă erau de groază sau de plăcere, așa cum nu se știe dacă tot mișmașul acela existase în realitate sau, la fel ca până atunci, era doar rodul imaginației lui.

Disperată, Vjollca îi mângâie o vreme mâna, apoi îi șopti cu blândețe la ureche:

– Mi-ai spus că tocmai atunci m-ai cunoscut pe mine... Continuă!

– Da... da, zise el. Scuză-mă. N-am vorbit de multă vreme cu cineva. O să încerc să nu mă întind. Când te-am cunoscut pe tine, totul s-a întors cu susul în jos. Creierul meu s-a golit. Dorința de a fugi în Vest s-a topit, a dispărut. Vestul ai devenit dintr-odată tu, înțelegi?

– Sufletul meu, șopti ea și-l îmbrățișă.

O parte din frazele lui așa le ascultă, lipită de el. Fără a-și parcurge drumul obișnuit prin aer, cuvintele aveau o rezonanță ciudată.

Din ziua în care o cunoscuse, gândul îi zburase zi și noapte numai la permisie. Ea nu putea să-și închipuie ce este un soldat îndrăgostit. Ploaia te udă, ofițerul te insultă, noroiul îți intră în gură târându-te prin el, totul îți este potrivnic și atunci suferi dublu, triplu, pentru că toate par să-și bată joc de tine: ești îndrăgostit, da? Ia atunci tufișurile astea cu spini, ia gropile astea și ceva cuvinte usturătoare, împreună cu amenințările: dacă o să continui așa, sufletu’ permisie! Dar cel mai rău dintre toate relele era comandantul. Ne străpungea cu privirea lui groaznică și, dacă ar fi putut ști ce era în mintea noastră, după ce ar fi făcut gestul ăla obscen care semnifică sexul femeii, ne-ar fi urlat: duminică s-a terminat cu asta! Fără pizdă. Pentru mine, cuvintele alea ar fi fost fatale.

Iată de ce, atunci când, imediat după instrucție, așa mânjit cu noroi cum era, îl chemase să-i spună: actorule, am o treabă cu tine, deși gândul îi zburase la ceva rău, se dusese fără să obiecteze. Celălalt abia se întorsese de la întâlnirea cu ministrul. Părea surescitat. Era tocmai pe la mijlocul săptămânii aceleia cumplite când evenimentele se țineau lanț. El crezuse că îi... va arăta... nu știa cum se spune în

limbajul lor... îi va arăta că-l iubește. Celălalt îi dăduse de înțeles asta în câteva rânduri, iar el bănuia că a venit și ziua aceea. Era paralizat, cu voința frântă și-și spunea că motivul pentru care fusese chemat așa, plin de noroi, era ca să poată fi dominat mai bine. În timp ce vorbea, ofițerul nu-l privise în ochi, în schimb ceea ce spunea era ceva incredibil pentru urechile soldatului. Nu-i cerea... să-l iubească, ci cu totul altceva... Ascultă-mă, artistule, am un rol pentru tine. Un rol adevărat, teribil. Lul Mazrek avusese nevoie de un timp ca-i să înțeleagă vorbele. Îi propunea într-adevăr un rol, la fel ca oricărui actor, un rol principal într-un spectacol dramatic, doar că nu într-o sală de teatru, ci afară, în aer liber, ca în Antichitate. Auzindu-i explicațiile, începuse să tremure. Era vorba despre rolul transfugului, dar nu al celui viu, ci mort, acoperit cu un cearșaf însângerat. Nu știa nici el de ce tremură, de groază sau sub efectul unei stări febrile. Poate mai mult pentru asta. Iată că i se îndeplinea vechiul vis, deși într-o formă cumplită. Doar că totul era altfel. Nici un afiș despre premieră. Și nu numai afișele ar fi lipsit, ci și aplauzele. Iar el, actorul ascuns sub cearșaf, nu doar că nu va ieși niciodată în fața publicului, ci va ține întotdeauna secret acel rol. În caz contrar l-ar fi așteptat plutonul de execuție. Tremurând din ce în ce mai tare, ascultase ultimele cuvinte ale ofițerului. Chiar de a doua zi aveau să plece împreună într-un loc izolat să facă repetiții. Cât despre recompensă, putea fi sigur încă din start de una sau două permisii.

Așa că plecările lor cu barca deveniseră mai frecvente. Iar odată cu ele și bârfele. Dar nu-și băteau capul cu ele nici unul, nici celălalt. Gândul lui Lul Mazrek era numai la permisiile care l-ar fi dus la ea. Celălalt cine știe la ce se gândea. Mergeau până la un punct de observație părăsit. Era o râpă abruptă, sub care se găsea o baracă dărăpănată și o cișmea cu două jgheaburi. Acolo îi aștepta un tip taciturn, un soi de pictor sau zugrav, care pregătea culoarea într-o tinichea și o proba pe o pânză albă. Stătea apoi de-o parte ca să observe modificarea culorii după uscare, ca și poziția petelor. Când pânza era gata, Lul Mazrek se întindea pe o targă adusă cine știe de unde. Îl acopereau cu pânza, iar el asculta de jos cuvintele pe care le schimbau între ei. Nu erau deloc mulțumiți. Comandantul ținea morțiș ca atât culoarea petelor, cât și poziția lor să fie cât mai credibile. În caz contrar avea să-i ia naiba pe toți. Uneori, lua singur pensula și, nervos, se mânjea tot, ca și când s-ar fi întors de la abator. În final găsiseră nuanța potrivită, cea care se înroșea mai puternic după uscare. Tot astfel rezolvaseră și problema cealaltă, a poziției...

– Două mari la mijloc și încă una sus, acolo unde trebuia să fie capul... îl întrerupse fata în șoaptă. Până mor n-am să uit tabloul acela.

– A, da. Era într-o sâmbătă la prânz, când comandantul mi-a spus pe

nepusă masă că „mâine, în zori, trecem la treabă...“. Apoi și-a amintit de permisie, a scos din haină hârtia, a semnat-o și, atrăgându-mi atenția să fiu atent, mi-a dat-o. Așa am venit la tine.

Oftară amândoi odată, ca și când ar fi ajuns împreună pe un vârf de munte.

– Apoi s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat, zise Vjollca respirând greu. Totul a fost minunat, iar la sfârșit, la ușă, tu mi-ai spus cuvintele alea fără sens. Spune-mi, de ce-ai făcut-o? Ai vrut să mă faci să sufăr, să mă chinui? Spune-mi, de ce? Nu ți-a părut rău, n-ai regretat după aceea?

– Nu-i așa, răspunse el. Nu-i vorba de asta... Adevărul e că nici eu nu știu de ce ți-am spus cuvintele alea. A fost un moment de derută. De zăpăceală.

Încercă apoi să-i explice cum în toate acele zile acționase mereu ca în transă. Se gândea la ea, poate cu și mai multă dorință ca înainte, dar între timp se trezise în el pasiunea scenei. Pasiune care, ca să respectăm adevărul, avea legătură cu ea. Ori de câte ori își imagina succesul, luminile, scena, sala de teatru, uralele spectatorilor, florile, nu putea să și le imagineze fără ea. Ochii ei în primul rând din sală, duioșia ei, lacrimile, lucruri care oricui i s-ar fi părut niște fleacuri sentimentale, nu însă și oamenilor de teatru. Pentru că ei nu trăiesc decât pentru aceste momente. Și uite, în cazul lui soarta aranjase lucrurile pe dos. El trebuia să ascundă de lume, ba chiar și de omul cel mai drag, faptul că se afla chiar în mijlocul scenei. O tortură mai mare nici că se putea. Într-un rând voise chiar să i-o spună în față, dar amenințarea morții îl făcuse să renunțe.

Ea vru să-l întrerupă din nou, ca să-i spună că acela nu fusese un spectacol real. Și că el nu juca nimic, ci stătea nemișcat sub cearșaf. Dar renunță, de teamă că-l va răni.

Amărăciunea pe care i-o produsese o făcu totuși să-l întrerupă:

– Tu nu ești sincer până la capăt, îi spuse. De ce nu accepți că, înainte de toate, ai vrut să mă faci să sufăr? Crezându-te mort, să te iubesc mai mult, să-ți simt mai acut absența, deși asta m-ar fi durut.

– Poate, încuviință el liniștit. Poate că este așa. E un lucru cunoscut că-n dragoste fiecare vrea să-l facă pe celălalt să sufere.

– A, da?

Părea că el nu-i observase tristețea. Încercă să se întoarcă din nou la jumătățile de cuvinte din momentul despărțirii, la ușă. Ambiguitatea lor nu era, se pare, decât urmarea nehotărârii lui de a-i spune sau nu adevărul. Să-i facă direct o invitație nu îndrăznea, dar să nu-și invite iubita la ceea ce el considera că e premiera spectacolului lui i se părea insuportabil. Și în situația aceea confuză, împins de un entuziasm de moment, de un impuls de voință, cum i se spune acum, îi vorbise ca un idiot în delir. Cu alte cuvinte, să nu știe nimeni pe lume că el juca

în primul său rol.

S-o știe doar ea.

Înainte de a-l întrerupe din nou, Vjollca îi mângâie îndelung mâna rănită.

– Lul, am să-ți pun o întrebare... Erai sau, mai bine spus, ești mândru de rolul ăla?

Spunându-i vorbele acelea, avu impresia că el se cutremură. Avea aceeași privire sinceră, doar respirația i se accelerase.

– N-am trădat pe nimeni, zise cu o voce adâncă. Mi-am jucat doar rolul meu.

Vjollca continuă să-l mângâie blând ca să-l liniștească. Se simțea că întrebarea aceea și-o adresase în primul rând chiar ei. Acum îi era teamă că el nu va mai vorbi. Puțin mai târziu, sărutându-l pe gât, simți la el mișcarea interioară pe care o fac oamenii supărați înghițindu-și saliva, înainte de a izbucni.

Dar nu se întâmplă asta. Cu un glas calm, începu să-i povestească despre ziua de duminică: cum se trezise dis de dimineață, cum ajunsese cu barca la punctul de observație abandonat, cum se lungise pe fundul bărcii și cum fusese acoperit cu cearșaful vopsit. În cele din urmă, barca pornise din nou pe mare. Duduitul monoton al motorului îl adormea. Prin țesătură se zărea albastrul trist al cerului. După ce parcurseseră o distanță apreciabilă, simțise cum barca încetinește. Zgomotul de motor se stinsese. Lul Mazrek intra în scenă. Auzise vocea comandantului: atenție, malul e plin!

Cum de reușiseră să se adune? Cum aflaseră?

Motorul amuțise complet. Lul Mazrek simțea acum liniștea din sală. Nu vedea și nu auzea nimic, dar tensiunea de acolo îl acaparase complet. Plânsul înfundat al mamelor și surorilor. Teama logodnicelor. Groaza.

Și-i imaginase de multe ori pe spectatori așteptând cu sufletul la gură. Și, în tăcerea aceea, ca o coardă ruptă de vioară, un suspin.

Groaza și mila, primul lucru pe care-l învață de la Aristotel toți cei care se pregătesc pentru examenul de la Școala de Arte, erau acolo de o sută, de o mie de ori mai puternice.

Aceea era premiera lui și ea, Vjollca Morina, trebuia să fie acolo. Invitată de el, așa cum se invită îndrăgostiții între ei. În primul rând, cu ochii în lacrimi, cu flori pe care să i le ofere la sfârșitul spectacolului. Sau pe care să i le arunce peste sicriu. Privirea ei jucăușă și mândră trebuia supusă într-un final. Vezi ce-am devenit, sufletul meu? Cu răni pe trup, cu mușcături de câine. Chiar el însuși, întins cum era acolo, rezista cu greu, ca și când sângele acela ar fi fost sângele lui.

Dar nimeni nu trebuie să se grăbească să-l judece. Și mai ales ea. Îi declarase cu puțin timp înainte că-și jucase propriul rol: viitoarea lui

moarte. Nu-i spusese chiar ea, Vjollca Morina, iubita lui, că va pleca de aici la sfârșitul sezonului turistic? Același lucru îl va face și el. Chiar după plecarea ei va încerca tot ce e posibil ca să fugă. Pentru a termina, poate, ca în spectacol: acoperit cu un cearșaf, pe fundul unei bărci. Iată de ce nimeni nu avea dreptul să-l învinuiască. Și mai ales ea.

În ziua aceea se dedublase: era cel de azi și cel de mâine. Viu încă, dar cu trupul pictat de moarte. Mâine, în noul său spectacol, trupul și sufletul său vor fi, poate, moarte amândouă. V-ați liniștit acum? Cu cuvintele acestea ar fi vrut să li se adreseze spectatorilor și lumii întregi. Dar mai ales ei.

Tot timpul când vorbise, Vjollca îl sărutase pe gât, acolo unde cuvintele lui se nășteau cu furie.

Scena din vechiul port se prelungise mult. Când motorul se auzise din nou și barca pornise pe mare, el așteptase cuvintele comandantului: spectacolul s-a terminat, poți să te relaxezi!

Dar spectacolul nu se terminase. După acesta, urmase turneul prin localitățile și satele înșirate de-a lungul țărmului. Așa cum fac trupele de teatru după premieră. Nici când se aflau departe, în larg, comandantul nu-i permisese să se descopere. Îi era teamă că sunt spionați de pe mal cu binoclul. Nu doar cei rău intenționați, ci și oameni de-ai lor, primul-secretar al raionului, de pildă, sau chiar ministrul, ori dușmanii, din Grecia.

Rămăsese nemișcat ca și până atunci, întins pe spate, deși dăduse totuși la o parte colțul cearșafului. Satele se perindau unul după altul, încremenite ca-n miezul iernii. Și hainele celor de pe țărm tot așa erau: din dimie neagră. Ici-colo apărea câte un cioban care-și păștea oile, vreun turn de supraveghere, în vârful căruia se zărea țeava mitralierei, câțiva electricieni cocoțați pe un stâlp electric, o biserică fără cruce.

Spațiul părea uriaș și pustiu fără Vjollca Morina. Lui i se făcuse din nou somn. Printre gene i se perindau din când în când imagini din ceea ce învățase despre teatru. Spectacolul lui nu era ceva nou, cum i se păruse la început. Era, din contră, o întoarcere la origini. Atunci când drama se desfășura cu un singur actor. Sau poate și mai demult. În vremurile când teatrul nu exista, ci era un singur om-personaj. Ucis în ambuscadă sau pe altar. La fel ca el, ca Lul Mazrek.

Se trezise din somnolența aceea atunci când motorul se oprise. În liniștea care se lăsase auzise în cele din urmă cuvintele așteptate: gata, actorule, spectacolul s-a terminat!

– Ce scârnăvie! zise ea.

– Cine? întrebă el.

– Comandantul tău. Cine altcineva?

– Aha...

– Și pe urmă? întrebă fata. Ce s-a mai întâmplat pe urmă?

Tăcerea lui părea nesfârșită și ea regretă că l-a întrerupt.

– Apoi... s-a întâmplat ceva...

Repetă cuvintele acelea de câteva ori și, ori de câte ori o făcea, se oprea după ultimul ca dinaintea unei prăpăstii.

– S-a întâmplat ceva cumplit, ceva despre care nu vrei să-ți amintești? Da? Dacă e așa, nu-mi mai povesti.

– Nu... Nu e ce crezi tu... S-a întâmplat altceva... ceva ce nu știu... exact...

Insistențele ei de a înțelege ceva din ghemul acela încurcat de cuvinte păreau că-i provoacă durere. Nici atunci, nici mai târziu, la spital, el nu înțelesese ce i se întâmplase. Îi spuseseră că, după ce se ridicase brusc de acolo, își pierduse cunoștința și căzuse rău, lovindu-se de marginea bărcii. Lucru explicabil, dacă ne gândim că stătuse întins ca un cadavru cinci sau șase ore la rând. Își amintea totuși de momentul în care i se făcuse rău. În ultima clipă, când se prăbușea, i se păruse că-l lovise cineva cu un fier peste ceafă. Dar nici de asta nu era convins. Era mai mult ca sigur produsul imaginației lui. Își închipuise de zeci de ori că relațiile cu superiorul său așa vor fi, violente. Când va suna ceasul, îl va lovi sau va fi lovit fără milă. Gândul că după spectacol îl vor ucide ca să-și șteargă urmele îi întărise bănuielile.

Își revenise după câteva ore, la spitalul militar din Gjirokastra. În afară de rana de la cap, mai avea și un braț rupt. Îl țineau într-o cameră izolată. Probabil ca să nu vorbească cu nimeni. Nici familia nu i-o anunțaseră. Se aștepta decizia comisiei medicale de a-l declara inapt.

Câteva zile mai târziu, când îi spuseseră că poate ieși afară, primul lui gând fusese să se întoarcă la Saranda. Se urcase în primul camion care mergea într-acolo. Cu cât mă apropiam mai mult, cu atât mai neliniștit eram. Îmi era teamă că ai plecat. Am trecut de două ori pe la terasă. Nu erai. Când te-am văzut, îmi pierdusem orice speranță. Uite, așa a fost.

– Sărmanul de tine, ce-ai mai suferit, zise fata.

Îi pusese o mână pe umăr, iar cu cealaltă îl mângâia. Îl săruta ușor pe tâmpla dreaptă, acolo unde bănuia că fusese lovit, apoi pe buzele reci. Sub sărutări, fragmente de cuvinte se topeau, dar nici el nu le repeta, și nici ea nu-i cerea să i le spună iar, pentru că le bănuia.

Cu mâna liberă îi descheie nasturii cămășii cazone și-l mângâie o bucată de vreme pe piept. Apoi, pe nesimțite, coborî până acolo unde bănuia că i-ar fi sexul. Îl mângâie peste pantaloni cu degetele ei lungi, nervoase și deznădăjduite.

Nu mai ești tu însuți, Lul... Nu-i spuse totuși aceste cuvinte, deși simțea că, ținându-le în ea, aveau s-o înăbușe. Unde era omul pe care-l

cunoscuse ea, băiatul acela vesel și mlădios ca un trandafir sălbatic? Ce ți-au făcut, Lul? îl jeli fără cuvinte.

În șoaptă, îi spuse apoi la ureche: să mă ierți pentru această ultimă întrebare. Voiam să știu dacă comandantul... Mi-ai spus că erau tot felul de bârfe despre voi... N-a fost nimic adevărat, nu-i așa?

Liniștea dintre ei se prelungea. Mărul lui Adam i se zbătea ca și când ar fi vrut să-l sufoce.

– Te deranjează întrebarea asta? Nu-mi răspunde, iubitule. Consideră că nu ți-am pus-o.

– Ți-am promis că o să-ți povestesc totul, zise el. Numai despre asta n-aș fi vrut să mă întrebi... Și totuși... nu a fost chiar așa...

– Iartă-mă, dragule, spuse Vjollca din nou. Te înțeleg. Iartă-mă.

Glasul îi tremură și i se frânse. Își aminti într-o secundă de secretul ei, acela pe care Sami Braja îl dezvăluise tuturor în pușcărie. De acolo pornise totul.

Îl mângâie din nou, îi ceru iertare și-l sărută cu pasiune. Îl întrebă la un moment dat: ai lacrimi în ochi? Nu știu, răspunse el. Poate că sunt lacrimile tale.

Vjollca încercă să vadă cât e ceasul.

– S-a făcut târziu, zise. Mâine trebuie să mă trezesc devreme. Ți-am spus că plec?

– Nu.

– Mâine, la ora nouă. Cu autobuzul interurban.

– Înseamnă că asta a fost ultima șansă de a te întâlni.

– Da. A fost chiar ultima. Ce bine că ai venit!

Se ridicară amândoi și porniră către hotel. Clădirea era luminată la toate etajele.

– Lul, nu te pot invita în cameră... Înțelegi de ce, iubitule. Nu mai am dreptul ăsta. Contractul meu a expirat azi.

El n-o întrebă ce era cu acel contract și cu cine-l făcuse.

Nici ea nu știa dacă acesta era motivul real. Contractul ei cu statul expirase în după-amiaza aceea, și totuși, dacă ar fi vrut, asta n-ar fi împiedicat-o să-i facă o ultimă invitație. Dar o voce interioară îi spunea că relația aceea n-ar fi trebuit revigorată.

Pe scările de la intrarea în hotel îl îmbrățișă.

– Ce-ai să faci acum?

– Să nu-ți faci griji pentru mine, răspunse el liniștit. O să găsesc o mașină de ocazie să mă întorc. Dacă nu, o să mă întind pe o bancă până dimineață. E o noapte caldă.

Ea se miră în sinea ei. Deși inima i se rupea de mila lui, n-avea nici o îndoială în legătură cu invitația aceea. Nu-i era teamă nici de stat, nici de propria-i conștiință. Simțea vag că se supune unui pact superior, deasupra oamenilor și a lui Dumnezeu însuși: nu trebuia să invite în camera ei o ființă venită de niciunde, nici din lumea asta,

nici din cealaltă.

Îl îmbrățișă din nou, de data aceasta fără a-și mai ascunde lacrimile, pentru că știa că e ultima îmbrățișare.

– Caută-mă, când ajungi la Tirana. Banca Națională, cred că știi, e chiar în centru, în piața Skanderbeg. Spune-le că o cauți pe Vjollca Morina, verișoara ta...

Au fost ultimele ei cuvinte. Se întoarse și urcă scările, în vreme ce el se îndreptă spre faleză, spre zona aceea a bulevardului unde se aflau băncile de lemn și întunericul.

*

Vjollca Morina plecă într-adevăr cu autobuzul de dimineață. În timp ce călătorii își ocupau locurile, îl zări prin fereastră pe grădinarul hotelului, care uda florile de pe terasă. Unul dintre englezii de la „Rothschild“ îi făcu de afară cu mâna. În ultimul moment, când se urnea din loc, zări rapid silueta ofițerului operativ. Stătea în picioare, în spatele ușii de sticlă a hotelului, fixând-o cu privirea. Prin sticla opacă părea o pată cu contur neclar.

Drumul fu lung și obositor. Acasă o primiră cu o explozie de bucurie. Îi spuseră că n-au mai văzut-o niciodată atât de bronzată și de frumoasă. Același lucru, dar mai pe departe, i-l spuseră și colegii de birou de la Bancă.

După două luni de absență nu-i era ușor să se concentreze. Din când în când privea pe fereastră. Zilele înăbușitoare de caniculă trecuseră, iar cerul era acoperit de norișori fugari. Privind jos, spre piața Skanderbeg, plină de oameni și de autobuze în mișcare, simți că-i fusese dor de capitală.

În jurul orei unsprezece, coborând cu colegele să bea o cafea la parter, discuția se mută la concediul care-i priise atât de mult.

Pentru că nu avea ce să le spună, ea le zâmbea. Acum era convinsă că fusese cel mai frumos concediu din viața ei.

Din ancheta ulterioară

FOSTUL MINISTRU DE INTERNE: *Înainte de a vorbi, am o solicitare: dacă nu cătușele, scoateți-mi măcar casca de motociclist. Nu e corect să mă culc și să mă scol cu ea pe cap. Este o formă de tortură și legea interzice tortura. Ați putea să-mi spuneți că am făcut același lucru cu predecesorul meu. Nu neg, așa am făcut, dar eu am fost ministrul unei dictaturi, drept pentru care mă și aflu aici. În vreme ce voi sunteți sau vă dați drept reprezentanții unui stat democratic.*

Din ceea ce înțeleg, vreți să mă acuzați de un lucru grav: de crimă împotriva umanității. Este pentru prima oară când aud că timorarea locuitorilor unui oraș sau ai unor sate se poate încadra în așa ceva. Este nedrept să fiu judecat astăzi pe baza unor principii pe care epoca aceea nu le cunoștea sau nu le accepta. Pentru noi, crimă împotriva umanității erau

exterminarea masivă a unor popoare, lagărele fasciste de concentrare, exploatarea clasei muncitoare etc., lucruri pe care le știți la fel de bine ca mine.

În legătură cu acest caz, e bine să nu se complice lucrurile. Noi aveam nevoie de un cadavru. Asta e toată treaba. Acum poți numi asta cum vrei, dar adevărul e unul singur: ne trebuia un cadavru.

De unde a pornit totul? Cred că nici acestui fapt nu trebuie să i se dea o importanță mai mare decât are: este punerea în practică a unei teze, a unei doctrine sau naiba mai știe a cui pentru un efect de teroare psihică etc., etc. Simplu, trebuia găsită o modalitate de a stăvili fuga tinerilor din țară. Un ofițer, Tomor Grapshi, a venit la mine să-mi propună această soluție. Nu știu ce le-a declarat procurorilor, dar adevărul ăsta e. Sunt de acord că fără aprobarea mea nu putea să se facă nimic. Eu am fost de acord.

Legat de asta, vreau să mai spun că am fi putut fi și mai drastici. Am fi putut ajunge, de exemplu, să mergem la morgă să luăm un cadavru. Sau și mai departe: să împușcăm pe careva și să spunem apoi că ar fi vrut s-o șteargă. Dar nu am făcut asta. Am ales un soldat care trebuia să joace rolul mortului. Unul Lul Mazrek, după cum am aflat zilele acestea. Habar n-am ce-o fi spus el încoace și încolo, dar eu o repet cu toată convingerea: a acceptat singur, nu l-am forțat noi.

Pe scurt, toată această poveste, a originii ideii inițiale, poate fi redusă la două cuvinte: lipsa ne-a dus într-acolo. Lipsa unui cadavru. Nimic altceva.

În jurul mărturiei olandezului Roel Ohlbaum
Însemnările procurorului

Considerată multă vreme drept aberațiile unui nebun, deci fără nici o valoare, mărturia olandezului, împreună cu fotografiile anexate, constituie astăzi dovada cea mai credibilă în dosarul crimei de la Saranda.

Roel Ohlbaum, cetățean olandez, internat frecvent la spitalul de psihiatrie din Amsterdam, a fost de trei ori în Albania, prima dată cu viză turistică, în celelalte cazuri ilegal, după trecerea graniței pe jos. În toate cazurile a făcut cerere de azil politic, solicitare neaprobată pe motiv de instabilitate psihică a solicitantului.

În timpul deplasărilor lui în raionul Saranda și satele din jur, în locul numit Krytha e Poshtme, a insistat că ar fi văzut și fotografiat un om mort, care s-a ridicat de pe targă ca să bea apă și care s-a culcat din nou acolo fiind acoperit cu un cearșaf. Deși fotografiile arătau clar că este vorba despre soldatul Lul Mazrek în diverse ipostaze: întins pe targă, acoperit cu cearșaful plin de pete, apoi în momentul când i se îndepărtează pânza și se ridică, imediat cel când bea apă de la cișmea etc., etc., nici fotografiile și nici relatarea martorului nu au fost luate în serios din cauza bolii de care acesta suferă.

Din analiza dosarului și a faptelor reiese clar că, indiferent de interpretarea fantezistă a imaginilor de către olandez, atât fotografiile, cât

și mărturia sunt valabile în totalitate. Soldatul Lul Mazrek a fost văzut și fotografiat de către Roel Ohlbaum lângă o baracă abandonată a armatei, la Krytha e Poshtme, într-una din zilele în care făcea repetiție pentru rolul lui macabru.

Petele cu care erau mânjiți pantalonii comandantului, care lui Tonin Vorfi i se păruseră a fi pete de sânge, deci probe ale crimei comise de celălalt, nu erau decât pete din vopseaua roșie cu care se vopsise și cearșaful.

XII
RELUAREA STAGIUNII TEATRALE

La o săptămână după întoarcerea Vjollcei în capitală, Lul Mazrek se întoarse și el în B. cu o mașină de ocazie. Cei ai casei îl primiră cu bucurie. Mâna o avea încă bandajată, dar ei, pentru că știau deja despre rana lui, se prefăceau că n-o bagă în seamă. Maică-sa părea că întinerise, taică-său, din contră, era mai cocârjat ca înainte.

Două zile nu ieși din casă. Două zile în care dormi încontinuu. Într-a treia se duse la „Barul Liria“ ca să bea o cafea. Primul om pe care ar fi vrut să-l întâlnească era Nik Balliu, dar acesta dispăruse și nimeni nu știa unde e.

Încetul cu încetul se obișnui cu ritmul monoton al orașului. Așteptând să fie angajat la casa de cultură sau la teatru, își petrecea o bună parte din timp la bar. Oamenii așteptau să audă de la el întâmplări din armată, dar Lul devenise curios de tăcut. Când mâna i se vindecă de tot, la sfatul medicului începu să joace biliard.

Gândul de a mai da o dată examen la Școala de Arte îi revenea când și când, dar neconvingător. Și la fel de ușor îl și părăsea.

În primăvară se logodi cu o fată care lucra la Banca de Economii. Logodna nu ținu însă prea mult. Se despărțiră după un an, și tot așa de discret precum se și logodiseră, iar zilele lui începură să se scurgă la fel ca înainte, între „Barul Liria“ și sala de biliard.

Nik Balliu tot nu-și făcuse apariția.

Într-o zi, întorcându-se mai devreme acasă, zări de departe pe cineva care ieșea pe ușă cu capul între umeri, ca omul care nu vrea să fie văzut. Intrând, băgă de seamă că maică-sa era roșie la față, iar mișcările ei aveau ceva nenatural. Își aminti brusc că ea nu împlinise încă patruzeci de ani. Se închise în camera lui, fără a-și mai bate capul cu asta.

*

Pentru că nu se întâmpla nimic, anii păreau că trec mai repede în B. După o a doua logodnă, care ținuse mai puțin ca prima, Lul Mazrek se îngrășase pe șolduri. Totuși, încă era un băiat atrăgător.

Marile evenimente politice îl găsiră tot în B. Știrile TV arătau în fiecare seară mulțimile care săreau gardurile de fier ale ambasadelor din Tirana. Mai apoi, vapoarele pline-ochi din portul Durrës cu destinația Italia. Nici în visele lui nu-și închipuise că lucrul care fusese

cel mai imposibil în Albania, plecarea din țară, avea să devină acum un fapt obișnuit.

Își programase de câteva ori să plece și el, dar, de fiecare dată, a doua zi renunța. Nu-i era clar nici lui ce-l ținea în loc.

Evenimentele tulburi ajunseră în cele din urmă și în B. Noaptea se auzeau focuri de armă, fără să se știe cine în cine trăgea. A doua zi după înființarea Partidului Democratic, porni să-i caute sediul prin oraș. Era sigur că acolo avea să-l găsească și pe Nik Balliu. Dar nu era nici acolo. Într-un rând i se păru că-l vede la televizor, în mulțimea care dobora de pe soclu statuia dictatorului la Tirana. Și totuși parcă nu fusese el.

După exemplul Tiranei, în toate orașele erau dărâmate statuile, legate apoi cu odgoane și târâte prin mijlocul localității. Ziariștii făceau comentarii dintre cele mai incredibile. Doi-trei dintre aceștia afirmau că asta era răzbunarea pentru cadavrele transfugilor târâte prin orașe și sate. În absența dictatorului viu, îi erau dărâmate statuile. Unii, sub efectul evenimentelor, spuneau tot ce le trecea prin cap. Pentru că n-aveau idee de religie, făceau harcea-parcea mai cu seamă exemplele din cărțile sfinte. Astfel, după ce pomenea de idolii sfărâmați, careva își amintea apoi de Hristos, care, după capul lui, fusese târât pe Dealul Golgotei de Mohamed sau de Timur Lenk în persoană!

Ascultându-i, Lul Mazrek râdea în sinea lui și repeta din când în când: „culmea!“.

În loc să se mai ducă la „Barul Liria“, acum mergea zilnic la sediul Partidului Democratic, căruia presa îi spunea în ultima vreme „sediul albastru“.

Era chiar acolo când auzi pentru prima oară pomenindu-se despre procesul de la Tirana. Era vorba despre teroare psihică prin folosirea unor cadavre într-unul dintre orașele de pe litoral.

Lul Mazrek simți că nu mai are aer în piept. Apoi încercă să se relaxeze. În Albania totul era posibil. Și se putea spune orice. Vrute și nevrute.

Totuși, devenea atent când răsfoia ziarele. În mulțimea de știri nu era ușor să descoperi curiozitățile relatate din acel proces. El le aduna. Într-unul dintre ziare scria chiar despre un soldat acoperit cu un cearșaf plin de sânge, pe care-l plimbau în sus și-n jos cu barca, pentru a îngrozi orașul. Reportajul era vag, scris anapoda. Se înțelegea cu greu că soldatul erau viu, iar ei încercau să-l prezinte drept mort. Un interviu cu mama unuia împușcat pe graniță îl tulburase cumplit. Jurnalistul o întrebase ce crede despre jocul acela macabru, cu pânza vopsită și soldatul interpretând rolul mortului, iar ea îi răspunsese cam așa: ăsta să-i fie sfârșitul, sub cearșaf!

Lul Mazrek se îngălbeni la față.

*

Încerca să uite articolul acela. Se petreceau peste tot atât de multe evenimente, încât era foarte greu să mai ții minte vreunul. Alegerile fuseseră câștigate de opoziția democratică, dar tulburările continuau. Statul se dezarticula ca o șandrama putredă. Erau sparte depozitele de arme. Arhivele, prădate. Câinii de graniță, rămași pe drumuri fără stăpân, se aruncau asupra celor pe care îi bănuiau că ar vrea să treacă ilegal frontiera.

Lui Lul Mazrek nu-i veni să-și creadă ochilor într-o dimineață, când poștașul îi aduse un plic de la Procuratura Generală. Cum de-și mai găsea timp, în harababura aceea, să se mai ocupe și de procese, ba chiar să cheme și oamenii în capitală?

După cum se părea, chestia aceea cu procesul de la Saranda nu fusese doar o făcătură de presă. În ziua fixată, plecă cu singurul autobuz care mai lega B. de capitală. În vreme ce căuta procuratura, trecu prin fața Băncii Naționale. Privi o clipă coloanele înalte din față, apoi ferestrele de deasupra lor, încercând să ghicească unde ar fi putut fi biroul Vjollcei Morina. Adevărul e că fata aceea fusese primul procuror în fața căruia el trebuise să se apere: nu sunt eu vinovat, eu am jucat doar un rol într-o dramă.

Erau primele cuvinte pe care încercă să i le spună procurorului, atunci când acesta îl invită să se așeze în fața lui. Dar omul legii îl întrerupse. Nu era cazul să se grăbească. Era vorba despre un proces complex, în care să fie condamnat un întreg regim politic. În închisoare se aflau, încătușați, fostul ministru de interne, adjunctul lui, doi membri ai Biroului Politic și alți șefi, pe scurt, toți aceia care aveau vreo legătură cu crima respectivă.

El, Lul Mazrek, nu fusese decât un simplu soldat, un instrument în mâna lor. Că se aflase în centrul evenimentelor, asta nu constituia vreo culpă. Așa că nu trebuia să se grăbească.

În vreme ce vorbea, procurorul răsfoia dosarul din fața lui. Avea o privire obosită. Se va cerceta totul, nu numai cum se desfășurase tragedia, ci și ceea ce se aflase la originea ei. Se va merge la începuturi, acolo unde ideea crimei se ascundea în întuneric. Chiar și de acolo, din bezna adâncurilor, ei o vor căuta și o vor scoate la lumină.

Ca pentru a-și da singur curaj, procurorul pomeni numele celorlalți arestați. Președintele Înaltei Curți. Procurorul general. Un adjunct al ministrului. Soția dictatorului se afla și ea în pușcărie, dar într-un alt dosar. Deschizându-și larg brațele, zâmbi cu amărăciune. Poate că știți: după moartea soțului, ea a cheltuit pe cafelele oferite la înmormântare vizitatorilor bani din bugetul statului... Eh!

– Și acum, tinere, spune-mi ceea ce știi, așa cum știi.

Lul Mazrek nu avea nimic împotrivă să povestească. Cu atât mai

mult cu cât procurorul îi era simpatic. Vorbele îi ieșeau singure și nu se oprea decât atunci când îl întreba pe celălalt: nu știu dacă trebuie să vă spun și despre asta. Iar după ce procurorul dădea afirmativ din cap și-l îndemna: „spune tot ce știi“, continua. Când pomeni pentru prima oară numele comandantului unității, întrebă cât se poate de firesc: nu i-ați pomenit numele, e arestat și el?

Luat prin surprindere, procurorul deschise din nou dosarul. Căutând numele comandantului, îl murmura printre dinți. Nu, spuse în cel din urmă când îl găsi. Nu este nici arestat, nici liber. E dispărut.

Lul Mazrek își reținu cu greu un oftat de ușurare. Doar mărturia lui mai lipsea aici, își zise.

– Înecat în canalul Otranto, se pare, urmă procurorul. Din nefericire.

În următoarele clipe, Lul Mazrek nu mai auzi nimic. Își imagină trupul fără viață rostogolindu-se prin apă, gol și transparent, doar cu globurile de gheață sticloasă ale ochilor, cele care aveau să se topească ultimele, și oftă din nou.

*

Pregătirile pentru proces continuau. Presa scria și ea din ce în ce mai des despre el. Unii dintre ziariști îi dădeau o tentă misterioasă. Alții îi subliniau importanța extraordinară. Era primul proces de crimă împotriva umanității din Albania și poate din întregul fost imperiu comunist. Procese asemănătoare se pregăteau în Ungaria, în Polonia și, mai cu seamă, în Germania, pentru crimele și teroarea din jurul Zidului Berlinului. Se spunea că vor fi prezenți și judecătorii Tribunalului de la Haga. „Albania, în centrul atenției. Și, ca întotdeauna, pentru ceva rău!“, scria cel mai important ziar din capitală. Mai jos, articolul continua că Albania cea ruptă-n fund, care nu avea catedrale și construcții în stil gotic și baroc, putea să se considere superioară Europei în ceea ce privește barocul crimelor.

*

Pe la începutul verii, Lul Mazrek fu convocat pentru ultima oară la Tirana. Procesul avea să înceapă în toamnă. În august urma să se desfășoare ceea ce se numește „reconstituirea la fața locului“. Aveau să fie aduși toți la Saranda: inculpații și martorii. Lul Mazrek asculta absent explicațiile. Când îi spuseră că va trebui să se întindă în barca cu motor și să fie acoperit cu cearșaful plin de sânge, el avu o reacție brutală: „Nu! Nu!“. Îi vorbiră cu înțelegere. Îi spuseră că el este personajul principal al întregii povești. Că fără el nu se putea face nici o reconstituire. Că asta nu înseamnă că ar avea vreo vină. El asculta cât asculta, apoi striga din nou „nu!“. Nu, nu voia să accepte în ruptul capului rolul acela lugubru. N-aveau decât să-l condamne.

Îl luară din nou cu binișorul. Îi spuseră că-i înțeleg suferința. Și groaza de a juca rolul mortului, mai ales acum, când se cunoșteau

dimensiunile crimei. Și totuși, era datoria lui morală să accepte. Ca să-și ușureze conștiința față de familiile victimelor. Și de întreaga umanitate, firește.

Văzând că nu merge cu vorba bună, încercară să-l amenințe voalat. Nu putea să evite aflarea adevărului. Nici ceea ce încerca să-și șteargă din memorie: scenele macabre pe care ei le aveau fixate pe peliculă.

Cu ochii măriți de groază, Lul Mazrek privea fotografiile una după alta. În ele era chiar el. Acoperit cu pânza, descoperit pe jumătate, când se ridica de pe targă să bea apă, apoi la cișmeaua cu două jgheaburi și din nou pe targă, acoperit cu cearșaful ale cărui pete le cunoștea atât de bine: două mari la mijloc și alta mai sus, acolo unde trebuia să se afle capul...

Un nebun văzuse ceea ce alte mii de oameni nu văzuseră sau refuzaseră să vadă.

Lul Mazrek dădu din cap, pentru a le da de înțeles că acceptă.

Întorcându-se în B., în autobuz, gândul îi zbură la ziua de august când se vor întâlni cu toții, așa ca atunci. El, Vjollca Morina, ministrul, Tonin Vorfi, lunganul, aflați departe acum, ca într-o altă lume. Își va ocupa fiecare locul în lojă, iar el va ieși pe scenă acoperit cu cearșaful însângerat. Pe țărm, mulțimea nesfârșită va urmări în liniște spectacolul. Vjollca Morina va vărsa poate o ultimă lacrimă pentru el. Femeia în negru va blestema din nou: pe tine, cel care mi-ai batjocorit fiul, așa să te văd, sub cearșaf! Iar ceilalți vor simți milă și groază, la fel ca în Antichitate.

*

Mai mult decât orice discurs al oficialilor, redeschiderea stagiunii teatrale în B. le dădu cetățenilor, după turbulențele politice din ultima vreme, sentimentul că totul reintră în normal.

Pescărușul, un spectacol interzis ani la rând de regimul comunist, era pus din nou în scenă. Afișele cu el fuseseră lipite peste tot, chiar și pe vitrina „Barului Liria“.

Privindu-le cu coada ochiului, Lul Mazrek, care se obișnuise din nou să-și bea cafeaua acolo, se gândea la singura lui stagiune teatrală, sfârșită atât de trist și care avea să fie reluată, la fel de dezolant, peste ceva vreme.

Se gândea întruna la călătoria lui la Saranda, dar ceea ce îl obseda era marele proces la care va trebui să se apere, singur împotriva tuturor.

La fel ca în timpul anchetei, era convins și acum că, oricât ar fi încercat, tot n-ar fi putut găsi alte cuvinte în afara celor pe care i le spusese Vjollcei Morina în noaptea aceea caniculară de august.

Eu am fost și paznic, și infractor. Apărător și în același timp inamic al statului. Din acest motiv nu am făcut altceva decât să-mi joc propria tragedie.

Uneori, monologurile și le spunea în fața oglinzii, așa cum își pregătise odinioară examenul de actorie.

Unele zvonuri despre citarea lui în proces și rolul macabru jucat ajunseseră între timp și în B. Asta îl făcea să-și pregătească și mai conștiincios apărarea. Uneori, alături de emoție, simțea și o mare nerăbdare să poată fi văzut de întreaga lume.

Eu am fost în același timp cel viu și cel mort. Spiritul ce voia să plece și trupul care mi-a rămas aici. Jumătate din Albania a fost la fel, doar că rolul dedublării ei mi-a revenit mie.

Într-o noapte, întorcându-se acasă, i se păru că în spatele gardului de-a lungul căruia mergea se află o prezență ciudată. Își încetini pașii, în vreme ce căuta cu privirea luminile casei sale. Erau încă departe.

Un mârâit înfundat de câine, care-l liniști preț de o clipă, îi spori apoi sentimentul de teamă atunci când văzu ochii jivinei. Își aminti fulgerător cele auzite despre câinii de graniță fugiți. Acesta stătea pe partea cealaltă a drumului, privindu-l cu ochii lui de gheață tulbure, ca niște lame de cuțit încrucișate. Cum de a fost posibil să ajungă aici, se întrebă uluit, rămas stană de piatră, cu gândul la câinele german și la ochii comandantului.

Pășind cu atenție, se îndepărtă fără a-și desprinde privirea de la el. Tu nu mă mai poți speria, își spuse apropiindu-se de poarta casei. Pe tine te-au mâncat peștii, nefericitule.

XIII
SFÂRȘIT

Era duminică. Ca în fiecare zi, Lul Mazrek plecă de acasă ca să-și bea cafeaua de dimineață la „Barul Liria“.

Pe drum cumpără ziarele. Unul dintre ele avea un articol despre viitorul proces. În orașul de pe litoral se făceau ultimele pregătiri pentru „reconstituirea la fața locului“. Sculptorul orașului tocmai terminase placa memorială pe care erau înscrise numele celor uciși pe mare și pe uscat. Exista o polemică în jurul cuvintelor care le însoțeau. Unii gândeau că textul „Patria le cere iertare fiilor și fiicelor ei, pedepsiți fără milă pentru că au dorit să o părăsească“ era totuși prea sfidător. Fugarii nu fuseseră pedepsiți de patrie, ci de regimul comunist. Pe de altă parte, înlocuirea cuvântului „patrie“ cu „regim“ crea o altă încurcătură. Regimul, deși răsturnat, nu-și ceruse încă iertare de la nimeni.

Ori de câte ori întâlnea astfel de texte, Lul Mazrek simțea un junghi în capul pieptului. În ziua aceea, înțepătura i se păru de-a dreptul insuportabilă. Eu nu i-am trădat, iar de batjocorit nici nu poate fi vorba, repeta în sinea sa fragmente din monologul său interminabil. Eu am fost doar un mic actor, nimic altceva.

Cafeaua i se păru rece și mai ceru una. Pari gânditor, Lul, îi spuse barmanul. El nu-i răspunse. Pe stradă, trecătorii se mișcau tăcuți. Merg, merg cu toții, fără întrerupere și ilogic, îi trecu alene prin gând.

Lăsă banii pe masă și se îndreptă spre ieșire. Nu făcu decât doi-trei pași pe trotuar când se auzi strigat: „Hei, actorule!“.

Întoarse capul cu un zâmbet de recunoștință pe chip. Era pentru prima oară când îl strigau astfel pe stradă. Câțiva pași mai încolo văzu un om cu fața acoperită de o mască. În vreme ce observă țeava neagră a pistolului, învăluită în fum, simți o durere în coaste. Căzând pe o parte, cu ochii care i se stingeau zări cum masca se mută în partea cealaltă, parcă în joacă, ca și când ar fi vrut să-și râdă de el. A doua împușcătură o auzi ca de la mare distanță, în vreme ce mintea i se cufundă în întuneric.

Din bar și din clădirile de vizavi ieșiră câțiva oameni. Doi, trei inși se aplecară peste el, ceilalți priviră în direcția în care dispăruse omul cu masca. Cineva strigă „poliția!“, „ambulanța!“, dar unul dintre cei care erau aplecați deasupra lui spuse: degeaba, e mort!

Cei doi polițiști din intersecție, ajunși primii, se pierdură complet.

Nu făceau altceva decât să strige la oameni: îndepărtați-vă! Duceți copiii de aici! O femeie însărcinată, albă la față ca varul, încerca să se sprijine de brațul unui necunoscut. Ceilalți strigau tot ce le trecea prin cap. Unul găsise pe undeva o pânză mare, pe care o aducea în grabă. Acoperiră cadavrul cu ea și, imediat după asta, se lăsă o liniște ciudată. În așteptarea poliției și a medicului legist, oamenii îl priveau gânditori pe cel care adineauri băuse cafea lângă ei, la bar, iar acum zăcea pe jos, acoperit cu un cearșaf.

O pată roșie de sânge, care creștea văzând cu ochii, apăru în mijlocul pânzei. Apoi o alta, la început palidă, apoi din ce în ce mai roșie, se ivi alături. Ca obsedați de aparițiile acestea inexplicabile, oamenii nu-și mai luau ochii de la ele. O a treia pată, din ce în ce mai roșie și ea, începu să se contureze sus, acolo unde trebuie că se afla capul mortului.

*

Lul Mazrek fu îngropat două zile mai târziu, pe la prânz, la o oră după ce sosise din Tirana telegrama care îl convoca să se prezinte în micul oraș de pe litoral.

Acolo, pregătirile pentru reconstituire luaseră sfârșit, ba chiar se puseseră și câteva afișe asemănătoare celor de la teatru.

Sculptorul Pirro Gjermeni, cu pipa lui care-i fumega din ce în ce mai tare, terminase în cele din urmă placa memorială. După câteva propuneri, fusese acceptat textul cel mai simplu: „Patria îndurerată fiicelor și fiilor ei nefericiți“. Numele fetelor și ale băieților uciși erau scrise cu litere înclinate, pentru a reda, conform explicației artistului, acea plecăciune pe care o fac oamenii obișnuiți în fața unor martiri.

Iată-le numele: Altin Kraja, Ilir Herri, Blendi Kokona, Elona Shllaku, Nik Balliu, Ilir Hoxhvogli, Engjëllushe Kruja, Marie Shkjezi, Bardh Malaholli, Andi Petrela, Rexhë Berisha, Ana Krasta, Zymbyle Himçi (Lili Preza), Gentian Hoxha, Niko Stamatis, Krisulla Gramatiku, Manushake Zekthi, Afrim Zekthi, Lek Mirakaj, Zana Paholli, Alban Gjadri.

Tirana-Paris, 2001-2002

Table of Contents

I. Prolog
II. Lul Mazrek
III. Vjollca Morina
IV. O zi din viața ministrului
V. Plictiseală de soldat
VI. Vreme rea. Vreme bună
VII. Iubire
VIII. O invitație inexplicabilă
IX. Intermezzo secret
X. Pustietatea
XI. Incredibilul
XII. Reluarea stagiunii teatrale
XIII. Sfârșit